

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

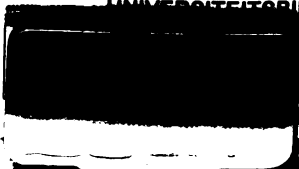
Recollect.

3391

Ap 6 1074

+ 1094!

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

014146

D. M. L.

Wanneer de vrede pest, quam ouer al te branden
 En soegh haer schroomich vier doorkeden ende landen
 Soo heeft den Patriarch ELIAS haers kracht
 Met d'oli van syn lamp ter stont te niet ghebracht

DRY VERMAECKELYCKE

t' Samen-spraecken

Tusschen het Italiaens ende Nederlandts

HERDERINNEKEN

Onder den Naem van

Italica ende Belgica

Over de wonderlijcke

OPENBAERINGHEN

Ende seldtsaeme

WONDERHEDEN

Die onlanghs gheschiet in Italien door den

H. PROPHEET ELIAS

Patriarch der Carmeliten ende verkosen

Patroon van Capua :

Midtgaders veel andere seldtsaeme gheschiede-
nissen ghebeurt in Spanien, Vranckrijck

Enghelandt , Nederlandt en ander

Ghevesten des Wereldts.

In 't licht en dicht gheschiet

door

PATER OLIVERIVS & S. ANASTASIO

Priester vande Orden der Carmeliten.

Te Ghendt by Maximiliaen Graet / in den Engel.
M. DC. LXII.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

AEN DEN SEER EDELEN
ENDE EERWEERDIGHEN HEER
MAXIMILIANVS

van der Wereltijne/

D E K E N

Van de Cathedraele Kercke

Van S. Baefs te Ghendt

VICARIS GENERAEL

Des Bistums in het afdelen van sijne bisschop-
pelijkhe Hoogheerdegheijt &c.

Seer Edelen ende Eerw. Heer;

Ick moet bekennen, dat ick met
een eerbaere schreijte bevan-
ghen ben, als ick soo kleyn een
Giftjen aen soo grooten per-
soon come op te draghen; want
het schijnt onweerdich te sijn om eenen gun-
stighen oogh-slagh daer op te laeten daelen;
welcke reden my by naer hadde beweegt, om
den tijt te verwachten, op den welken ic een
sake van meerder beslag aen V. E. E. hadde
konnen vereere ten waer dat mijnen drift om
V. E. E. een danckaer hert te tooné de reden

DEDICATIE.

hadde voorkomen, die mijn inwendig gemoet als van de reden afleyde, ja ander redens in tegendeel tot haer verweiren by brócht, om hiet selve te doen: te weten dat oock in kleynen faken de eere Godts kan vervoordert worden, gelijc de minste creaturen menichmael aldermeest sijn dienende tot lof van den Schepper; en daerom sagh den H. Vader *Augustinus* meer uytſchijnende goddelicke wijsheyt in een kleynen Miete, als in eenen grooten Olifant. Daeren-boven is ſomtijts bevonden, dat kleynen giften aengenaemer sijn aen groote perſoone, als de groote, die de ſlechte lieden, om dat ſy ſelve kleyn ſijn, groot achtē: daer deſe de ſelve kleyn achten, om dat ſy groot en edel ſijn van ghemoet. Dit heeft onder ander ghebleken in *Ludovicus* den elfften Coninck van Vranckrijck, die met meerder vernoeghen voor een present ontfinc een raps van eenen ſlechten Boer, als 'moedich peere van eenen Edelman. Is men niet ſomtijts, dat een ongemeyne bloeme, plante oft dierghelijcke ſaecke aen eenen grooten Prins opghedraeghen hem beter bevalt, als een koſtelijcke Peerel, Diamant of eenich ander Juweel van grooter werde.

Met

D E D I C A T I E.

Met dit goet betrouwen dan ghewaepent sijnde, heb ick de vryheydt ghenomen, om dit kleyn Boeckxken aen V. E. E., op te draeghen; want ick laet my seker voorstaen dat u edel ghemoet den aert der Coningen en Princen heeft gheerft van uwe doorlichtige Voor-ouders, die met de selve ghemeensame-lijc hebben verkeert. Onder dese is den Doorluchtighen Ridder *Testardus vander Woestijne*, die om sijn ervaerentheyte ende seltfame voorsichtigheyte, niet alleen van den Grave van Vlaenderen met ander groote Heeren als Ambassadeur en is ghesonden gheweest om den vrede te sluyten tusschen die van Vlaenderen en Brabant, maer oock om den twist te slissen die in het laet 1358. was opgherisen tusschen *Ludovicus Maleanus* Graeve van Vlaenderen, en Vrouw *Margareta* Graevinne van Henegouw, Hollant en Zeelant; (a) waerom eenen anderen Ridder uyt uwen edelen stam ghesproten *Andreas vander Woestijne* weerdig is gevonde geweest om tegenwoordich te wesen in de peys die in tlaet 1488. wiert gesloten tusschen den Roomschen Coninck *Maximilianus* en *Philippus* sijnen

D E D I C A T I E.

ſijnen ſone Graeve van Vlaenderen. By deſe
 Olijf-tacken van peys in uwe *Woefſtijne* ghe-
 plant, moghen gheſtelt worden veel kloeck-
 moedighe Helden uyt de ſelve *Woefſtijne* ghe-
 ſproten die ſich eenen eeuwige naem hebben
 achter-ghelaeten door hunne vroomde daeden
 in de Oorloghe: onder de welcke ſijn de ede-
 le Ridders *Perrevaldus*, *Oliverius*, *Rogierius* en *Fran-*
ciscus vander Woefſtijne, die alle vier met *Philippus*
Bonus Hertogh van Burgundien in het Iaer
 1421. naer Vranckrijck ſijn ghetrocken, om
 door eenen rechtveerdigen yver de onrecht-
 veerdighe doot van den Vader van den voor-
 ſeyden goeden Hertogh te wreken: onder
 welcke vroomde Soldaeten *Oliverius vander Woe-*
ſtijne Hoogh-balliuw van de Stadt ende Caf-
 ſelrye van Cortrijck, om ſijnen ghetrouwen
 dienſt ſoo aenghenaem was aen den voorghe-
 melden Prins, dat hy van hem onder ander
 ſaecken in het Iaer 1428. te Brugghe beveſtin-
 ghe heeft vercreghen vande loffelycke Gul-
 de der Schutters ingeſtelt in ſijne heerlicheyt
 van Becelaere. Maer wat ſalick ſegghen van
 uwen Heer Vader *Maximilianus vander Woefſtijne*.
 Seker ſijne kloeckmoedighe daden inde oor-
 loghe

DEDICATIE.

loghe gheven ghenoech te kennen de edel-
 heyt van zijn ghemoet; als hy van sijne jonghe
 jeugt meeten Grave van Bagnoy inden dienst
 vā sijne Catholijcke Majesteit sich bestedde,
 ten lesten boven ander officien die hy tot loon
 van sijne werken hadde verereghen vanden
 Coninc te Madrid ontboden is geweest, die
 hem mer zijn eyghen handen den Ridderlickē
 Stuyt heeft vercoert. Maer het ghene alder-
 meest is dienende tot lof ende glorie vande E-
 dele steycken nyc uwe ~~Wapen~~ opgeresen, is,
 dat de vrome daden inde oorloghe ende voor-
 sichtigheyt in het regieren der gemeente in de
 Voor-vaders van U. E. E. altijd ghepaert is
 gevonden met den yver om te beschermen
 het Catholijcke Gheslachte, en het vervoor-
 deren der Godvruchticheyt; soo dat noch de
 storm-winden der oorloghe de edel plantsoe-
 nen van uwe ~~Wapen~~ en hebbē connē boogen
 ofte het minste doen verliezen van hunne ge-
 rechteicheyt; noch het schadehijk sijn der
 ketterijē, het welck het land beaessonde, heeft
 kunnen besmetten. Soo dat het Wapen van U.
 doorluchtich Gheslacht met recht in zijn veld
 dry Schelpen voert, ofte *Peets-mogders*, waer

DEDICATIE.

door als te kennen wordt ghegheven, dat die
 Vander Woestyne Mannen sijn als *Pearls*, die
 niet teghenstaende dat die groeyen in de
 woeste baeren vande ongestuymde zee, noch-
 tans het brack water der selve niet en hindert,
 ofte besmet, om dat sy hun schelpen soo nauw
 toe-sluiten, dat sy die noyt open en doen ten
 sy om op den oever der zee de stralen der son-
 ne en den dauw des hemels te ontfanghen.
 Waerom dat Plinius wel heeft gheseydt: (1)
Margaritis cali seclitas major est quam maris. De
 peerls hebben meerder ghemeenfaemheyde
 met den hemel als met de zee. Dit segghe ick
 EERW: HEER soude men konné toe-passen
 aan V. Doorluchrich Gheslacht, het welc veel
 Edde Perloonen als peerls heeft voorts ghe-
 bracht, die het fenijnich waeter der ketteryen
 het wolck als eenen heischen vloedt veel Lan-
 den heeft door-loopen, geen sinen heeft con-
 nen hinderen, noch het tempeest dat Mars en
 Bellona was veroorsaekende, en heeft conné
 van hunne godtruchicheyt afrucken; jae in
 teghendeel dit vreeselick tempeest heeft hun
 meer doen wortelen inde deught ende god-
 vruch-

(1) *Lib. 9. Cap. 35.*

DEDICATIE.

vruchticheyt. Van een van dese gheestelijcke
Plantsoenen can ick seker ghetuyghenisse ge-
ven, te weten vanden Broeder van U. E. B.
den seer edelen Ridder *Erasmus vander Waeftyn*,
Heere van *Beccher* & den Hoogh-bailiu van
Iprea, die ick in mijne jonckheyt al menich-
mael met stichtinghe van kleyn en groot reger-
woerdich hebbe ghesien, soo in onse, als in het
Kercken, inden Goddelijcken Dienst. Desen
Edelen Boom wyt uwe *Waeftyn* gesproken wat
daer en boven dienende om met de recken vā
sijne bescherminghe de Cloosterlicke goeder-
ren te beschudden teghens de mostwilticheyt
der soldaten, het welck hy onder ander saken
wel heeft ghetoont, als hy by den Gouverneur
der Stadt door sijne voorsprecke soo veel te
weghe-bracht, dat hy sijne soldaeten weder-
hielt, die meynden de boschkens van Hollebe-
ke, als ons Clooster toe behoorende, af te cap-
pen, ghelijck sy met het onligghende hout ge-
daen hadden, al oft hy hadde willen die plaet-
se in eeren houden, inde welcke onse Voor-
vaders, als waerachtige haer-volgers van hun-
nen eersten Vader *Eliz.* over meer als vier hon-
dert jaren een eensam leven hadden gheleyt:

DEDICATIE.

't welc voorwaer een glinsterken schijnt ghe-
 weest te hebben van het vier der soede dat in
 sijn herte tot de religie der Alderheyligste Ma-
 ghēt en *Mander Gode* *Maria de Bergh*. *Carmel* was
 besloten; het welc ooc het herte van U. E. E.,
 heeft aangewan, inder voegen dat het soo niet
 en heeft kunnen besloten blijven, of ten heeft
 al somtijts soo in woord als in wercken uyt-
 geborsten, want wie kan het vier bestuyt son-
 der dat 't somtijts sich veropenbaert: maer hier
 van is ghenoech; want ick vrees hier door
 de ingeboren goet-jonstighyt van U. E. E.
 tot onse H. Religie meer te doen versloutwen,
 als te doen groeyen; aengesien u odel gemoot
 meer soekt te wesen, als te schijnen: Maer
 evenwel het schijnt dat de stoenen selve de
 goede genegenheit van u edel Familie tot de
 Familie van den H. Patriarch *Wet* verkondi-
 ghen; die in den Choor van onse Kerke in
 dese Stadt hunne sepulture ofte begraef-plaetse
 heeft verkofen, al of de personē van u edel ge-
 slacht met het geslacht van den H. Vader *Elias*
 ooc na huanc door wilden vereenicht blijven,
 soo dat sy, daer kunnen schar is, ooc hun herte,
 ende lichaemen hebben laten blijven: En seker

ick

DEDICATIE.

ick en weet niet wat seltsams verholētheyt in den naem van *Woestijne* besloten leyt om de religie van den H. Patriarch *Elias* in de *Woestijne* of eensame plaetse van den Bergh *Carmelus* gheplant, te beminnen, ja de woorden van H. Propheet *Esaia* geven my reden om te twijffelen; of hy dese jonste van V. E. E. geslacht tot onse H. religie niet en heeft voorsien, als hy seyt: de *WOESTYNE* (a) *sal haer verheugē val klijtschap, om dat de glorie van Libanus haer is ghegheven, de* *SCHOONHEYT VAN CARMELUS en Saren.* Want ghelijck de schoonheydt de liefde verweckt, en de liefde gheeren vereenigt is met haren benunden, soo schijnt dat uwe edele *Woestijne* haer verheught, om dat sy door den bant der liefde vereenigt is met de religie der Carmeliten, eertijts door den H. *Elias* in de *Woestijne* of de eensame plaetse van *Carmelus* gheplant ter eeren van de toekomende Moeder Godts en Aldersuyverste *Maghet Maria*, die de selve soo heeft geweerdicht te besproeyen met den vruchtbarighen douw van hare gratie, dat sy als een wel gheoeffende aerde ontallijcke plantsoenen heeft voorsghebracht die nu vervullen het Paradijs der H. Kerke en met hunne smakelijke vruchtē veel

(a) Cap. 35

krach-

• DEDICATIE.

krachteloofse sielen verstercken in den wegh
der saetheyt, ghelijck V. E. E. breeder sal
verstaen nyt de saemen-spraecken van onse
Herderinnkens *Italica en Belgica* ghenaemt,
die V. E. E. hier beneden verwachten om
hunne reden te beginnen. Nochack en mey-
ne niet dat daerom hunne discoussen onaen-
ghenaemt sullen wesen aen V. E. E. om aen-
te hooren, om dat het flechte Liedekens
sijn; want ick weet wel dat uwe minfame ghe-
meenfaemheyt de kleyne niet en sal versmae-
den, om dat den grooten Godt selve liever met
simpel en onnoofele menschen, ja met kleyne
kinderen, heeft verkeert en ghesproken, als
met de alder-wel-sprekenste Orateurs en de
scherp-sinnichste Philosophen. Ontfanckt dan
weerdighen Heer dese Herderinnkens, en
met hun t saemen mijn hert en dit boeckxken,
met sulck een minfaemheydt, ghelijck V. E.
E. kleyn en groot placht te ontfanghen, soo
dat uwen edelen persoon met den Apostel sijt
al met al gheworden; en soo de ghewichtighe
saecken van uwe loffelijcke Officien V. E.
E. eens laeten her-aesselen, en dat het
ghespannen verstandt een luttelken magh
ghe-

DEDICATIE.

gheviert worden en wat spelens hebben, soo bid ick dat V. E. E. een gunstige ooghe ende oore aen dese t'samen-sprekende Herderinne-kens belieft te verleenen, die aen *edel gemoet*, soo ick hope, sullen stoffe gheven, om onse orden met de selve liefde te beminnen, met de welcke V. E. E. de selve tot noch toe heeft bemint. Daer en tusschen verhope ick dat *uwen* *weerdighen naem*, als een waepen van *Sauve-garde* op dit boeckken gheset, sal dienen om alle laster-tonghen, die dese Herderinneken souden konnē stooren ofte in hun propoost beletten, van kant te wijzen. Wat dat my belanght, ick wensche uytter herten dat V. E. E. magh langhen tijt van Iaren in een goede ende selighe ghesontheyt blijven; soo tot vernoeginge van de eerlijcke vergaedinghe van de Heeren van het Capitel, over het welck V. E. Deken is ghestelt, als tot vervoorderinghe der Godtsdienstigheyt door heel het Bisschopdom, tot wiens Vicaris Generael V. E. E. om sijne besondere verdiensten is verkosen. En als V. E. E. als eenen ghetrouwen dienaar sal gheroepen worden naer de al-ghemeyne reken-camer, om de schult van alle vleesch te

DEDICATIE.

te betaalen, wensch ick uytter herten dat V.
E. E. Gheest mach ingaen de glorie van dien
Heer, wiens eere ende meerder glorie V.
E. E. altijd heeft soecken te vervoorderen.
Soo wensch ick noch eens met den eerweer-
dighen Pater Prior en alle de Religieusen van
ons Clooster van Ghendt, altijd blijvende

Seer Edelen ende eerv. Heer

*V. Edel eerv. dichtsijts alder oetmoedigsten
Dienaer in Christo.*

Fr. Oliverius à S. Anastasio.

Onse Lieve Vrouwe Broeder ontwerdich te Ghendt.

FACULTAS
REVERENDI ADM. PATRIS
PROVINCIALIS.

NOS FRATER FRANCISCUS BONÆ SPEI
 Provincialis fratrum Beatissimæ Dei Genitricis
 & Virginis Mariæ de monte Carmeli per Belgium :
 presentium tenore facultatem Facimus ut libellus cui tit-
 ulus dry vermaeckelijcke T'famen-spraecken &c.
 à P. OLIVÉRIO à S. ANASTASIO Provincie nostræ
 Flandro-belgicæ sacerdote compositus, & a duobus Theo-
 logis ordinis nostri examinatus & approbatus, typis man-
 detur: si accedat etiam approbatio eorum ad quos spectat.
 in quorum fidem &c. Datum Bruxellis in conventu nostro
 S. Simonis Stock. 18. Decemb. 1662.

IMPRIMATUR

P. de MEY.

Can. & lib. censor Gandavi.

Wooz-reden tot den Lezer

Aengænde de Oorfake en het inhoudt
van dese

r Samen-fpraacken /

Midtsgaders de boecken uyt de welcke de materie der felve
is ghenomen, met de Proclamatie des Autheurs.

GOETWILLIGHEN. LEZER,

DE oorfaecke die my heeft beweeght om dit Boecxken door den druck te laten in het licht komen en is niet een, maer dryderley, spruytende uyt een dryderley goet, het welck door het felve kan veroorfaeckt worden, welck goet de Philosophen noemen, *bonum honestum, utile & delectabile*, dat is, een eerlijck, profijtelijck en vermaeckelijck goet. Dit dryderley goet sal u lieden in dit Boecxken kunnen vinden; want voor soo veel het eerste aengaet, het is de ghetuyghenisse van den Aerts-enghel *Raphael* uyt-ghesproken tot den ouden *Tobias*, dat de wercken Gods te openbaeren ende belijden eerlijck is. (1) Dit geschiet in dit Boecxken, het welck de wonderbaere wercken Gods openbaert ende belijdt, die hy nu onlanghs in het Coninckrijk van *Napels* en ander gewesten des werelts heeft laeten gheschieden door den grooten Patriarch ende vierighen Propheet *Elias* en sijne gheestelijke Kinderen de *HH.* van sijne Orden der

(1) Lib. Tob. cap. 12. v. 7.

Voer-reden tot den Lefet.

der Carmeliten. Ten tweeden is in dit Boeckken te ghenieten een ander goet het welck de Philosophen noemen, *bonum utile*, een proffijrich goet; want wat kander proffijtiger sijn, aenmerckende de nootlaeckelijckheden die wy onderworpen sijn in dit dal der tranen in ziele ende lichaem, als door het verklaren van de wonderlijcke deughden ende werckten der Heylighen de selve te bewegen om eene gunstige ooghe op onse slaem op der aerden, en ons door hunne krachthige voorspraecke hunnen bystandt te thoonen in onse allenden ende behoefsticheden? En daerom ist dat den Conincklijcken Propheet ons verweckt om den almogenden Godt in sijne Heylighen te eeren, als hy seyt: (1) *Looft Godt in sijne Heylighen*: En daer by voeghende hoe datmen Godt in sijne Heylighen moet eeren, seyt aldus: *Looft hem in de vasticheyt van sijne ktacht; looft hem naer de menichvuldicheyt van sijne grootheyt; looft hem in het gheklanck der Trompette, looft hem met den Psalter en Harpe; looft hem met den Trommel en uergaderinghe der Sanghers, looft hem met Snaeren en Orghel-spel: looft hem met wel-klinc-kende Cymbaelen der opspringende blijtschap, allen gheestelype den Heere*; alwaer desen H. Propheet de menschen verweckt om Godt almachtich in sijne Heylighen te loven door blij ghesangh en Musicale instrumenten, ghelijck de H. Kercke als noch is

(2)

(1) Psal. xpo. per totum

Voor-reden tot den Leser.

het ghebruyck heeft. Maer voor soo veel als my aengaet, al ist dat ick in dit Boecxken met gheen Trompetten en Claretten, met Fluyten en Luyten of eenighe ander musicaele instrumenten den Heere in sijne Heylighen en love, nochtans sal ick somtijts *Poetica* mijn officie laten bedienen om den selven met bly ghesangh in sijne Heylighen te vereeren; daer en tusschen ghebruyckende met den Coninck David (1) *mijne tonghe als de Penne van eenen Schrijver*, om de wonderheden van den Almoghenden Godt aen de werelt te verkondighen; En om dat den leser in dit boecxken te lesen oock niet berooft en soude wesen van het derde goet van het welck wy te vooren hebben ghesproken, en de Philosophen *bonum delectabile* noemen, dat is, een vermaeckelijck goet; soo sal ick het selve verdeelen in dry vermaeckelijke t'saemen-spraeckens tusschen het Italiaens ende Nederlandts Herderinkenen, onder den naem van *Italica en Belgica*: sta aenghesien het de maniere is van veel lofweerdighe schrijvers, eer dat sy aen de werelt verthoonen de kloeckmoedighe daeden van eenighe vroomen Helden, eerst voor al te spreken van hun Vaderlant, afkomst, gheboorte, ghensghentheyt ende manier van levē, soo en sal my den Leser niet kwalijck afnemen als ick het selve ben doende eer dat ick aen de werelt verthooghe de wonderlijcke da-

den

(1) Psal. 44. v. 2.

Voor-reden tot den Leser.

den van den grooten Patriarch ende vierighen Propheet *Elias*. Dese Herderinneken dan sullen in hunne eerste t'saemen-spraecke handelen van de doorluchtighe afcomste, Vaderlant, gheboorte, mysterieusen naem ende deughden van desen wonderlijcken Patriarch, en hoe veel van sijne kinderen den selven hebben naerghevolght. In de tweede t'saemen-spraeck sullen sy spreken van het ghene den voorseyden H. Propheet heeft ghedaen ter eere Godts, sijn Alderheylichste Moeder en heel de H. Kercke, waerom Hemel en Aerde hem in sijnen persoon en ooc in sijne kinderen met een wonderlijcke eerbiedinghe hebben vereert. En ten lesten in de derde t'saemen-spraecke sullen sy handelen van de wonderlijcke openbaeringhen ende seltsaeme wonderheden nu onlanghs gheschiedt door den selven H. Patriarch *Elias* in het Conincrijk van *Napels* en ander ghewesten des werelts: mitsgaders ander ghedenckweerdighe gheschiedenissen daer toe dienende: Latende *Poetica* hier en daer hare snaeren toetsen om den curieusen leler den vaeck uyt de ooghen tejaeghen.

Wat nu belanght de boecken uyt de welcke de materie van dese t'saemen-spraecke alder-meest is ghetrocken, dese sijn onder ander de Chronijcken of de Iacr-schriften der Carmeliten, en besonderlijk den vierden boeck der selve, beschreven door den weerdighen P. *Ioannes Baptista de Lezana* Doc-

teur

Voor-reden tot den Leser.

teur in de Univerfiteydt van *Salamanca*, eertijds Provinciael van het H. Landt en Procurator Generael des Ordens, publijcken Lees-meester in de hooghe Scholen van Roomen, eenen man seer aenghenaem aen Godt en aen de menschen: aen Godt om sijn uytnemende deughden waer mede sijne siele tot verwonderinghe was begaest, en aen de menschen om sijne uytnemende gheleertheydt ghevoeght met een religieuse seeghbaerheyt, waerom de Pausen *Urbanus* den VIII. *Innocentius* den X. en desen teghenwoordighen *Alexander* den sevensten sijnen dienst hebben ghebesicht in veel ghewichtighe saecken van de H. Kercke, als eenen man sijnde by naer in alle wetenschap ervaeren, ghelijck de vermaerde boecken, die hy by naer in alle materien heeft gheschreven, oock sonder spreken konnen verkondighen. Het welck niet te verwonderen en is als jenant de maniere van leven van dien noyt volpresen man wel in siet, het welck soodaenich was, dat men te *Roomen* voor een spreck-woort van hem seyde: *of hy bidt of hy studeert*, tot dat hy den loon van sijne vereeninghe met Godt door het ghebedt, en den aerbeyt van sijne studie van Godt Almachtich door een saelighe doot, soo wy hopen, heeft ontfanghen, in het Iaer 1659. op den Feest-dagh van den H. *Bertholdus* den eersten Generael der Latijnsche Carmeliten, wesende op eenen saterdag den 29. Meert,

Voor-reden tot den Leser.

Meert, in het 74. Jaer sijns ouderdoms en het 59. Jaer van zijn professie; als hy seven daghen te voren: te weten, op den 23. der voorseyde maent, wesende den vierden Sondag van den Vasten naer sijne ghewoone een Latijnsche Oratie hadde ghehadt voor zijn Heylicheyt, den Paus en Cardinaelen, die in sijne sieckte eenen Prelaet tot hem sont, om hem van zijnent weghen te vertroosten en te gheven zijn Pauwelijcke benedictie. Welken Paus naer sijne doot met woorden ende teekenen te kennen heeft ghegheven hoe dat hy het wegh-nemen van soodanighen man uyt dit leven ghevoelde in. zijn herte, segghende onder andere woorden, dat *P. Lezana eenen H. man was geweest*. Een maent naer zijn overlijden, kreegh den eerweerdighen *P. Godefridus Henschenius* van de Socijteyt Iesu, eenen brief van *Roemen* geschreven inden welcké onder andere saken stont dat den uytneemenden *P. Lezana eenen man tot noch toe te Roemen gebou-*
den onder de eerste mannen in verstant ende gheleertheys
en niet min in de deught overleden was. Welcken A-
theur den voorseyden *P. Lezana* daer en boven in
veel saccken thoont ghelijck geweest te hebben
aen den *H. Petrus Thomas* Aersbisschop van *Candia*
ende Patriarch van *Constantinopelen* van de selve
Orden der Carmeliten. Dit heb ick hier in 'tkort
willen stellen, op dat den goetwillighen Leser sou-
de kennen den oorspronck ende Fonteyne uyt de
welcke

Voor-reden tot den Leser.

mijne penne, by manier van spreken, heeft gheghedroncken, om dese naervolghende t'saemenspraecken op het pampier te laeten vloeyen. Hoe wel dat sy oock hier en daer van het sap der druyven van den wijngaert der Carmeliten, die den eerweerdighen *P. Daniel & Virgine Maria* in zijnen boeck heeft gheplant, oock al wat ghedroncken heeft, om haeren hittighen dorst uyt te blusschen. Den besondersten Autheur dan uyt den welcken de materie van dese t'Saemenspraecken is uytghekipt, is den weerdighen *P. Ioannes Baptista de Lezana*, die den vierden boeck van de laerschriften der Carmeliten, uyt den welcken de belonderste saecken sijn ghetrocken, heeft toegheeyghent en opgedragen aen den Prins ende Cardinael *Flavius Chisius* Neve van desen reghenwoordighen Paus *Alexander* den VII. ghelijck hy den derden boeck van de selve materie hadde opghedraghen aen sijne Heylicheydt selve te *Roomen* gheapprobeert door den eerweerd. *P. Vincentius Candidus* meester van het H. Paleys van de Orden der Predick-heeren.

P R O T E S T A T I E.

DIt nochtans niet tegenstaende, soo protestere ick, dat ick in dese tegenwoordige t'Saemenspraecke en in al het gene tot noch toe door my is in het licht ghekomen, en door Godtsgratie soude kunnen komen, anders niet en verstaen, of van

Voor-reden tot den Leser.

jemandt en wil verstaen hebben, aen gaende de open-baeringhen ende wonderheden gheschiet door eenighe perloonen die met opinie van Heylicheyt uyt dit leven sijn ghescheyden, als naer den sin, beliefte ende toelaeten van onse Moeder de H. Kercke, aen de welcke ick my t'eenmael met de alderdiepste vernederinghe t'onder gheve.

P O E T I C A

Waerschoudet den Leser van het ghene in dese naerbolghende

t'Samen-spraechen

wort ghehandelt.

Al die dees t'Samen-spraec sult komen aen te hoorē
En peyft niet dat het is of moeyt of tijt verloorē;
Ick segg en peyft d's niet, want dese t'Samen-spraec
Sal dienen tot profijt en t'samen tot vermaeck.
Hier sal een yghelijck hem laeten kenbaer maecten
Veel wonder wonderheyt en onghehoorte saecken,
Aengaend' het Vaderlant, ghehoort' en groot geslacht,
Waer uyt Elias is met wonder voors-ghebracht.
Hier sult ghy boven dien met wonder hooren spreken
Met wat een yver-sucht Elias was ontsien:
En hoe dit selve vier des yvers oock te saem
Te vinden is gheweest in elcken erfghenaem.
Hier sult ghy wederom met wonder konnen mercken
Wat dat een mensch vermagh als Godt hem wil versterke:

Hier

Voor-reden tot den Leset.

Hier sult ghy bouen dien aensien wat eer en lof
Elias heeft behaelt van heel het Hemels hof.
In dat noch niet alleen : maer ghy sult moghen lesen ,
Hoe dat hem groot en kleyn alijt heeft eet bewesen ,
En hoe dat menich Prins en Koninck groot van macht
Sijn toe ghedaen gheweest aen hem en sijn gheslacht.
Ten lesten sullen u dees wonder t saemen-spraecken
Veel seltsaem wondertheyt ten vollen kenbaer maecken.
Soo wel dat over lanck als nu kort is gheschiet ,
En hoe de vrede pest het Landt van Naepels liet .
Maer eer ghy voordr gaet , wilt u voor eerst begheven ;
Tot 't lesen van het ghen hier onder staet gheschreven :
Want dit seer noodich is , om met een rijp beleyt
Te lesen datter staet en hier sal sijn gheseyt .

Leser staet ,
En eer ghy gaet ,
Hoort goeden raet ;
Leest en verstaet :
In rechte maet ,
Op eenen draet ,
Al watter staet ,
't sal sijn tot baet :

Maer Caemeraet
Leest sonder haet
En sonder smaet ;
Want dat is 't saet
Van vele quaet ,
En valschen praet ,
Ghelijck de daet .
Ons achterlaet ,

Wilt ghy voordeel
Leest met oordeel.

DE EERSTE

T'SAMENSPRAKE

TUSSEN HET

Italiaens ende Nederlands

HERDERINNEKEN

ONDER DEN NAEM

VAN

Italica ende Belgica

IN 'T WELCKE GHEHANDELT WORT

VAN HET VADERLANT

AF-COMSTE, WONDERLIJKE GHEBOORTE

Ende seltsaeme maniere van Leben

VANDEN H. PATRIARCH ENDE

Propheet Elias.

2 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

Italica.

G Odt verleen u een ghelucksalich nieuwe jaer
alderlieffte Belgica.

Belgica.

En u van ghelijcken goede vriendinne Italica :
isser niet nieuws met desen nieuwe jaer?

Italica.

Niet nieuws? Dat soude ick van u lieden vrae-
ghen lieve suster, die soo dickmaels de gasetten oft
extraordinarische post-tydinghen leest.

Belgica.

Post-tydingen? die en lese ick niet meer; want sy
sijn somtijts ongheluckich in de waerheyt te seg-
ghen, al ist dat zy in het Francoys den naem voe-
ren van *Relations veritables*, ghelijck ick met de
stukken, al meer als eens, hebbe gevonden; daer
en boven zy lappender by tijden soo veel Procu-
reurs latijn onder van *post scriptum*, *interim*, &c.
dat het te hoogh gaet voor slechte lieden, ghelijck
wy Herderinneken sijn: daerom hadde ick liever
nieuwe post-tydinghen uyt den Hemel te hooren,
ghelijck eertijts ghehoort hebben de Herders ende
Herderinneken van Bethleem, als de Enghelken
hun vercondichden dat *Messias* was gheboren (1)
en als een kleyn onnoosel kindeken in doecxkens
ghewonden, in een kribbe was gheleyt.

Ita-

(1.) Lucæ 2.

Italica.

Om de waerheyt te segghen, lieve Sufter, dusdanighe post-tydinghen soudē my oock aenghenamer wesen, ghelijck ick lestmael hebbe ghehoort met huppelen en springen door de groote vreught die mijn herte overstorte, als ick hadde verstaen datter een nieuwe post-tydinghe was ghecomen uyt den Hemel, die den H. Propheet *Elias* brocht aen onsen Pastoor *Iacobus Antonius Galeoto*, in de welcke hy verclaerde dat hy vā Godt Almachtich door sijn voorsprake soude verkrijghen dat de pestilentie soude ophouden, die met haer verslindende vier het Coninckrijk van Napels, en besonderlijck ons Landt van (1) *Sperone* was verwoestende, ghelijck het metter daedt waerachtich is bevonden, als wanneer een groote menichte der menschen die met de Peste bevanghen waren hun alleen bestrijckende met de Olie van de Lampe die voor het weerdich Beeldt vanden voorseyden H. Propheet is brandende, subitelijck sijn ghenesen gheweest.

Belgica.

Dit sijn voorwaer aenghename tijdingen; maer hoe is u lieden daer achter gheraect?

Ita²

(1) Ex authenticis instrumentis ex Italia in Belgium transmissis & reservatis in archivio Provinciae Belgicae Ord. Garm.

Italica.

Hoe dat ick daer achter gheraeckt ben? dat sal ick u terstont segghen : Ick was met mijn Schaepkens op het groene veldt, en ick sagh een groote menichte der menschen loopen naer de Kercke van ons Dorp, toe-gheeyghent aen den *H. Elias*, en soo ick de reden daer van ondersocht, soo wierdt my gheseyt, datter sommighe daer henen liepen om van de Pest, met de welcke sy bevanghen waren, verlost te worden: en ander om den *H. Elias* te bedancken over hunne verkregghen ghesontheyt; welcke menichte soo groot was, dat den Pastoor noch twee poorten inde mueren van de Kercke heeft moeten doen maken, om dat het volck malcander niet en soude doot dringen ende versmachten; soo dat die met de Pest gheslaghen waren de een deure in quamen om verlost te worden, en die genesen waren de ander deure in quamen, om den *H. Propheet* hunnen ghenefer te bedancken: die oock niet met ydel handen en quamen, want sy offerden aldaer soo veel goudts ende silver op, dat den Eerwaardighen Heer *Ioannes Fellecchia* Deken van de Cathedrale Kercke van *Nola* aldaer heeft doen bouwen met het selve gheldt een schoone Kercke, vercierende de selve met kostelijcke ornamenten; ja hy kocht daer-en-boven het omliggende landt, instellende ses Capellanien voor ses Capellanen, om het vier der devotie meer te ontsteken.

steken in de herten van de inwoonders vande om-
ligghende plaetsen; het welck sy selven soo heeft
verbreydt, dat het ten lesten oock heeft aenghevat
de herten der inwoonders van de vermaerde stadt
van *Capua*, die soo hebben ontfteken gheweest met
het vier der devotie tot den H. Propheet *Elias* (om
dat hy aldaer een ander vier, te weten van de Pestil-
lentie hadde uytghebluft) dat sy in het begheinsel
van de Maent Augusti in het laer 1656. hem tot
Patroon ende beschermmer van hunne stadt hebben
verkosen; welcke verkiesinghe sy in het laer 1657.
den 27. Januarij in de Kercke der Carmeliten te
Capua met groote solemniteyt hebben bevesticht:
als wanneer de Heeren Canonicken van de Cathe-
drale Kercke met de Priesters vande ander Col-
legiale Kercken, vergheleschappt met de Heeren
van het Magistraet voor den Autaer vanden H. *E-
lias* knielende, hem tot eenen besonderen Patroon
van hunne stadt hebben verkosen.

Belgica.

Lieve Suster, ghy moet mijne curiosheyt ver-
geven, want ghy hebt my door u verhael mijnen
mont soo waeterachtich ghemaect, dat ick als
ghenootsaect ben te vrAGEN hoe dese Solemni-
teyt is gheschiet? Wie de personen sijn aen de
welcke de voorseyde ghenekinghen sijn ghebeurt?
En wie dese mirakelen ende openbaringhen door
den H. *Elias* gheschiedt, hebben bevesticht?

Ita-

Italia.

Op alle dese vrighen sal ick u daer naer volcomelijck antwoorden : maer ick moet eerst u lieden selve wat vrighen, te weten , oft ghy niet en weet wie desen H. Propheet *Elias* is, waer dat hy is gheboren, ende wat dat hy heeft ghedaen, waerom den almoghenden Godt hem aldus in onse tijden is verheffende?

Belgica.

Lieve vriendinne soude ick dat niet weten? gheen Historien en sijn my meer bekennt, als die van desen grooten Patriarch ende vierighen Propheet; want ick hebbe menichmael ter wijlen mijne Schaepkens weyden in het groen , onder eenen boom gheseten , lesende verscheyden boecken die van sijn Vaderlandt , afkomste ende wonderlijck leven hebben gheschreven, soo dat ick de selve op mijn duymken weet, en oversulcx sal ick u lieden de selve gheiren vertrecken, met hope dat ghy my daer naer alle de wonderheden met hunne circumstantien ofte omstandicheden sult voor den dagh brenghen.

Italia.

Lieve Suster dat sal ick oock seer gheiren doen, want d'een vrientschap is d'ander weerdt ; begint ghy nu maer te verhaelen waer desen H. Propheet is gheboren , want mijn ooren staen open om toe

te luyfteren, en mijnen mont om te fpreken.

Belgica.

Hoort dan toe, en weet dat desen H. Propheet *Elias* (1) is gheboren te *Thebe*, een plaetfe aen den kant van *Arabien* gheleghen, die de Priesters toegheeyghent was, waerom hy oock *Elias Thebites* wort ghenoeamt: fijnen Vader wort van lommighe ghenaeamt *Achimaas* den Opperften Priester, die ghelijck de (2) H. Schrifture betuyght, ghehouwelijkt was met *Basemath* de dochter vanden Coninck *Salomon*; hoe wel hy ghemeynelijck genoemt wort *Sabacha*, het welck leer wel kan te famen ftaen; want hy koft wel twee namen hebben: soo dat dese edele Bloeme der Propheten van fijn vaders weghe fproot uyt den verheven ftam der Priesteren van het gheslachte van *Aaron*, en van fijn moeders weghe uyt den doorluchtighen ftam der Coninghen van *Israël* ende *Iuda*, uyt den welcken *Christus* onsen Verlosser en fijn minnelijcke Moeder fijn ghesproten.

Italica.

Seker, is hy van fulck eenen verheven ftam voorts ghekomen, soo loudemen met reden van hem moghen vrighen het ghene men van den H. *Ioannes Baptista* vraeghe, te weten: *Wie meent ghy dat dit kint fal wesen?*

Bel-

(1) D. Epiph. to. 1. hæref 5. apud P. Alegre in Parad. Carm.

(2) Lib. 3. Reg. cap. 4. v. 15.

Belgica.

Iae't leker *Italica*, want Godt almachtich gaf voor sijne gheboorte dit ghenoech te kennen, als sijnen Vader *Sabacha* van hem kreegh dit naervolghende visioen: hy sagh sommighe mannen in het (1) witghekleedt die het kindt waren groetende, ghevende het selve voor spijsle ende voedsel de vlammen van het vier. Dese wonderlijcke openbaringhe gaf oorsaeck aen den Vader om te gaen naer *Ierusalem* alwaer hy het orakel oft de uytspreekke over dit stuck te rade gaende, voor antwoorde heeft ghekreghen, dat dit kindt in toekomende tijden soude opstaen als een claer-blinkende licht ende brandende vier om het volck van *Israël* te verlichten. Maer dit visioen van die mannen in het wit ghekleedt scheen noch jet anders te willen voorsegghen, te woten dat dit kindt hier naer een orden soude stichten van Religieusen die met witte mantels ghekleedt gaen, ghelijck eertijds aen den H. Abt *Romualdus* door het visioen van een leder langhs de welcke sommighe mannen met witte kleederen ghekleet op ende afginghen, te kennen wiert ghegheven, dat hy vader soude wesen van een vergaderinghe der Monicken *Camaldulenses* ghenoemt; ghelijck het met de stucken is gebleken.

Ita-

(1) Idem Epiphan lib de patrib. vet. Testam. item S. Dorotheus in sinopsi prophet.

Italica.

Voorwaer *Belgica* ghy weet dat visioen soo bevallich en scherpsinnich uyt te legghen, dat ick by naer loude twijffelen oft ghy een Herderinneken sijt; want sulck een dinghen en leertmen niet met achter de Schaepkens te gaen in het groen, maer daerme letteren eet, te weten in de Scholen.

Belgica.

Hout op *Italica* en prijs my toch niet, want die bloemeken en is uyt mijnen hof niet ghepluukt, maer uyt den Lust-hof der Carmeliten.

Italica.

Ootmoedighe lieden en willen niet ghepresen worden; want *als den rechtveerdighen in sijn aensichte wort ghepresen, doen wort hy in den gheest gheslaghen;* daerom en sal ick u niet meer prijzen, gaet maer voort in u verhael.

Belgica.

Dat sal ick doen: Het kindt wort dan geboren, en *Elias* ghenoeemt, het welck oock niet sonder mysterie en schijnt te wesen; want ic hebbe somtijts ghelesen dat *Elias* in het Grieckx soo veel te segghen is als eene *Sonne*, en in het Latijn *Godt den Heer*, (1) al oft hy in sy selven niet aerchts en hadde ghadt, maer teensmael goddelijc hadde geweest.

Ita.

(1) D. Chrysoſt, hom. 3. de *Elia*.

Italica.

Ghy seght seer wel *Belgica*; want het spreekwoord
der Poëten betuyght, dat dickwils

*De daet komt over een
Met de namen in't ghemeen.*

Belgica.

Dat is waer lieve Suster, het welck den *H. Elias*
ghenoech in sijne manier van leven heeft gethoont
die in veel saken ghelijckformich is gheweest aen
Godt den Heere de Sonne der rechtveerdicheyt, ghe-
lijck *Poetica* bemerckt en aldus ter eeren van de
Companie uyt haere penne laet vloeyen.

*Komt zielen al ghelijck en wilt hier wel bemercken
Dat desen Patriarch ghelijck is in sijn wercken*

*Aen't Vaders eenwigh Woort aen het onnoosel Lam,
Dat om des menschen schult eens op de werelt quam,
Heeft Christus eens gevasst den tijdt van veertich dagen,
Elias heeft soo lanck het vasten oock verdraghen.*

*Wiert Christus oock hier naer van d' Engelen gespijst,
Siet of de Schrift van hem het self niet en bewijst.
Riep Christus wederom de dooden tot het leven, (1)
Elias die heeft oock dees wonderheyt bedreven.*

*Heeft Christus op den vloet der wateren ghegaen, (2)
Elias die heeft oock ghegaen door de Iordaen. (3)*

Wiert

Wiert Christus door zijn kracht ten hemel op-gedragen,
Elias is daer oock ghereyft met zijnen wagen. (1)

Sont Christus zijnen gheest aen tweemaet ses ghetal,
Weet dat de Schrift van hem het self getuygen sal. (2)
Ist dat het eeuwich woort sich heeft gheneert met preken,
Elias van ghelijck berispte de ghebreken: (3)

Heeft Christus voor zijn loon de doot hier naer ontsaet
Dit sal Eliæ zijn van Antechrist ghedaen. (4)

Wat seght ghy daer van *Italica*? En comt den
naem van Godt den Heer en de Son, niet wel over een
met de daedt in *Elias* als hy soo ghelijck is aen zijn
nen Heer ende Godt de Sonne der rechtveerdic-
heyt?

Italica.

Ia hy seker, maer heeft *Poetica* dit bloemken ooc
wt haeren hof ghepluckt?

Belgica.

Neen sy Suster, maer wt den hof vanden H. Va-
der *Augustinus*, (5) die dese ghelijckenisse tusschen
Christus onsen Salichmaker ende den H. *Elias* eerst
heeft bemerckt, ende naer hem den scherpsinnigen
Docteur *Ioannes Bache* (6) inde hooghe Scholen
ghenoemt *Doctör resolutus*, certijts Provinciael der
Carmeliten in Enghelandt, eenen man die (ghe-
lijck

(1) Ibid. (2) Ibid. (3) 3. Reg. 18. (4) D. Ibid. lib. de
patrib. de vet. Testam. (5) Serm. 201. de temp.

(6) Lib. de instit. ord. cap. 2.

12 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

lijck *Pisens* betuyght) over de 200. boecken heeft gheschreven; by desen dient ghevoecht den vermaerden Schrijver uyt de Societijt *IESV Iacobus Sallianus*, (1) die dese voorgenoemde gelijckenissen in sijn laer-schriften seer bevallich is vervolgende

Italica.

Maer seght my lieve Suster kommen de deughden van desen H. Propheet soo wel over een met de deughden van *Christus* onsen Salighmaker, gelijck sijne daeden met de wercken *Christi* over een compen?

Belgica.

Och ia sy *Italica*; want gelijck den Sone Gods boven al heeft uyt-ghesteken in Suyverheyt, aermoede, ghehoorsaemheyt, medelyden, yver voor de eere van sijnen Hemelschen Vader, ende alle soorten van deughden; soo heeft den H. Propheet *Elias* in dese voorseyde deughden boven veel ander uytgheschenen; want ten eersten was in hem een Engelsche suyverheyt soo dat hy altijt maecht is gebleven, gelijck den (2) *H. Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus* ende meer ander HH. Vaders betuyghen. Het welck *Poetica* aldus verklaert:

De Suyverheyt die heeft in hem soo uytgheschenen
Dat in hem vleesch en bloede schein als te sijn verdwenen:

Hy
(1) Ad annum mundi 3139. num. 30. (2) Epist. 22. ad Eustoch. D. Amb. lib. de virg. D. Chrysost. de virginis.

Hy is tot 's leste toe gebleven suyver Maeght,
 Waerom dat hy met rechts-den witten mantel draeghe.
 Hy is om dese deught met vlam-ghelycke peerden
 In een caros vol vier ghenomen vander eerden,
 Ghelyck Ambrosius in sijne boecken leert (1)
 Waer in dat hy den staet der Maeghden heeft vereert.

Ten tweeden was in hem uyt-schijnende de
 ghewillighe aermoede, door de welcke hy alle rijc-
 dommen soo was versachtende, en dat wt de hooc-
 heyt van sijn ghemoet, dat hy maer alleen eenen
 aermen rock met eenen slechten mantel en heeft
 behouden om sijn lichaem te decken, die hy naer-
 maels aen sijnen discipel *Elifens* voor een testament
 heeft achtergelaten. Hy thoonde oock aen alle Re-
 ligieusen een waerachtich exempel van aermoede,
 als hy van de weduwe vā *Sarepta* (2) sijn broot was
 bedelende, daer hy sijn voeten cost stecken onder
 de wel ghestoffeerde tafel vanden Coninck *Achab*.

Italia.

Nu en ben ick niet verwondert datter zoo veel
 Edele kinderen de werelt verlaten, en voor hunnē
 rijkdom de gewillige aermoede verkiezen, gaende
 van deure tot deure met eenen sack op hun schou-
 deren hun broodt bedelen, oock vande ghene die
 zy te voorē selve met lekker spyse kosten voorsien;
 want zy en doen maer naer het exempel van de-
 sen waerachtighen verachter der rijkdommen des
 (1) Lib. de Virgin. (2) 3. Reg. 17.

werelts

14. t'Samensprake tusschen 't Italiaens

werelts, die daerom (seght den H. Ioannes Guldemont,) (1) alle de rijke verwon om dat hy arm was.

Belgica.

Wel lieve Suster my dunckt dat ghy oock wel weet te spreken vanden lof die de HH. Vaders aen desen H. Propheet gheven; [maer ick en weet niet oft u lieden hebt hooren vertreckē hoe dat hy het wt-wercken van dese aermoede heeft beproeft, het welck ghelegghen is in het verdragen van onghemack ter liefde Godts, die rijk sijnde voor ons arm is gheworden: zeker die bemerckt dat hy Nazarene is geweest, (2) die sal ooc wel bemerkē dat hy niet seer tot sijn ghemack gheneghen en was; want de Nazarenen en mochten gheen wijn drincken oft dat droncke maken cost; zy en mochten hun niet doen scheiren, en oversulcx de rauwicheyt van het hair, en de stekende borstelen vanden baert moesten hun groot onghemack veroorsaken.

Italica.

Dat weten de Ionckerkens wel, die hunnen baert daerom niet en laten verwilderen, maer somtijts dry keeren op een weke hun kneuvels doen setten, latende qualick dry hairkens ghepaert.

Belgica.

Maer wat dat ghy seght Suster, sy en doen het daerom.

(1) Hom. 2. ad pop. (2) Ægid. camart. lib. de reb. Eliz cap. 2. sect. 18.

daerom niet , maer om te jongher ende schoonder te thoonen : maer den *H. Elias* socht veel meer de schoonicheyt ende netticheyt der ziele, als die van het lichaem, aen het welck hy ontrock alle gemak ende goede toevinghe die hy het selve andersins hadde connen aen doen. Om dese ghemackelicheyt noch meer te schauwen en te smaken de bitter vruchten der aermode soo en ginck hy noyt te peerde oft te waghen , maer alijt te voet, oock in verre reysen , daer hy nochtans de carosse vanden Coninck Achab tot sijnen dienst mocht hebben, als hy hem den reghen voorseyde; liever hebbende sijnen rock op te schurffen en als een Lakeye voor de Carosse van Achab door dick en door dunne te loopen, als met den Coninck inde Carosse te sitten en aldus sijn ghemack te nemen.

Italica.

Daerom is hy misschen vanden oppersten Coninck in een Carosse met vier op-ghenomen ten hemel, om dat hy het ghemack vande Carosse vanden Coninck Achab niet en heeft ghewilt , op der aerden ; want daer staet gheschreven , *die sich vernedert , sal verheven worden.*

Belgica.

Wel *Italica* daer hebt ghy den naghel op't hooft gheslaghen : ghy prijst my van scherp-sinnicheyt , als ick hier boven eenen goeden slach gaf , maer nochtans

16 *t Samensprake tusschen 't Italiaëns*

nochtans niet met mijnen hamer, ick soude nu van ghelijcken u oock wel tot den hemel toe verheffen en beghinnen te twijfelen of ghy een Herderinneken sijt en niet een doctoresse.

Italica.

Hola hola Sufter, ghy soudt my wel twee roode kaecken maken, en ketelt my soo niet, maer vervoordert u verhael: sijnder gheen deughden meer die inden H. Propheet *Elias* sijn te prylen?

Belgica.

Soudender gheen meer welen? och iaet Sufter, want voor soo veel aengaet de ghehoorsaemheyt, dese deught, die naer de ghetuyghenisse van den H. *Gregorius*, de andere deughden in de ziele plant, ende daer in gheplant sijnde bewaert: was soo wytnemende in desen H. Propheet, datter hem niet soo swaer van Godt Almachigh en wiert opgheleyt, oft hy en heeft het selve met een wonderlijcke vlijticheyt volbrocht; dit heeft ghebleken als hem den Heere sont naer de Beke *Carish* om aldaer vande Raven ghelspijst te worden, hy en seyder niet een woort teghen, daer hy nochtans met reden daer teghen veel hadde konnen segghen.

Italica.

Sonder twijffel *Belgica*, want hy hadde konnen vrighen, Heere waerom gheeft ghy my de Raven voor hof-meesters en niet de menschen? hoe sul-

len

Ien die grypachtighe dieren my t'eten brenghen
daer zy liever selve de spijs fouden in-slicken ?
Waerom moeten de vuyle Raeven met hunnen
stinkenden beek met den welcken sy de dieven
aen de galge de oogen uyt-picken en hun lichaem
door-knaghen , my den kost brenghen?

Belgica.

Het is waer Suster dese en dierghelijcke uyt-
vluchtinghen en heeft den H. Propheet niet te ber-
de ghebrocht om het iock der ghehoorsaemheyt
van sijnen hals te schudden , maer hy is met een
blinde ende vlijtige ghehoorsaemheyt aen het God-
delijck bevel ghehoorsaem gheweest. Ia hy leer-
de oock dese deught aen sijnen eersten Discipel
Elizens (1) (en vervolgkens aen de andere) als hy
sijnen Mantel op hem leyde, het welck soo veel te
segghen was als volgt my naer. Maer wat sal ick
segghen van sijn liefde tot Godt ende sijnen even
naesten ? Wat sal ick segghen vande compassie oft
mede-lijden dat hy hadde over de allenden droef-
heyt ende verlatenheden van andere menschen ?
seker hy ghevoelde de selve tot het binnenste sijn-
der ziele , ghelijck het heeft ghebleken als hy door
de tranen der Weduwe van *Sarepta* soo beweeght
is geweest in sijn herte, dat hy haer kint heeft ver-
weckt vande doot. Maer de liefde tot Godt en
den yver tot de Goddelicke eere scheen in desen

B

H. Prop.

(1) 3. Reg. 19. v. 19.

H Propheet de croone te spannen over alle zijn uyt-nemende deughden; want waer isser oyt een mensch ghevonden gheweest soo lanck als de werelt ghestaen heeft, met sulck eenen brandenden yver ontfleken tot vervoorderinge vande eere die alle creaturen aen hunnen Schepper schuldich sijn, als desen vierighen Propheet? Niemand voorwaer, soo dat *Petrus* met reden magh segghen:

*Niemand isser oyt ghevonden
In de liefde soa verslonden,
Als dien wonderbaren man
Diemen noyt volprijsen kan.*

Italia.

Maer weet ghy wel lyster datter al meer dierghelijcke Seraphinen op de werelt te vinden sijn gheweest? Hebt ghy noyt ghelesen hoe dat het herte vanden H. *Augustinus* heeft gheblaeckt, als hy tot Godt seyde, Heer dat ick Godt ware en ghy *Augustinus*, ick soude willen *Augustinus* worden om u Godt te maken? Hebt ghy niet ghehoort dat het gheweldt van den brandt der liefde twee ribben heeft ghebroken in *Philippus Nereus* op dat het herte meerder spelens soude hebben? Weet ghy niet dat de Seraphinsche *Theresa* meer uyt liefde als uyt sieckte is ghestorven, in haer bevestigende de woorden van den Wijseman, die seydt dat de liefde stercker

stercker is als de dood? En om mijn patriottinneken niet achter te laten, en moestmen op het herren van de opghetrocken Maghet *Maria Magdalena de Pazzi* gheen naute doecken legghen om den wynnemenden brandt der liefde eenichsins te verkoelen? Hoe wilt ghy dan legghen *Belgica* datter niemant soo en heeft gheblaecht in de liefde tot de eere Godts als den H. Propheet *Elias*?

Belgica.

Ick segh het noch eens, en ick blijve daer by; want mijn gevoelen, wort bevesticht met de woorden van den H. Gheest, die van hem aldus is sprekende: *Elias den Propheet is opghestaen ghelijck een vier en sijn woords brande ghelijck eenen sackel.* (1) Vyt welcke woorden ick make dit naervolghende argument ofte besluyt-reden. Niet en isser heeter als het vier, *Elias* wort van den H. Gheest een vier genoemd, ergo niemant en isser heeter ende brandigher gheweest in de liefde ende yver tot de eere Godts als *Elias*.

Italica.

Wel *Belgica* waer hebt ghy soo leeren argumenteren? My dunckt dat ick hier meer spreke met een doorslepen Philosophinneken als met een onghestudeert Herderinneken: kont ghy sulck een pistolen jemandt op de borst setten?

Bel-

(1) *Ecc. 48.*

Belgica.

Waarom niet lieve Suffer? Eenen blinden slaet somtijds wel een ey dat hy nochtans niet en siert en waarom en soude ick niet kunnen eenen goeden slagh slaen die ick niet en hebbe gheleert? Daer-en-boven weet ghy niet *Italica* dat somtijds den Vader des lichts de ongheleerde ende plompe menschen soo verlicht, dat sy te boven gaen de vernuftste verstanden? Ist dat gy't niet en weet, leest eens het leven (1) vanden *H. Spiridion* Bisschop van *Trimitunt* in *Cyprus* van de Orden der Carmeliten, die oock in sijnen tijdt met Lammekens en Schaepkens, ghelijck wy, heeft omghegaen; en ghy sult bevinden dat desen onnooselen man in het Concilie van *Nicea* eenen vernuftigen Philosoph door sijne disputation heeft overwonnen, hem brenghende tot het Catholijck gheloove; soo dat *Christus* onsen Verlosser van hem tot sijnen Hemelschen Vader hadde moghen segghen: *ick belijde u Vader Heere des hemels en der aerde, om dat ghy dese dinghen verborghen hebt voor de wijse ende voorsichtighe, en die de kleyne hebt veropenbaert?* (2)

Italica.

Nu ben ick voldaan *Belgica*, ick sien wel sonder bril dat ghy oock al van die kleyne sijt die den grooten Godt groot maeckt om dat sy in hunne ooghen

(1) *Breviarium Carm.* ad 24. Decemb. (2) *Marth.* 22.

ooghen kleyn sijn, daer hy in teghendeel de groote kleyn maeckt, om dat sy in hunne ooghen groot sijn. Maer seght my eens Suster waer in den H. Propheet *Elias* sijnen brandenden yver tot de eere Godts heeft ghethoont boven andere menschen.

Belgica.

De bewijsinge van sijnen brandenden yver *Italia* en is niet te soecken in onbekende hoecken, het derde Boeck der Coninghen isser schier vol af; in het welck de H. Schrifture vermeldt dat hy door desen yver heeft ghesloten den hemel, het vier tot drymael toe gheroepen uyt de locht, en de Propheten van *Baal* ghedoodt, welcke Historie *Poetika* tot u vernoeghinghe aldus beschrijft:

*Hoe moest dit brandich bert met yver sijn ontfteken
 Als het schier door dit vier scheen teenemael besweken,
 Het scheen voorwaer, het scheen, dat uyt hem niet en quā
 Als een ontfteken vier, en onghebluste vlam. (1)
 Want als nu Israël aenbadt de valsche Goden,
 En trode met de voet Godts Heylighe Gheboden:
 Elias heeft terstont tot al het volck gheseyt,
 Wel hoe wort ghy aldus nu hier, nu daer gheleyt?
 Den Godt die door het vier ons lieden sal verhooren,
 Verdient, en anders gheen, tot Godt te sijn vercooren,
 Laet ons op-rechten dan te gaer een offerand'
 En sien wie dat ons sal verhooren door den brand':*

Dan

22 t'Samensprake tusschen t'Italiaens

Dan seydt' hy metter spoet tot al de Af-godisten
(Wel kennend' hun bedrogh, en hunne snoode listen)
Verkiest u eenen os, en roept met groot ghetier,
Dat Baal desen os, verslinde door het vier.
Het wiert alsoo ghedaen : men sagb hun lustich swieren
Ronsom hun offerhand', met roepen ende tieren;
Maer 't wasser al om niet; men wiert daer niet gewaer,
Men sach noch vier noch vonck ghenaken den Autaer:
Elias sagb het spel van dees verwaende sotten,
En hy begonst met recht aldus met hun te spotten;
Roept luyder, want voorwaer ick houde voor ghewis,
Dat hy is op de reys, oft hy sit aen den dis;
Sa lustich al-ghelijck, toont u soo cloeck als Leeuwen,
En wilt met meerder cracht eens al te samen schreeuwen,
Op dat hy u verhoort; want seker ick gheloof,
Dat Baal uwen Godt van onderdom is doof;
Wat mannen dat ghy sijt ! ghy moest al wijder gapen,
Misschien sal uwen Heer nu besich sijn met slapen,
Gaept wat ghy gapen cont, en opent uwen mont,
Tot datmen 't kele-gat mach sien tot inden gront.
Sy deden wel hun best, maer 't was om niet ghebeden:
Dan is Elias oock naer den Autaer ghetreden,
En hy riep tot den Heer alleen maer schier een woort,
En hy wiert dadelijck van sijnen Godt verhoort;
Want fiet het Hemels vier viel op sijn offeranden,
't Welck oock de steenen self tot aschen dè verbranden;
Ia dat meer wonder is, de wlam had' sulck een cracht,
Dat sy heeft op-gheleckt het water van de gracht.

*Ben jeder stondt verbaest : Elias t'ander sijden
 En wilde Baals volck in't leven niet ghelijden,
 'tWelc strax wiert aen de beeck vā Cisson omgebracht,
 Om dat den yver van Elias dit versocht.*

Maer hier mede en wierdt het vier vanijnen brandenden yver niet uytghebluft; want hy heeft den Coninck *Achab* selve aen boort ghefallen, hem berispende over sijn boosheyt, als hy den wijngaert van (1) *Naboth* tegen alle recht ende reden t'lijnwaerts hadde getrocken, daer-en-boven oorsaeck sijnde van sijne doot die sijn huysvrouwe de boose Coninginne *Iesabel* met schalcke en loose vonden hem hadde aengedaen. En het gene sijnen vierigen yver noch meer bethoont, is, dat hy desen boosen Coninck heeft ghestraft over sijne mildaden, ghelijck (2) *Camartus* bemerckt, in de hooft-stadt van het Coninckrijk, te weten *Samaritan*, alwaer den Afgodt *Baal* met groote eerlijckheyt wierdt gheviert, alwaer de boose Coninginne *Iesabel* vier hondert en vijftich valsche Propheten op haer eyghen kosten onderhieldt, alwaer de fonteyne was uyt de welcke het fenijn der Afgoderye was spruytende en doorliep het gansche Landt; soo dat den lof die den H. Paus *Leo* aen den Prince der Apostelen den, *H. Petrus* is ghevende, om dat hy binnen de stadt *Roomen*, den standaert des H. Cruys heeft geplant,

B 4

die

24 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

die de meersterse was van alle dolinghen, oock soude moghen ghegheven worden aen desen H. Prins der Propheten, die binnen de hoofst-adt des Coninckrijckx, socht te planten den standaert des Gheloofs in den waerachtighen Godt van *Israel*; niet vreesende den aertschen Coninck te stooren, als hy den hemelschen mocht behagen, hoe wel dat het nu in dese verkeerde werelt al verkeert schijnt te gaen, in de welcke veel Hovelingen meer betrachten hunne aertsche Coninghen te behagen tot hunne verdoemenisse, als aen den hemelschen Coninck tot hunne salicheyt,

Italia.

Daer hebt ghy de waerheyt geseyt *Belgica*, want dat is ghenoech te sien gheweest in *Engelandt*, als schier niemant *Hendrick* den achtsten, uytgenomen *Thomas Morus* en den Bisschop *Roffensis* en dorst vermanen en berispen over sijne boosheyt ende tyrannie, door de welcke hy de Kercken en Cloosters verbrande, de Monicken verdreef, en besonderlijk de Kinders vanden vierighen Propheet *Elias* de Carmeliten, hun beroovende van 62. Cloosters die vervult waren met veel deughdelijcke ende geleerde mannen, van de welcke die Provincie soo voorsien was datter ontrent de hondert en veertich worden ghetelt van (1) *Pisfeus* die door hunne geleerde boecken de H. Kercke hebben beschermt,

verlicht

(1) In indice libri de scrip. Angliz.

verlicht en onderwefen in den wegh der falicheyt, welcke boecken voor het meeste deel door die vreesfelijk tempeest fijn verftroyt oft verbrandt, midtfgaders die treffelijke Biblioteke van Londen, van de welcke (1) *Franciscus Swertius* betuyght, dat fy alle de Bibliotheken te boven ginck, soo in oudtheyt als in het ghetal der Boecken, want daer waren onder ander in de felve soo veel boecken met groote Roomfche letteren ghefchreven dat fy boven goudt en filver wierden gheacht. Miffchien en fouden alle defe verwoeftinghen niet ghefchiet fijn haddender meer met den yver van den Seraphinſchen Propheet *Elias* ontſteken gheweest om dien boofen Coninck te berifpen, ghelijck defen brandenden Seraphin aen *Achab* heeft ghedaen.

Belgica.

Met recht Sufter noemt ghy den H. Propheet *Elias* eenen Seraphin; want hy was soo blakende in de liefde Godts en in den yver tot fijne Goddelijcke eere, dat den H. *Ioannes Guldemont* betuyght dat Godt almachtich hem daerom heeft opghenomen ten hemel, om dat hy soo vierich was op der aerden, al oft hy wilde ſegghen, *Elias* ghy fijt te vierich om langher in die koude werelddt te blijven, klimt dan opwaerts om met de Seraphinen te hanteren die branden en blaecken in mijn Goddelijcke liefde, en van niemant belet en konnen worden aengheſien

B 5

ghelien

(1) In Achenis Belg. ſub init.

ghesien oock alle de ander. Hovelinghen van het Hemels Hof met het selve vier sijn ontsien. Maer al was hy opghenomen ten hemel, hy en liet nochtans daerom niet sijnen yver te thoonen op der aerden; want al oft den hemel te k eyn hadde geweest voor de grootheydt van sijnen brandt, soo heeft hy van de plaetse daer hy was sijne vlammen naer de koude werelt geschoten, om waer het moghelijk, de menschen oock in Seraphinen te veranderen; daerom schreef hy enen straffen brief tot den Coninck *Ioram* hem berispende over sijne boosheyt door de welcke hy te kort dede aen de eere die hy sijnen Schepper schuldich was, om dat hy door dese straffe vermaninghe sich tot Godt soude bekeeren, en door sijn exempel sijne onderfaten oock tot de liefde van den selven Godt verwecken. Wat was dat anders Suster als van koude menschen willen Seraphinen maken?

Italia.

Ghy seght wel alder-liefste *Belgica*, maer hebt ghy het inhoudt van desen brief niet? Seker mijn hert verlanckt om dusdanighen brief te lesen, om dat het wat wonders is brieven te sien van menschen die uyt dese wereldt sijn wegh-ghenomen: voorwaer ic soude liever desen brief lesen oft hooren lesen als de galletten oft extraordinarische posttijdingen van de welcke wy te vooren hebben gesproken.

Belgica.

Ick sal seer gheiren desen wonderlijcken brief
uyt de H. Schrifture ontleenen om uwe vierighe
begheerte met de vierighe woorden in desen brief
begrepen te voldoen. Siet daer dan

DEN BRIEF VANDEN

Heylighen Propheet Elias

Gheschreven naer sijn op-neminghe ten hemel aen

IORAM CONINCK VAN ISRAEL (1)

SIRE

*Soo spreect den Heere Godt uws Vaders Davidts: om
dat ghy niet ghewandelt en hebt in de weggen van Iosa-
phat uwen Vader, en in de weggen van Asa den Coninck
van Iuda, maer hebt ghegaen door den wegh van de Co-
ninghen van Israël, ende Iuda hebt doen Afgoderye be-
driyven en de inwoonders van Ierusalem, naervolghende
die boererye van het huys van Achab, en hebt daer-en-
boven uwe broeders uws vaders huys gedoot die beter wa-
ren als ghy: siet soo sal u den Heere met een groote plaghe
slaen met u volck, met uwe kinderen, met uwe huysvrou-
wen, en met al uwe goederen. Maer ghy sult vele kranck-
heden hebben, van een seer quade kranckheyt des buyckx
sult*

(1) Lib. 2. Paralipom. cap. 21. v. 12. & seq.

28 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

*sult ghy sieck sijn, tot dat u inghewant van kranckheyt
uytgaet van daghe tot daghe.*

Dit is het inhoud des briefs van den vierighen Propheet *Elias* gheschreven aen den Koninck *Ioram*, om hem tot Godt te bekeeren, in den welken geen vleyende woorden noch pluym-stryckerien en stien, maer woorden vlammente als facelen, ghelijck den H Geest van desen H. Propheet hadde voorséyt, om daer mede dat verkilt herte van den Koninck *Ioram* te ontfeken in de liefde van den waerachtighen Godt; soo dat den H. Propheet *Elias* niet anders als een vier en schéte wesen dat altydt moet branden en blaecken tot dat het van sijn voetsel berooft wort; want alldoen wort het in sijn eyghen selven verteert; soo verteerde desen Serpaphin in sijn eyghen selven, als hem sijn voetsel wiert benomen, dat is de macht om de eere Godts te vervoorderen; soo dat hy met *Christus* onsen Saelich-maker door den mont van den Konincklijcken Propheet *David* hadde moghen segghen tot Godt: Heer den yver van u buyt heeft my op-gheten Want hy thoonde dat ghenoech als hy door slauwigheydt nederfonck onder eenen boom, en sich beclaeghe aen Godt Almachtich met de woorden die sijne kinders de Carmeliten op sijnen Feest-dagh in den inganck der Misse en door heel de octave lesen, aldus luydende: *Ick heb-*

be met vierigher liefde beroert gheweest voor den Heere
God der oorlogh-schaeren, (1) want de kinderen van Israël
hebben u verbonds verlaeten, sy hebben uwe Authaeren
ter neder ghevelt, sy hebben uwe Propheten met den sweer-
de gedoot, ick ben alleen over ghebleven, en sy soecken
mijne siele om die wegh te nemen.

Deze vierighe woorden treckt Poetica wat lan-
gher uyt als sy leyt.

Elias Ziele was met liefde soo door-droncken, (2)

Dat by aen eenen boom ter aerden is gesoncken

Alwaer hy heeft ghewenst naer sijnen laetsten-dagh

En scheen met droeve stem te spreken dit gheclagh :

O Sterren, Son en Maen ! o locht en koele winden

En wat in eenich deet des hemels is te vinden !

Verkoelt my desen brandt, ach stijft my dit ghemoet ?

'Twele niet verdragē en den spot van 'tboochste goets :

Mijn hert smilt in den druck, mijn geest die is besweken,

Om dat nu Israël van Godt is af-geweken

De Priesters sijn gedoot, d' Authaeren neer-gevelt

Eylaes schoon Israël ! Hoe ist met u gestelt !

Waer dat ick my nu keer, t'is boosheyt t' alle sijden,

Ontdoet my van dit vlees, ten is niet om te lijden,

Och dat mijn brandich hert den laetsten adem gaf !

En dat ick nu terstondt mocht daelen in het graf !

Den yver oorsaeck is van dit n.ijn treurich leven,

Die mijnen Godt soo diep heeft in mijn hert gescreven,

O Heer

30 *t' Samensprake tusschen 't Italiaens*

Soo diep, dat oock het self van yver staet in brande,
Och oft dat met dit vier verbrand' het gansche lands!
O Heer het is genoegh, wilt dese ziel toch haelen
En laet my nu in peys naer mijne Vaders daeten,
Het is gendoght O Heer! t'is tijt, t'is meer als tijt,
Oft wel laet uwen naem van laster sijn bevrijt.

Belgica.

Wat dunckt u van dese woorden *Italica*?

Italia.

Voor-waer dese woorden duncken my te wesen
als vierighe vlammen voorts komende uyt het
Fornceys van sijn brandende herte.

Belgica.

Hot is soo alderlieffte Suster, en iek bemercke
uyt de selve dat hy sich soo seer niet en beklaget
om dat sijn eyghen eere hem wiert benomen, maar
de eere van synen God, daer wy in teghedeel mo-
nichmael onse eere beschermē, oock met het scharp
vande rapier, ghelijck de Ionckers doen die in du-
elle vechten, en in de eere van onsen God te be-
schermen oft te vervorderen, koude lans worden
ghévonden, daerom laet *Poetica* wederom haere
penne mijn Officie bedienen, segghende:

Siet om s' Heeren naem verbeven

Te verheffen meer en meer,

Sijn wy cout en wonder teer:

Dan licht yder een versteden,

Dan vercrijghen in de borst,
 Ick en weet wat koude vorst,
 Dan soo gaetme kladder-tanden,
 Dan gaet ydet sijnen wegh,
 T'is een schande dat ick 't seggh,
 Die als vier te vooren branden,
 Sijn geworden koude Ians,
 Soo verkeert de slechte kans.

Ick soude wel wat meer segghen ten waer onse
 goede vriendinne *Perica* dese koude Ians wilde
 verlaten, en den vierighen Propheet *Elias* met een
 Sinne-beelt vereeren, hem vergheelijckende by eenen
Salamander levende sonder sterven in het vier.

Italiana.

Dit en moghen wy bewinde Sufter dese vrien-
 dinne niet beletten; laet ons dan soolanch onder
 desen boom sitten tot dat *Perica* haren dienst heeft
 ghequeten.

SINNE-BEELDT.

Het vier is hem Pleyfien.

Als jemant ster dit aerwie dier
 Hier ligghen midden in het vier
 Heeft medelijden met de beest,
 En wort daer af in't hert bevreest.
 En 't schijnt dat hy wel reden heeft
 Waerom sijn hert van vreesse beeft;

Want siet hy meent in dit gheval
 Dat hem dit vier verslinden sal.
 't Welck alst jet anders aengheraecte
 Verbrant en beel tot aschen maect:
 Maer siet wie had dat oyt ghedacht
 Het vier gheeft hem een meerder kracht,
 Het vier vernieuwt sijn oude bloet,
 Het vier ist dat hem leven doet.
 Maer vrient weet dat dit Sinne-belt
 Hier niet en is voor niet ghestelt,
 Maer dat die beeste die ghy siet
 Elias ons oprecht bediet,
 Aen wie dat oock een ander vier
 Hem dient tot vreught en groot pleyfier.
 Een vier dat nu sijn hert verheught,
 En brenght tot d'ongheschapen vreught,
 Een vier 't welck hem tot sijnen loon
 Sal maken een dry-dobbel Croon,
 En dat hem croonen sal bier naer
 Als Leeraer, Maeght en Martelaer.
 O Godt ontfleeckt oock ons ghemott.
 Met 't vier dat ons soo leven doet,
 Ontfleeckt in ons sulck eenen brant
 En dat hy blake t'allen kant:
 Op dat wy door dit vier verlicht
 Eens sien het ongheschapen licht,
 Ghemerckt dat in het selve leydt
 Al ons gheluck en salicheydt.

Belgica.

Het is ghenoech *Poetica*, daer sijn herten ghenoech door dien brandt ontsteken gheweest om onse verkoude herten oock in brandt te jagen, ten sy dat wy niet en willen branden; en ist dat ghy my niet en ghelooft, siet maer eens hoe dat sommighe van de kinderen van dien vierigen Propheet hebben gheblaecht in de liefde Godts en inden yver van sijne Goddelijcke eere. Slaet eens uwę ooghen op den *H. Telesphorus* en *Dionysius* Paulen van Roomen die eerst hunne herten met den sackel vanden *H. Elias* in sijne Religie ontstekē hebbende, voor de eere Godts en sijn alder-heylichste Moeder teghen de ketteren hebben ghestredē. Siet hoe dat eenē *H. Angelus* Martelaer dē Graef *Beringarium*, als eenē anderen *Elias*, *Achab* berispende, niet eer dē sackel vā sijnen brandenden yver tot de eere Godts en heeft laeten uyt-blusschen, voor dat den sackel van sijn leven selve door sijn bloedt is uytghebluft geweest. Overdenckt hoe dat het herte vanden *H. Cyrillus* den derden Generael der Carmeliten met het selve vier moest ontsteken sijn, als hy dat machtich Coninckrijck van *Armenien* door sijne vierighe Predicaten heeft ghebrocht tot de ghehoofsaemheyt van de *H. Kercke*. Aenschouwt met de oogen des verstandts hoe dat den *H. Petrus Thomas* Aerts-bischop van *Candia* ende Patriarch van *Constantinopelen* moet gheblaecht hebben, niet alleen inde lief-

C

de

34 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

de tot *Maria* (wiens honigh-vloeyenden naem in
sijn hert ghegraveert is ghevonden) maer oock in
den yver tot de eere Godts, als hy om de selve te
vervoorderen, soo dickwils van den Paus is ghe-
sonden gheweest als Legaat tot verscheyden Co-
ninghen en Princen der aerden; waerom hy met
recht van den Eerw. Pater *Godefridus Henschenius*
van de Societeyt *Iesu* wort ghehouden (1) voor
den Prins der Pauselijcke Legaeten. Peyft hoe dat
het herte van den Salighen *Franciscus van Sena* met
yver was doordroncken als hy de steenen met (2)
de welcke hy te *Cremona* voor den name des Hee-
ren van eenighe booswichten wiert verplettert als
lievelijcke roosen op sijn lichaem heeft ontfanghen.
Voeght by dese brandende Seraphinen den Sali-
ghen *Stanislaus Bidigostia* die in den yver tot de eere
Godts soo heeft gheblacckt dat noch de koude
Landen van *Prusien*, daer hy het geloove was pre-
kende den selven en kosten verkoelen, noch sijn
bloedt den selven en kost uytblusschen, blijvende
volstandich tot de doot. By dese mooght ghy
stellen *Italica* (3) de onverwinnelijcke helden *P.*
Bartholomeus Caranius, *P. Bartholomeus Graius* en
P. Ioannes de Bannega, van de welcke den eersten vā
de Turcken met schroomelijcke tormentē aenge-
vallen sijnde, eer sijn hoofd door het sweert als sijne
yver

(1) In commentario prævio ad vitam S. Petri Thomæ.

(2) Tom 4. annal. Carm. (3) In vinea Carmeli fol. 344.

yver door de tormentē heeft verlorē: de twee ander met eenen *Laurentius* door het vier beproeft sijnde, hebben bethoont dat hunnen yver niet vals en was maer waerachtich goudt van een brandende liefde tot hunnen Godt ende Salichmaker. Veel meer ander sijnder te vinden in de Iaer-schriften der Carmeliten die sich oock voor de eere Godts waerachtich goudt hebben bethoont te wesen in het vier van diversche afgrijselijcke tormenten die sy voor den naem des Heeren en tot vervoorderinge van sijne goddelijcke glorie volstandich hebben verdraghē. Daerom en kan *Poetica* niet laten nyt verbaestheyt van sulck eenē brandenden yver, met den welcken sy naer het exempel van hunnen eersten Capiteyn den *H. Elias* hebben gheblaecks overluyt te roepen:

O vrome Martelaers! versmaders van het leven,

Die in gheen pijn en weet van schricken of van beven!

Wie sal u cloecke daet en onbevreesst ghemoet

Beschrijven 't welck ghy toont voor 't ongeschapē goet?

Want als ick uwen strijt by my com te aenschouwen,

Hier sien ick een van u het vleesch ontstucken houwen:

Daer buyght een 't edel hooft voor d'opgheheven bijl,

Daer bloot een sijne borst voor den ghescherpten pijl:

Hier sien ick een met cracht ter aerden neder smijten,

En sijn doorwonde lijf met kalck en sout doorbijten:

Daer hanght een die den beul met Fackelen ontsteecks,

Tot dat 't gebraden vet van boven neder leeckt.

36 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

Ick sien met grooten schroom u braeden aen de staeken,
 Soo datmen anders niet als 'tvlammich vier siet blaeckē.
 En even wel het schijnt gh'en acht het niet een sier,
 En brāt min door het aersch' als door het Hemels vier;
 Soo dat dit salich vier in uwe ziel ontfeken,
 'Tlichamelijcke vier sijn krachten weet te breken,
 En daerom ist dat ghy oock alle pijn bespot,
 Hoe sterk is ooc een hert 'twelc sterfte krijght vā Gode!
 Want al dat vreetheyt can, versterct door macht, versierē
 En brenghen voor den dach, vier, water, wilde dieren,
 Dorst, hongher, gheessels, crays, en al wat 'tleuē cort,
 Wort op u met ghewelt als water uyt-ghestort;
 En niet te min ghy staet stantvastich als pilaren,
 Gheen pijn en is soo swaer, die u schijnt te beswaren,
 Hoe bitter dat het is het valt u even soet,
 Soo dat de pijn selfs u groote vreucht aendoet.
 Comt beulen doet u best, en wilt hun niet ontfemen,
 Brant, scheurt hun inghewant en ruckt hun uyt de dermē:
 Maeckt datter niet een lit en blijue sonder smert,
 Maer weet dat meerder pijn vermeerder ooc hun hert.
 Gaet vreetheyt, gaet vry voort, ontfleeckt vry al u sinnē,
 Als ghy ten eynde sijt, wilt op een nieuw beginnen:
 Volght Nero den Tyran, die van het mensche vet
 Heeft Fackels inden nacht voor Roomen uyt-gheset.
 Wilt vry u raserny, al meer en meer ontfeken,
 Ghebreeckter gheene pijn, daer sal gheen moot gebreken
 Weet dat de meeste pijn hun is de meeste vreucht.
 En dat u boosheyt dient tot voetsel van hun deughe.

Die

Dit is den cloecken aert die sy nu allegader,
 Naer-volgen soo 't betaemt, van hunnen eersten Vader,
 Wat datter komt of niet hun bert dat is ghestelt,
 Naer 't voorbeeld ende deught van hunne eerste Helt.

O mijn alderlieffste vriendinne *Poetica* met dien mont moet ghy wijn drincken, seker het is soo gelijk ghy seght; want dese vrome Campioenen sijn als copyen ghesneden naer het originele beeldt van hunnen H. Vader *Elias*; ghelijck oock al de ghene die hier volghen sullen, die, al en hebben sy, ghelijck de voorgaende, hun bloedt niet vergoten voor de eere Godts, sy hebben nochtans gethoont door hunne kloekmoedighe daeden ende vierige Predication wat eenen brandenden yver in hunnen boesem lach besloten om de selve eere teghen de Boose te beschermen en by de goede te vervoorden; onder dese is gheweest den Salighen *Ioannes Serethius* den 24. Generael der Carmeliten aen wien al meer als eens den rooden Hoet van het Cardinaelschap (1) van den Paus *Calixtus* den III. is opghedraghen, die hy soude moeten ontfangen hebben; ten sy dat hy sijn Heylicheyt te voet vallende met overvloedighe tranen dat hadde verbeden; desen Weerdigen Man nochtans die soo kout was om sijn eygen eere te vervoorden was soo brandich om de eere Godts te beschermen, dat hy in

C 3

het

(1) Tom. 4. annal. Carm. ad annum 1468.

38 t'Samensprake tusschen 't Italiaens.

het jaer 1468. als wanneer *Carolus* Hertoghe van *Burgundien* de stadt van *Luyck* te viere en te sweerde hadde inghenomen, tusschen eenighe moetwillighe Soldaten, door vier en vlam, door lancien en rapieren sy selven heeft inghedronghen, om het H. Sacrament, het welck sy onteerden, uyt hunne onsuivere handen te nemen, draghende het selve met groote eerbiedinge in duyfsent perijckelen van doot-gheschoten te worden naer sijne Kercke.

Italica.

Dat en is voorwaer gheen proef-stuck, maer een meester-stuck van eenen brandenden yver tot de ere Gods.

Belgica.

Ia het seker *Italica*, en is dit u niet ghenoech lieve suster, om den yver der Kinderen van den vierighen Propheet *Elias* te bewijzen stelt u voor oogen den weerd. *P. Thomas Scropus* die met een rouw haren kleedt ghekleedt sijnde en met een yseren keten ghegort door het Coninckrijck van *Engelandt* als eenen vierigen Apostel het H. Evangelie was prekende; tot dat den Paus *Eugenius* den IV. hem heeft ghestelt tot Bisschop van *Dromoren* in *Ierlandt*, hem sendende als Legaet tot die van *Rhodes*, om oock dat Landt in de liefde Gods te ontfeken. Ia wederghekeert sijnde, al was hy Bisschop, soo ginck hy nochtans alle vrydaghe barvoets

voets van het een Dorp in het ander de onwetende leeren, niet eer rustende van sijne onderfaten (1) met den sackel van sijnen yver voor te lichten voor dat hem de nijdighe doot den sackel van sijn leven heeft uytghebluft. Van dese stoffe hebbender noch meer in *Engelandt* te vinden gheweest, die om hunnen uytnemenden yver tot de eere Godts ende salicheyt der zielen verheven sijn geweest tot de Bisschoppelijcke weerdicheyt.

Italia.

Wie sijn dese lieve Suster *Belgica?*

Belgica.

Ick en kan die hier niet al voor den dagh brengen; maer ist datter u hieden eenighe onder veel wilt weten; onder dese is *Pater Richardus Northals* Aerts-bisschop van *Dublin* ende Legaet van den Paus in veel ghewichtighe saken. *P. Thomas Peuerellus* Bisschop van *Ossation*, *Lovitt* en *Wigorne*. *P. Ioannes Suaffamus* die vande Paus *Gregorius* den XI. is vereert gheweest met den Staf ende Mijter van *Banchoren*. *P. Radulphus Kelleius* eerst Procurator Generael des Ordens, en daer naer van den Paus *Clemens* den VI. ghewijdt tot Aerts-bisschop van *Cassal* in *Ierlandt*. *P. Simon Kraimond* Patriarch van *Antiochien*. (2) *P. Thomas Cranleius* Aerts-bisschop van

C 4

(1) Piteus de scrip. Anglicæ ætat. 14. & alii scriptores.

(2) Tom. 4. Annal. Carm. dispersim ferè per totum.!

40 *Samensprake tusschen 't Italiaens*

van Dublin, die daer-en-boven van *Henricus* den V. Coninck van *Enghelandt* is gestelt gheweest *Vice-Roy* oft onder-Coninck van *Ierlant*, aldus verkrijgende de wereltlijcke overicheyt met de Aerts-bisschoppelijcke weerdicheyt. By dese om kort te maken, dienen ghevoeght *P. Guilielmus Raddius* Bisschop van *Wigorne*. *P. Ioannes Paschallus* Bisschop van *Laudaven*. *P. Richardus Laninghamus* Biecht-vader van *Richardus* den II. Coninck van *Enghelandt*. *P. Robertus Mascallus* Bisschop van *Heresford*. *P. Ioannes Leicestre* Aerts-bisschop van *Smyrna*. *P. Stephanus Patringtonus* Bisschop van *Minen* en Biecht-vader van *Henricus* den V. Coninck van *Enghelandt*. *P. Thomas Colbins* Bisschop van *Waterford*. *P. Ioannes Stamlerius* Bisschop van *Banchoren* ende Biecht-vader van *Henricus* den VI. Coninck van *Enghelandt*, en meer ander van de welcke den vierden Boeck van de Iaer-schriften der Carmeliten vermeldt, in den welcken oock hunne Legaetschappen tot verscheyden Coninghen en Republijcken als oock hunne schriften die sy hebben achter-ghelaten te voorschijn worden ghebrocht, die als merck-tecken en sijn van hunnen brandenden yver door den welcken sy met hunnen H. Vader *Elias* sijn onsterken gheweest tot de eere Gods en vervorderinge van sijn H. Kercke.

Italia.

Maer sijnder in ander Landen gheen diergho-
lijcke.

lijke Kinderen van sulck eenen Vader gevonden geweest die om hunnen besonderen yver tot de Bisschoppelijke weerdicheyt sijn op-ghehouden?

Belgica.

Maer wat dat ghy al vraecht *Suster*; leest maer alleen den *Abt Trithemius*, *P. Abraham Bzovius* Predic-heer, en *P. Antonius Possevinus* van de Societeit *Iesv*, en ghy sult u schier suf en blindt lesen, soo veel (1) wordender van hun en van andere Lofweerdighe Schrijvers voor den dagh gebracht, die soo vierighe kinderen vanden vierighen Propheet *Elias* sijn geweest, dat sy weerdich gevondē sijn geweest om met dē *Staf en Mijter* vereert te wordē.

Italica.

Maer lieve *Suster* laeter ten minsten eenige van dese te voorschijn komen ist dat u immers beliest.

Belgica.

Om u te voldoē *Italica*, weet dat in *Spanien* hebbe namentlijk nytgeschenē *P. Guido de Perpiniano* dē 12. Generael der Carmeliten, en naermaels Bisschop vā *Majorica* en *Eluas*. *P. Sancius Dullus* Biechtvader van *Clemens* den V. en *Ioannes* den XXII. Pausen van *Roomen*, Bisschop van *Albarizinen*. *P. Ferdinandus del Barco* Predicant vanden Keyser *Carol* den V. Bisschop van *Salamina*. *P. Ioannes Claranus* Bisschop

C. 5

(1) *Trithem. descript. Eccles. Bzovius in annal. Possevin. in apparat.*

42 *t'Samensprake tusschen t'Italiaens*

Bisschop van *Bosna in Sardinien*; by de welcke in *Portugael* magh ghestelt worden *P. Ioannes Emmanuel* zoon van *Eduardus* den eersten Coninck van *Portugael* eerst Provinciael der Carmeliten, en daer naer Bisschop van de Bisschopdommen van *Septa* en *Egitana*.

Italica.

Het is ghenoech *Belgica*, want ick sie nu wel dat *Spanien* en *Portugael* oock al met vierighe kinderen van den vierighen Propheet *Elias* is voorsien ghe-
weest.

Belgica.

En *Vranckrijck* oock *Italica*, want uyt het selve is ghesproten den *H. Petrus Thomas Aerts-bisschop* van *Candia* ende Patriarch van *Constantinopelen*. *P. Petrus de Caps*, van ander ghenoot *de Casa*, eerst den 14. Generael des Ordens, en naermaels Bisschop van *Vasione* en Patriarch van *Ierusalem*. *P. Bernardus de Roma* Bisschop van *Sutrien* ende Cardinael vande *H. Kercke*. *P. Bartholomeus de Raquoli* eerst den 22. Generael der Carmeliten Bisschop van *Massilien*. *P. Ioannes Faci* naervolgher van *Bartholomeus* in het Generaelschap ende Bisschoppelijcke weerdicheyt, want hy wiert verkosen tot Bisschop van *Regio*. *P. Laurentius Burellus* Bisschop van *Cistarien* ende Biecht-vader van *Carolus* den VIII. ende *Ludovicus* den XII. Coninghen van
Vranck-

Vranckrijck. P. Robertus Berthelotus Doctoor van Parijs Bisschop van Damascus en Wij-bisschop van Lions. P. Henricus Potimi Bisschop van Philadelphien en Predicant, Raets-heer ende Biecht-vader van Carolus den VIII. Coninck van Vranckrijck. Maer over al dese vierighe Francoysen heeft in weerdicheyt en niet min in yver uyt-ghelstecken. P. Iacobus Fernelius om sijne deught ende gheleertheyt opgenomen uyt de Orden der Carmeliten tot Abt van de Abdye Fontis Frigidi ghenacmt, dat is, van de conde Fonteyne, van de Orden van Cisteaux onder den Reghel vanden H. Benedictus, die de Abdye van de Koude Fonteyne soo heeft verwarmt en ontflecken door sijnen yver, dat hy vereert is gheworden met den rooden Hoet van het Cardinaelschap onder den tijtel van S. Prisca, tot dat hy, om heel de H. Kercke te verwarmen en in de liefde Godts met het selve vier van sijnen H. Vader Elias te ontflecken, is verheven gheweest tot den Apostelijcken stoel van Roomen onder den naem van Benedictus den XII. op wiens graf, naer de ghetuyghenisse van P. Antonius Possevinus van de Societeit Iesv gheschreyen staet:

*Hic jacet Benedictus,
Quem Carmelus protulit (1)*

Cassinus

(1). Possevin. in apparatu.

44. *Samensprake tusschen 't Italiaens*

*Cassinus aluit,
Vaticanus coronavit.*

Dat is te segghen :

*Hier leydt Benedictus
Die Carmelus heeft voorts ghebracht,
Cassinus heeft op ghebracht,
Vaticanen de croon ghebracht.*

Welck op-schrift beteeckent dry Berghen : te weten den Bergh *Carmelus* oft de Religie der Carmeliten die hem heeft ghebaert, den Bergh *Cassinus* oft de Religie van *S. Benenictus* die hem heeft opgevoedt, en den Bergh *Vaticanus* oft het Pausdom het welck hem heeft gecroont.

Italica.

Seker de Francoeylen hebben wel hun deel in de vierige Kinderen van *Elias* als sy diergelijcke mannen hebben voorts-ghebrocht.

Belgica.

Daytslandt en heeft oock daer van niet te klagen, het welck oock al met hun vier, hoe koudt dat het is, heeft verwarmt gheweest; want, om ander achter te laten, wat een vierighe Prelaten en sijn niet gheweest *P. Daniel à Wichtrigh* Doctoer van *Parijs* en

Bisschop van Werden in Saxonlandt. P. *Conradus ab Heidem* Bisschop van *Nicopolis* en Wy-bisschop van *Ments*. P. *Arnoldus Bissalis* Bisschop van *Galtelien*. P. *Fredericus Waghenae* Doctoor van *Weenen* in Oostenrijck en Bisschop van *Passavien*. P. *Ioannes de Avena* Bisschop van *Basilica* en Wij-bisschop van *Ments*. P. *Conradus Aldendorp* Bisschop van *Arota*. P. *Everardus Billicus* Wij-bisschop van *Ceulen*. P. *Henricus Bock* Bisschop vā *Myrea*, en Suffragae vā *Spier*. P. *Matthias Emich* Bisschop van *Syren*. P. *Conradus de Arusbergh* Bisschop van *Venecopelen*, oock Wy-bisschop van het selve Aerts-bischdom en meer ander die ghenoech te kennen gheven dat *Duytslandt*, al is het koudt, nochtans vierighe Prelaten uyt de Orden vanden *H. Elias* heeft konnen voorts-brenghen tot stichtinghe vande *H. Kercke*.

Italica.

Maer *Belgica* ghy en spreekt van uwe patriotten de *Nederlanders* niet?

Belgica.

Maer stillekens *Italica*, het een voor en 't ander naer, men kan die niet al te samen voor den dagh brenghen; wat meent ghy dan? Ick hebber noch al veel in *Enghelandt*, *Ierlandt*, *Schoslandt*, *Spanien*, *Vranckrijck*, *Duytslandt* en ander Landen achterghelaten om te eer tot mijn *Vadetlandt* te komen, het welck voorwaer oock niet en is berooft ghe-
weest

46 *#Samensprake tusschen 't Italiaens*

weest van virighe Prelaten die hunne herten hebben ontsteken in den sackel van hunnen H. Patriarch *Elias*; onder dese is geweest, ist dat wy oock *Henegouwe* willen mede rekenen, *P. Ioannes Brislotus* uyt de Orden der Carmeliten opghenomen tot Abt van het Clooster van *Altimont* van de Orden van den H. *Benedictus*, Biecht-vader ende Raetsheer van den Keyser *Carolus* den V. Bisschop van *Deriten* ende naermaels Aerts-bisschop van *Arboreo* en Primaet van *Sardinien*, die van sommige Schrijvers, ghelijck *P. Antonius Possevinus* van de Societeit (1) *Iesv* betuyght, ghenoecht wordt een van de lichten der H. Kercke; desen Weerdighen Prelaet is begraven in den Choor van sijn Clooster der Carmeliten van *Valentijn*. By desen moghen gerekent worden noch ander Nederlanders die nochtans seer hoogh en groot gheweest sijn van moedt om de eere Godts en die van sijn H. Kercke te verheffen; onder dese is *P. Goswinus Hex* vā het Clooster van *Vlissinghe* in *Zeelandt* Bisschop van *Ieropolitanen* en Vicaris van den Bisschop van *Maastricht*. *P. Dionisius Stephani* uyt het Clooster van *Thienen* in *Brabant* alwaer hy licht begraven, Bisschop van *Rossen* en Wy-bisschop van *Luyck*. *P. Godefridus Greveray* uyt het Clooster van *Gelder* Bisschop van *Dagnien* en Wy-bisschop van *Camerijck*, die den hogen Autaer gewijt heeft inde Cathedrale Kercke vā *Antwerpen*. *P. Ioannes Villicus* Doctoor vā *Louvē* uyt het Clooster

van

van Ghends verkosen tot Bisschop van Bithien en onder-bisschop van Vtrecht. P. *Adrianus Arnoldi* uyt het Clooster van Brugge Bisschop van Rossen ende Suffraganen van den Aerts-bisschop ende Prins van Camerijck. P. *Jacobus Wemmers* uyt het Clooster van Antwerpen vanden Paus *Innocentius* den X. ghestelt Bisschop van Cairo oft *Mempheos* en Apostolijcken Legaet door *Moeren-landt*, in wiens plaetse naer sijne doot ghecome is P. *Franciscus Smarins* in *Portugael* gheboren, wiens hooghen gheest *Roemen* somtijds, en *Vranckrijck* dickwils hebben verwonderd, en om seven vliegghen, gelijkmen seyt, met eenen lap te slaen, het Clooster van *Mechelen* heeft seven Bisschoppen als een vruchtbarige Moeder voortghebracht, die als brandende lichten hebben ghestaen op den kandelaer vande H. Kercke om de selve te verlichten door de straelen van hunne deught ende gheleertheyt: dese sijn P. *Henricus de Tolmis* Bisschop van Rossen, P. *Jacobus* Bisschop van *Croatien*, P. *Elias* Bisschop van *Radesten*. P. *Aegidius de Merica* eerstmael Prior van *Antwerpen* ende naermaeks Bisschop van *Beriten* en Wy-bisschop van *Camerijck*. P. *Laurentius Ducis* oock Prior van *Antwerpen*, en daer naer Bisschop van *Hebron* en Suffraganen van *Vtrecht*. P. *Ioannes Arundineus* Bisschop van *Vsbiten*, en P. *Martinus Cuperus* eerst Prior van *Mechelen* en *Antwerpen*, als oock Provinciael van *Nederlandt*, daer naer Abt van *S. Crispin* in *Henegauw* van

48 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

van de Orden van S. *Benedictus*, en ten lesten Bisschop van *Chalcedonien* en Wy-bisschop van *Camerijk*. Wat dunckt u *Italica* is Nederlandt oock berooft gheweest van vierighe Mannen die hunnen yver in den sackel van hunnen H. Vader *Elias* hebben ontfeken?

Italica.

Dat en segh ick niet *Belgica*, maer my dunckt dat ghy mijn Vader-landt doot ghedeelt hebt, of ten minsten vergheten; want ghy spreeckt wel van de vierighe Mannen die den yver van hunnen H. Patriarch *Elias* hebben ghehoont in *Enghelands*, *Spanjen*, *Vranckrijck*, *Duytslandt* en *Nederlandt*, maer ghy en seght niet van *Italien*.

Belgica.

En beklaeht u niet *Suster Italica*; want de kinderen van den H. *Elias* hebben ooc in u Vaderlandt vier ghenoech achter ghelaeten om u in de liefde Godts te ontfeken, eenen H. *Andreas Corsinus* Bisschop van *Fiesoli*, soude ghenoech sijn om u door het exempel van sijnen yver te verwermen; en is desen u niet genoegh; stelt u voor oogen P. *Bernardus de Roma* eerst Provinciael van *Romanien* (1) en daer naer Bisschop van *Sutrien*, en Cardinael van de H. Kercke. P. *Philippus de Ferrara* Aertf-bisschop van *Palermo* Hooft-stadt van *Sicilien*, P. *Iacobus*

(1) Possevin. in apparatu & alii.

De Venetijs Bisschop van Evelopa P. Ioannes Lombardus Bisschop van Parentii. P. Bonifacius Venetus Bisschop van Venecopolen. Pater Marcus Contareno Aertsbisschop van Coriphien. P. Radulphus Vannis Pœnitentiarius van Clemens den VI. Paus van Rommen. P. Paulus Biscontus Biecht-vader van den Paus Nicolaus den V. en Paulus den II. Aertsbisschop van Palermo en Primaet van Sicilien. P. Paulus Neri Bess Bisschop van Snaeven. P. Bartholameus Peyronis eerst Procurator Generael des Oordens en Provinciael van Naapels ende naer-maels Bisschop van Elus in Cathalouien. De rest laet ick al willens achter **Suster Isalica**, want ick vreesse dat ick u eenen windt van ydel glorie soude veroorsaken door den welcken uwen yver meer soude verkoelen als ontsteeken waer het saecken dat ick al uwe Patriotten moest te voorschijn brenghen, die met den yver van hunnen H. Vader Elias ontsteken sijnde, verheven sijn gheweest tot de Bisschoppelijcke weerdicheyt en ander hooghe staeten der H. Kercke. Wat datter af is ofte niet alle de voorseyde Apostolijcke mannen hebben door hunnen yver wel ghetoont van wat Vader sy voorts-ghekomèn sijn, makende het spreek-woort waerachtich het welck seydt, *het kindt heeft een aertjen naer sy vaertjen: soo d'ouders songhen soo pijpen de jonghen*; soo dat niet sonder reden den H. Gheest is segghende, dat het woort vanden H. Elias brande als eenen sackel, aenghesien hy soo

D

veel

veel herten van sijne kinderen met dat salich vier door sijn exempel heeft ontsteken, dat sy selve als sackelen sijn geworden om ander menschen door het selve vier te doen blaken. Een sake nochtans doet my aldermeest verwonderen, te weten dat dit salich vier van eenen brandenden yver tot de eere Godts en de salicheyt der zielen oock de teere Maeghdekens van de selve Orden soo heeft aenghevat, dat sy in den selven yver veel ghedaeghde mannen te boven gaen; ghelijck het heeft ghebleken, niet alleen in de wonderlijke Maghet *Veneranda* die aen de Ioden en de Heydenen het ghe-loove heeft ghepreekt, stortende voor het selve haer bloedt, maer oock in de Seraphinsche Mager *Theresia* en u patriottinneken de *Salighe Maria Magdalena de Pazzi*, van de welcke de eerste noch een jonck dochterken sijnde, naer de Mooren trock om haer bloedt te vergieten voor de eere Godts; schrijvende daer naer als een Doctoresse eenighe Hemelsche boecken om de menschen inden selven yver te ontsteken. Met den selven drift was het brandende herte bevanghen van *Maria Magdalena de Pazzi*, die oock noch een jonck kindt sijnde de andere kinderen door haere soete vermaninghen socht te trecken tot de liefde ende vrees des Heeren, tot dien eynde, om hun meer daer toe te verweken, soo deelde dit Seraphins Maeghdecken prijlen uyt aen de kinderken die sy onderwees, ghe-

ende *Nederlandts Herderinneken.* 51

ghelijck den Pater doet inden Catechismus. Ia dit vier groeyde in haer met de jaren; want sy wenste naermaels eenen voghel te sijn om, door heel de werelt vliegende, alle creaturen tot de liefde Godts te verwecken. Soo dat niet alleen de Sonen, maer oock de dochters van den H. Patriarch *Elias* als Seraphinen hebben gheblaect om ander in de liefde Godts te ontfeken.

Italica.

Voorwaer *Belgica* mijn verkout herteken beghint selve te voncken; ey gaet doch voorts in u verhael.

Belgica.

Dat soude ick gheiren doen, maer den tijt en laet het niet toe, laet ons de Kinderen laten en van den Vader spreken.

Italica.

Ey lieve Suster daer is tijt genoeg; en oft daer geen en ware men souder moeten maken; want de kloeckmoedighe daden van dese yverighe Mannen ende Seraphinsche Maeghden verwecken het herte vanden mensch om de Goddelijcke eere voor te staen, oock met perijckel van ons leven, als de occasie dat verheyst. Seker al en ben ick maer een teer Herderinneken, nochtans uyt het voorgaende verhael soo schijn ick te krijghen een mannelijck ghemoeft om de eere Godts te be-

52 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

sehermen en te vervoorderen waer ick mach.

Belgica.

Wel lieve Sufter ick en wil door mijn stil-swijghen het ginstenken van dat salich vier dat in u hert begint te voncken, niet uyt-blusschen, maer al meer en meer ontfteken; hoort dan toe, maer ick salder wat eyeren in kloppen om de sause kort te maken; ghy moet dan weten *Italia*, dat de Kinderen van den H. Vader *Elias* niet alleen het vier van de Goddelijcke liefde en hebben ghesloten ghehouden in hunne herten, maer ghelijck hunnen H. Vader het selve aen de *Israëlieten* heeft mede-ghedeelt door sijne vierighe predication, soo hebben sy oock naer sijn exempel, van het selve oock andere menschen willen deelachtich maken, daer toe gebruyckende de instrumenten van hunne vierighe tonghen. Onder dese is gheweest den Weerdighen *P. Thomas Cornetta* te *Rennes* in *Britannië* ghoboren, eenen man soo uytmuntende in alle soorten van deughden, dat hy van het volck ghemeynelijck wierdt ghehoert: *Sanctus Homo*, den H. Mensch: desen Woerdighen Man met den yver van sijnen H. Vader *Elias* ontfeken sijnde, ginck door alle de omligghende Landen verkondighen het H. Evangelie met sulck eenen toeloop des Volckx, datter somtijds naer de ghetuyghenisse van (1) *Glandin de Rubin* Raets-heer van den Coninck van *Francrijk*

(1) in *Historia Lugdunensi* lib. 3. cap. 48.

Franckrijck, 16. 17. 18. 19. ja 20. duysent menschen vergaderden om hem te hooren, waerom hy dickwils genootsaecht was op de marckt te predicken, om dat de Kercken voor sulck een menichte somtijts te kleyn waren; (1) maer niet minder en was de vrucht van sijne vierighe predication als den toeloop des volckx; want als hy in het jaer 1429. op den 22. Februarij te *Valencijs* was ghecomen en ses daghen naer malcanderen op de groote marckt der selver stadt met eenen wonderlijcken yver was prekende, besonderlijck op de ydel vercierselen der Vrouwen en schadelijcke spelen der tuijschers en dobbelaers, soo hebben de Ioffrauwen hunne ydel vercierselen afgeleyt (die sy in het *Francois Hannekens* en *Poulaines* noemdē) meer ontfekē sijnde om hunne zielen met deughden te verciere als hun lichaem. Ia de tuijschers en dobbelaers hebbē hunne ricktack-berders, caerten en teerlinghen in sijne teghenwoordicheyt verbrandt, het welck sy niet alleen te *Valencijs*, maer oock in ander steden hebben ghedaen, te weten *s'Atrecht*, *Camerijck*, *Doornick* en *Lions*, soo dat sijn tonghe was als een sweerdt, om de snoeren van de ydel vercierselen der Vrouwen af te snijden, en sijne woorden als eenen brandenden sackel om de ghereetschap der dobbelaers te verbranden. Wat dunckt u *Italica* van desen vierighen Predicant? En maghmen van

D 3

hem

(1) *Monstretus in hist urb, Valenc. ad annos 1428. & 1433.*

hem niet segghen het ghene den H. Gheest heeft gheseydt van sijnen H. Vader Elias, dat sijn woort was brandende als eenen sackel? Voorwaer Poetica staet het toe, die daer-en-boven bemerckende de kracht van dese klinckende Trompette des Heeren om de sondaren uyt den slaep der sonden te doen ontspringhen, begint te roepen :

O Gulden Predicant die blies met u Trompetten,
 En boetschapt aen het volck Godts Woorden ende Wettē!
 Wie heeft aen uwe tongh' ghegheven dese kracht,
 Dat ghy dus met u woort de sonden hebt versmacht?
 De arcke des verbonds ded' eertijts in de wallen
 Den muer van Iericho ter aerden neder vallen (1)
 Wanneer sy seven-mael rontom de selve gonck,
 En 't Priesterlijck gestacht met sijn Trompetten klonck:
 En ghy ô Gulden Mont! ghelijck het is bevonden
 Hebt naer den seften dagh oock neer-ghevelt de sonden,
 Als ghy der zielen muer, die satan had' beset;
 Neer-wierp door uwe stem, die klonck als een trompet.
 Men siet het vrouw-cieraet in veel vermaerde steden,
 Datmen te vooren droogh, sichier met de voeten treden,
 Men siet de ydelheyt daer yder veel af hiel,
 Ontrecken aen het lijfen gheven aen de ziel.
 Men siet de dobbelaers oock met hun eyghen handen
 Hun ticktack-bert en caert in u ghesicht verbranden,
 V wel-begaefde tongh sneet als een scherp rapier
 En u vol-krachtich woort was als een brandich vier.
 (1) Lib. Iosue cap. 6. Gaet

Gaet voort, snijdt, haut ē kerft, brāt, licht straft de gebreke
 En wilt in't selve vier ons herten oock ontfeken,
 Op dat wy door dit sweert en vier hier naer ontgaen,
 Een ander sweert en vier als wy in't oordeel staen.

Belgica.

Wel *Poetica* my dunckt dat ghy van dien vierighen Predicant selve hebt leeren preken; maer evenwel ghy en sult soo veel niet op doen door uwe Dichten als hy door sijne Sermoenen, die soo waeren gheacht van het volck, dat sy schier hun eten en drincken vergaten als sy hem aenhoorden, draghende tot hem sulck een eerbiedinghe, ghelijck den voorseyden *Claudius de Rubis* vermeldt, dat sy hun geluckich achten die hem mochten ghesleyden met den toom van den Esel, daer hy naer het exempel *Christi* op reedt, pluckende de aerme beeſte het hair uyt den huyl om eenige gedachtenisse van den opsitter mede te dragen.

Italica.

Maer lieve *Belgica* desen Esel wasser qualijck aen als hy soo ghepluckt wierdt om sijnen Meester, ick meyne dat hy liever eenen plompen boer soude ghedragen hebben en sijn hair behouden, als eenen soo vermaerden Predicant, om wiens eerbiedinghe hy soo gepluckt en het hair uyt sijnen huyl getrocken wierdt.

Belgica.

Lieve Suster ick bidde u laet den Esel sijnen wegh gaen, ten is hier gheen tijdt om van Esels te spreken, maer van yverighe mannen die naer het exempel van den Seraphinsché Propheet *Elias* door hunne vierighe predication de herten van hunne toehoorders hebben ontfteken in de liefde Gods. Oock aennemende verre ende periculeuse reysen om die meest dit vier van doen hadden te verwarmen; soo gaen de Paters van de Provincie van *Tours* door eenen nieuwen yver ontfteken sijnde naer de nieuwe wereldt oft *America*, om aldaer die wilde menschen door hunne vierighe predication te brenghen tot het waerachtich Gheloove. Niet min en is den yver van ander gheweest, om de geloovighe in hun gheloove volstandich te bewaren en hun te onderwijsen in den wegh der salicheyt; onder dese is *P. Christophorus Avandagne* om sijne uytnemende welsprekentheyt ghenoeit den *Spaenschen Chrysologus*, en *P. Franciscus à Xodar* alle beyde Predicanten van *Philippus* den III. Coninck van *Spanien*, welcken *P. Franciscus* den voorseyden Monarch in sijnen doot-strijdt heeft by-ghestaen, om door sijne vierighe woorden den kouden schrick des doots te verjaghen; waerom hy van sijnen sone *Philippus* den IV. den tegenwoordighen Coninck van *Spanien* is verkosen gheweest niet alleen tot sijnen Predicant, maer oock tot sijnen Raedts-heer.

By

By dese d. enen gevoegh *P Petrus à Corneio* de Sonne vande Vniversiteyt van *Salamanca*, die van *Philippus* den III. meer als eens om den Staf ende Mijter te ontfanghen genoot sijnde, nochtans noyt daer toe en is gecomen, om dat de voorseyde Vniversiteyt van soodanighen man sich niet en kost laten berooven. *Pater Ioannes da Sylveira* oock Predicant van den selven Coninck, seer vermaect door sijne uytnemende boecken. *P. Ioannes Baptista de Lezana* wiens groote deught ende gheleertheyt eenen heelen boeck souden verloecken om sijnen lofte verkondighen. *P. Augustinus Nunniez à Delgadillo* begaeft met sulck een uytnemende gheleertheyt en besondere welsprekentheyt, dat niet alleen *Spanien*, maer oock andere Landen met grooten lof vā hē wetē te sprekē: hierom heeft sijne Catholijcke Majesteit hem te *Madrid* ontboden en hē gemaect sijnen Predicant: maer al was hy soo uytnemende vierich ende welsprekende in sijne tonghe, nochtans was sijn herte soo vervremt van den vlamminghen drift der eergiericheyt, dat hy de eerlijcke officien, tot de welcke sijne Majesteit hem wilde verheffen, volstandelijck heeft gheweyghert.

Belgica.

Voorwaer lieve Suster *Belgica* desen oprechten Sone vanden H. Propheet *Elias* thoonde wel dat hy de gave der tonghe niet en hadde verkregen om sy selven daer door ydelijck te verheffen, maer

om sijn toehoorders in de liefde Godts tē ontfekē.

Italia.

Soo is het lieve Suster; maer ghy moet weten dat veel van de Kinderen van den vierighen Propheet *Elias* niet alleen hunne tonghen en hebben gebruyckt als een vier om de menschen in de liefde Godts te verwarmen, maer oock als eenen blixem om de Ketteren te verlichtricken en hunne schadelijcke schriften te verbranden, want ghelijck den H. Propheet *Elias* door dé yver van de eere Godts ontfeken sijnde, niet alleen de sondaren en heeft berispt en het volck van *Israël* tot de liefde Godts verweckt, maer oock naer sijne opneminghe sijn penne voor sijne tonge gebruyckende, aē dé Coninck *Ioram* eenen brief heeft geschreven, om hem te vermanen van afstandt te doen van sijne boosheyt, soo hebben sijne Kinderen beneffens hunne vierighe tonghen oock hun wel besneden pennen te wercke ghestelt, om de Ketterliche dolinghen te wederstaen. Soo heeft den H. *Cyrrillus* Patriarch van *Alexandrien* te velde ghekomen tegen *Nestorius*. Den H. *Dionysius* Paus teghen *Sabellius*. *Palladius* teghen *Pelagius*, en *Thomas Waldensis* teghen den Ketter *Wicleff*, die daerom van den Paus *Martinus* den V. wierdt ghenoomt *Validus Ecclesie ensis*, de stercke Rapiër der Kercke. Maer ghelijck den Draeck vanden welcken den H. *Ioannes* in den Boeck sijnder openbaringen vermelt, niet alleen een, maer seven hoofden

den hadde, en oversulcx niet wel met eenen slaghen en kost afgheslaghen sijn, soo en kost de Ketterye van *Wicleff* met eenen slaghen van dese rapier niet wel af-gheslaghen sijn, ende oversulckx soo sijnder noch ander Campioenen met het sweerd van hunnen H. Vader *Elias*, dat is met hunnen brandenderryver, teghen dit monster te velde ghecomen. te weten *P. Richardus Lavingamus*; *P. Ioannes Kelingalus*; *P. Richardus Mastonus*; *P. Walterus Diffsens* en *P. Petrus Stokes*, allegader vermaerde Doctoren; vande welcke den lesten van *Richardus* den II. (1) naer de Vniversiteyt van *Oxford* ghesonden sijnde aldaer desen seven-hoofdighen Draeck *Ian Wicleff* met sijne subrijle besluyt-redenen soo heeft aenghetast, dat hy niet meer in de teghenwoordicheyt van sijnen verwinner en heeft durven verschijnen; en oversulckx soo noemde hy hem uyspijt den *Witten Hondt*, om dat hy als eenen Carmeliet met een witte cappe ginck.

Italica.

My dunck *Belgica* dat hy selve ghethoont heeft dat hy eenen hondt was, niet alleen om dat hy de Schole van *Oxford* ruymde ghelijck de hondten het Vleeschuys doen als zy afghesmeert worden, maer om dat hy sijn quaedt op dien gheleerden Pater wilde vrecken, ghelijck den hont sijn leedt vreeckt op den steen, niet peysende dat den voorleyden Pater

(1) *Pitæus descript. Angli. stat, 14 num. 722.*

Vater maer, alleen als eenen steen en was, die de machtighe handt Godts vanden *Bergh Carmeli* dede af rollen om de statue van sijne dolingen neder te vellen, ghelijck eertyts is ghedaen gheweest aen de statue die den Coninck *Nabuchodonosor* lach in sijnen droom, waer van den Propheet *Daniel* vermeldt.

Belgica.

Wel *Italia* my dunckt dat ghy oock al inden Text ghestudeert hebt, het schijnt dat ghy een Bybel-susterken sijt in de plaetse van een Herderinneken. Maer weet dat desen vromen Campioen met al de ander voor-vechters van het Catholijck Gheloove niet veel en hebben gheacht het bijten en bassen van desen hondt en al de ander Ketterische honden; en hoe souden sy vreesen van het bassen en bijten, daer sy gheeren voor den naem des Heeren souden verscheurt worden mocht de eere Godts maer onghehendert blijven, gelijk wy te vooren hebben ghesien. Seker sy en hebben het bassen noch bijten van dese honden niet ghevrees, maer sy hebben soo lanck teghen den Ketter *Wicleff* en sijn aenhanghers ghestreden, gelijk eertijds hunnen H. Patriarch *Elias* teghen de Afgodisten van *Baal*, tot dat sy als verwonnen honden hunne ooren hebben laten hanghen, daerom seyt *Poetica* seer wel, als hun uytlaechende:

't Laet nu al zijn ooren hanghen,
 En de Bassers gaen hun ganghen,
 't Zijn maer keffers voor den beert :
 At hun tanden zijn versleten
 Op soo harte stacle beten,
 En den kleem hanght aen den steert.
 Als dees hoogh-gheleerde Mannen
 Dese Ketterers teghen spannen,
 En soo vallen s' samen uyt,
 't Moet al voor hun reden wijcken,
 't Moet al voor hun wijsheyt strijcken,
 Idor laetst van zijn byt.
 Kloek Carmelc 't zijn nu tijden
 Dat ghy noch behoort te strijden
 Voor het Pausdom en zijn leer,
 En wilt op gheen Gausen passen;
 Want de honden die veel bassen
 Die en byten nimmermeer.

Italica.

Daer heeft Poetica den nagel recht op het hooft
 gheslaghen en de Ketterers op hunnen duym ghe-
 klopt, doet sy niet lieve Sufter?

Belgica.

Het is soo Italica. Maer hebt ghy wel ghehoort
 hoe dat de Kinders vanden H. Elias sich in het H.
 Concilie van Trenten teghen de Ketteren met het
 sweert

62 t'Samensprake tusschen't Italiaens

sweert van hunnen brandenden yver met andere treffelijke mannen hebben ghedraghen?

Italia.

Neen ick lieve *Belgica*; hebben sy daer oock de Ketteren met het vlamlich sweert van hunnen H. Vader *Elias* aenghetast?

Belgica.

Ia sy seker, want om ander achter te laten, onder de welcke was *P. Ioannes Stephanus Facinus* onder *Pius* den IV. in de plaetse van den Generael ghesonden; soo is daer eenen gheweest met name *P. Antonius Marinarius* die soo gheluckich was van verstant ende memorie dat hy 50. argumenten der Ketteren oorden-wijs van buyten voor den dagh brocht, die hy wederom van achter tot voor uyt de H. Schrifture ende reden weder-leyde, tot verbaestheyt van dese H. Vergaderinghe; gelijk *Petrus Lucius* vermeld (1) uyt dry ghetuyghen die daer teghenwoordich hebben gheweest, *P. Didacus de Lion* Bisschop van *Columbrien* die in het voorseyde Concilie het officie van Orateur heeft bedient. By dese vierighe mannen om de Ketteren te wederstaen, verdient oock eene plaetse te hebben *Pater Anastasius Cocheletius* Doctoor van *Sorbona*, die om de ralsernye der Ketteren uyt *Parijs* t' *Antwerpen* ballinck sijnde, aldaer veel menschen door sijne

vieri-

(1) *Petrus Lucius* in *Biblioteca Carm.*

vierige predicatië in de liefde Gods heeft ontsteken. En *P Nicolaus de Egmonda* die eenen vermaerden Doctoor sijnde in de Vniversiteyt van Loven het habijt der Carmeliten te *Mechelen* heeft ontfanghen om met het sweert van den H. Vader *Elias*, aen wie dat Clooster besonderlijk is toe-ghceyghent, teghen de Ketteren te beter te velde te komen; het welck hy soowel heeft ghedaen dat de selve, en namentlijk *Erasmus van Rotterdam*, sich daer over in sijne brieven al meer als eens heeft beklaght, en besonderlijk om dat den Keyser *Carolus* den V. hem hadde ghestelt ondersoecker der Ketterliche boosheyt door *Nederlandt*. Van dese yverighe mannen, segh ick, en wil ick niet spreken, noch oock van de ghene die van de eerste fundament-steenen sijn gheweest van Academien ofte Vniversiteyten ghelijck den H. *Petrus Thomas* Aerts-bisschop van *Candia* ende Patriarch van *Constantinopelen* is gheweest den eersten instelder vande Vniversiteyt van *Bononien*, en den geleerden Doctoor *P. Godefridus de Lee* een vande eerste fundament-steenen van de vermaerde Vniversiteyt van *Loven*, noch ick en wil oock niet spreken van Pater *Desiderius à Sancto Martino* die van sijne Catholijcke Majesteit naer het voorseyde Concilie van *Trenten* wiert gelonden; noch oock van *P. Laurentius Lauretus* eerst Procurator Generael des Ordens, daer naer Theologant van *Gregorius* den

den XIV. Paus van *Roemen*, en ten lesten Bisschop van *Adria*; noch van P. *Angelus Castiglioni*, wiens geleerde schriften den H. *Carolus Borromeus* door den druck in het licht heeft doen komen; van dese segg ick noch eens lieve Suster en wil ick niet spreken, my is genoeg bethoont te hebben, dat den H. Patriarch *Elias* niet voor niet den sackel van sijnen yver in de handt en heeft ghedraghen, aenghesien hy daer mede soo veel van sijne Kinderen heeft ontfeken. Maer hebt ghy wel ghehoort Suster hoe dat oock de Lecke-broeders soo met dit vier hebben ontfeken geweest dat sy boecken hebben gheschreven om de menichen te ontfeken in de liefde Godts en te verlichten in den wegh der salicheyt?

Italica.

Dat en hebbe ick noyt ghehoort *Belgica*, seker dat sijn vrende saken dat de ongeleerde boecken schrijven?

Belgica.

En soo veel te vremder *Italica* om dat oock eenen blinden Broeder dat heeft ghedaen, te weten den Weerdighen Broeder *Ioannes à Sancto Sampson* die uyt een edel gheslacht blint geboren sijnde, nochtans soo verlicht was in sijn verstandt van de Vader des lights, dat hy eenighe mysterieuse boecken heeft ghemaect, met sulck eenen gheest, dat oock

oock veel geleerde mannen sich daer in verwonderd hebben en teghenwoordich verwonderen, gelijck in sijn leven in het Francoys en in't Latijn beschreven, wort vermelt; soo dat *Poetica* van desen wel-sienden blinden wel magh segghen:

*Ioannes komt in't licht, en hy heeft 't licht verloren,
Is by is sonder licht hier in het licht gheboren,
Maer siet het eeuwich licht heeft soo sijn bert doorstraelt
Dat het de wijsste lien in't sien heeft achterbaelt.*

Wat dunckt u daer van *Italica*? Siet ghy wel hoe dat oock de simpelste herten van de Kinderen vanden *H. Elias* naer hun vermogen hun beste doen om door hunne schriften de menschen in de liefde Godts te ontsteken en te verlichten in den wegh der salicheyt? *Ioannes* verlicht ander naer de ziele die selve blindt was naer den lichaeme, soo dat op een seker maniere de wel-siende worden gheleydt van eenen blinde-man, die nu nochtans, soo wy verhoppen, siet het eeuwich licht, ghelijck de wonderheden die aen sijn graf gheschieden ghenoecht kennen gheven. Voeght by desen wel-sienden blinden oock eenighe teere Maeghdekens vande selve Orden die door den selven yver van hunnen *H. Vader Elias* ontsteken sijnde buyten de maniere der vrouwen boecken hebben gheschreven: onder de welcke is de Salighe *Angela* dochter van

E

den

den Coninck van Bohemen, van welke boecken onder meer ander Schrijvers vermeldt P. Antonius Possevinus van de Societeyt IESV. (1) En de H. Moeder Theresia, die soo verre is gheweest van het gemeyn handt-werck der vrouwen dat sy meer in haere wercken aen eenen ervaren Doctoor is ghelijck gheweest als aen een teere Maghet; waerom *Poetica* met recht haer verwondert, ende vraeght:

Wat penne sal naer heys ten vollen kunnen schrijven?

Wat handt sal in het gout oft in het koper dryven?

Wat Schilder soo't betaemt kan treffen op den doeck,

't Verstant vā dese Maegt, al waer hy noch soo kloek?

Mē siet in desen tijdt veel Maegbden sijn te prijsen,

Als sy in eenich werck hun laten onderwijsen,

In t nagen spelle werck, en anderley beslaet,

Waer door een eerbaer maeght haer besich houdt magt.

Veel leeren met den priem veel nette dinghen breyen,

Oft maken Kerck-cicraet, en altijt groene meyen,

Veel maken bloemekens, en 't is seer wel ghedaen,

Die inden Winter oock al even groene staen.

Ia oock de weerde Vrouw door Salomon beschreven, (2)

Die heeft voor tijdt-verdrieff tot spinnen haer begheven;

Maer siet Theresia dat mannelijcke wijs,

Bekommert haren gheest met ander tijt-verdrieff.

't Is wel een ander werck dat woeld in hare sinen,

Als nagen, spelie-werck, bordueren ofte spinnen;

Dat

(1) In apparatu litt. A. in append. (2) Prov. 31. v. 13.

Dat werck was al te kleyn voor dese groote ziel,
 Theresä die en hielt niet van het spinne-wiel.
 Sy nam de penn' in d' hant en schreef gheleerde boecken,
 Om oock de mannen self in deughden te verkleecken,
 Dit was het tijt-verdrijf van dese wijze Maeght,
 Die vā 't vrou-geflacht schier maer dē vā'en draegt.

Hier uyt kont ghy bemercken lieve *Suster Italia* dat niet alleen de mannen vande Orden der Carmeliten vanden H. *Elias* voorts-gebracht, boecken hebben geschreven om de menschen hier door in de liefde Godts te ontsteken naer het exempel van hunnen H. Vader, maer oock de Maeghden selve, die oock de Ketters wel den tant souden geboden hebben, hadde het hun toe-ghelaten gheweest, ghelijck de H. *Catharina* die de vijftich Philosophen verwon: hun soo ontstekende met het vier van de liefde Godts, dat sy in het lichamelijck vier niet en hebben ghevreesst voor sijnen Goddelijcken naem sich te laten verbranden.

Italia.

Och lieve *Suster* als ick bemercke het ghene ghy tot noch toe hebt gheseyt, soo komt my een viese speculatie aenghewaeyt, te weten dat den H. Propheet *Elias* met reden van den H. Gheest by een vier wort vergeheleken; want ghelijck het vier verwermt en verbrandt, en oversulcx aenghenaem is en schrickelijck: aenghenaem aen de ghene die het

68 t'Samensprake tusschen't Italiaens

tot hun profijt willen besighen , en schrickelijck aen die het selve ondiscretelijck handelen : soo is desen vierighen Propheet profijtich gheweest, en bequaem aen sijne Kinderen die door sijnen brandenden yver verwermt sijn gheworden in de liefde Godts om sijne eere voor te staen en te vermeerderen : maer de Ketteren hebben beproeft dat dit vier schrickelijck is , het welck sy ghenoech be-
thoonen als sy van het selve vluchten en sich beklagen over sijnen brandt , door den welcken sy worden ghepijnicht ; maer ick weet hun goeden raedt, ist dat sy dien willen volghen, dat sy niet te naer en komen; want het vier, ghelijckmen seydt, is goet elf maenden en acht-en-twintich daghen, wel verstaende als men niet te naer en komt , want andersins en soude het gheen oogenblick voor goet gherekent worden, gelijk het blijkt in den ghenen die sijn handen onvoorsiens wat te naet steekt , hy treckt die terstont achterwaerts , het welck hy niet doen en soude waer het saken dat het hem wel beviel en voor goet aenstondt.

Belgica.

Ghy hebt ghelijck *Italica* ; ja het selve is oock in de Kinderen van desen vierighen Patriarch te bemercken die van sijn vier hebben mede-gedeelt; want de schriften die sy hebben achter-gelaten dienē tot profijt van de goede die door de selve inde deught

deught en het Catholijck Gheloove worden versterckt, en oock tot schrick ende vrees der Ketteren die als de Vleer-muylen, Kerck-uylen en ander nacht-ghedrochten vervaert worden, en van het aenghenaem licht de vlucht nemen; want sy haeten het licht, niet om dat het in sy selven quaet is, het welck Godt selve in het beginfel (1) des werelts heeft ghepresen, maer, om dat, gelijck *Christus* onsen Verlosser seyt, hunne werckē niet en souden openbaer worden, daerom die quaet doet haet het licht. Seker *Poetica* en is van dese Vleer-muylen en Kerck-uylen niet, als sy roept tot dit licht om verlicht te worden, en tot dit vier om verwarmt te worden; want aensiende den H. Patriarch *Elias* als eene klaer-blinckende Sonne, en sijne Kinderen als brandende Sterre-lichten in't firmament der H. Kercke; soo begint sy te roepē uyt verwonderinge.

*Maer wat is dat voor volck die als de Sterren schijnen,
En 'swerelts duysterheyt doen met hun licht verdwijnen?
Het schijnt dat iemāt my hier op voor antwoort, geeft,
Dat het Elias is die in sijn Kinders leeft:
Gbelijck degulde Son, al is sy neer-ghesoncken
En van ons wegb-gercyft, nochtans soo doet sy proncken
Soo menich nacht-cieraet in 's hemels schoon warant,
Alwaer dat licht by licht, soo vierich staet en brant;
Elias van gbelijck, al is by wegb-ghereden
In een bevlamde Koets uyt onse duysterbeden,*

70 't Samensprake tusschen 't Italiaens

En op een ander schijnt, nochtans laet hy ons hier,
 In Carmels firmament soo menich Sterre-vier,
 Siet in den avont-stont, wanneer de Son haer peerden
 Spant ayt haer gulde Koets, en een groot deel der eerden
 Wort van den droeven nacht becleet met duyfternis,
 Als ieder een nu slaept, en al in rusten is;
 Dan sietmen 't Sterre-licht hier boven clæerder blincken,
 Hoe meer de gulde Son, comt neder-waerts te sincken,
 Soo oock naer sijn vertreck vermeerdert in't ghesicht,
 't Ghetal en oock den schijn van al dit Sterre-licht.
 O wonderlijke Son ! die noch met uwe stralen,
 Al zijt ghy wegh-gbereyft, comt op Carmelus dalen,
 Door u wort uwen Bergh, al zijt ghy wegh-gherent,
 In sijn claer licht ghelijck aen 's Hemels firmament,
 Waer in men Sterren viint die wel soo lustich branden,
 Dat sy der sonden nacht verdrijven van de Landen,
 Die laghen noch, eylaes ! in swaere duyfsterheyt,
 Ten sy dat ghy aen hun dees sackels hadt bereyt:
 Maer als ghy dees nu hebt door u claer vier ontfeken,
 Soo is hun duyfternis oock teenmael wegh-gheweken,
 Ten waer dat iemant sich ontrock van dit claer licht,
 Ghelijck die ooghen doen die kranck sijn van ghesicht.
 O licht ! ô wonder licht ! ô vier van onse tijden !
 O Hemels Sterre-licht ! ghy doet mijn ziel verblijden,
 Gy troetelt mijn gemoet, gy maect mijn hert verheugt,
 Om dat ghy heel de Kerck verlicht door uwe deught.
 Ghy zijt de Son ghelijck Elias in het schijnen,
 Die door sijn licht en vier het duyfster de verdwijnen ;

Want

Want ghy hebt me-ghedeelt van sijn ontfteken vlam,
 Die uyt sijn vierigh woort als uyt een sackel quam (1)
 Ontfleeckt oock met dit vier ons sterck-bevrosen sinnen,
 Om Godt, en oock in hem de menschen te beminnen,
 Ontdoyt dit killigh ys, verwermt ons kout gemoet,
 Op dat eens ysen magh tot aen het booghste goet.
 Ghy weet dat uwe Son heeft eertijts connen maken,
 Dat schier heel Israël in liefde quam te blaken:
 Ghy cont het oock wel doen, en sent ons maer alhier
 Een glinsterken alleen van u Godt-salich vier;
 Al licht de werelt kout, al isser vier noch leven,
 Al is Godts liefde doot, ghy kontse 't leven geven,
 Seynt doch wat van u vier, op dat ten allen kant
 Den kouden aerden bol in Godes liefde brant.

Belgica.

En hoe en soude den kouden bol der aerden in
 liefde niet branden als sy bemerckt datter lommighe
 van de naervolghers van den vierighen Pro-
 pheet Elias soo hebben gheblaect in de liefde
 Godts, dat den brandt niet alleen met het water
 der vervolghinghe niet en heeft konnen uytghe-
 blust worden, maer oock met hun bloet, het welck
 sy met een groote volstandicheyt voor den naem
 des Heeren en sijn Heylich Gheloove hebben ver-
 goten. En om achter te laten soo veel duyfent
 Martelaren die uyt de Orden vanden H. Patriarch

Elias onder *Cosroes* Coninck van *Persien*, en *Humat* Coninck van *Arabien* met de *Palin-tacken* der *Victorie* sijn ghevaren naer de eeuwige triumphen, het jaer 1566. sal ons dienen als een tooneel om de kloeckmoedicheyt der Kinderen van den vierighen Propheet *Elias* aen de koude werelddt te verthoonen. Want voor den eersten, den Eerw. *P. Dominicus Gravina* (1) van de Orden der Predickheeren, stelt ons een wonderlijk schauw-spel voor ooghen, het welck *Vranckrijck* heeft moghen aenschouwen in het Clooster der Carmeliten van *Luxnelle*; want soo de moettwillighe Geusen, aldaer *Hugenotten* ghe-naemt, het voorseyde Clooster met veel ghewapent volck hadden omringhelt, soo en heeft den Prior sijn Religieusen niet verweckt om hun op de maniere der wereltsche Soldaten te beschermen met lichamelijke wapenen, maer hy heeft hun al ghewapent met het sweert van sijnen H. Vader *Elias*, dat is met eenen brandenden yver tot de eere Godts, voor de weleke hy hun vermaende oock hun bloet te vergieten; de woorden die desen oprechten naervolgher van sijnen Vader *Elias* sprack tot sijne Kinderen, en desen ghetrouwen Herder tot sijne Schapen die nu stonden om op de vleesch-banck gheworpen te worden, sijn soo beweghelijk, dat sy oock een steenen herte soudon kunnen bewegen tot overvloedige tranen, die

(1) In lib. cui tit. vox turturis, parte 2. cap. 26.

die den voorſeyden P. Predic-heer ons in ſchrift heeft achter-ghelaten en te lanck ſijn om hier te verhalen. Dit moet ons ghenoech welen om den volſtandighen yver van dele kloeckmoedige Campioenen te kennen, dat ſy hoorende met groot gedruys de Kerck-deuren open breken, hun ten minſten niet en hebben ontſtelt oft beroert, maer hun ſelven aan de vrede tyrannen over-gevende hebben de ſelve uyt verbaeſtheyt van ſoodanighe volſtandicheyt ſelve doen ſchudden en beven; maer ſoo de vrees de ongoddeloosheyt niet en koſt overwinnen, maer over de ſelve kreegh de overhandt; ſoo is deſen Eerw. P. Prior als eenen waerachtigen Herder met ſijne Schapen door de Geuſen voor de beſcherminge van het Catholijck Ge-loove vreedelijck omghebrocht, die voorts het Clooſter beroofden en in brandt ſtaken.

Wat dunct u Suſter, hadde *Poetica* dit ſchouwſpel moghen aenſchouwen, hadde ſy niet moghen roepen uyt verwonderinghe, en van hun vragen:

*Wel vroomen Campioens, wel wat is dat te ſegghen,
Kont ghy niet metter ſpoet u in het duyster legghen?
Alſmen de Kercke-deur ſoo op-laopt met ghewelt,
Hoe iſt dat ghy u niet al op de vlucht en ſtelt?
Ghy blijft ſchier allegaer ſoo vaſt ſtaen als pilaeren,
Als al dat vreedt gheſpuys comt inde Kerck ghevaeren:
Sijt ghy dan allegaer ſoo kloeck en wel ghemoet
Dat ghy oock niet en vreeſt 't vergieten van u bloet?*

74 t'Samensprake tusschen 't Italia ens

Maer wat dat ick al vraegh, de daet moet selve spreken,
Want niemant vanden hoop en heeft sich wech ghesteken:

Sy blyven al ghelijck, al oft de vrede door

Hun waer als eenen gast die hun ter taefel nopt.

Aensiet Elias zaet, aensiet die Edel borsten,

Men sietse maer alleen Godts eer en glori' dorsten:

Daer bobbelst noch in hun Elias edel bloet,

'Twelc hun noch pyn noch doot voor God ontfij en doet.

Italica.

En hoe en soude dat bloedt niet bobbelen daer
sulck een vier ontrent is? Het is wonder dat het
bloedt niet uyt en springht door den brandt der
liefde, eer de vrede handen der beulen het selue
met ghewelt uytperssen; jae als ick dit hoore soo
beghint mijn herte selve als een forneys te ontsie-
ken, het welck van te vooren maer en vonckte.

Belgica.

O beminde Italica ick soude danten lesten het
selve wel doen blaecken, moest ick verhalen 'tge-
ne te Valencyn in het selve jaer 1566. is gheschiedt,

Italica.

Ey vertreckt my dat Sufter; want al ist dat ick
brande, ic brande nochtans sonder verbranden, ge-
lijck eertydts den Braem-bosch die *Moy/es* sagh als
hy oock gelijk wy met sijn Schaepkens was in het
velt op den Bergh *Horeb*, (1)

(1) Exod. 3.

Bel-

Belgica.

Wel dan Suster ick sal't u gheven voor een toemaetjen, maer ist dat ghy te vierich wort ghy moet het my segghen, want ick mocht niet u in brandt gheraecken.

Italia.

Neen Suster daer en is gheen noodt van, want 't is een vierken dat van binnen brandt, maer van buyten niet.

Belgica.

Het gheschiede dan in het voorseyde jaet dat de Weerd. Pater *Ioannes Cordeau* (1) ontfteken sijnde met het vier van sijnen H. Vader *Elias*, socht de herten van die van *Valencijn* met het selve vier te verwermen, die allenskens door de geuserye beghonsten te verslauwen in hunne eerste vierticheyt; maer siet als hy om de selve oorsaec, als eenen dorstighen Hert de Kercken, Huysen en Scholen was door-loopende, om alle sorten van menschen door sijne Predication ende Vermaninghen te ontfekē, soo wiert sijnen brandt ghebluscht door sijn bloet, want de wreede Geusen hebben hem daerom op de marckt deerlijk vermoort. Maer sijn bloedt het welck hy voor het Catholijck Gheloove en de zalicheydt der zielen was vergbietende en heeft niet connen wtbluschen de liefde van sijne Broeders: want

(1) *Vinea Carmeli*. parte 4. cap. 3. v. 637.

76 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

want om ander achter te laeten, Pater *Amandus Clemens* heeft een jaer daer naer ghethoont dat nie alleen het waeter, ghelijck den *Wijfman* seght, de liefde niet en can wtblusschē, maer oock het bloet want de voet-stappen van sijnen mede-broeder naer volghende in Preken, Cathechiseren, Biechten hooren en ander werckē van een Apostolijck man, is vande selve goddeloole menschen in sijn bloedt verdroncken op de brugghen van *Nero* inde selve stadt van *Valencijs*. Maer dit saelich vier met het welck de herten van dese Carmeliten door den sackel van hunnen H. Vader *Elias* was ontfeken groeyde met de jaren; want in het jaer 1572. is P. *Petrus Bonnerius* Koster van het Clooster van *Valencijs* om de bescherminghe van het H. Sacrament des Altaers en de HH. Beelden van de Lutheranen en Calvinisten met het sweert deur-loopen.

Italica.

Dat sijn voorwaer wel kloecke mannen die soo met het vier der liefde tot de eere Godts sijn ontfeken, dat sy mals anders perijckel, ja de doot selve bemerckende, nochtans niet en hebben gelaten de eere Godts en die van sijne Heylighen tot het vergieten van hun bloedt toe te beschermen.

Belgica.

De stadt van *Mechelen* heeft oock eenen vromen Campioen ghehadt onder het vendel van dien vier-

vier-

vierighen Propheet *Elias* ontrent ses jaren daer naer te weten in het jaer 1580. desen is gheweest den Weerdighen Pater *Petrus Lupus* Doctoor van *Loven* certijds Provinciael van Neer-duytslandt; want soo desen sy selven thoonde te wesen niet alleen eenen dienaer (1) van den oppersten Coninc, maer oock eenen ghetrouwen ondersaet van den Catholijcken Coninck van *Spanien*, en oversulcx als eenen kloeckmoedighen Capiteyn vooren uyt trock om de Borgherye van *Mechelen* teghen den aenval der Geusen te beschermen, soo is hy vande selve voor Godt en sijnen Coninck op de marckt by 'tout Paleys doot gheslagen, en aldus bevestichde desen Weerdighen Man de leeringe, die hy aen die van *Mechelen* soo dickmaels op den Preeckstoel hadde ghegheven, met sijn bloedt; het welck de vrede rebellen meer waren dorstende om dat hy een jaer te vooren die van *Mechelen* met hunnen Coninck hadde vereenicht. (2) Desen kloeckmoedighen man heeft oock in sijne jonckheyt, te weten in het jaer 1542. de stadt van *Loven* en heel de Vniversiteyt van den aenval der vyanden beschermt, vooren uyt treckende als Capiteyn der Studenten, die den vyant met hunnen oppersten Capiteyn *Martinus Rossem* het hase-vel deden aennemen en schandelijk vluchten.

Ma-

(1) In *factis Academicis studii general. Lovan.* (2) *Petrus Mannius in Orac. de obsid. Lovanicensi.*

Italica.

Ick hoore wel lieve Suster dat hy al meer als eens den vyant den bal heeft ghekeert; en seker het is goet van joncx af met *Mars* en *Bellona* kennisse te maken, want men verlicht dan van geen kleyn gherucht.

Belgica.

O *Italica* het was wel een ander oorloghe die hem opperst lagh als de gene daer ghy van spreekt; Want al thoonde hy een groote kleeckmoedicheyt om sijne sienelijcke vyanden te wederstaen, hy droegh nochtans veel meerder sorghen op dat de on sienelijcke vyanden sijnder ziele het Casteel van sijn hert niet en souden bespringhen en innemen, houdende de Kercke en den Choor voor sijn bolle-werck, in de welcke hy oock menichmael des nachts de gheestelijcke wacht hiel in vierighe ghebeden tot Godt; die menichmael stercker wapenen sijn om de sienelijcke en on sienelijcke vyanden af te keeren, als de wapenen die de Smeden met hunne grove hamers sijn smedende. Op dese maniere en met de selve wapenen vocht inde voorseyde troubeleuse tijden de Eerw. *P. Leo du Lay* eertijts Prior van *Ghendt*, die soo het ghebedt heeft aenghehanghen, dat hy al menichmael oock des nachts in het selve als eenen gheestelijcken soldaet de wacht hiel; het welck den oppersten

:Capiteyn

Capiteyn uyt den hemel fiende, soo aenghonaem is gheweest, dat hy met een wonderlijcke laecke desen yver tot het ghebedt heeft willen aen de wereldt kenbaer maken; want hy en is op dese wacht noch slapende noch wakende gevonden (1) maer doot, knielende op de maniere van iemandt die bidt, ghelijckmen leeft vanden *H. Paulus* *Eremije* die den *H. Antonius* oock al knielende doot heeft gevonden; verhopende dat hy ooc met hem is vereenicht met Godt in den hemel, die soo door het ghebedt met hem vereenicht was op der aerden. Hy droegh oock een besondere liefde tot de alderheylichste Maget *Maria*, thoonende met de werken dat hy eenen waerachtighen onse lieve *Vrauwe Broeder* was; hierom en kan *Poetica* niet wel voorby als sy bemercktijnen jever tot het ghebedt ende sijn devotie tot de Moeder Godts, of sy moet een van haere snaren toetsen en dese woorden laeten klincken inde ooren van alle de *Carmeliten*.

*Wilt oock tot het Ghebedt u hert en sinnen keeren,
En sijne Majesteit met lof en sangh vereeren,
niet inden dagh alleen, maer oock te middernacht,
En peyst dat ghy dan rust als ghy dus staet te wacht.
Siet dat gy oock met hē de suyer Maeght der Maegden
Die oyt door suyerheyt aen hunnen Gott behaegden
Besonder eer bewijst, en thoont met het babyt
Gevoeght met waere daedt dat gy haer Broeders sijt,*

Maer

Maer laet ons tot onse Apostolicke Mannen keeren, vande welcke het Clooster van Ghenda oock niet ontbloot en is gheweest, ghelijck 't blijck onder andere, die ick om cortheyt achter laete, in den eerwaardighen P. *Petrus Vlamincx* (1) die inde voorseyde bedruckte tijden het officie van Vice-pastor inde parochie van Overmeere met grooten ijver bedienende, als eenen ghetauwen en goeden herder sijn leven voor sijn schapen heeft ghegeve.

Maer wat sal ick segghen van het Clooster van Ipre? Seker al worden de Inwoonders van dese stadt kinders ghenoeemt, sy heeft nochtans aen veel H.H. Religien en onder ander aende Religie der Carmeliten ontrent den selven tijdt veel cloeckmoedige Mannen voorts ghebracht; die hun bloet voor het Catholijck Gheloove ende ghetauwicheyt van hunnen Coninck vrijwilligh hebben vergoten; onder dese is gheweest den eerweer. Pater *Henricus Turch* eenen vierighen Predicant, en Frater *Basilins* (2) eenen jonghen Religieus sijnde noch maer Diaken; die nochtans niet jonck en was in volstandicheyr, want hy heeft met eenen cloecken moedt voor Godt en sijnen Coninck sijn leven ten besten ghegheven, laetende om het gheloove sijn hooft van het lichaem scheyden. Hoe aenghe-naem dit was aen den Oppersten Coninck wierdt
Door

(1) Ex neochrologio Gandensi.

(2) *Vinea Carmeli*, num. 641.

door een wonder te kennen ghegheven ; want soo de vrede Geusen , niet te vreden sijnde met het bloedt van desen jonghen soldaet Christi te drincken , sijn vleesch op een rat hadden ghehangen op het veldt , op dat de raeven oock hun deel daer af souden hebben , soo en hebben dese grijpachtighe voghelen het selve niet aengheraeckt , het welck sy nochtans doen den andere lichaemen , soo dat het lichaem van desen eloeckmoedighen ende jonghen Carmeliet onghescent is ghebleven.

Italica.

Maer lieve Suster *Belgica* hoe souden de raeven het vleesch van desen jonghen Religieus verslindē daer zy sijnen H. Vader *Elias* selve met vleesch hebben ghespyst? Maer seght my *Belgica* hoe ist met den eerw. Pater *Henricus* afgheloopen?

Belgica.

Seer vreedelick Suster , want ghelijck het aēn dese vrede beulen niet ghenoechlaem en was sich te verslaeden met het bloet van Frater *Basilius*, ten zy dat sy oock de raeven met sijn vleesch waeren spysende, die nochtans beleefder waeren als sy ; soo en was het hun oock niet ghenoech den eerw. Pater *Henricus* eens te doen sterven, maer zy deden hem aen een dobbel doot ; want zy boriden hem als enen anderen *Sebastians* aen eenen boom, hem

E

doore

door-schietende met een loot, brekende hem daer en boven eenen aerm, soo dat sy hem over doot hebben ghelaten; maer soo hy ontbonden sijnde wederom als eenen *Sebastianus* ghenelen wiert van sijne wonden, en naer het overgaen der stadt van *Ipre* door den Prince van Parma wederom was vercondighende het Woordt Godts en bediende de stae van *Nieuport*, soo is hy wederom in d'handen der Geusen gheraect, die hem deerlick hebben door-wont, waer door hy voor het Gheloove ende ghetrauwicheyt van sijnen Coninck is gestorven. De cloecmoedicheyt van dese twee voorsayde Campiogenen heeft naer ghevolght eenen anderen Pater van het selve Clooster van *Ipre* met naem *Agidius Consaert*, die door sijn gheduerighe vermaeninghen soo veel heeft te weghe ghebrocht by die van *Burburgh*, dat sy tot den lesten toe in't Catholijck Gheloof en ghetrauwicheyt van hunnen Coninck volstandich hebben ghebleven.

Maer hola het is ghenoech, want ick vrees lieve Suster dat ghy noch in brandt gheraecken soudt; het welck u aensicht ghenoech te kennen gheeft, want het wort soo root als een scharlaecken.

Italia.

Ja seker *Belgica* het souder wel toe comen; want uwe woorden branden als een sackel;

Belgica.

Belgica.

Het is dan beter dat ick den oven stoppe, dat is mijnen mondt door de welcke die vlammen uyt-schieten, want ick vrees dat ghy noch naer Engelandt soudt loopen om Martelaresse te sterven; en dan soude ick en uwe schaepkens berooft worden van dat soete ende lieffelijk Herderinneken.

Italica.

Ia ja Suster ghy geckt met my; laet ons liever vande wonderlickheden spreken die den H. Patriarch *Elias* heeft bedrevē, want wy souden wel al onsen tijdt in sijne Kinderen steken.

Belgica.

Ghy seght seer wel Suster, want wy sijn wat ter sijden den wegh geloopt, hoe wel het een woort brenghet het ander in. Maer souden wy dese kloecmoedighe helden kunnen voor-by passeren sonder een kleyn dīchtjen van *Poetica* t'hunder eeren te ontleenen? seker dat waer teghen alle goede manieren, want al sijn de Herderinneken maer Boerinneken, evenwel en sijn sy van de Hofliche manieren niet teenemael berooft; comt dan *Poetica* en vereert dese Campioenen met u soet gesangh: laet ons daer-en-tusschen lieve Suster *Italica* wat neder sitten in het groen; want ick sie kleyne apparentie datmen ons Sael-stoelen brenghen sal met sachte kussens om op te sitten; beghint dan *Poetica*.

Comt aenſiet deſſe cloecke mannen
 Hoe dat ſy te gader ſpannen:
 Siet hoe dat ſich ieder ſtelt
 Teghen 't Ketterſ wreetghewelt.
 Siet hoe cloeck dat ſy hun draeghen
 Als ſy ſelf hun leven waeghen
 Even cloeck en even ſterck
 Voor de Catholijcke Kerck.
 Wat ſijn dat voor vroome Helden?
 Sy ſtaen vaſt ghelijck de helden,
 Ias ſy ſchijnen allemoel
 Als ghegoten van metael.
 Siet een Lupus voor wyt trecken
 Om de Borgbers te verwecken
 En te dienen in 't ghemeyn
 't Mechels volck voor Capiteyn.
 Hy en hout niet op van ſtrijden,
 Om 't ghemeente te beurtijden,
 Voor dat hy met claecken moet
 Wert verdrucken in ſijn blaet.
 Maer wat ſullen d'Iperlinghen
 Aen den Heer voor lof ſanck ſinghen
 Als ſy twee van dit gheſlacht
 Voor 't Gbeloof ſien anghebracht?
 Wat ſal Burburch cannen gheuen
 'T welck volſtandich is ghebleven
 Inden dienſt van ſijnen Gods
 Door een van heſ ſelve tot?

En ghy Valenceijn ghespreken,
 Moest ghy ook niet dankbaet wesen;
 Daar dry Paters sijn ghedoot
 Om u s'helpen byt den noot?
 Sonder twijfel dese steden
 (Al ist langhen tyd gheleden)
 Meechel, Iper, Valenceijn
 Moesten daer voor dankbaet sijn.
 Dat sy dan hun liefde keeren
 Om Carmelus te vereeren,
 Die eens heeft byt sijn Gheslacht
 Sulck een Mannen voort ghebracht.

Belgica.

Seker *Poetica* seght wel, want den boom dient
 vereert om sijne vruchten, en den H. Patriarch
 Elias alder-meest die desen boom op den vrucht-
 barighen Bergh *Carmelus* heeft gheplant, uyt den
 welcken soo veel yverighe mannen als gheestelijc-
 ke vruchten, sijn ghesproten voor het Paradijs der
 H. Kercke, onder de weleke met recht, onder meer
 ander magh gherekent worden den weerdighen
 F. *Martinus de Hooghe*, die wel heeft bethoont dat
 sijnen *Hooghen Naem* gelijk dien van sijnen H. Va-
 der *Elias*, over een heeft ghekomen met *Hooghe*
 daden; want met den yver van sijnen H. Vader ont-
 steekte sijnde, soo heeft by dese *Nederlantsche Pro-*
 vincie

vincie, die alhenskens in haer eerste viericheyt begonst te verflouwen, met den Eerweerd. *P. Livinus Turf* door eene nieuwe reformatie op haeren eersten fleur ghebrocht; overwinnende door sijnen *Hooghen moede* diverse swaericheden die sich in dierghelijcke saken opworpen; waerom *Poetica* niet en kan laten het *Hooghghemoede* van desen yverighen man noch meer te verheffen door dit naer-volghende Lof-dicht.

LOF-DICHT

TER EEREN VAN DEN WEERDIGHEN

P. MARTINVS DE HOOGHE

PROVINCIAEL EN REFORMATIEVR

Wande Carmeliten

ONSE LIEVE VROVWE BROEDERS

Wande Provincie van Nederlant.

D En mēsch en staet noyt vast soo lanc by kōt te leyē, (1)
Maer wort nu hier nu daer als met dē wint gedreven
De saecken vanden mensch die drayen als een bol, (2)
waer door dat ydel wordt 't welck was te vooren vol.

Hy

(1) Lib. Job cap 14. v. 1.
ad cives.

(2) D. Greg. Nazians, in Orat.

Hy staet, hy valt, hy klimt, hy daekt weer t'ander sijden,
 Het schijnt dat elken mensch verandert met de tijden:
 En daerom is het noode dat jemaet hem her-stelt,
 En recht al weder op dat was ter neer ghevekt.
 Den BERGH CARMELUS sal aen ons dit wel beroeghen,
 Die scheen al wat te veel ter aerden neer te boeghen:
 Hy hadde wel van doen een kloeck ervaren man,
 Die jer dat neder licht om HOOGH verheffen kan.
 MARTINUS sagh dit wel int midden van sijn daeghen,
 En hy begheeft te sien oft hy den last cost draeghen:
 Hy hief wat dat hy cost, en dat met volle kracht,
 Waer door de ~~leeg~~ Berg schied weer om ~~hoog~~ gebracht;
 Maer om dat BOREAS daer toghen quam te blasen,
 En PLUTO s' helsche rijk van boosheyt scheen te rasen,
 CARMELUS scheen weerom te hellen naer den kant,
 Tot dat den hemel selfs boor haeren onderstant.
 CARMELE niet ghetreurt stelt druck en pijn ter zijden;
 Daer is nu volcx ghenoech als GODT wilt mede strijden
 Gy coe nu weer om HOOGH oy. schept doch goede moet;
 MARTINUS is bereyt u t'helpen met sijn bloet.
 Hy is een wacker man die niet en sal bewijcken,
 Die niet en is ghewoon voor swaeren last te wijcken:
 Hy is HOOGH van gemoet, en sijnen naem is HOOGH;
 Tis waer hy is oock cleyn; maer in sijn eyghen oogh:
 LIVINUS sal u oock met hem ter hulpe comen,
 En gheven wederom dat u was eerst ghenomen:
 Aensiet sy staen van nu tot desen socht bereyt,
 Om dat hun uyt de locht behulp wort toe-gheseyt.
 Gaet, gaet man hoflich paer, van duysent uyt-verloren;
 Gaet recht te samen op dat schoon reghen verlore,
 Treckt wederom om HOOGH dat heer gesontken lach,
 Op dat ELIAS. SAET te beter bloeyen mach.
 Gaet cloecke helden gaet in't midden van de winden,
 Om door u soet bekys tempest en storm te binden:

Gaet cloecke helden gaet, en vreesst van gheen tempeest,
Al is het water hoogh, ghy hebt een HOOCHEN geest.
En twijfelt daer niet aen, ghy sult den dach aenschouwen,
Alsmen naer luttel tijds ghedachsenis sal houwen,

Van dat ghy eerst het HEYR CARMELI hebt her-stelt;
En teghen wind en storm ghetrocken sijt te velt.
Maer siet eens hoe dees twee voor heeft den kger trecken,
En tot den strijt de rest door hunsen moer verwecken.

Victori'c is ghedaent CARMELUS come om HOOCH,
En wort met dan besproyt die laghe voeten droogh.
Kome LAURA Hof-goddin bringhe hier u groen Laurieren
Om dese CAMPIGENS van hoofden te vercielen;

Dat come voor waer hun toe tot hun verdide loon,
Dat jeder sy ghecroone met een dry-dubbel troon.
MARTINUS aldermeest diene eene croon gheslochten,
Om dat hy aldermeest den vrienden strijt ghevochten.

En maect dat weddrom CARMELUS bloeyen groeyt,
Uyt wien veel jongdich eruyt was eersmael uytgeroeyt.
Men leeft wancer den glas van't wijr-beroemt ATHENEN
Door lanckheyt vanden tijt scheen half te sijn verdweenen,

Dat SOLON heeft constant door eens nieuwe wet
Op eenen nieuwen moer de gankhe stadt gheset.
CARMELUS eerste glans, door lanckheyt vande jaren,
Scheen eernijs vanden BERGH allensken wegh te varen.

Tot dat MARTINUS quam, die met sijn Hoogh ghemest
ELIAS ouden stant brooch op den eerste voet!
O noyt volpresen man! o schone vande seden!
O steunt van de rust! o woudplaat vande reden!

O winckel van beroot! o haere vande deaght!
O reden van des lust! o breydel van de geught!
Ick prijs u edel berot, saloon u de boof-laecken,
Want gy doet met den gheest ons aen den hemel raeken:

Ghy maect dat NEDERLANDT een nieuwe werelt siet
U, dat van langher-hands voor desen is gheschiet.

CARMEL

CARMELE veel gheluck die na de oorlogh-scharen
 Van't nieu vernorven volck by een mought sien vergaren,
 Een volck dat GODES dienst sal stutten voor den val,
 En daer hy heffen wilt weerom oprechten sal;
 Een volck dat d'eersten glans en het volmaecte leven,
 Van u'eens schier verjaecht, u wederom sal gheven,
 Een volc't welck naer het beelt van hunnen eerste helt
 ELIAS, lijf en siel voor GODT te pande stelt.
 CARMELE sijt verheught, die weerom nieuwe planten
 Siet door ons NEDERLANDT opschieten t'allen kanten:
 Al sijt ghy noch soo oudt, ghy wort al weder jonck,
 En gy kôt weer om. HOOGH. de eerste ter neder honck.
 GODT wil hun allegaer noch nemen in bewaeren
 En t'saemen in de deught doen groeyen met de jaeren:
 Op dat ELIAS saet, t'welck schier verlaten lagh,
 Alrijt van deught tot deught voortaan opschieten magh.
 Enghy o reyne MARECHT en MOEDER uyverkeren,
 Die sonder vlecke sijt ontfanghen en gheboren:
 Ghy die den toelucht sijt en hulp van grooten kleyn,
 Maeckt dat u BROEDERS sijn van herten alrijt reyn.
 En ghy o Patriarch ELIAS uytghelesen,
 Uyt wie die Clooster-volck is eertijds opgherisen,
 Maer doch u oophencom, op't ghen' ghy hebt geplant.
 Op CARMELS hongen BERGH in't Palestijnsche Landt.
 Aen den WYNGAERT aen, aenlet hem t'alle kanten,
 Die ghy met uwe handt gheweerdicht hebt te planten:
 Siet dat u suyver nat ghedurich hem besproeyt,
 Op dat hy meer en meer aldus den Hemel groeyt.
 Sproyt aen, o clare FONTEYN! hierom wy tot u vluchten,
 Op dat den WYNGAERT sy vervult met goede vruchten,
 Op dat gheen rotte druyf den selven leet en doet,
 Of neder sy ghevelt door windt van teghenspoet.
 Wilt oock als eene Son, met uwe gulde stralen
 Ghedurich op den tros van sijne druyven dalen:

En maeckt de selve rijp, volwassen ende soet,
 Tot dat elck een van hun de perse draghen moet.
 JOSEPH en CAROLUS wilt oock u hulpe rhoonen,
 Die van den WYNGAERT sijt gekolen als PATROONEN;
 En wilt CARMELUS HEYR door gans het Nederlandt
 Beschudden met den schilt van uwen onderstandt.
 Beschermt hun, bid ick u, hierom wy tot u vluchten,
 Op dat den WYNGAERT blijf vervult met goede vruchten
 Beschermt ELIAS SAET, ten eynde dat de saem
 Van hunnen VADER blijfin elken ERFGHENAEM.

Belgica.

Ia seker dat waer te wenschen, dat dit vierigh
 heyt den vierighen ijver van hunnen vierighen Va-
 der *Elias* altijt als hun erf-deel waren behoudende:
 ende noyt voor een Schotel pap, ghelijck eertijds
 eenen dwasen *Efsa* heeft ghedaen, hun erf-deel en
 waren vercoopende; dan ick en meyne niet dat
 men inde familie vanden H. Vader *Elias* sulck een
 dwase kinderen yint; want het licht is te groot met
 het welck hun verstant, door den sackel van hun-
 nen Patriarch is verlicht en ontfeken om sulc een
 blinde slagen te slaen, en een soodwase coopman-
 schap te doen; maer hier van is ghenoech *Suster*
Italica, laet ons van wat anders spreken.

DE TWEEDE
T'S AMENS PRAKE
TUSSCHEN HET
Italiaens ende Nederlants
HERDERINNEKEN
ONDER DEN NAEM
VAN

Italica ende Belgica
INDE WELCKE GHEHANDELT WORT
VAN HET GHENE DEN

H. Propheet Elias
HEEFT GHEDAEN TER EERE GODTS,
SYN ALDER-HEYLIGHSTE MOEDER,
EN HEEL DE H. KERCKE,

Waarom hem oock Hemel en Aerde een besondere
Liefde ende eerbiedinghe hebben ghedraghen.

Italica.

A Eder-lieffte vriendinne *Belgica*, ick hebbe sulck eenen smaeck ghevonden in u voorgaende verhael aengaende het Vaderlandt, Afkomste, Gheboorte, wonderlijk leven ende brandenden yver van den Seraphinschen Propheet *Elias* en die van sijne Kinderen, dat ick daer op verleckert ben, en oversulcx als ghedwonghen om noch voorder van sijne lof-weerdighe daeden u te ondervraghen; daerom hebt ghy noch jet het welck is dienende tot sijnen lof en weerdich is te weten, brengt het nu voor den dagh, want *David* die seyd, (1) *Loft Godt in sijne Heylighen.*

Belgica.

Daer toe ben ick bereyt *Italica*, en voor den eersten moet ghy weten dat ghy tot noch toe weynich ofte niet en hebt ghehoort in ghelijckenisse van het ghene ghy hooren sult, want desen H. Propheet en is niet alleen yverich gheweest in sijnen eyghen persoon tot vervoorderinghe van de eere Gods, maer hy heeft met dit salich vier oock de herten van andere menschen ontflecken, want als hy sagh dat de herten van de kinderen van *Israël* soo bevrozen waren datter veel van de selve door sijn vier niet en wilden ontdoyen: soo heeft hy de vierichhe daer uyt ghekipt, en vergaderende de sel-

ve op den bergh *Carmeli* heeft aldaer gheleydt de eerste fondamenten van sijne Orden, die eerst onder den naam van de kinderen der Propheten, Rechabiten, Essenen, Eremiten, en ten lesten onder den naam van Carmeliten oft Onse L. Vrouwe Broeders naer de instellinghe van haeren eersten Vader Godt almachtich heeft gedient in Gehoorsaemheyt, Aermoede ende Suyverheyt, ghelijck den ouden ende lof-weerdighen Schrijver Ioan den vier-en-veertichsten Patriach van Ierusalem (1) met ontalijcke andere Schrijvers versmellen.

Italia.

Maer wanneer is dese instellinghe gheschiet?

Belgica.

In het Jaer dry duysent een hondert en seventwintich (2) naer de scheppinghe des werelts, ontrent negen hondert en ses-en-twintich jaren voor de Gheboorte Christi; niet reghenstaende dat hy van te vooren sijn beworp uyt den rauwen, ghelijckmen seydt, hadde ghemaect by de Beke *Carrus*, ghelijck *Lezana* bemerckt, als hy daer begonst een eensaem leven; want hy en dede aldaer maer ghelijck eenen Schilder die sijn schilderye van te vooren teekent, oft als eenen Beeldt-spijder die sijn

(1) Lib. de instit. Monachor: cap. ix. & sequent. (2) Ioan. Bapt. de *Lezana* tom. i. annal. Carm. ad ann. mundi 4006.

zijn beeldt van te voeren boetsceert, eer dat sy voort
 goet aen een konstich stuck werckx de handen
 slaen. Op den voorghenoemden tijdt dan heeft
 den H. Patriarch *Elias* sijne Discipelen vergadert
 en sijne Orden der Carmeliten inghestelt, hun on-
 derwijfende in het gheestelijck leven, naer de ma-
 niere die hem Godt almachtich hadde ghethoont,
 ghelijck den voorseyden Weerdighen Vader be-
 schrijft, en naer hem veel andere gheloofweerdige
 Schrijvers soo oude als jonghe, onder de welcke is
 den Eerw. Heer *Aubertus Miraus* (1) Deken vande
 Cathedrale Kercke van *Antwerpen* in eenen Boeck
 toe-ghceeyghent aen de Doorluchtighe Aerts-her-
 toghen *Albertus* en *Isabella Clara Eugenia*, in den
 welcken hy boven-dien bethoont hoe dat dese H.
 Religie haer heeft verbreyt als eenen vruchtbari-
 ghen Wijngaert niet alleen door *Palestijnen* en *Sy-
 rien*, maer oock door *Egypten*, *Thebaida* en andere
 deelen des werelts, waer door niet alleen de ste-
 den, maer oock de bosschen en wildernissen sijn
 verandert gheweest in Paradijsen der wellusten,
 die van te voeren maer en waeren woon-plaet-
 sen ende kuylen der wilde beesten. Wat dunckt u
 daer van *Italica*?

Italica.

Seker dit is wel een groote veranderinghe als
 de kuylen der wilde dieren door den H. *Elias* sijn
 ver-

(1) In libro cui tit. est, Ord. Carmelitani origo & incrementa.

verandert in aengename cellekens der Monicken.

Belgica.

Soo is het Suster, en daerom als *Poetica* desen vruchtbarigen Bergh *Carmelus* bemerckt die door het toedoen van desen H. Patriarch alle de andere landen heeft mede-g gedeelt van hare hemelsche manier van leven en hare speloncken ende wildernissen heeft gemaect paradysen der wellusten, loo begint sy uyt verwonderinghe te roepen.

Orijck begaefden Bergh ! ick moet u eer bewijzen,
Om dat ick u nu sie soo hoogh ten hemel rijzen,

't Is waer ghy hadt te voor een hoogh-verheven top

Maer nu schiet ghy al meer en meer ten hemel op.

Gheluckich is u cruyt, gheluckich uwe planten,

Gheluckich al 't ghebooms dat staet ten alle kanten,

Gheluckich de Fonteyn, gheluckich is het al

Van boven op den Bergh tot onder in het dal.

Gheluckich boven dien de hollen en speloncken

Die door dit hemels vier beginnen nu te voncken,

Gheluckich met een woort is 't omghelegghen Lant

In't welck die schoone Bloem Religi' is gheplant.

Ach wat veranderingh ! de bosschen en foreesten,

Die waren van te voor vervult met wilde beesten,

Sijn nu door desen Heldt met Enghelen vervult,

Gheluckich is dat lot alwaer soo wort ghebult!

Springht op Thebaida, springht op ô Palestijnen,

Alwaer dees claere Son al eerst begonst te schijnen

Springht

96 *'t Samensprake tusschen 't Italiaens*

Springht op en sijt verheught gy boomē van het wout.
 Die 't Eliaens gheslacht in u besloten hout.
 Springht op en sijt verheught gy hoogh-verheven boomen,
 Vloeyt eli' door de vreught ghy silver water-stroomen:
 Dat al de Voghelkens oock singhen met jolijt:
 Dat al dat leven heeft sich nu in Gods verblijt.

Hoort lieve Suster *Italia* hoe dat *Portica* schier
 alle schepselen verweckt tot de boomen toe om
 sich te verheughen in sulck een veranderinge door
 den H. Propheet *Elias* en sijne Kinderen de Car-
 meliten gheschiet. Ia het schijnt dat de boomen op
 hupne manier hier in sich hebben verheught; want
 den H. Propheet *David* (1) die seght: *Alsdan sullen*
verheugen alle de boomen der bosschen voor het aenschijs
des Heeren, om dat hy gekomen is. Naer de letter wort
 dit verstaen vā Christus onsen Salichmaker: hoe wel
 dat wy hier door op eenen geestelijcken sin konnē
 verstaen den H. Patriarch *Elias*, wiens naem be-
 teeckent *Gods den Heere*, ghelijck wy gheleyt heb-
 ben. Dit heeft den Evangelischen Propheet *Isaias*
 oock schijnen te voorsegghen aen sijn 35. Capittel
 sijnder prophetye met dese woorden: *De verlaten*
wildernisse sal haer verblijden en de woestyne sal haer
verheugen onds blaeyen als een lelie, groeyende sal sy
groeyen en haer verboughen vol blijtschap. En gevende
 de redē daer vā, segt daer by, om dat de glorie vā *Li-*
bano

(1) Psalm. 95.

hans haer is ghegheven, de schoonicheit van Carmelus in Saron.

Italica.

Seker dat sijn sehoone Prophetyen van het gene de verlaten wildernissen hebben verkregen door den H. Propheet *Elias* en sijne naerkomelingen. Maer lieve Suster *Belgica* ick soude u gheren een vraghe voor-houden en van u vraegen oft de Carmeliten kunnen oorspronck nemen van desen grooten Patriarch *Elias*, want ick hebbe daer aen dickmaels ghetwijffelt.

Belgica.

Daer sijnder al meer Suster met dese sieckte bevangen, maer sy verworpen de medecijne om daer af ghenesen te worden, en daerom blijven sy sieck door eyghen misverstandt, niet hoorende naer de bewijs-redenen die soo claer als den dagh bethoonen dat den H. Propheet ende Patriarch *Elias* is den eersten instelder der Carmeliten, en sy sijne wettelijke ende geestelijke Kinderen.

Italica.

Ey lieve *Belgica* gheeft my eenen goeden *Recipe* om van dese twijffel-sieckte ghenesen te worden.

Belgica.

Wel hoort dan toe. Voor den eersten het is een oude traditie oft over-leveringhe die van hands

tot handt aen de Carmeliten tot op den dagh ~~van~~ heden is over ghelevert gheweest, dat den H. **Prophet Elias** hunnen eersten Instelder is, sonder dat sy oyt eenen anderen hebben gheviert ofte ghekent; het welck by verstand'ghe lieden een vast argument ofte bewijs-reden is, ghelijck den eerw. Pater *Lezana* (1) bemerckt, om het selve vastelijck te ghelooven.

Boven-dien veel vermaerde Historie-schrijvers van de selve Orden, onder de welke oock Heylighen sijn, betuyghen het selve met clare woorden, sonder eens daer aen te twijffelen; ghelijck den voorseyden gheleerden Doctoor, en naer hem den eerw. P. *Daniel à Virgine Maria* (2) eertijts Provinciael der Carmeliten in Nederlandt, in sijnen *Wijngaert van Carmelus* bethoont, en dat niet alleen uyt de Schrijvers van sijne Orden maer oock van alle ander HH. Ordens, als oock met de Bullen der Paulen, beneffens de claere ghetuyghenisse vande Moeder Godts selve; daerom lieve Suster wilt ghy van uwe twijffel-sieckte ghenesen worden, proeft eens vande druyven van den *Wijngaert van Carmelus*, die desen Eerw. Pater in sijnen Boeck heeft gheplant, en ick belove u lieden dat ghy, noch niemant die de selve sal hebben gheproeft meer en sal met dese sieckte bevanghen wesen; ja dese druyven
sul-

(1) In apparatu ad rom. 1. annal. Carm. cap. 6. num. 28.

(2) In vinea Carmeli parte 3. cap. 3. per totum.

fullen soo den mondt ende tonghe van den Leser ververschen en vochtich maken, dat hy niet meer soo drooghe en sal spreken tot achterdeel vande selve sake, ghelijck het somtijds ghebeurt is.

Italica.

Maer lieve *Belgica* ghy ontsteect soo mijnen dorst om van die medicinale druyven te nutten, dat ick den selven Boeck gheren soude koopen, maer mijn beurse is te plat, ick en hebbe geen gelt, wat raet dan?

Belgica.

Om dat het ghy sijt beminde *Italica*, soo sal ick u voor niet eenige van dese druyven uytperssen, om uwen drooghen mont te ververschen, en voor den eersten in het cort voor den dagh brenghen eenighe van de besonderste Schrijvers vande voorseyde Orden, die allegader eenpaerlijck den H. Patriarch *Elias* kennen voor den eersten instelder der Carmeliten. Dese sijn den weerd *Ioannes* Patriarch van *Ierusalem*, den H. *Cyrellus*, *Philippus Riboti*, *Arnoldus Bostius*, *Ioannes Palaonidorus*, *Thomas Waldensis*, *Ioannes Baptista Mantuanus*, en naer hun en meer andere den weerd. P. *Ioannes Baptista de Lezana* eerijds Procurator Generael des Ordens, Provinciael van het H. Landt, ende publijcken Eesmeester inde hooghe Schole van *Roomen*, genaemt *Sapientia*, die dese waerheyt soo claer maeckt dat

100 t' Samensprake tusschen 't Italiaens

niemant de selve lanck en kan verduyfteren, want

*Al licht de waerheyt in het graf,
Al wat haer druckt het moeder af.*

Italica.

**Maer Suster dese Weerdighe Mannen spreken
in hun eyghen sake.**

Belgica.

**Daerom en sijn sy niet min, maer meer te ghe-
looven; want het spreek-woort seyt, dat eenen sot
in sijn kot sich beter verstaet, als een wijs man in een an-
ders huys begaet; want wie kan beter een huys ken-
nen als die daer in woonachtich is?**

Italica.

**Ghy spreekt beter Suster als twee stomme; maer
weet ghy wel datter een ander spreek-woort seyt,
elck sotteken prijft sijn marotteken?**

Belgica.

**Soude ick dat niet weten? Maer even-wel het
spreek-woort dat ick voor den dagh ghebrocht
hebbe is meer waerachtich in dese sake die hier
wort ghehandelt, en soo veel te meer om dat de
Schrijvers van de selve Orden dat niet alleen en
verklaren, maer oock veel vermaerde Schrijvers
van ander HH. Ordens, die niet uyt eyghen sinne-
lijckheyt, ghelijck ghy van de ander meent, maer
uyt**

uyt pure liefde der waerheyt hebben ghesproken.

Italica.

Ey lieve Sufter laet die eens te voorschijn komen.

Belgica.

Dat sal ick wel doen, maer den tijdt is my te kort, en ick vrees dat daer-en-tusschen mijn Schaepkens over den dam souden springen. Nochtans om u te voldoen soo sal ick de selve u lieden met den naem aenwijzen. Dese sijn de naervolghende Schrijvers.

Vyt de Orden vanden *H. Augustinus, Prosper Stelattius, Petrus Valderama, Onupbrius Panninus* en *Ioannes Bapt. à Glano.*

Vyt de Orden vanden *H. Benedictus* den Eerw. *Abt Ioannes Trithemius* en *Gilbertus Genebrardus.*

Vyt de Orden van den *H. Bruno, Wernerus Rolavinck.*

Vyt de Orden van den *H. Bernardus, Cbrysostrmus Henriquez.*

Vyt de Orden van den *H. Norbertus, Dionysius Mutsaert.*

Vyt de Orden van den *H. Dominicus, Petrus Calvus, Eerdinandus Castiglio,* en *Dominicus Gravina.*

Vyt de Orden van den *H. Franciscus, Ioannes de Carthagena.* By den welcken sich heeft ghevoeght *Celestinus à Monte Marsano Capucijn.*

Vyt de Orden van den *H. Franciscus de Paula*, *Ægidius Camartus* Generael der selve Orden.

Vyt de Societeit *IESV*, *Iacobus Saliatus*, *Franciscus Suarez*, *Cornelius à Lapide*, *Petrus Oieda* &c.

By dese voorgenoemde lofweerdige Schrijvers uyt verscheiden Religien, worden noch veel meer andere vermaerde Schrijvers by-ghebrocht van het selve gevoelē. Onder dese is *Richardus Armachanus* Aerts-bisschop vā *Armach* in *Ierlant*, *Ioannes Molanus*, *Carolus de Tapia*, *Guilielmus Ensingrenius*, *Aubertus Myraus*, *Laurentius Beyerlinck* en meer ander aenghe-teeckent door den voor-ghemelden Eerw. *P. Daniel*, die elcken Boeck van dese voorseyde Schrijvers met hunne citatien ofte aenwysinghen ghetrouwelijck ende bescheydentlyck aenwysft, en hūnne eyghen woorden voor den dagh brenght; midts-gaders de Bullen van ses Pausen, te weten *Ioannes* den *XXII.* *Sixtus* den *IV.* *Iulius* den *II.* *Gregorius* den *XIII.* *Clemens* den *VIII.* en *Sixtus* den *V.* die allegader dese waerheyt met hunne autoriteyt als Stadt-houders *Christi* bevestighen. Ia den Paus *Clemens* den *VIII.* heeft dit oock willen kenbaer maken aen de Heydensche Coninghen, (1) want in eenen Brief die hy gheschreven heeft aen *Sciababas* Coninck van *Persien* in het jaer 1604. op den 5. October, soo seydt hy onder ander dese woorden van dry Paters Carmeliten die hy naer *Persien* gesonden

(1) *Franciscus à S. Maria* in hist. *Prophetica* lib. 1. cap. 10.

sonden hadde : Wy hebben tot u ghesonden Paulum Simonem, Ioannem Thadæum, en Vincentium, Broeders van de orden der Alder-heyligste Maghet Maria des Berghs Carmeli, en wy hebben hun gheboden, dat sy eenighe affsaken aen u uyt onsen naem souden te kennen geven. De Religieusen van dese Religie hebben eertijts voor hunne instelders gbehadt de HH. Propheten Elias en Eliseus, bekent aen alle natien ende volcken : Dit seght den Paus Clemens den VIII. inijnen Brief tot den Coninck van Persien. Wie salder dan twijfelen van dese waerheyt? Wie salder soo hertneckich sijn die niet en sal ghelooven, het ghene soo veel lofwerdighe Schrijvers ons hebben achter-ghelaten, en soo veel Paulen bevesticht? daer de eeuwige waerheyt selve betuyght dat tot de waerheyt van eenighe sake ghenoech is de ghetuyghenisse van twee ofte dry ghetuyghen? (1) Ieker het officie van desen H. Propheet *Elias* het welck de Carmeliten op sijnen Feest-dagh en door heel de Octave lesen, soude ghenoechsaem sijn om dit te doen ghelooven aen menschen die reden willen verstaen, want het selve is dickwils bevesticht gheweest van de H. Vergaderinghe der Cardinaelen, in het welck den H. *Elias* als Instelder ende Vader van de Carmeliten wort aengheroepen met dese woorden:

O Pater salve, placidus tuosque excipe alumnos

G 4

Dar

(1) Christus Dominus Matth. 18

Dat is soo veel te segghen als:

O (grooten) *Vader* weest ghegroet
Ontfanght die ghy hebt opgevoet.

Italica.

Nochtans veel lof-weerdighe Schryvers segghen dat de Carmelieten hunnen oorsprong nemen van *Aymericus* Apostolijcken Legaet en Patriarch van *Antiochien*, die de verstroyde Carmeliten by een vergaderende op dē bergh *Carmelus* hun voorlagh van eenen Generael, te weten den *H. Bertholdus de Malefaida*.

Belgica.

Maer lieve *Suster* wie isser soo blind die niet en siet dat dese Schryvers in hun eyghen licht sijn en hun selven teghen spreken? Want voor den eersten, ist dat den voorseyden *Aymericus* de *Carmeliten* by een vergaederde op den bergh *Carmelus*, ergo ly waeren van te voeren, want het waere een kluchtighe laecke yet te kunnen vergaederen dat te voeren niet en is. Ten anderen *Aymericus* en kan den instelder ofte *Vader* der *Carmeliten* niet sijn, want hy was noch in 't leven ontrent het laer 1173. daer de *Carmeliten* veel hondert jaeren te voeren in verscheiden ghewesten des Werelts Cloosters hebben ghehad; want om die van *Spanjen* en *Schorlant*

lant achter te laeten, vande welcke de Iaer-schriften des Oordens vermelden, u *Vaderlandt Italica* heeft ontrent dry hondert jaeren eer dat *Americus* was gheboren de *Carmeliten* ontfanghen en met Kercken en Cloosters vereert; want het Clooster van *Sena* is ghesticht gheweest in het Iaer 707. gelijk het blijkt uyt de Chronijcken van de selve Stadt en ander authentijcke instrumenten van woordt tot woordt by ghebrocht in den derden boeck van de Chronijcken ofte Iaerschriften (1) der *Carmeliten*. By naer op den selven tijdt hebben hunnen oorspronck ghenomen de Cloosters van *Pisa* en *Florentien*, want dit leste heeft sijn beginsel ghehadt in het Iaer 743. wiens eersten steen der Kercke op den eersten dagh van Mey heeft gheleydt den Hoogh-weerdighen Heer *Thomas* Bisschop van *Florentien*, ghelijck het opschrift van het Clooster en de authentijcke schriften daer van ghemaeckt noch op den dagh van heden bewijzen. En om van *Italien* na *Vranckrijk* te komen. Het Clooster van *Bordeaux*, alwaer den *H. Simon Stock* in het honderste jaer van sijnen ouderdom naer den Hemel is ghevaeren, is ghesticht geweest in het Iaer 1099, door den Doorluchtichsten Heer *de la Lande*, (2) ter oorsaecke van eene victorie verkreghen door de Alder-heylichste Maghet *Maria* des bergh *Car-*

(1) Tom. 3. annal. Carm ad annum 797.

(2) Ibid. ad annum 1099.

Carmeli ; welck Clooster eenen anderen vande selve Familie met naem *Gagliardus de la Lande* , heeft hersticht in een ander plaetse der Stadt in het Jaer 1217. ghelijck de Chronijcken van *Bordeaux* en de oude brieven bewaert in de Archiven van het selve Clooster kunnen goet doen. Hebben dan de *Carmeliten* van het Jaer 707. ende soo voorts tot het Jaer 1099. Cloosters ghehad in verscheyden landen en steden , wie en siet niet hoe qualijck dat sy hun rekeninghe maken en hoe leelijck dat sy hun mis-grijpen, die meynen dat sy hunnen oorspronck hebben ghenomen van *Aymericus* Patriarch van Antiochien, die maer alleen, naer de ghetuyghenisse vanden vermaerden Schrijver *Onuphrius Panninus* (1) uyt de Orden vanden *H. Augustinus* en andere Schrijvers, op den Bergh *Carmelus* en is ghecomē in het jaer 1141. Seker die van dat ghevoelen sijn, en hebben niet meer het wit vande waerheyt gheraect, als die soude segghen dat een kint dry hondert jaeren soude connen wesen voor tijnen vader. Wat dunckt u van dese rekeninghe *Italica* ? Hebben die niet wel in *Arithmetica* oft de cijfer-conste ghestudeert ?

Italica.

Misschien hebben dese Schrijvers dat blommen ghetrocken het welck de Herbaristen noemē *Filius ante Patrem*, dat is, den Soon voor den Vaeder ; om dat

(1) In Chron. Eccles. ad annum 1141.

dat het vruchten voort brengt eer dat het bloeyt: en door desen reuck sal misschien hun verstant verwerrelt gheweest hebben, om te schrijven dat natuerlijk niet en can te samen staen, sitten oft gaen.

Maer sonder gecken lieve *Belgica* seght my eens ter goeder trouwe, waerom dat den weerdigen Patriarch *Aymericus* op den Bergh *Carmelus* is ghecomen.

Belgica.

Hy is aldaer ghecomen lieve Suster om de redē die den *H. Cyrillus* (1) is ghevende, te weten, om de Orden der Carmeliten door den *H. Patriarch Elias* op desen Bergh inghestelt, te reformeren en te brenghen vande Griecxsche maniere tot die vande Latijnsche Kercke; stellende hun voor den eersten Latijnschen Generael sijnen Broeder den *H. Bertholdus*: van welcken tijdt af de Overste des Ordens Priors sijn ghenoemt, die te vooren *Abbat*es ofte Abten inde Syriacksche tale ghenoemt wierden. En daerom staet noch in het leven van den *H. Anastasius* Martelaer, den *Abt van het Clooster*, dat is den Prior, waerom dat niemandt sich en moet verwonderen en peysen dat sy daerom van de Orden der Carmeliten niet en sijn als sy Abten worden ghenoemt. Nu siet ghy wel Suster dat niet *Aymericus*, maer den *H. Elias* is den instelder der Carmeliten.

Ita

(1) Tom. 4. annal Carm. ad annum 1141. num. 5.

Italica.

Nu begin ick daer een gat in te sien Suster, hoe-
wel ick moet u noch vraegen, hoe dat den H. Pro-
pheet *Elias* soude kunnen wesen den instelder der
Carmeliten daer hy hun ghenen Reghel ofte instel-
tinghe en heeft ghegheven?

Belgica.

Op dese opworpinghe en sit niet een ooghe voet
op, want daer uyt en volgt niet dat hy hunnen
instelder niet en is; want andersins en soude den
H. *Norbertus* gheen en instelder sijn van de *Præmon-*
streijt, noch den H. *Dominicus* van de *Predick-*
heeren; want dese treffelijcke Oordens hebben
den Reghel van den H. *Augustinus*. Ten anderen al
en hadde den H. *Elias* gheen en gheschreven reghel
achter ghelaeten aen sijne kinders de *Carmeliten*,
sijn exeimpel nochtans was hun dienende voor ee-
nen reghel door het welck hy hun heeft gheleert te
voeghen het beschouwende met het werckende le-
ven; tot dat *Ioannes* Patriarch van *Ierusalem* in het
Jaer 412. hun eenen gheschreven reghel heeft ghe-
gheven, die na-maels van *Albertus* oock Patriarch
van *Ierusalem* in het kort is gheschreven gheweest
in het Jaer 1205. door het verfoeck van den H.
Brocardus den tweeden Generael der Latijnsche
Carmeliten.

Italica.

Suster ghy moet het my vergheven ist dat ick u

noch met een ander argument aen boort kome, en legghen den *H. Elias* en heeft niet ghekleet ghegaen ghelijck de Carmeliten, ergo hy en is hunnen Instelder niet.

Belgica.

Dit argument sluyt ghelijck een deure die wijt open staet, en het is soo kael datter niet een hair aen te scheiren en is; want het en sluyt niet, dien vader en gaet niet ghekleet ghelijck sijnen sone, ergo het en is sijnen vader niet; oft waer het saken dat dit argument waer sluytende, daer soude oock uyt moeten volgen dat den *H. Norbertus* niet en soude sijn den Instelder der *Præmonstreijt*, noch den *H. Franciscus* van de *Minder-broeders*; want den *H. Norbertus* was ghekleet met *Schaeps-vellen*, en den *H. Franciscus* met een *Boere-kasack* op de manier van een *Cruys* ghesneden, ghelijck de levens van de *HH. Patriarchen* vermelden; de *Norbertinen* nochtans en gaen niet met gheen *Schaeps-vellen* ghekleet, ten sy somtijts op hunnen aerm: noch de *Minder-broeders* met *boere-kasacken*, nochtans niemant en sal segghen dat den *H. Norbertus* niet en is den Instelder der *Præmonstreijt*, noch den *H. Franciscus* van de *Minder-broeders*; waerom dan de *Carmeliten* met diergelijke argumenten aen boort ghevallen, daer sy uyt de selve bewijs-redenen konné thoonen dat den *H. Patriarch*
Elias

Elias hunnen instelder is, als alle de ander *HH. Religien* kunnen thoonen van hunne instelders? want bethoonen sy dat uyt lofweerdighe Schrijvers, uyt het gevoelen der *H. Kercke* en oude traditien oft overleveringē, het selve thoonen de *Carmeliten* uyt lofweerdige Schrijvers, het gevoelen der *H. Kercke* en oude overleveringe vā hant tot hant gegevē door soo veel lof-weerdighe ende *H. H. Mannen*. maer ghelijck eertijds onsen *Saelich-maecker* teghen het *Koninckxken* van *Capharnaum* seyde en met eenen tegen de *Joden*, *ten sy dat ghy teecken en wonder wercken siet, soo en ghelooft ghy niet*, en over sulckx wondere teecken en dede om dat sy soudē ghelooven: soo schijnt *Godt Almachtich* oock de *waerheydt* vande voorseyde *saecke* met wonder teecken en bevesticht te hebben; want soo de *Carmeliten* in het *Iaer 1238.* en de naervolghende *Iaren* vande *vrede Sarafijnen* waren verjaecht van hunnen aenghenaemen bergh *Carmelus* tot in de *Stadt Accon*: soo is de *Fonteyne* van den *H. Patriarch Elias* op den voorseyden bergh t'eenemael verdrooght, die nochtans te vooren haer waeter gaf in overvloedigheyt; al oft sy op haer maniere treurich hadde gheweest over het afwesen der kinderen van haeren meester; maer soo wanneer door

(i) Ioan 4. (1) In Chronologia vitæ S. Simonis Stock n. 742. per R. P. Zegerum Pauli & tom. 4. annal. Carm. ad præfatum annum.

door ghebreck van waeter de *Carmeliten* wederom door eenighe Christene Ridders op den bergh *Carmelus* wierden ghestelt, soo heeft de verdroogghede Fonteyne van *Elias* wederom lustich beginnen te springhen tot verbaestheyt van al de ghene die daer teghen-woordich waeren, onder de welcke was dé *H. Simon Stock*, met twee Engelsche Barons *Ioannes Vesey* en *Richardus de Grey*; Mitsgaders twee andere Enghelsche Ridders *Guido* en *Radulphus Frensburnus*, van de welcke den lesten is gheweest den eersten Provinciael van *Enghelant*. Wat dunckt u daer van *Italica*, sijn de fundamenten noch niet sterck ghenoech om een vast gheloove te bouwen op het gene tot noch toe is gheseyt? Seker die dit niet en verstaen oft sy moeten onredelijck sijn oft plomp, want ick al en ben ick waer een plomp Herderinneke ick verstaë het nochtans soo klaer als den dagh, en ghy dan lieve Suster *Italica*.

Italica.

Ick verstaë het oock leër wel, en ick worde teenemael van mijn twijffel-sieckte genesen.

Belgica.

Daer en twijfelde ick niet aen als ghy van die medicinaele druyven sout gheproeft hebben; andersins soudt ghy onder de bende van die blindemans gherekent worden van de welcke het tweededeel van den Lust-hof der *Carmeliten* vermelt, die

die met gheen brillen, hoe wel gheslepen dat sy waeren, en kosten, oft, om beter te segghen, en wilden sien, slachtende den uyl.

*Aen wie dat niet en baet den Bril
Als den geck niet sien en wil.*

Neen, neen *Belgica* ick hadde liever met reden te sien als sonder reden blind te sijn. Daerom isser noch yet in het welck ghy my kont verlichten aengaende den H. Patriarch *Elias*, brengt het voor den dagh.

Belgica.

Iae 't Suster want desen Seraphijnschen Propheet heeft oock het eerste licht ghegheven aen ander H. Patriarchen van het Geestelijk leven; want ghelijck de Sonne niet alleen naer de leeringhe van de Sterre-kijckers en verlicht haeren Hemel, maer oock de Hemelen van de ander planeten, soo heeft den H. Patriarch *Elias* in het firmament der H. Kercke niet alleen verlicht sijne Orden der Carmeliten, maer oock de andere, ghewende door sijn exempel aen de ander HH. Patriarchen het eerste licht van het Geestelijk leven. Dit heeft seer wel bemerckt den bevallighen Poët Heer *Olivier de Wre* Licentiaet in bey de rechten binnen de Stadt van *Brugghe*, die aldus desen H. Prins der Religieusen is aensprekende,

Elia

Elia claere Son die niet alleen u stralen
Op Palestynsche lant hebt laeten neder-dalen,
 Maer hebt met u claer licht , gaen lichten altyt voort
 Tot dat gy had' verlicht Oost, Zuyden, West en Noort
 En hebt ghy niet u licht al voort en voort ghedreven
 Tot 't landt van Vmbria , waer Benedictus leven
 Een ijder trock tot hem ? den wijssen Augustijn
 Heeft Lijbien verlicht, met u claer sonne-schijn.
 Bernardus heeft van u sijn soet en brandich spreken,
 In u Dominicus sijn clare Torts ontfeken ,
 Franciscus heeft van u sijn ijver en nu schier
 In desen joncxsten tijdt Ignatius sijn vier.

By desen voeght sich eenen anderen Poët seggen-
de tot een sluyt-reden van het ghene nu is geleyt:

O vier ! ô wonder vier ! ô vier dat soo veel landen
Doet in de liefde Godts en sijnen naesten branden !
 Elia ghy hebt hun ghegheven 'teerste licht
 Wie dat voor desen tijdt oyt Oorden heeft ghesticht.

Wat dunckt u daer van Italicafiet ghy nu wel
wat een groote vrucht der sielen den H. Patri-
arch Elias heeft veroorsaect inde H. Kercke ?
 beghint ghy nu te vatten waerom den Almogen-
 den Godt nu wederom in onse tijden in u Vader-
 landt hem aldus groot maeckt door openbaringē
 en Mirakelen ?

H

Ita-

Italica.

Ja ick seker, ick bemercke het wel ; maer seght my Suster hoe is den H. Propheet *Elias* de oorsaeck of den oorspronck van alle Religieusen ende oversulcx vande vrucht die de selve voorts-brengchen inde H. Kercke , daer sy sijnen naem niet en vocren ? want sommighe worden ghenoeamt *Canonic-ken Regulieren. Augustijnen. Ander Benedictinen. Ander Carthusiers. Ander Bernardinen. Ander Norbertinen. ander Predic-beeren. Ander Minder-broeders, Observanten, Recollecten, Capucijnen. Ander Iesuiten* ende soo voorts.

Belgica.

Hier op sal u met sijn ghewoonelijcke bevallic-heynt antwoorden den voorseyden edelen Poët, als sy seydt :

*Ghelijck nyt een fonteyn voorts-commen veel rivieren,
Al worden sy ghenaeamt op veel-der-ley manieren :*

Ghelijckmen eenen boom veel greffien ontleent

En op een ander ent , of met een ander eent ;

Soo sijn nyt desen Struyck ghewassen soo veel boomen,

soo sijn nyt dees Fonteyn ghesproten soo veel stroomen

Van al dat Clooster-Volck, het welck maer een geslacht

En is , al sijn sy nu tot onderscheyt gebracht.

Soo dat ghelijck de rivieren , by exempel den Rhijn , de Schelde, de Maesc; de Leyc, de Lieve
ende

ende soo voorts wel verscheyden naemen hebben, maer nochtans voorts-commen van eenen eersten oorsprong, te weten de Zee of de Fonteynen waer uyt dat sy spruyten: soo oock van gelijcken al hebben de HH. Religien verscheyden namen, sy sijn nochtans oorspronghelijk gesproten uyt de Fonteyne van den grooten Propheet ende Patriarch Elias, ghelijck dat seer treffelijk met Latijnsche versen heeft beschreven den subtilen Theologant, wel-sprekenden Orateur ende gecroonden Poet *Ioannes Baptista Mantuanus*, en bevesticht wort van veel HH. Vaders en ander lof-weerdighe Schrijvers die een yghelijck kan aengheteeckent vinden in den eersten ende tweeden Boeck van de Iacrschriften ofte Chronijcken der Carmeliten: en korter by een ghebonden in den *Wijnzaert Carmel* beschreven door den Eerw. P. *Daniel à Virgine Maria* (1) die nu onlanghs in het licht gecomen is. Ick soude de selve hiër oock wel te voorschijn brenghen *Italica*, maer siet *Poetica* soude gheren alder-eerst de Religieusen verwecken om hunnen eersten Capiteyn te vereerē, roepende tot de selve:

Comt gheestelijck ghetal, comt licht der claere lichten,
Comt Enghels op der aerdt, comt spiegels der ghesichten,
Comt i'samen al-ghelijck tot dese claer Fonteyn,
En drinck oock nye de self, sy is u al ghemeyn.

H 2

Aenfo

(1) Parte 2. cap. 2.

116 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

Aensiet den Patriarch, aensiet den Prins verheven,
Aensiet het eerste beeldt van 't gheestelijke leven,
Aensiet en t'samen eert die ons eerst heeft gheleert,
Hoemen den grooten Godt met dry beloften eert.

Nu mooght gy volkomelijck bemercken alder-
liefste Suster Italica wat een eere den H. Patriarch
Elias aen Godt en sijn H. Kercke heeft veroor-
saect, als hy de selve heeft verciert met een kleedt
van soo veel verscheyden coleuren alsser Religieu-
se Ordens worden ghevonden: soo dat sy van den
Conincklijcken Propheet David wierdt ghesien
staende aen de rechter-hant vanden Alder-hoogh-
sten als een Coninginne in een gulden kleedt, ver-
ciert met verscheyden coleuren; want al ist dat
elcken heylighen Patriarch (1) van alle de Reli-
gieuse Ordens met hunne Kinderen dese Conin-
ginne hebben verciert met hunne deught ende ge-
leertheyt: nochtans desen grooten Patriarch heeft
de eerste stoffe van dat gulden kleedt ghegheven
om haer te verciere, gelijk wy hebben bethoont:

Italica.

Maer seght my Suster, heeft desen H. Propheet
niet ghedaen ter eeren van de Coninginne des
hemels de Alder-heylichste Maghet ende Moeder
Godts MARIA Onse Lieve Vrouw?

Belgica.

Soude hy niet *Italica*? hy heeft haer de meeste
(1) Psal. 44. v. 11.

eere ghegheven die iemandt soude kunnen overdencken, als hy haer voorfiende in den gheest onder de gedaente van een wolcxken dat uyt de Zee opperwaerts clom naer den hemel, sijn Orden heeft op-ghedraghen aen haere Majesteit: ghelijck den ouden ende treffelijcken Schrijver (1) *Ioannes Patriarch van Ierusalem*, en naer hem meer andere lofweerdighe mannen betuyghen, het welck van *Poetica* aldus voor den dagh wort ghebrocht:

*Wanneer Elias sagh een wolcxken uyt de baren
Van de ghestoorde Zee recht op ten hemel varen,
Soo heeft hy in den gheest inwendich oock voorfien,
't Welc negen hondert jaer hier naer maer sou geschien,
Te weten dat een Maeght sou komen op-gheresen,
Vyt 's werelts woeste Zee, die naermaels soude wesen
De groote Moeder Godts, en 't samē blijvē Maegt,
Ist wonder dat hy oock sijn Orden haer op-draeght?*

Neent seker ten is gheen wonder dat desen suyveren Propheet voorfiende inden gheest de uytnemende suyverheyt van dese toecomende Maghet ende Moeder Godts, haer sijn eyghen selven en sijn Orden heeft op-ghedraghen; hoe dat dit is geschiet wort bethoont in een Boecxken den *Gheestelijcken Liefde-strijds* ghenoeemt, tusschen dese *Allder-heylichste Maget* en haere beminde *Broeders*

H 3

(1) Lib. de instit. Monach. cap. 39. & alii apud P. Daniel à Virg. Maria in vinea Carmeli parte 2. cap. 5. n. 230. &c.

de Carmeliten, ghedruckt in het Jaer 1661. tot Antwerpen by Engelbertus Gymnicus, als oock in het eerste ende tweede deel vanden *Luft-hof der Carmeliten*. In het is de leeringhe vanden voorseyden (1) Weerdighen Patriarch van Ierusalem, dat den H. Elias in het voorseyde visioen soude voorsien hebben haere Onbevleekte Ontfanghenisse, en dat hy de selve aen sijne Kinderen soude voorseyt hebben, en sy wederom aen hunne naerkomelinghen tot de tijden der Apostelen toe, op welcken tijdt sy ter eeten van haere Onbevleekte Ontfanghenisse een Capelle op den Bergh Carmeli hebben ghesticht, ghelijck dat seer fray beschrijft den gheleerden Pater Ioannes de Sylveira (2) eertijds Predicant van sijn Catholijcke Majesteit Philippus den IV. Coninck van Spanien. Het ghene dat nu gheleyt is en stemt niet alleen toe den Eerweerdighen Schrijver Ferdinandus Quirinus de Salazar uyt de Societeit Iesv, (3) maer oock eenen anderen Pater van de selve Societeit met naem Petrus Oieda, (4) die daeren-boven veel gheluckx is wenshende aen de Orden der Carmeliten van den H. Elias inghestelt, om dat nu over de twee duysent en vijf hondert jaeren dese overleveringhe in de selve is gheweest van de Onbevleekte Ontfanghenisse der Alderheylichste

(1) Lib. cit. cap. 39. (2) Tom. 1. in Evang. lib. 1. cap. 3.
 (3) In Proverb. arg. 12. cap. 42. (4) In inform. Immac. Concept.

heylichste Maghet ende Moeder Godts MARIA, welcke Ontfangenisse de Carmeliten beneffens ander heylighe Religien door hunne schriften hebben beschermt, onder de welcke is den H. *Petrus Thomas* Patriarch van *Constantinopelen*. P. *Ioannes Bache* Provinciael van *Engbelands*, ghenoecht *Doffor Resolutus*. P. *Arnoldus Bostius* eenen gheleerden Doctoor van het Clooster van *Ghendt*. (1) P. *Philippus Kersbellus* uyt het selve Clooster. P. *Odonius Campanus*, die inde Cathedrale Kercke van *Idonien* (2) in een publijcke disputatie aengaende de onbevleete Ontfanghenisse van de Alder-suyverste Maghet MARIA victorie heeft verkregen, en glorieuselijk getriumpheert. By dese dient ghevoeght P. *Ioannes Baptista de Lezana*, eenen man die de dry leste Paulen in veel gewichtige saken der H. Kercke hebben ghebruyckt. P. *Irenens à S. Iacoba*, en besonderlijk P. *Franciscus Martini*, die met sulck eenen yver ende gheest eenen boeck tot bescherminghe vande Onbevleete Ontfanghenisse van de Moeder Godts heeft gheschreven; dat den Weerd. Abt *Trithemius* (3) den selven noemt *een gulden Werck*. Maer wie en liet hier niet lieve *Suster Italica* hoe dat den H. Patriarch *Elias* niet alleen met sijne kinderen de goddelijcke eere en die van sijne heylighe Kercke en heeft vervoordert, maer oock de eere van MARIA?

Ita

(1) Ex neocerologio Carmeli Gandavenfis. (2) Vinca Carmeli fol. 497. (3) Descrip. Eccles.

Italia.

Seker ick ſie dat ſeer wel, maer waerom en maken ſy daer geen meerder gherucht af? Aengeſien dat het is dienende tot hunnen grooten lof dat ſy en hunnen H. Vader *Elias* de eerſte ſijn die kenniſſe hebben ghekrege van haere Onbevleekte Ontfangheniſſe, en de ſelve met de ſweerden van hunne pennen beſchermt?

Belgica.

De Carmelitē ſuſter ſijn goede Broederkēs, ſy en ſoecken hun eyghen eere ende verheffinghē niet als maer de eere van hunne heylige Patronerſſe en wort vervoordert: niet teghenſtaende dat ſy altydt in een beſondere liefde tot de Alder-heylichſte Moeder Godts hebben uytgheſteken, naer het exempel van hunnen eerſten Inſtelder den H. Patriarch *Elias*, die niemant hem en heeft willen laten in liefde tot de ſelve overtreffen; want als hy in den geest voorſagh dat de Engelen met alle Godts lieve heylighen een beſondere liefde ſouden draghen tot deſe Moederlijcke Maghet, ſoo wiert hy bevanghen met een gheestelijcke jaloerſye, willende boven alle de Heylighen van de triumpherende ende ſtrijdende Kercke den prijs behalen in de liefde tot MARIA, en overſulcx ſoo ſtelde hy in ſijne Orden, de ſelve opdragende aen hare Majesteit

steyt, ghelijck *Poetica* voor een toe-mactjen aldus
laet uyt haere penne vloeyen.

Wanneer Elias sagh dat d'Enghelsche beyr-scharen,
Met al de Heylighen Godts Moeder jonstich waren,
En eerden boven dien als hunne Coninghin,
Soo viel stracx in sijn hert het vier der suyer min;
Is siet hy wiert in't lest met liefde soo omsteken,
Dat schier sijn brandich hert hier door is wegh-geweken,
En dan heeft hy aldus naer een seer rijp beleydt,
Vyt liefde vā de Maeght met d'hant op't hert geseyt:
Sal dit mijn brandich hert in dese Maeght te minnen
Van al dat haer bemint my laten overwinnen?
Sal ick de minste sijn van die dees reyne Maeght
Besonder eer bewijst en suyer liefde draeght?
Neen neē ten magh niet sijn, maer wil voortae gaē makē
Dat ick en mijn gheslacht sal in haer liefde blaken:
En daerom neem ick nu den sackel in mijn handt,
Waer mē dat ick het al sal steken schier in brandt.
Hy hadde dit gheseyt met dees jaloerse woorden,
En droegh de Maget op den gront-steen van sijn Oorden,
Syleyt den eersten steen van desen nieuwen bouw,
En wiert in't lest het huys van Onse Lieve Vrouw.

Dese wonderlijcke opdraeginghe en hoe de H.
Maeghet Maria kan gheseydt worden den eersten
steen gheleyt te hebben van de Orden, wordt be-
thoont in den Lust-hof der Carmeliten en in den

Liefde-strijdt in den welcken oock wordt bethoont de uytnemende liefde ende eerbiedinghe die de Carmeliten , als waerachtighe kinderen van sulck eenen Vaeder , tot de Alder-heylichste Maeghet ende Moeder Godts *Maria* hebben ghedraeghen ; daerom en sal het niet van noode wesen alhier het selve te verhaelen. Maer evenwel het schijnt dat onse lieve vriendinne *Poetica* haere snaeren begint te stellen , om ten minsten eenighe schichten der liefde uyt haere penne als uyt eenen boghe naer het wit van het pampier te schieten , die de kinderen van den Heyligen Patriarch *Elias* naer sijn exempel tot het minnelijk herte van de voorseyde Moederlijcke Maeghet ende Maeghdelijcke Moeder hebben ghedreven; daerom en wil ick de wel ghestelde snaeren van dese vriendinne niet beletten in onse ooren aldus te klincken.

Als sijnen liefde-schicht Elias had' gheschoten,
Soe en heeft dit ghevecht sijn kinders niet verdrotten ,
Maer sijn stracks op de been, om hunnen vroomen Helt
Te helpen in den strijt , en komen kloeck te velt.
Siet Agabus voor eerst, om dit ghevecht te stercken,
Die offert aen de Maeght de eerst' van alle Kercken
Telephorus is oock tot 't strijden wel ghesint ,
Als hy tot haerder eer' den Ketter over-wint.
Cyrillus komt hier oock het Camp-velt te verschoonen,
Als hy met blaer bewijs den Ketter gaet bethoonen,

En.

• En aen het gantsche rot van't Ketterſche ghebas,
 Dat ſy de Moeder Godts, of TEOTOKOS was.
 Gerardus moet voorwaer het vechten wel behaghen,
 Als by het Honghers volck doet ſulck een liefde dragen
 Tot 's hemels Coninghin, dat ſy tot wierden loon
 Op-drage, door ſijn bant, dē Schepter en de Croon.
 Maer peyſt eens hoe dat bert van Petrus moeſte blaken,
 Als by de ſelve Maeght een ander Croon gaet maken,
 Een Croone niet van gont, of perels ſchoon van glans,
 Maer by ſet op haer hooft den eerſten Roole-krans.
 Ick ſie Bertholdus oock, al ſtaet hy wat van verren,
 Die deſe Koningin draeght op een Croon vā ſterren:
 Heeft d' aerde niet genoeg tot Kroone vande Maeght
 Datmen het firmament tot haeren dienſt op-dræght?
 Maer ghy Thomasi ſeght, wat hebt gy daer geſchreven
 In deſen grooten Boeck, om aen de Maeght te gheven?
 Het ſchijnt, naer dat ick lees', en mijn geſichte ſtreckt,
 Dat ghy MARIAM thoont te weſen Onbevleekt.
 Gaet voorts, 't is wel gedarn, de penn' can oock al ſtrijde,
 Al iſt dat ghy hier door den vyant wilt bevrijden:
 Al wat de ander doen, is hierom oock ghedaen,
 Die ick van alle kant ſie in ſlagh-orden ſtaen.
 Maer ſiet den Capiteyn met al ſijn vrome Knechten,
 Hoe ſy een teere Maeght van alle kant bevechten:
 Sy geven dapper vier, dē Bergh ſtaet ſchier in brant,
 En houden evenwel de wapens inde hant.
 Men ſiet aen alle kant de ſnelle ſchichten vlieghe;
 Want ſiet de Liefd' is ſterck, waer aen ſout connē liegē?

Den

*Den strijdt gaet dapper aen, al storten sy gheen bloet,
En al ist strijden swaer, het valt hun even soet.*

Belgica.

Daer seght *Poetica* de waerheyt *Italica*; want een van dese minnende herten, te weten den *H. Petrus Thomas Aerts*-bisschop van *Candia* ghevoelde sulck een hemelsche soeticheyt in dien strijdt der liefde tot *MARIA*; dat al dat hy schreef, al dat hy at, al dat hy dronck hem niet en kost vermaken, ten sy dat het smaeckte naer de soeticheyt van haren honighvloeyenden naem, daerom seyt den Poet:

*Was hy in sijn ghebedt, of quam hy wat te lesen,
Of sprack hy iemant aen, MARIA moest daer wesen:
Sijn rust hem niet en lust, de spijs hem niet en smaeckt,
Ten sy dat hy van haer een sausken hadd' ghemaect:*

Maer sijnen mondt en sprack maer van het welck sijn hert vol af was; want, ghelijck *P. Lucas Waddingus* van de Orden van *S. Franciscus* in sijn leven vermelt: hy hadde den honighvloeyenden naem van *MARIA* ghegraveert op sijn herte; soo dat het gheen wonder en is dat sijnen mont daer gedurich af sprack, aengesien dat het vat uytgheeft dat het in heeft, hierom seyt den Poet seer wel:

De menschen hebben eenen mont,
 Maer die en heeft niet eenen gront;
 Want hier spreekt een uyt sachten gheest,
 Een ander brult ghelijck een beest;
 Dus al dat in de spraek gheschiet
 En komt ons van de monden niets:
 Den mont is maer een buyten lit,
 't Is 't herte daer den roeder sit.

Was dan het herte van desen heyligen man vervult met den soeten naem van MARIA, ten was geen wonder dat sijnen mont sulck een soeticheyt in dien weerdighen naem te noemen heeft ghesmaeckt dat hy heeft gheroepen:

O naem ! o soeten naem ! soet boven alle maten,
 Soet boven hypocras, soet boven honigh-graten:
 Soet boven alle soet dat Indien ons sent,
 Soet boven alle soet dat iemant is bekent.

Maer laet ons den H. Petrus Thomas en alle waerachtige Carmeliten de soeticheyt laten smaken die ghelegen is in Godt en sijn Alder-heylichste Moeder te beminnen naer het voorbeeldt van den Scraphinschen Patriarch Elias die haer inden gheest voorfiende, inden gheest heeft bemint. En laet ons van wat anders spreken, te weten van de uytnemende verbiedinghe die hemel ende aerde tot desen

sen H. Patriarch ende vierighen Propheet heeft ghedraghen.

Italica.

Daer toe ben ick bereydt; seght my dan *Belgica* wat dat hemel ende aerde heeft ghedaen om desen H. Propheet te vereeren.

Belgica.

De eeré lieve Suster die hemel ende aerde aen hem heeft bewesen, is soo groot ende uytnemende, dat heel de triumpherende ende strijdende Kercke schijnt te samen ghespannen te hebben om desen H. Propheet te vereeren; want voor den eersten, om van den oppersten Coninck van hemel ende aerde te spreken, hy liet hem gheboren worden van sijn vaders wegghen uyt den verhevenstam der opperste Priesters, en van sijn moeders wegghen uyt het doorluchtich gheslachte der Coninghen van *Israël en Iuda*, uyt het welcke sijnen gebenedijden Sone met sijn alder-heylichste Moeder daer naer sijn ghesproten, ghelijck wy te voeren hebben gheseyt. Daer-en-boven vereerde hy sijne gheboorte met een wonderlijk visioen. Hy liet hem spijsen, niet alleen door de Raven, maer oock door sijn Hoof-meesters selve die sijne Goddelijcke Majesteit diene in het hemels hof, te weten van de Enghelen. Hy gaf hem de gave der mirakelen boven ander Propheeten; waer door hy het meel

en

en de olie vermenichvuldichde: door het slaen met sijnen mantel de waeteren schejde, en de dooden verweckte. Hy begaefde hem met sulck eene seltsaeme kracht in sijne woorden, dat men hem oock wel met den H. *Ioannes* en *Iacobus* (1) hadde moghen noemen. *Boanerges* dat is den Sone des donders, niet alleen om sijne klinckende stemme die hy liet klincken door het Iootsche Landt om de Afgodisten te bekeeren, maer om dat hy door deselve tot drymael toe heeft ghe-roepen het vier uyt de locht, sluytende door de selve kracht ende openende den hemel. Maer wie en staet hier niet verbaest en verschrickt lieve Suster *Italica*? als hy hoort dat den Almoghenden Godt soo verre komt in sijnen Propheet te ver-eeren, dat hy hem laet domineren over de Elementen, ja den Hemel selve, maeckende sijne tonghe als eenen sleutel om den selven te sluyten en te openen naer sijne belieste? aen wie van sijne dien-aeren heeft den oppersten Koninck sulck eene jonste ghethoont? seker dese jonste is soo groot ende uyt-nemende, dat de wel-sprekenste Oratouren met hunne wel-begaefde tonghen te kort sou-den komen om naer den heys van de saecke soodaenighe tonghe te verheffen die van den Almoghenden Godt met een soo onghehoorte kracht is begaest gheweest; en daerom wil den H. Gheest selve

(1) *Enseb. lib. 2. cap. 8. hist. Eccles.*

selve , die eertijds in de ghedaente van vierighe tonghen sich heeft verthoont op de hoofden der Apostelen , selve de tonghe en den lof van desen H. Propheet verheffen op de maniere die volght.

DEN LOF DIE DEN
HEYLIGHEN GHEEST

door den mont van
IESUS DEN SONE VAN SIRACH
HEEFT GHEGHEVEN AEN DEN

H. Patriarch Elias.

E *Lias den Propheet is opghestaen, (1) als een vier, en sijn woort brande gelijck een fackel - - - met des Heeren woort hielt hy den hemel, en hy heeft drymael het vier uyt den hemel gheworpen: soo is Elias groot ghemaect in sijne wonderbeden, en wie magh ghelijck als hy glorieren? die met het*

(1) Ecclesiastici cap. 48. v. 1. & seq.

het woort van Godt den Heere de dooden
doen komen van der hellen van het lot des
doots; die de Coninghen neder werpt tot hun
verderffenisse, --- ghy die de Coninghen
salfte tot leetwefen, en maect de Propheeten
naer volghers naer u: die ghenomen sijt in
den storm des viers in eenen wagen der vie-
righe peerden; die ingbeschreven sijt in de
oordeelen der tijden, om de granschap des
Heeren te versachten, om het hert van den
Vader te verspenen tot den Sone, en weder
te stellen het gheslachte van Iacob, Salich
sijn sy die u hebben ghesien, ende met u we-
vrientschap verciert sijn gheweest.

Dit sijn de woorden van den H. Geest selve,
die den lof, die den welsprokenden Orateur Ca-
tere oft Demosthenes aen desen wonderlijcken Prop-
heet hadde konnen gevē, al verre te boven gaet;
met de welcke hy seyt dat niemant ghelijck Elie
en magh glorieren, en dat sy salich sijn die hem
hebben ghesien en met sijn vrientschap sijn verciert
gheweest: soo dat uyt dese woorden van den H.
Gheest

Gheest soude kunnen bethoont worden, dat desen grooten Patriarch ende wonderlijcken Propheet hadde moghen segghen tot de ghene die met hem hebben gheleest het ghene *Christus* onsen Verlosser eertijds seyde (1) van sijn eyghen selven tot sijne discipelen: *Salich sijn de ooghen die sien het ghene dat ghy siet; want ick segge u dat veel Propheten ende Coninghen willen sien het ghene dat ghy siet, ende en hebben het niet ghesien &c.* Maer seght my lieve *Suster Italia* wie heeft oyt ghehoort van sulck een manier die den Almoghenden Godt heeft ghebruyckt om sijnen Propheet te vereeren? Seker heeft *Alexander den Grooten* (2) aen de tombe van den kloeckmoedigen *Achilles* stille blijven staen en hem salich gebracht om dat hy den wel-begaefden Poet *Homerus* hadde ghehadt voor sijnen Orateur om sijne vroomde daden aen de werelt te verkondighen, gelijck den *H. Hieronymus* vermelt; hoe salich en moeten wy den *H. Patriarch Elias* niet achtē te wesen, die niet en is ghepresen gheweest van eenen sterfelijcken mensch, maer van den onsterfelijcken Godt? Maer den *H. Gheest* en heeft hem niet alleen met de woorden, maer alder-meest met de wercken ghepresen en groot gemaect; want achterlaetende de gave der Propheetye met de welcke hy hem hadde begaeft, soo heeft hy op een wonderlijcke maniere sijn lichaem ghebruyckt als een

(1) *Lucæ 10. v. 23.* (2) *In vita S. Hilarionis.*

een instrument van zijnen goddelijken wille, hem
sometijds naer den lichaem opnemende van d'een
plaetse in d'ander, inder voeghen dat hy somtijds
ghelocht sijnde niet en kost ghevonden worden.
Dit betuyght ons de H. Schrifture in de woorden
die *Abdias* den Dispensier vanden Coninck *Achab*
sprack tot desen wonderlijcken Propheet als hy
lich worpende voor sijne voeten met sijn aensicht
ter aerden aenbade dat hy hem wilde ontschuldighen
aen sijnen meester *Achab* de tijdinghe te draghen
van sijne komste: om dat hy vreeide dat den
gheest Godts hem wederom soude opnemen en
hem aldus verborghen van het aenschijn des Coninckx,
waer door hy soude ghehouden gheweest hebben
van sijnen Heere als eenen leugenaer, segghende
dat *Elias* daer was daer hy nochtans niet en soude
connen ghevonden worden: hoort de woerde van
Abdias selve *Italta*, die hy tot sijn ontschuldighinghe
voor den dagh brocht, om de maeren niet te draghen
aen sijnen Heer den Coninck van de komste van *Elias*.
Hy seght gaet henen, en seght aen uwen Heere
Elias is hier: als ick dan sal wegh-ghegauen
sijn, soo soude u den gheest des Heeren wegh-nemen in een
plaetse die ick niet en weet; en dat ick dan quame ende
doerschapte dat aen *Achab* en u niet en vout; soo soude
by mij dooden; want hy soude hem ghehouden hebben
als eenen leugenaer, en oversulcx schuldich

van ghequettē Majestey des hyn welcke worden
elaetlijck wort bechoont, dat den H. Propheet Elias
sontijts oock naer den lichaeme van den H. Geest
is opghenomen gotsseft. Om de selve reden baden
de kinderen van desen H. Patriarch den H. Eliseum
naer sijns opneminghe ten hemel om hem te loc-
ken, segghende: *Oft misfchien hem den Gheest Godes
hadden opghenomen, oft ghewonen haven van de berghen
oft in een der Valen.* (1) Wat dunckt u daer van
Italica! Heeft den H. Geest niet wonderlijck ge-
handelt met sijnen Propheet, als hy niet alleen en
wilt wesen sijnen Orateur, en hem en begaef met
soo veel uythemende gaven naer de ziele, maar
oock sog wonderlijck opneemt naer den lichaem?

Italia

Het is seker wonderlijck *Belgica* en ick bemercke
uyt dese en dierghelijcke saken een wonderlijcke
liefde die den H. Geest tot desen H. Patriarch
ende Propheet heeft ghedraghen.

Belgica

O lieve Suster! ghy sult dese liefde noch meer
bemercken, als ghy overdenckt dat hy by naer de
selve jonck heeft ghehoont aen de Kinderen van
desen heylighen Vader, want om ander voor-by te
gaen, den H. *Albertus* en was niet alleen vande heylighen
Geest begaef met de gave der prophete,
door

door de welcke hy opzel toecomende saken voor-
 seyde, en onder ander sijne doot, en die van sijne
 Suster die twee hondert en sessich mijlen van daer
 was; maer hy is van den selven gheest door den
 dienst der Engelen (1) alle nachten knielende voor
 een crucifix en lesende den Psalter van David op-
 ghenomen ghewest naer den lichaem dry cubitus
 hoogh vander aerden. En om van de dochters
 van den H. Vader *Eliaz* oock te spreken, de *Salige*
Maria Magdalena de Pazzi in het ghetal der Salighe
 ghestelt in het jaer 1627, door den Paus *Urbanus*
 den VIII. (2) was somtijts soo door het vier van
 den H. Gheest, het welek altijd opwaerts brandt,
 opghedreven, dat sy, ghelijck den Eerw. Heer
Vincentius Puccinius vermielt, somtijds veel daghen
 bleef in opghetogentheyt verheven van der aerde,
 ontfanghende in de weke van Sinxen daghelijck,
 alsmen de Tertiën songh, den H. Gheest in ver-
 scheyden ghedaenten van vier, waeter, locht ende
 wint. Siet ghy wel lieve Suster *Italia* hoe dat den
 H. Gheest oock sijne gaeven heeft mede-ghedeckt
 aen de kinderen van den H. Vader *Eliaz*?

Italia.

Sonder twijffel *Eliaz* dat ick dat wel sie; maer
 seght my Suster isser niet meer in het welck den
 almogende Godtijnen H. Propheet heeft vereert?

I 3

Bel-

(1) Petrus Thom. Saracen: in menolog Carm. ad diem 7.
 Aug. (2) In vita

Belgica.

Dit sal u *Poetica* wel te kennen gheven als sy in de plaetse van mijn belemmerde tonghe aldus haer wel-gestelde snaeren in uwe ooren laet klincken.

Italica daer sijn voorwaer wel ander saken

Die desen Patriarch noch gloriusser maken,

Want hy heeft wonderlijck ghetreden met den dood

De doot, de vreedse doot, die ieder smaken moet

Als hy is in de locht met vlam-ghetijcke Peerden,

In een Karos vol viers ghenomen vander eerden.

O Monster der natuer! wie heeft dat oyt ghesien

Dat jemant can de doot en hare schickten sien

Niemant voorwaer en heeft dat ghesien! Is

het leven selve heeft sich van de doot laete treffen,

op dat wy, die dootd waren, seuden leven; de

dootd en spaert niemant, noch groot noch cleyt,

noch out noch jonck, noch rijk noch arm; soo

datmen wel mach segghen.

Niemant van soo grooten moer;

Niemant van soo edel bloer,

Niemant van soo hooghen staet,

Niemant van soo soet ghelaet,

Niemant isser soo ghesont,

Niemant van soo rooden mant,

Niemant van soo sachten hant,

Niemant van soo groot verstant,

*Kan ontgaen de felle doots
Die haer staele pijlen schoot.*

Hoe wel dat *Elias* tot noch toe dese reden onwaerachrich heeft ghemaect, die met sijnen vierighen waeghen en sijne snelle peerden de snelle doot is ontvlucht. Soo dat de doot de eere niet en heeft om haer verblindende tanden in sijn lichaem te drucken en hem tot aschen te maelen, ghelijck sy met ander menschen doet. Maer hier dient bemerckt, dat een Almoghenden Godt niet alleen aen den H. Patriarch *Elias* heeft ghejont dat sijn lichaem niet en soude ghegheven worden tot een spijs der wormen; maer oock aen veel van sijne kinderen, onder de welcke is den H. Bisschop *Andreas Corsinus* in het Iaer 1629. op den 22. April in het ghetal der Heylighen ghestelt door den Paus *Urbanus* den VIII.; wiens H. lichaem onbedorven is ghebleven, en noch op den dagh van heden is in de Kercke van het Clooster der Carmeliten te *Florentien*, in het welcke hy te vooren Prior hadde gheweest. By desen H. Bisschop magh ghestelt worden den weerdighen P. *Cyrillus Magrianus* gestorven met opinie van Heylicheyt, wiens lichaem veel jarē naer sijne doot t'eenmael onbedorven is gevonden. Voeght by dese twee oock eenen Leecke-broeder van de selve Orden, te weten den Saelighen *Jacobinus a Gravacorio*, wiens lichaem

om de miraculen die aen hetselve geschieden, den
 H. Carolus Borromeus (1) by hem socht te hebben,
 hoe wel dat hy het selve niet en heeft verkregen.
 En om van de Soonen tot de Dochters van den
 Seraphijnsehen Propheet Elias te komen: heblic-
 haem vande Salige Ioanna de Regio's twee Iarē nae
 haere doot onbedorven ghevonden, ghevende
 eenen lieffelijcken seuck; waerom het van den
 Doorluchtighen Heer Franciscus Arloti Bisschop
 der voorseyde Stadt in een eerlijcken plaetse ter
 syden den Autaer van het Clooster der Carmeli-
 teressen is gheleyt gheweest met dit opschrift:

Hic decus & fama pars maxima Carmelitarum

Corpore felici Ioanna virgo jaces.

Celesti gaudens ut Spiritus integra aula,

Sic, non consumptis ossibus, alma vato est.

Dat is soo veel te segghen als:

Dit lichaem wort een deel der glori' hoogh verheven

Die aen Carmelus Bergh van Godt hier is ghegheven:

Ghelijck de ziel verheugt boven in 's Hemels Hof.

Soo en is oock dit vleesch noch niet ghemaelt tot stof.

Soo

(1) Benedictus Murtus & Franciscus Lobo in vita ejus.

.. Soo is het *Italica*, want den Almogenden Gode heeft toe-ghelaten dat dese Dochter van den vierighen Patriarch ende Propheet *Elias* gheen stoffe en soude gheven aen den meulen van den al-verblindenden mondt des doodts, om haer tot stof te malen; ja haer H. lichaem in plaetse van te sijn het voetsel der wormen, wort met eenen grooten toeloop des volckx; om de mirakelen die daer aen gheschieden, vereert, besonderlijk op haeren Feest-daghi den 9. Juny, op den welcken het selve aen het volck met groote eerbiedinghe wordt ghethoont; het welck den weerdighen P. *Bernardinus Surius* Minder-broeder seght oock ghesien te hebben (1) in den boeck die hy geschreven heeft van sijn reyle naer *Ierusalèm*. By dese wonderlijcke Maeghet dienen ghevoeght noch dry ander wonderlijcke Maegheden van de selve Orden der Carmeliten, te weten de Saelighe *Archangela de Trino* die te *Parmen* is ghekleet en te *Mantua* ghestorven. De H. *Theresia*, en de Saelighe *Maria Magdalena de Pazzi*, wiens HH. lichaemen als suyvere Lelien met eenen Hemelschen reuck vervult, langhen tijdt naer hunne doot ongheschonden sijn gevonden; en om achter te laeten de wonderheden die aen de HH. lichaemen van *Archangela* en *Theresia* gheschieden, het lichaem van de Saelighe

I 5

Maria

(1) In den Wandelenden Pelgrim.

Maria Magdalena de Pazzi is langhen tijdt naer hare doot, niet alleen onbedorven gevonden, maar ſop ſwack ende voeghtact als het lichaem van een jonck kint, herwelck *Poetica* aldus beſchrijft:

Payſt wat een wonderbeſt dit lichaem heeft bedreuen:
Want, ſoo den Cardinael Gonzago in zijn leven
Het ſelve wilde ſien, men opend' hem het graf,
T welck eenen ſoeten reuck ſtracx uyt ſijn ſelven gaf.
Men vont het noch ſoo wit, ſoo ſchoon en onbedorven
Al oft het nu verſtont, alleen maar waer gheſtorven:
La't was ſoo teer en ſwac, als 't lichaem van een kint,
Ghelijckmen op den dagh van heden noch beuint:

Wat ſeght ghy daer van *Italia*? lyt ghy niet blyde van hertom als ghy dierghelijcke *Patriotten* en *Patriottinne*kens hebt, aen wiens lichaemen de knaeghende wormen geen kans en hebben?

Italica.

Ja ick ſeker *Belgica*, voorwaer mijn hert wort overſtort met blydſchap ende verwonderinghe.

Belgica

Wel om u noch meer blyde ende verwondert to maken; ſoo ſal ick u noch wat voor een toe-maetjen gheven; te weten dat de lendenen van den ſalighen *Angelus Agostini*, die in de Kercke der *Carmeliten* van *Florentien* licht begraven onder den Altaer van de *H. Lucia*, noch t'eenemael gheheel en

en onbedorvê geblevê sijn soo dat als jemaent daer op met de handen dout het vleesch wederom opkomt alsoft het levendich ware; (1) sonder twijffel in teekê vā sijn Engeliche swyverheyt; waerom dat hy niet alleen en verdient met roosen gekroont te sijn, gelijk mē hem schildert, om dat hy prekende scheen roosen byt sijnen mont te laeten vallen, maer oock met Lelien tot lohn van de voorseyde Enghelsche deught. Maer seght my eens lieve Suster heeft den Konincklijcken Prophēet Davit (2) oertijts niet wel tot Godt Almachlich gheseyt, *non dabis sanctum tuum videre corruptionem* gy en sult uwen Heylighen de bedervelijckheyt niet laeten sien? en souden wy met den selven niet moghen roepen, *mirabilis Deus in sanctis suis*: Godt is wonderlijk in sijne Heylighen?

Italia.

Ia wy seker *Belgia*, besonderlijk als wy aenmercken dat Godt soo verre komt in sijnen Prophēet te verescen, dat hy hem niet alleen tot noch toe en laet triumpheren over de doot, maer oock geeft aen sijne kinderen dat hunne lichaemen triumpheren over de wormen, die nochtans de alder-grootste Monarchen en de kloeck-moedichste Capiteynen der aerden over-winnen, en hunne lichaemen tot aschen maelen.

Bel-

(1) Ex relatione R. P. Gerardi à Puero Iesu Priore Anv.

(2) Psal. xc. v. li.

Wetſta.

Dit doet Poetira het onaerdich ſpöock des doots
ſoo verachten en haer reputatie verlieſen, dat ſy de
ſelve niet en vreeft in haer aenſicht te verwijten
haere krachteloosheyt met deſe woorden:

O vrede doot die niemant ſpaert !
Maer met vreecheyt heben vade ;
En mer u ſchichten neder-velt,
Ebb menich vroom en kloeken hede ;
Soo datter niemant vrom of man,
V vinnich ſtael onvolachten kan
Ghy doet aen niemant gheen ghene,
Maer voeght den Soepre by de ſpae,
De croon des Koninkes by den boot ;
Ghy ſijt aen wie 't al buyghen moet.
Maer of ghy Boer of Konink haet,
En alle Vleeſch tot aſſchen maet,
En 't lichaem met de wormen plaeght,
En 't vleefch tot aen de beenders knaegt:
Siet hier o doot u vrede macht
Door Carmels-heyr te niet ghebracht,
Siet nu ghy over-felle beeft,
Of dit u vrede ſchichten vreeft,
Siet eens den edelen Corſijn,
Siet eens S. Enghel Agoſtijn ;
Siet Ioanna en Theresia,
Siet Pazzis en Archangela ;

Hun leden sijn schier alligast ,
 Of ieder nâch in 't leven waet :
 Hun wanghen geven eenen bloot ,
 Ghelijck een versche Purper-roos :
 Hun lippen roet ghelijck corael
 Versoecken maer de soete tael :
 In 't kort, men siet schier nîereen lit,
 Of 'tis ghelijck een sneeuw soo wit.
 Maer doot waer hebt ghy dat gheleert,
 Dat ghy de doot in 't leven keert ,
 Hoe hebt ghy hun aldus gheraecte,
 Dat ghy hân doot en schoonder maeckt?
 Daer anders sijn in uwen schicht ,
 De keelrîckheit besloten licht ?
 Is uwen schicht misschien gheheel
 Verandert in een sachte pinceel ?
 Het schijnt dat ghy waer seght eens my,
 Die nu sit als in slaerwery.
 Hoe gaen de saken soo verkeert,
 Waer hebt ghy dese konst gheleert ?
 My dunckt als ick van u dat vnaech,
 Dat ick u wech van schgemte jaech;
 Maer of ghy wech loopt of ta niet,
 Ick weet waerom dat is gheschiet.
 Ghy peyst al op Eliâs macht
 Die eens u schichsen heeft veracht ,
 Daerom en dâft ghy niet begaen
 Aen sijn gheslacht de hant te slaen;

Het

Het schijnt dat ghy de kinders vreesft
 Om dat ghy kent hun Vaders gheest,
 Die eens u felle macht uyt loegh,
 Als Godt hem naer den hemel droegh.
 Onaerdich spook! o schrael gheraemt!
 Hierom ist dat ghy sijt beschaemt;
 Hierom ist dat ghy hun soo treest,
 Dat ghy hun neer velt en verheest.
 O doot! al sijt ghy noch soo sel,
 Ick seggh' voor waer ick wilde wel,
 Hoe snel dat wyen booghe jaeght,
 Die door de gansche werelt draeght;
 Dat ick van u dus waer ghemant,
 Want hier door bleef mijn siel ghesont,
 En leefd' hier door uyt allen noot
 Begaeft met 't levan naer de doot.

Belgica.

Wat dunckt u van dese koute hantje *Italica* die
Poetica sli nghert met de doot? heeft sy dit leelijck
 spooch daer niet fraey in sijn rapen geleten en door
 den monstaert ghesleept?

Italica.

Ia sy seker *Belgica*, om de waerheyt te segghen sy
 heeft wel haer deel ghehadt als sy haer verwijt dat
 sy beschaemt is de Kinderen vanden *H. Elias* tot
 affchen te maelen, ghelijck sy ander menschen
 doet, om dat hy soo wonderlick sy selven tot noch

toe buyten schent van haeren boogh heeft gehouden, hebbende nu geleest over de twee duysent en vijf hondert jaeren, daer sy de menschen het leven van 70. oft 80. jaeren benijdt: oock niet sparende de gene die hun hooft-gelt willē betalē, soo dat sy grootmoediger is als den Groeten Turck selve, die hem met ghelt laet omsetten. Dit heeft ghebleken in *Ludovics* den XI. Coninck van *Franchryck* (1) die aen synen Medecijn-meester 10 duysent croonen wilde tellen voor elke ure dat hy syn leven door de medecijnen soude kunnen verlanghen of af-kopen aan de doot: want ghelyck de Schole van *Salern* viel seyt:

Contra vim mortis, non est medicamen in hortis.

Dat is:

Teghen de doot, en traere kracht

Sijn gheen cruyden voort-ghebracht.

Plackt en plaectert soo lanck alst u belieft, het is konst te leven als de doot komt: maer nochtans den H. Propheet en Patriarch *Elias* en heeft door de jonste van den opperste Medecijn-meester den hof noch sijne cruyden niet van doen ghebadt om soo lanck te leven, noch oock de goede jonste van de doot, soo dat hy spijs haer backhuys haere feminghe schichten is ontspronghen, en met groote triumphe

(1) P. d'Outerman amor increatus.

triumphe in eenen vierighen waghén opgenomen ten hemel, soo heeft Godt ghesorghé voor sijnén Propheet.

Belgica.

Maer weet ghy wel *Italica* dat de sorghe die Godt Almachtich heeft ghedragen om sijnén heylighén Propheet soo wonderlijk te veressen haer boock heeft uytghestreckt tot sijné Kinderen de Carmeliten? Ist dat ghy het niet en weet, let mer eens op de goede jonken die den selven Godt aen sommighe heylighén van de selve Orden heeft ghethoont, en ghy sult bevinden dat sy over een comen met het ghene hunnen heylighén Vader van Godt heeft verkregen; want ten eersten, ghelijck den heylighén Patriarch *Elias* heeft ghedomineert over de elementen en de doot selve, als hy het vier heeft gheroepen uyt den hemel, de waeteren der Iordane ghescheyden van malcanderen, en de dooden verweckt; soo heeft sijnén Sone den *H. Angelus* Martelaer het vier gheroepen uyt den hemel, de waeteren der Iordane ghescheyden, en verweckt eenen dooden door sijn ghebedt, en ses ander alleen door het op-legghen van sijnén mantel, ghelijck sijn leven vermelt, gheschreven door den Weerd. *Enoch* Patriarch van *Jerusalem*, die in dese wonderlijke saken teghenwoordich is gheeweest. Hierom ist dat *Poesica* haere stemme verheft ende roept:

O won-

O wonderbaeren man , voor wie de doed moet beven !
 Aen wie het hemels vier sich moet ten onder gheven :
 Voor wien den snellen uloet blijft als twee muers staet,
 Voor wie sich achter treckt de stroomende Iordaen.

Italia.

Dat sijn voorwaer wonder dinghen : maer het meeste dat ick verwondere , is dat ses dooden tot het leven sijn gheroepen als sy ghedeckt wierden met de witte Cappe of den mantel van den H. *Angelus*.

Belgica.

Sonder twijffel dat het wonderlijk is, en daerom seght den Konincklijcken Propheet, (1) dat Gode wonderlijk is in sijne Heyligen, en dat den Godt van *Israël* kracht ende sterckheydt gheeft aen sijn volck ; maer dese verwonderinghe sal haest een eynde sien , ist dat ghy over-denckt dat aen Gode niet onmogelijk en is , die sijne Heylighen ghebruyckt als instrumenten van sijne Goddelijcke Almoghentheydt ; soo heeft hy oock onder andere mirakelen het ghesichte ghegheven aen een blinde Vrouwe , als sy maer alleen by het graf van den Saclighen *Theodoricus* , (eertijds Provinciael der Carmeliten in *Duytslandt*) komende haere ooghen deckte met sijnen mantel, ghelijck *Paleonydorus* vermelt. (2) Waer in *Poetica* oock al verstele

K

stele

(1) Psalm. 67. v. ult. (2) Lib. 3. cap. 12.

stelt staet, om dat het decken een blinde vrouwe
siende maeckt, daer ter contrarie eenen wel-siende
het decken blind maeckt, en daerom ist dat sy seyt :

*Wat sijn dat voor vremde saecken,
Kan het decken siende maecken,
Daer het decken neemt 't ghesicht ?
Seker dat sijn wonder dinghen,
Laet hier voor Godt lof-sangh singhen,
Die al deckende verlicht.*

Maer aenghesien wy van te vooren hebben gheseydt, dat den *H. Angelus* boven de dooden die hy verweckt heeft, oock het vier heeft gheroepen uyt de locht, en ghewandelt over de Iordaen, soo moet ghy weten *Italica*, dat Godt Almachich de selve cracht om over het waeter te gaen heeft ghejont aen eenen anderen Sone vanden *H. Elias*, te weten den *H. Albertus*, die gaende van *Missina* na *Agrigentum* (1) droogh voets heeft gewandelt over de riviere *Platanus*, doopende inde selve eenighs Ioden die tot hem om hulpe hadden gheropen als sy in perijckel waeren van te verdrincken.

Italica.

Wel *Belgica* ghy seght wel de reden waerom de *H. Albertus* op het waeter heeft ghegaen, maer ghy en seght de reden niet waerom sijnen *H. Vaeder*

Elias

(1) *In Vita per Ribadineiram & alios.*

Elias en zijnen Broeder den *H. Angelus* het vier hebben gheroepen uyt den hemel.

Belgica.

Weet ghy de reden niet Suster? Het is gheweest om hunnen yver te thoonen voor de eere Godts; ghebruyckende het vier als een instrument om de selve te beschermen, en te verbranden de boose menschen die de selve eere meenden te hindelen. Met desen yver was oock ontfeké het herte van *P. Nicolaus de Egmunda* eenen vermaerden Doctoer vā *Leven* en Religieus van het Clooster van *Mechelen*, vanden welcken wy te vooren hebben ghesprokē, want als desen vanden Keyser *Carolus* den vijfden was ghestelt ondersoecker der ketterische boosheyt door Nederlandt, soo heeft hy om zijnen yver naer het exempel van zijnen *H. Vaeder Elias* te thoonen het instrument van het vier te wercke ghestelt, als hy binnen de stadt van *Ghende*, ghelijck *Sanderus* vermeldt, (1) de schaedelijcke boecken vanden hooft-ketter *Martinus Lutherus* publicckelijck op de Vrijdagh-marckt heeft doen verbranden. Maer hier van is genoeg. Laet ons eens sien waer in dat Godt Almachtich noch de *HH. der Carmeliten* heeft gelijk gemaect aen hunnen *H. Vader Elias*. Hebt ghy wel somtijts ghesien *Italica* den *H. Albertus* inde Kercken der *Carmeliten* en op ander plaetsen gheschildert met het Goddelijck Kindeken

K 2

Iesus

(1) Lib. 2. rerum Gandavensium ad annum 1521. fol. 99.

148 *Samensprake tusschen 't Italiaens*

Iesus in sijne aermen, het welck hy lieffelijk is omhelsende ?

Italica.

Soude ick niet *Belgica* ? Maer wat wilt ghy daer mede segghen ?

Belgica.

Wat dat ick seggen wil sufter is claer ghenoech sonder segghen, maer als ick het segghen moet, siet ghy niet dat den goeden Godt *Albertus* deelachtich maecte van sijn minnelijk aenschijn inde Religie des Berghs *Carmeli*, ghelijck hy den *H. Elias* daer of deelachtich hadde ghemaect op den Bergh van *Thabor*?

Italica.

Nu hebbe ick het vast *Belgica* ; maer hoe moest het herte vanden *H. Albertus* ghestelt sijn, als hy het alderminnelijckste kindeken Iesus in sijn aermen droegh ?

Belgica.

Hoe dat sijn herte ghestelt moest sijn gheeft *Rossia* ghenoesch te kennen als sy seyt.

Siet *Albertus* 't kintjen kussen,
Om soo sijnen brandt te blussen
Aen sijn lipken over roet :
O die eens die soete wanghen,

Naer

Naer dit langh en droef verlangen
 Mocht ghenieten naer sijn doot !
 Siet de Majesteit haer hoeghen,
 Siet doch aen d' onnoosel ooghen,
 Van dit aldersoetste kint ;
 Dat met sulck een eer daer boven
 Al de Cherubinen loven,
 Komt omhelzen sijnen vriend.
 Ach hoe moest dat herte voncken,
 Als het kint quam op hem loncken,
 En sijn ooghskens op hem sloech !
 Ach hoe blaecten sijne sinnen,
 Als hy self het vier der minnen
 Soetjens in sijn aermen droech !
 Ach wat vreught moest hem bevanghen,
 Als sijn kaeckxkens op sijn wanghen
 Wierden soetjens neer gheleyt !
 Ick meyn dat hy heeft ghebeden,
 Laet u dienaer gaen in vreden
 Want ick sie mijn saelicheit.

Italica.

Van die opinie ben ick oock ; want ist dat Simeon dat heeft gebedē als hy dit Kindeken lijtsamich sagh op der aerden ; wat en moest *Albertus* niet doē als hy het selve onlijtsaemich sagh in sijn aermen ?
 Maer om tot den H. Patriarch *Elias* te keeren die Godt Almachtich boven ontallijcke teeckenens

van liefde die hy aen hem heeft bewesen, ten lesten met eenen vierighen waghén, tot verbaestheyt der natuere heeft op ghenomen ten hemel; soo soude ick gheren van u vragen lieve *Suster Belgica*, wanneer dat dese wonderlijke opneminghe is gheschiedt.

Belgica.

Dese wonderlijke opneminghe is gheschiedt in het jaer dry duysent een hondert neghenenderich naer de scheppinghe des werelts, neghen hondert en veerthien jaer voor de gheboorte *Christi*: want soo desen H. Propheet door de Goddelijcke openbaeringhe hadde vernomen, dat hy met sulck een eerlijke triumphé ten hemel op soude varen, soo heeft hy sijne Discipelen en alderlieffste kinderen de Carmeliten, die door veel plaetsen van *Palestynen* verspreyt waeren, als eenen minnelijké *Vader* besocht, vertroost ende versterckt; hun vermaenende tot volherdinghe in hunnen roep, ghelijck den vermaerden historic-schrijver *Iacobus Sallianus* uyt de Societeit *Iesu* (1) betuyght, by brenghende het sermoen dat desen H. Patriarch hadde tot sijne kinderen: en dan ten lesten met hem nemende sijnen eersten Discipel *Eliseus*, is met hem drooch voets ghegaen door de Iordaen, scheydende door het slaen met sijne mantel (2) de wateré vā mal-

(1) *Ad annum Mundi* 3139. (2) 4. Reg. 2.

malcanderen ; en als hy aen *Elifew* hadde gheleydt dat hy jec soude begheeren dat hy wilde van hem ghedaen hebben , en den selven van hem verlocht lijnen dobbelen Gheest : Siet , seght de H. Schrif- ture , daer quam eenen vierighen waeghen met vierighe peerden, te weten: een blinckende wolc- ke vlackerende als een vier, hebbende de gedaen- te als eenen vierigen wagh en vlammente peer- den, met de welcke desen wonderlijckē Propheet door den dienst der Enghelen als eenen victorieu- sen heldt in eenen triumphanten waghē , tot ver- baestheyt der natuere is opghenomen in het Para- dijs. Dit gheeft de H. Kercke te kennē inden Lof- sangh die sijne kinderē de Carmeliten met groote vreught singhen op sijnen Feest-dagh den 20. Iu- lij, hem inden selven aensprekende aldus:

*Te triumphali super asta curru
Igneis vectum celeres quadrigis
Angeli attollant , nimium corusca
Luce micantem.*

Dat is soo veel te segghen als

*Op een triumphanten waeghen
Sijt ghy boven op ghedraeghen
Vande Enghels uyt 't ghesicht
Naer het ongheschaepen licht.*

Italica.

Voorwaer Suster ick gaen by naer uyt my selvē, als ick dese wonderheden aendachtich ben aenhoorende, en noch aendachtigher ben bemerckēde; nu schijnen my de triumphen der Keyseren vā Roomen, die soo veel Historie-schrijvers hebben beschreven en soo veel Poeten hebben verheven, maer kinder-spel te wesen, als ick dese triumphen met de ooghen der ziele aenschouwe, met de welke den oppersten Keyser sijnen H. Propheet *Elias* heeft laeten opnemen ten hemel.

Belgica.

Maer ghy sult u noch meer verwonderen Suster, als ghy sult bemerken dat hy ghelijck *Christus* klimmende ten hemel, oock ghiften ende gaeven heeft achter ghelaeten, te weten sijnen dobbelen gheest; welke gaeven voorwaer meer te achten waeren, als die vanden *Graeve van Pembroeck* in Enghelant: die inde triumphante Incomste vande Koninghine *Maria*, niet alleen gout ende silver door de straten van *Londen* en stroeyde voor het volck, maer oock sijnen hoet verciert met veel costelijcke diamanten ende ander ghesteenten in het midden der menichte wierp. Maer het ghene my aldermeest verbaest maect inde eere die den Almoghenden Godt

(1) In het Treur-tonneel der doerluchtighe Vorsten, het eerste deel.

Godt aen desen H. Propheet heeft bewesen is, dat hy hem voor sijn woon-plaetse heeft gegeven het aerchts Parady's, daer hy aen al de ander HH. Patriarchen en Propheten, uytghenomen *Enoch*, heeft tot hunne wooninghe ghegeven het voorgeborcht der hellen; soo dat *Elias* alleen als een claer-blijnkende Sonne onder de Planeten der HH. Patriarchē en Propheten niet verduystert en is gewordē, op dat hy, die van te vorē als een blinckende Sonne *Israel* hadde verlicht, nu oock soude verlichten die wellustighe plaetse, die alle lust-hoven des werelts te boven gaet: tot dat hy inde leste daghen weder om de gansche werelt sal verlichten door sijne vierige predication teghen Ante-christ, van den welken dit claer licht door de duysterheyt des doots die hy hem sal aendoen, dry daeghen sal verduystert worden, om daer naer soo veel te glorieus te verrijsen en te blincken inder eeuwichheyt; hoort eens Suster hoe fray dat *Poetica* ons dat beschrijft.

*Nu is die clare Son haer selven gaen vermeyden,
Met Henoch sijn ghesel, in die schoon groene weyden
Van 't aersche Paradijs, in dat pleyfantich velt,
Waer Adam met sijn vrouw was eerst-mael ingeslelt.
Al waer hy blijven sal tot in de leste daeghen,
Als met sijn Tijranny de werelt sal gaen plaeghen
Den boesen Ante-christ, doen sal dit claere vier,
Weer komen voor den dagh met een bevlamt rapier;*

Om

Om teghen het bedrogh van Ante-christ te strijden,
 En van dien vreeden Wolf, de schaepen te bevrijden,
 Die Christus eertijds had ghewasschen in sijn bloet,
 Waer voor Elias oock sijn leven gheven moet:
 Als dat bloet-gierich dier uyt Flegeton ghesproten,
 En uyt Cocytus poel met drabbich nat begoten,
 Ick segghe Ante-christ soon van een Hoere-wijs,
 Die dese edel ziel sal persen uyt het lijf.
 Dan sal hy wederom heël glorieus verrijzen, (1)
 Ghelijck met claer bewijs de schriften ons bewijzen,
 Tot dat hy voor sijn loon ontfanghen sal bier naer,
 De croone van Doctoor van Maecht en Martelaer.

Belgica.

Wie en siet hier niet lieve Sufter dat oock de
 meeste Heylighen die God Almachtich aldermeest
 heeft vereert, even wel den Cruys-wegh moeten
 ingaen om te komen tot het Hemels Vaderlandt?
 en even wel wy soecken al met kousen en schoe-
 nen, ghelijck men seght, in den Hemel te gaen,
 slachtende de kinders die wel willen suycker met
 poel-lepels eten in den Hemel, maer nochtans met
 de kinders op de aerde willen blijven om met de
 koten te spelen; dat was nochtans teghen de ant-
 woorde die eenen sekeren Broederaen een Ios-
 frouwe gaf te Brussel, die van haer ghevraeght
 sijnde, waerom datmē de Religieusen begroef met
 heel

(1) Apoc. x vers ix.

heel hun habijt, maer nochtans niet met kousen en schoenen, antwoorde, *maer Ioffrauwe weet ghy niet datmen met kousen en schoenen in den Hemel niet en gaet* ? daerom als *Poetica* van den eenen kant bemerckt het ghene alle Godts lieve Heylighen hebben gheleden en den H. Patriarch *Elias* sal moeten lijden, om tot de eeuwige blijtschap te gheraacken, soo roept sy tot ons allegaeder :

Siet wat slaeghen moetmen draeghen

Hier al met verduldicheyt :

Eer het draeghen van die slaeghen

Brenght ons tot de Saelicheyt.

Hier te suchten brenght ghenuchten

Binnen in ons treurich hert :

Maer ghenuchten sonder suchten

Brenghen ons tot bitter smert.

Hier te lijden doet verblijden

Boven in het Hemels hof

Maer 't verblijden sonder lijden

Doet ons vroeten in het stof.

Dat dan wenschen alle menschen

Met Elias druck en pijn :

Want die menschen die dat wenschen

Sullen eens verbeven sijn.

Belgica.

O *Poetica* hoe wel hebt ghy daer gheseyt ! want
het

156 t'Samensprake tusschen 't Italiaens.

het bitter lijden en is anders niet als een seker beginsel van een soet verblijden; het welck ghenoech heeft ghebleken in soo veel HH. Martelaeren en naermaels blijken sal in den H. Patriarch Elias, die met een dry-dobbel croone sal gecroont worden, tot loon van sijnen ghetrouwen arbeydt, Enghelsche suyverheyt en bloedighe Martelic.

Italia.

Seker *Belgica* sal hy met dry croonen gecroont worden ?

Belgica.

Ia hy Suster, want soo veel belanght de croone van Doctoer of Leeraer, aen wie sal sy meer toekomen als aen dien Leeraer die niet alleen de kinderen van *Israel* in het geloof vanden waerachtigē Godt en heeft onderwesen, maer oock de mensche eerst heeft gheleert de manier van een gheestelijk leven ? Wat aen-gaet de croone der Maeghden, wy hebben boven uyt veel HH. Vaeders bewesen dat hy altijd Maecht is ghebleven, inplantende daer en boven dese Enghelsche deught der suyverheydt in de herten van sijne kinderen. Maer hem komt aldermeest toe de Lauwer-croon der Martelaeren, want hy is de croone der selve, als sijnde den lesten Martelaer; want het spreeckwoort seyt: *Finis coronat opus*, het eynde croont het werck, dese croone komt oock hem besondterlijk toe om dat

dat hy veel schrickelijke tormenten sal lijden voor den naem van dien Godt, wiens ere ende glorie hy altijd hadde ghesocht te vermeerderen, ghelijck seet wel uyt het 12. Capittel van het boeck der openbaeringhe van den heylighen Ioannes be-merckt den Eerweerd. P. Egidius Camartus (1) om sijne deught ende gheleertheyt tot Generael der Minimén verkoren, die daer en boven betuyght dat desen H. Propheet als de kroone der Martelaeren het gron-top sal drucken van den bitteren Kelck der Passie Christi: maer Godt hadde desen manheftrigen Martelaer oock sijne soeticheyt laten smaocken, besondertijck op den bergh van Thabor, als hy hem heeft mede deekachtich ghemaect van sijn glorie, soo weet Godt Almachtich het bitter met het soet en het soet met het bitter te menghe-
len, somtijds ghevende het soet voor het bitter, maer alder-meest het bitter voor het soet, en het lijden voor het verblijden: want Godt en wilt niet dat wy ons witte-broot voor-eten, maer het rog-ghen-broot, en het suer broot van tijdelijcken teghenspoet, om te gheraecken tot den eeuwighen voor-spoet; daerom seyde het Bagijnjen wel als sy haer broot indē asijn dopte, *suer broot salich broot*, hoe wel dat het was om haeren dranck te spaeren: maer om ons dat suer broot soet te maecken, soo moeten wy al dickmaels pryssen en metter her-
ten

(1) Lib, de reb. gest. Eliz cap. 6, sect. 8, circa finem.

158 t'Samensprake tusschen't Italiaens

ten dit snaerken toetsen met Poetica :

*Quam naer 't lijden gheen verblijden ,
Soo waer 't lijden swaer verdriet :
Maer naer 't lijden komt verblijden ,
Daerom en acht ick 't lijden niet.*

Want men seyt voor een spreek-woort :

*Noyt goe Vrydagb in het jaer ,
Of daer volght een Paesschen naer.*

Dit sal den H. Patriarch *Elias* in sy selven be-
thoonen; aen den welcken den almogenden Godt
tot sluyt-reden van alle de eere die hy hem tot
noch toe in sijnen persoon en sijne kinderen heeft
aenghedaen, ten lesten sal croonen met de croone
der glorie in den hemel, die hem soo wonderlijk
hadde ghemaect op der aerden.

Italica.

Voorwaer Suster ick worde suf van alle dese
wonderheden te hooren , want ick en can my niet
laten voorstaen dat den oppersten Coninck oyt
iemant van sijne dienaren meer heeft vereert als
desen wonderlijcken Propheet , en besonderlijk
met hem soo wonderlijk tot verbaestheyt der na-
ture in eenen vierighen waghē op te nemen ten
Hemel. Maer seght my lieve *Belgita* dunckt u
niet

niet dat de Poëten uyt dese opneminghe oorfaeck hebben ghenomen , om te verfieren de fabel van *Phaëton* (1) die den wagen van de Sonne wilde regieren,voerende de felve door de locht?

Belgica.

Sonder twijffel Sufter, maer het is feker te beclaghen, dat het foo qualijck af-gheloopen is met den voerman, als hy van boven neder tuymelende hals en beenen heeft ghebroken , maer ick en fal met dierghelijcke fabelen altydt mijn hoofd niet breken, maer liever waerachtighe Historien ver-
trecken, ghelijck ick tot noch toe ghedaen hebbe, op dat gy my ooc de uwe verhalen fout, gelijk gy my hebt beloofd, aengaende de wonderheden die den H. Propheet *Elias* nu onlanghs heeft ghedaen in u Vaderlandt in het Coninckrijk van *Napels*.

Italica.

O Sufter *Belgica* daer toe ben ick bereedt; maer ick soude gheren eerst van u hooren oft de Alderheylichste Maghet ende Moeder Godts *MARIA* desen H. Propheet niet en heeft vereert.

Belgica.

Vraeght ghy my dat *Italica*? Seker ick meende dat ghy dat wel wift, en ist dat ghy het niet en weet om dat ghy de boecken niet en hebt ghelefen die dat beschrijvê, als te besich sijnde met uwe Schaepe-
kens

(1) Ovid. lib. 2. Metam.

kens een goede weye te beſorgen; ſoo mooght ghy eens met ghelegentheyt in de handt nemen den *Luſt-hof der Carmeliten*, maer beſonderlijk den *Liefde-ſtrijdt* nu onlanghs uyt-ghegaen, alwaer ghy ſult moghen leſen hoe dat de Alder-heylichſte Maghet ende Moeder Godts MARIA den H. Patriarch *Elias* beneffens ſijne Kinderen de Carmeliten heeft ghethoont de meeſte liefde, eere ende eerbiedinghe die ſy ſoude kunnen thoopen aen iemant van haere dienaren; want ſy heeft de Orden van deſen H. Propheet vereert met haeren naem, den ſelven met mirakelen beveſtighende, ja ſy heeft ſelve het habijt der Carmeliten willen draghen, (1) en haer in het ſelve verthoont aen *Ioannes* den XXII. Paus van *Roemen*, ghelyck hy ſelve in ſijne Bulle betruyght; ſy heeft daer-en-boven de Kinders van den H. Patriarch *Elias* op den Bergh *Carmelus* komen beſoecken, als niet verre ghelegen ſijnde van *Nazareth*, alwaer deſe Alder-heylichſte Maghet met den H. *Ioſeph* haeren Bruydegom en haer Goddelijck Kindt woonachtich waeren. Deſe jonſte doet *Poetica* ſoo verwonderen dat ſy uytberſt in deſe woorden:

*Siet hoe de Moeder Godts en Ioſeph hun beſteden,
Om den uermaerden Bergh Carmelus op te treden,*

Siet

(1) In Bulla quæ incipit *Sacratissimo uti culmine*. alias Bulla Sabbatina.

*Siet hoe dees reyne Maegt haer Broeders heeft besocht,
Die tot hū meerder vreugt 't Kint IESVS mede brocht,
Och dat ick hooren mocht haer tot malcander spreken!
Gheen vreught en sou voormaer aen mijne Ziel gebreken,
En hoe sout kunnen sijn, alwaer dat self de vreught
Ghehoort wort en ghesien in sijne teere jeught.*

Belgica.

Maer hier en heeft de Moeder Godts de palen niet gheset van haere liefde die sy tot de Kinderen van den H. Vader *Elias* heeft ghedraghen; maer sy heeft naer hare glorieuse Hemelvaert de selve besocht in haere miraculeuse Beelden; die soo veel sijn in ghetal *Italica*, dat my eer den dagh als de materie soude ghebreken om daer van te spreken. Onder dese is dat wonderlijk Beeldt van *Onse Lieve Vrouwe van Napels* door den H. *Lucas* geschildert; wiens copyen in de Kercken der Carmeliten van dese Nederlandtsche Provincie niet sonder groote vrucht met eenen grooten toeloop des volckx worden vereert, maer besonderlijk alle Woensdaghe, niet alleen t'savonts onder de Completen, soo wanneer met een uytnemende devotie de Litanien worden ghesonghen, maer oock van smorghens vroegh tot de leste Misse toe; soo dat in sommige steden de Biecht-vaders van den ses uren tot den noene toe in hun Biecht-stoelen moeten sitten, al oft het Feest-dagh waere, om het

L

volck

volck te gherieven. Dese uytnemende devotie van het volck wort daer-en-boven bethoont door ghiften en gaven van silver en gulde Croonen, gotide Ketenen, en dierghelijcke juweelen om het weerdich Beeldt te vercierē: midtsgaders door silver vergulde Herten, silvere Hoofden, Oogen, Ooren, Tanden, Borsten, Handen, Aermen, Beenen, Voeten, Boeyen, en dierghelijcke saken die ontrēnt het voorseyde Beeldt worden op-ghelanghen om de Alder-heylichste Maghet ende Moeder Godts MARIA te bedancken over de verkregghen weldaden, oft om de selve door het vereeren van haer weerdich Beeldt te verkrijghen; welcke devotie niet alleen en heeft bevanghen de herten van den ghemeynen man, maer oock van sommige edele ende treffelijcke personen, soo Gheestelijcke als Wereltlijcke: onder de welcke is den Alder-doorluchtichsten Heer *Gaspar Nemius* Aerts-bisschop ende Prins van *Camerijk*, die het selve Beeldt met groote Solemniteyt in de Kercke der Carmeliten te *Valencijs* heeft ghewijdt. By desen Weerdighen Prelaet dient ghevoeght den seer Edelen Heer, *M'her Nicolaus Ignatius de Beer* Rudder, Baron van *Meulebeke* &c. Hoogh-bailliu van *Ghendt*, die met een doodelijcke sieckte bevangen sijnde, en oversulckx paer de Kercke niet en kost komen om de Alder-heylichste Maget in haer Beelt te vereeren, het selve nochtans metter hertē heeft vereert; maer

soo

foo sijne oogen begeerdé te sien het welck hy metter herten véreerde, soo heeft hy van den Eerw. P. Prior doé versoecken datmen het voorseyde Beelt tot hem soude brengen, aen wiens Godtvruchtige begheerte voldaan is gheweest; want men heeft het weerdich Beeldt in een carosse tot den voorseyden Hoogh-bailliu gevoert, op dat hy door het ghesichte van het selve sijn oogen soude versaden, het welck sijn herte soo vierich hadde begheert. Met de selve devotie hebben noch ander treffelijcke personen aldaer ontfteken geweest die ick om de cortheyt achter laete.

Italica.

Maer seght my *Belgica* heeft de Alder-heylichste Maget MARIA noch in ander saken haere liefde bethoont tot de Kinderen van den H. Vader *Elias* als door het gheven van haere mirakeluse Beelden.

Belgica.

Ick hebbe het u te vooren gheseyt Suster dat de weldaden die de H. Moeder Godts tot de Kinderen van desen grooten Vader heeft bewesen schier ontallijck sijn; dat alleen van den H. Schapulier waer genoegsaem om heel de werelt daer in verwondert te maken, als men de onghehoorte wonderheden is bemerckende die door het selve sijn gheschiet, en noch op desen tijdt gheschieden, niet

alleen in *Italien*, *Spanien*, *Vranckrijk* en ander ghe-
westen des werelts, maer oock in Nederlandt, ghe-
lijck het heeft ghebleken in het jaer 1662. in het
beleggh van *Mompeliers*, in het welck eenen koghel
op den Scapulier van eenen Capiteyn gheschoten
sijnde als een Wasch sonder hem te quetsen plat is
gheworden; om welcke wonderheyt *Ludovicus* den
XIII. Coninck van *Vranckrijk* met het selve wa-
pen-cleedt heeft willen ghewapent worden; gelijk
den Eerw. Pater *Theophilus Raynaudus* vande Socie-
teyt Iesv beschrijft (1) in sijnen Boeck die hy van
dit Hemels Cleedt over eenighe jaeren heeft laten
in't licht komen, inden welcken hy oock vermeldt
van meer ander wonderheden die in verscheyden
ghewesten des werelts door desen onderpandt der
liefde van de Moeder Godts tot de Kinderen van
den H. Vader *Elias* sijn gheschiet. Met een woort,
ten is niet van noode daer af te schrijven of te
spreken; want de vier Elementen, ja de doot sel-
ve hadden sy tonghen, sy soudent de onghehoorte
wonderheden van dit wonderbaer Cleedt verhef-
fen, wiens kracht sy soo menichmael hebben ghe-
voelt; ghelijck het blijkt uyt verscheyden lof-
weerdighe Schrijvers die daer van heele Boecken
hebben gheschreven en Sermoenen ghemaect,
die aenghewesen worden van den (2) Eerw. P. *Daniel*

(1) In lib. de Scapulari parteno-Carmelitico. (2) In vinca
Carmeli parte 5. cap. ult. in appendice.

niel à Virgine Maria eertijds Provinciael der Carmeliten in Nederlandt. By de welcke dient ghevoeght den Eerw. P. *Henricus Ionghen* uyt de Orden van *S. Franciscus*, die in sijnen Boeck van de vier Broederschappen (1) onder ander wonderheden die door het voorscyde Cleedt vanden H. Scapulier sijn ghebeurt, die wonderlijcke geschiedenisse verhaelt die gheschiet is in het jaer 1655. op den. 21. November in het Dorp van *Austricourt* in het Bisschopdom van *Arrecht* twee mijlen van *Doway* gheleghen; alwaer een kindt doodt ter werelt komende door dit wonderbaer Cleedt een dobbel leven heeft verworven, ghelijck de Doctoren in de H. Godtheyt van de Vniversiteyt van *Doway* naer een neerstich ondersoeck der sake met het advijs van de Doctoren in de Medecijne hebben verclaert, en oversulcx als een waerachtich mirakel uytghegheven, het welck oock voor soodanich is gheapprobeert gheweest van de Heeren Vicarissen generael van het Bisschdom van *Arrecht* en over al op de Preeck-stoelen vercondicht; waerom men in veel plaetsen heeft ghesonghen Missen van danckbaerheyt, en den blijden Lofsangh *Te Deum Laudamus.*

Italica.

Seker dese saken souden de menschen wel ver-

L 3

wecken

(1) De 3. Scap. exhortat. 16. fol. 214.

166 *r. Samensprake tusschen 't Italiaens*

wecken om oock desen onder-pant der liefde te draeghen, die de Koninginne des Hemels aen de Orden van den H. Patriarch *Elias* heeft ghegheven.

Belgica.

Sondertwijffel lieve Suster, want door de wonderheden die door dit wonderlijk kleet sijn gheschiet, en om de schatten die daer in verborghen sijn te ghenieten, hebben veel doorluchtighe personen van alle staeten den *H. Scapulier* ghedragen; onder dese worden van den voorseyden *P. Iesuit* by ghebrocht, dese naer-volghende Pausen van Roomen; *Leo* den XI. *Gregorius* den XIV. *Clemens* den VIII. *Paulus* den V. *Gregorius* den XV. *Urbanus* den VIII. en onsen teghenwoordighen Alder-heylichsten Vader *Alexander* den VII. die dit Hemels kleet in het Jaer 1655. heeft ontfanghen, uyt de handen van den eerweerdichsten *P. Marius Venturinus* den een-en-veertichsten Generael der Carmeliten, inde Kercke van *S. Maria Transpontina*. Boven-dien hebben sich veel doorluchtighe families in de selve stad Roomen, in het Broederschap van den H. Scapulier laeten opschrijven: om aldus onder de kinderen van de groote Familie van de Alder-heylichste Maeghet ende Moeder Godts *MARIA*, en die van den H. *Elias* gherekent te worden: onder dese sijn de Familien van *Aldobrandina*,

dina, Burgesia, Barbarina, Pamphilia, Vrsina, Columna, Sfortia en Caraffa. Ia de Keyfers en de Koninghen selve hebben sich daer onder begheven: onder dese om van meer ander van den ouden tijt te swijghen, is gheweest den Keyser *Ferdinandus* den II. met sijne Keyserinne *Eleonora*, en hunnen sone *Ferdinandus* alsdoen Koninck van *Hungaryen*, en naermaels Keyser van *Roomen*, onder den naem van *Ferdinandus* den III. die daer-en-boven in het Iaer 1627. op den 16. Iulij, de Processie en den Rester hebben vereert met hunne teghenwoordigheyt, sich niet misweerdighende met de aarme Religieusen van de Familie van den H. Vader *Elias* hun noen-mael te houden; (1) het welck sy somtijts noch hebben ghedaen, ghelijck *P. Cyrianus a S. Maria*, in sijn Dedicatie-brief tot den Keyser *Ferdinandus* den III. selve gheschreven betuyght. By dese alder-doorluchtichste spruyten van het huys van Oosten-rijck, moghen ghestelt worden noch twee andere uyt den selven stam gesproten: te weten, de Aers-hertoghen *Albertus*, en *Isabella*, die den H. Scapulier hebben ontfanghen in het Iaer 1611. in de Kerck der Carmeliten te *Brussel*, uyt de handen van den weerdighen *P. Hieronymus Gratianus*, eertijds Biecht-vader van de H. *Theresia*, die eerst in het Capitel-huys van het voorseyde Clooster begraeven sijnde,

L 4

door

(1) In Dedic. libri intit. *Thesaurus Carmelitarum*.

door het verfoeck van *P. Hieronymus Domin-Commisfarij Generael*, verkosen Biffchop van *Cathariën en Cajeta* is gheleydt gheweest in de Capelle van de *H. Moeder Anna*, in het Jaer 1631. en ten lesten fijn fijne weerdighe ghebeenten in de felve Kercke tusschen den hooghen Autaer en de Sacristie begraeven. Maer wat fal ick segghen van de eerbiedinghe, die fijne Keyferlijke Hoogheydt *Leopoldus Guilielmus*, tot het Hemels kleet van den *H. Scapulier* heeft ghedraeghen? Icker ten was hem niet ghenoech het felve te ontfangen, maer hy focht oock ander, ghelijck fijne voorfaeten *Albertus* en *Isabella* hadden ghedaen, in de felve devotie re ontfteken; want foo hy in het jaer 1655. op *S. Ians* dagh in het Clooster van *Onse Lieve Vrouwe van Bon Esperance* by *Valenciën* met fijne tegenwoordicheyt vereerde de Professie van den Eerw. *P. Philippus à S. Iosepho* certijts *Marquis de Renti* en den eerst-geboren Sone van den Doorluchtichsten Hertoghe van *Haurè*; foo verhaelde hy over tafel dat hy in fijn handen hadde ghehadt eenen kogel met den welcken eenen Soldaet in het belegh van *Iperen* 1648. was ghetreft gheweest op fijnen Scapulier sonder hem te hinderen, die daer-en-boven plat wordende als een wasch het Beeldt van *Onse Lieve Vrouwe*, het welck op den voorfeyden Scapulier gheborduert was, volkomentlijk uytbeelde, al oft het Beeldt van de *Moeder Godts* daer

op ghedruckt hadde gheweest. Maer dit wonderbaer Cleedt van den H. Scapulier en is niet alleen verheven gheweest op de vleughels van de Arents van het huys van *Oostenrijk*, maer oock verciert ende besteken met de welrieckende Lelien van *Vrankrijk* ende bloosende Roosen van *Engelandt*; want voor soo veel *Vranckrijk* belanght, dit Cleedt en heeft niet alleen ghedraghen den H. *Ludovicus* den IX. Coninck van *Vranckrijk*, maer oock sijne erfghenamen in het Rijk ende devotie *Ludovicus* den XIII. en *Ludovicus* den XIV. teghenwoordich regnerende, die den H. Scapulier uyt de handen van den Eerw. P. *Leo à S. Ioanne* Provinciael van *Tours* heeft ontfanghen, vereerende aldus op een gheestelijke maniere dit H. Cleedt met sijne Lelien; ghelijck *Eduardus* den II. Coninck van *Engelandt* het selve hadde vereert met sijne Roosen. Daerom seght wel den Vlaemschen Poet :

*Dit Cleedt heeft menich Prins oock tegen 't gout gewegen,
En liever als de Croon en Purper Cleedt ghedregghen,
Hier me maectt Eduard sijn edel Roosen rijk,
En sijne Lelien den Franschen Lodewijk.*

Hoe waerachtich dat dit is sal ons door sijne gulden spreucke bewijfen *Philippus* den III. Coninck van *Spanien*; want soo wanneer sijne Rentmeesters aen hem hunne klachten waeren doende,

dat door de abſtinentie van het vleefch het welck de Broeders van dit Broederschap in ſijn Rijk des Woensdaeghs waeren dervende, de Schar-camer van ſijne Majesteit veel duysenden des jaers ten achter wierdt gheſtelt; ſoo gafhy hun voor antwoorde deſe woorden:

(1) *Mas. quiero Vaſſallos devotas de la Virgen , que el aumento de mis rentas.*

Het welck ſoo veel te ſegghen is, als

Ik hadde liever devote dienaeren van de Maghet, als de vermeerderinghe van mijn incomen.

Woorden voorwaer weerdich aen eenen Catholijcken Coninck, door de welcke hy bethoont dat hy niet alleen den H. Scapulier en weegde teghen het gout met ghelijcke weeghſchale, maer dat hy oock het ſwaer gout van den lichten Scapulier liet op-halen en over-weghen.

Wat nu belanght het tweede verſken van den Poet hier boven voor den dagh ghebracht; dat heeft waerachtich gemaect niet alleen den H. *Ludovicus* Coninck van *Vranckrijck* die den Gheſant van den Hertoghe van *Gelderlands* niet en heeft gevonden verciert met ſijn Conincklijke Croone en Purperen Mantel, maer met eenen Caproen en Sca-

(1) *Lezana lib. de patronatu B. V. M. cap. 10. ſub finem.*

Scapulier, ghelijck den Eerw. P. *Theophilus Raynaudus* uyt de Societeyt Iesv met ander Schrijvers vermelden: maer dat heeft oock in sijnen persoon bewesen *Leo* den XI. Paus van *Roomen*, want soo wanneer-men hem sijn Cardinaels kleederen uyt dede om hem de Pauselijcke ornamenten aen te doen, en met eenen den Scapulier, die hy droegh, van sijnen hals wilde nemen, soo heeft hy dat belet, segghende:

Define MARIAM, ne me desinat MARIA,

Dat is by naer soo veel te segghen als:

*Hout op en wilt altyt my met MARIA laten,
Op dat sy my oock niet in noot komt te verlaten.*

Waer in te bemercken staet dat hy niet en belette de sijden cleederen van het Cardinaelschap hem af te nemen, maer den Scapulier, al oft hy den selven meer hadde gheacht als sijde en purper; soo dat de woorden van den Poet hier boven gesproken maer al te waer en sijn als hy seyt,

*Dit Cleet heeft menich Prins oock tegen 't gout gewegen,
En liever als de Croon en Purper cleedt ghedreghen.*

Peyst eens dan *Italica* wat eenen kostelijcken
schat

(1) In Scapulari partheno-Carmelitico parte 2. q. 8.

schat de Coninghinne des hemels heeft ghegheven
 aen de Orden van den H. Patriarch *Elias*, als sy die
 heeft vereert met den H. Scapulier, die de groote
 Monarchen des werelts meer achten om sijne ver-
 diensten als hunne Croonen en Purperen mantels
 met hunne Coninckrijcken. Maer den H. *Simon*
Stock die dit hemels Cleedt van de Coninghinne
 des hemels weerdich is geweest te ontfangen, heeft
 wel het beste deel verkoren in de jonste van *MA-*
RIA boven de ander Kinderen van den heylighen
 Propheet *Elias*, als sy boven andere weldaden die
 sy hem heeft bewesen vijf jarē lanck op den Bergh
Carmelus heeft gheweerdicht te spijsen, ghelijck in
 sijn levē door verscheyden Schrijvers beschreven,
 wort vermeldt. Dit doet *Poetica* loo verwonderen,
 dat sy beghint te roepen:

Ach hoe moest die spyse smaken!
Die des Hemels Coninghin,
Vyt een suyver teere min,
Aen haer Dienaer quam te maken,
Sy was seker aen sijn mont
't Alder-soetste datmen vont.
Honigh, Suycker, Marmelaeden
Sijn maer bitterheyt daer by,
Ia voorwaer ick segh het vry,
Dat oock schotels vol succaden,
Gaven noyt aen sijnen smaeck
Sulck een oversoet vermaeck.

Italica.

Seker dat sijn groote jonsten, die de Alder-heylichste Maeghet ende Moeder Godts MARIA, aen de kinderen van den H. Vader *Elias* heeft gechoont : maer ghy en seght niet van de eerbiedinghe, die de Enghelsche Geesten tot den H. Patriarch *Elias* en sijne Orden hebben ghedraghen.

Belgica.

Maer *Italica*, weet ghy niet dat de Enghelsche Geesten sich hebben gheweerdicht sijne Hofmeesters te wesen, als sy hem hebben ghespijst? (1) weet ghy wederom niet dat sy aen *Zacharias*, den Vader van den H. *Ioannes den Dooper* hebben verkondicht dat sijn kint den Messias soude voorloopen, (2) in den Gheest ende kracht van *Elias*? en is u dit noch niet ghenoech, om de eerbiedinghe te thoonen die de Enghelsche Geesten aen den H. Patriarch *Elias* hebben ghedraeghen, slaet eens uwe ooghen op het ghene sy aen sijne kinderen de Carmeliten hebben ghedaen : ten eersten hebben sy den H. *Angelus* in de wildernisse van *Quarantena*, alwaer *Christus* hadde ghevast, vijf laeren ghespijst. (3) Ten tweeden, heeft eenen Enghel aen den H. *Cyrillus*, (den derden Generael der Carmeliten) twee silver taefelen ghebrocht, als hy hy Misse dede op den Bergh *Carmelus*, in de welke

(1) 3. Reg. 19. (2) Lucae 1. v. 17. (3) In vita.

ke veel wonderlijke Prophetien , die daer naer waerachtich sijn bevonden , begrepen waeren. Ten derden, hebben de Enghelsche Gheesten met een Hemelsche melodie de Misse begonst te singhen , in de uyt-vaert van den *H. Albertus* , als sy in de teghenwoordicheyt van den Coninck van *Sicilien* , en een groote menichte des volckx in de Kercke van de Carmeliten te *Messina* sich verthoonden in witte kleederen, singhende met blijde stemmē in de plaetse van den droeven *Requiem*, de blijde Misse van eenen *H. Confesseur*. *Os justi meditabitur sapientiam, &c.* (1)

Italica.

Maer wie heeft oyt ghehoort dierghelijke wonderheden ? dat de Musicanten van het Hemels Hof op der Aerden neder-daelen om de Misse te singhen van eenen mensch ?

Belgica.

Iae Suster ghy en sijt het niet alleen die u daer over verwondert , want *Poetica* wordt door dese onghehoorde sake soo verslaeghen , dat sy onder dit ghesangh der Enghelen , oock haere snaeren laet klincken , segghende :

*Wat sijn dat voor wonder dinghen,
Dat des Hemels Hovelinghen ,
Singhen self de Mis met vreught :*

Fj

Ey des Werels Muscanten ,
 By dees Hemelsche Ghesanten,
 Hier en singhtmen niet dat deught.
 Ach wat soete melodyen,
 Ick en kan het niet ghelyen ,
 Of ick roepe met den Gheest :
 Mocht ick oock in dese sanghen ,
 Met hun een partye ontfanghen ,
 't Waer voor my een Bruyloft-feeft,
 Enghels hoort mijn droevich kermen,
 Suyver Gheesten wilt ontfermen :
 Gheeft my oock toech een party ;
 Want de Wereltsche ghenuchten,
 Die ghemenghelt sijn met suchten,
 Sijn maer droef ghewezen daer by.

Belgica.

Hoort ghy wel Suster hoe dat *Poetica* de Enghe-
 len smeect en bidt , om met hun de Misse te sin-
 ghen:maer terwijken dat *Poetica* een requeste pre-
 senteert aen de Hovelingen van het Hemels hof,
 soo sullen wy voort bethoonen , wat de selve oock
 aen ander kinderen van den H. Vader *Elias* heb-
 ben ghedaen;en om ander achter te laeten,sy heb-
 ben den H. *Avertanus* vermaent 'thabijt van de Or-
 den van desen H. Propheet te ontfanghen , het
 welck hy heeft ghedaen,in wiens kleedinghe isge-
 weest de Koninginne der Enghelen selve , (1) die
 (1) In vita. sich

sich aen haren dienaer verthoonde, hem gevende hare benedictie; diē voorwāer niet vruchteloos en was, want hy groeyde ſoo in alle ſoortē van deugden, en beſonderlijk in een waerachtighe onderworpinghe van ſijnen wille, in den wille van ſijne Overſten, dat hy ghenoeemt wiert *den Sone der ghehoorſaemheyt*. Boven dien hadde hy de gaeve der Prophetye, door de welcke hy voorſeyde dat het Schisma of de ſcheure der H. Kercke ſoude ophouden, die daer was tuffchen den waerachtigen Paus *Vrbanus* den VI., en den valschen Paus *Clemens* den VII., ghelijck het is gheſchiet; want ſoo wanneer *Vrbanus* den Feest-dagh van onſe Lieve Vrouwe viſitatie hadde ingheſtelt, ſoo is de H. Kercke tot ruſte ghekomen. Deſen H. man licht noch op den dagh van heden met ſijnen mede gheſelle den Saelighen *Henricus Romaus*, Leecke-broeder in een looden Tombe, in de Hooft-kercke van de Stadt ende Republijcke van *Luca*, met dit opſchrift:

*Carmeli quondam, nunc Avertanus olympi
Cultor, in hac moriens ossa reliquit humo, &c.
Romeumque dedit comitem, quo jungeret urna
Vnus honor, quibus est atheris una domus.*

Dat is ſoo veel te ſegghen als:

*Eertijds was Avertaen Carmelus Bergh ghegheven;
Maer nu is hy hier doot, in 's Hemels Bergh verbeven.*

Rd.

Romæus licht met hem hier in het selve graf,
Ghelijk Godt aen hun twee den selven Hemel gaf.

Belgica.

En met reden, want ghelijk sy met malkanderen hadden gheleest, ghereyst, en ghestorven, soo betaemde het oock wel dat hun lichamen souden hebben een graf, en hunne sielen eenen Hemel. Maer laet ons tot onse Enghelen keeren, die niet alleen de Soonen, maer oock de Dochters van den H. Vader *Elias* hunnen dienst hebben ghepresenteert en bewesen; want sy songhen eenen blyden Lof-sangh, als de H. *Angela* dochter van den Coninck van *Bohemien* van de Coninginne der Enghelen tot de religie van den H. *Elias* wiert ghe-roepen, sy ginghen met sackelen en flambeeuwen. Om de H. Moeder *Theresia* in dē duysteren nacht met haere mede-ghesellinne te verlichten, als sy van *Burgos* naer *Salamanca* reysde, om aldaer een Clooster te stichten; ja de Seraphijnen selve, die de opperste Enghelen sijn, en hebben hun niet misweerdicht haer Maeghdelijck herte met eenen vierighen schicht te door-booren, om het selve in brandt te jaeghen, en haer te doen blaecken als eenen Seraphijn op der Aerden, ghelijk sy wae-rē blakende in de liefde vā hunnē Schepper in den hemel, niet jaloers sijnde om datmē hier door oock Seraphinen op der aerden soude vinden. Maer hier

M

van

van is ghenoech *Italica*, want ghy kondt uyt het ghene tot noch toe is gheseyt, ghenoech bemerken wat eene liefde ende eerbiedinghe de Enghelsche Gheesten hebben ghedraeghen tot den Seraphijnschen Propheet ende grooten Patriarch *Elias*, aenghesien sy aen sijne kinderen sulck een uytnemende wel-daeden hebben bewesen.

Laet ons dan van den Hemel naer de Aerde daelen, en van de triumpherende Kercke tot de strydende komen, om te sien wat een eerbiedinghe de menschen tot den selven Propheet ende Patriarch hebben ghedraeghen. Ten eersten, soo veel als sijne kinderen de Carmeliten aengaet, sy hebben om hunnen Vader te verteren, naer sijne wonderlijke opneminghe 't sijnder eeren een Capelle ofte bidt-plaetse op den bergh *Carmelus* ghebouwt *Sennion* ghenoecht, Gelijck met veel andere Schryvers van *Genesardus* en *Anbettus Myræus* wort vermeld. (1) In dese Capelle was een orakel ofte uyt-sprake, tot de welcke veel menschen in twijfelachtighe saken te raede quaemen. Naer de voorsayde Capelle quamen de kinders van den H. Vader *Elias* drymaels daeghs, om lof-sanghen te singhen aen Godt Almachtich. Daer en boven vieren de Carmeliten, op desen tijdt op den 20. Iuly den Feest-dagh van hunnen H. Patriarch, met een hee-
le

(1) Ad annum mundi 3284. (2) Matthias a S. Ioan. in hist. panigyrica.

le octave en besonder officie. Sy aen-roepen hem met al de andere Heylighen in de groote Litanien; ja sy en begheven sich noyt tot ruste, of sy en ver-eeren hunnen H. Vader *Elias* met een Antiphone ende oratie, het welck voor-waer gheen kleyne reekenen en sijn van een besonder eerbiedinghe. Maer wat sal ick segghen van de doorluchtighe perfoonen soo mannen als vrouwen, die hun ey-gen selven in sijne Orden tot eenen levendē brant-offer hebben opghedraeghen? seker daer sijnder veel te vinden gheweest, die den Scepter des ghebiets in sijn Orden hebben verandert met het jock der ghehoorsaemheydt, en hunne gulde croonen met slechte caproenen der Religieusen en Wijlen der Nonnen.

Italica.

Doet het seker? maer wie sijn dese *Belgica*?

Belgica.

Om eenighe van die te voorschijn te brenghen, onder dese is gheweest den doorluchtighen Prins *Ioannes Emmanuel* Sone van *Eduardus* den eer-sten Coninck van *Portugael*, die het Hof van den Aertschen (1) Coninck sijnen Vader verlaetende sich in den Lust-hof der Carmeliten, door *Elias* gheplant, heeft begheven, alwaer hy als een wel-riekende bloeme soo heeft ghebloeyt in deught
ende

(1) Tom. 4 annal. carm. ad annum 1441

180 t'Samensprake tusschen't Italiaens

ende gheleertheit dat hy verkosen is gheweest in het Jaer 1441. tot Provinciael, om oock ander te doen bloeyen en groeyen in de deught, tot dat hy tot de Bisschoppelijcke weerdigheyt van *Septa* en *Egitana* is verheven gheweest, en ten lesten, soo wy hopen, tot de Hemelsche glorie. Maer seker als *Poetica* desen doorluchtigen jongelinck liet het Hof van sijnen Heer Vader verlaeten, om den H. *Elias* tot sijnen Vader in *Carmelus* Hof te verkiezen, soo en kan sy niet laeten tot hem te roepen:

Waer benen edel Prins, waer benen wilt ghy reysen?

Wilt doch eer dat ghy gaet het stuck wel over peysen:

Ick bidt, siet wat ghy doet, ô Ian Emmanuel!

Eer dat ghy verder gaet bedenckt de saecke wel.

Ten is geen kinder werck, lust, rijckdom, hooghe staeten,
Iae oock u eyghen self vry-willich te verlaeten:

Ten is, segh ick, gheen spel te leven in bedwanck,

Niet voor een Jaer of twee maer heel u leven lanck.

Hoe kont ghy segh my eens u selven soo verliezen,

Dat ghy het Clooster kont voor 't Koninckx-hof verkiesē?

Hoe kont ghy voor de croon verkiezen een Caproen,

Seght Ian Emmanuel, hoe kont ghy dat ghedoen?

My dunckt hy spot met ons, als wy dit van hem vraeghen

En hy seyt dat hem lust een slechte cap te draeghen,

Want al schijnt die ons slecht uytwendig in den thoon,

Sy is nochtans voor-waer veel beter als de croon.

Men segghe wat men wil, de Conincklijke kroonen,

En

En sijn sooprachtich niet als sy van buyten thoonen :
 Die croon die gulde kroon , die perst soo in het hooft,
 Dat by hun menichmael van alle vreught berooft.
 Want onder haeren glans sijn menichmael verborghen
 Nijdt, afgunst, yversucht en duysent vreemde sorghen;
 Daer is gheen Diamant die inde selve steeckt,
 Die hun niet menichmael den soeten slaep en breeckt.
 En oft soo niet en waer, men siet wanneer sy sterven,
 Soo moeten sy terstont de gulde Croonen derven:
 Hoe groot een Coninck is, hy sal ten lesten sien,
 Dat hy niet meer en is als ander slechte lien.
 Maer die ter liefde Godts, de Croonen can verlaten,
 Dat sal hem naerderhandt ten vollen connen baeten :
 Als hy voor ydel schijn, die leyt in dese croon,
 De croon der glorie sal krijgghen voor sijn loon.
 Wat dat het Hof belanght en sijn wellusticheden,
 Hy vont al meerder smaeck in vasten en ghebeden:
 Het docht bē dat 't Paleys maer was een swalme-nest ,
 Dat ick en weet niet hoe is aen den muer ghevest.
 En al ist dat hy was in sijne Cel' ghesloten,
 Carmelus eenicheyt en heeft hem niet verdrotten,
 Want inde eenicheyt Carmeli wort gheleert,
 Hoe dat een reyne ziel met haeren Godt verkeert.
 Indien Emmauël waer in het Hof ghebleven,
 Hy hadde maer aldaer met menschen konnen leven,
 Maer soo hy sich begheeft vrywillich in het slot,
 Soo heeft hy boven-dien ghemeensaembeyt met Gods.
 En al ist dat den mensch begheert alijt te waelen,

Een ziel die eenzaam leeft en comt dit niet te voelen ;
 O soete slaverny ! ó aenghenaem ghewelt !
 Het is aen Ioannes vreught, dat ander mensche quelt,
 Wel aen Emmanuël, ghy en hebt niet verloren,
 Als ghy voor het Paleys Carmelus hebt vercoren ;
 Ghy die de Croon verlaet ter ziele saelicheyt,
 Sult wesen naermaels rijck tot inder eeuwichheyt.
 Daerom en sult ghy niet in desen keus verliezen,
 Als ghy voor 't tijdelijck het eeuwich komt verkiezen:
 't Is winst met interest, daerom roep ick verliest,
 Want die aldus verliest, het beste deel verkieft.
 Och wist een werelts mensch dit goet eens wel te schatten!
 Noyt haddo wereltd meer jet aen sijn hert te vatten :
 Die met Emmanuël maer eens den hemel siet,
 Och die en acht voort-aen de gantsche werelt niet.
 Want daer is alle goet , en blijdschap sonder lijden,
 En leven sonder doot, en vrede sonder strijden :
 En vreughden sonder pijn, en vrientschap sonder gal,
 En met een woort gheseyt, die daer is beeft het al.

Italia.

Dat is seker een goede manghelinghe, als men
 het al voor niet vercrijght , en de volheyt aller
 vreught voor de ydelheyt der ydelheden.

Belgica.

En daerom ist lieve Suster dat niet alleen den
 voorseyden Prins Ioannes Emmanuël de Croon en
 Schep-

ter heeft verwisselt met eenen aermen Caproen in de Orden vanden *H. Elias* in het Conincklijck Clooster van *Lisbona*, maer noch veel meer doorluchtighe personen, onder de welcke is *Petrus Angelus Cernovichius*, sone van *Elias Hertogh van Salone*, ghesproten uyt den verheven stam der Keyserē van *Constantinopelen*, soo dat hy *Constantinus den grooten* voor bloet-vrient hadde. Desen grooten Prins nochtans heeft de doorluchtighe familie van sijne natuerlijcken Vaeder *Elias* verlaeten, om inde ootmoedighe familie van sijnen gheestelijcken Vader *Elias* gherekent te worden, ontfanghende het Habyt der Carmeliten in het Clooster van *Brundisium* gheleghen inde Provincie van *Apulien*; die naermaels om sijne heylicheyt tot Prior is ghecosen van het Clooster van *Bareli*; tot dat hem den Opperstē Vader des huysgefins als eenen ghetrouwē knecht uyt de familie van *Elias* tot die van het hemels Hof heeft gheroepen; want soo hy van sijnen Broeder den Prins van *Macedonien* wiert ghesonden tot *Philippus den II.* Coninc van *Spanien*, soo is hy by *Valentien* tot den Opperstē Coninck gevaren in het jaer 1581. inde maendt van October; Wiens lichaem in het Clooster der Lieve Vrouwe Broeders te *valentien* rust, blijnckende door veel mirakelen, ghelijck *P. Petrus Calvus* uyt de Orden der Predicheeren en *Chrystophorus Sylvestranus* in sijn leven vermelden.

Italica.

Seker dese doorluchtighe Princen moesten wel een groote liefde ende eerbiedinghe tot den H. Patriarch *Elias* en sijne Religie draeghen, als sy hunne Schepters en Croonen verlaten, om in sijne Familie ontfanghen te worden.

Belgica.

Het is waer *Suster Italica*, maer het is noch meer te verwonderen dat oock sommighe kloeck-moedighe helden hunne loffelijcke victorien ende triumpfen hebben ter sijden ghestelt, die sy menichmael hadden behaelt over hunne vyanden, om onder het vendel van dē H. *Elias* te stryden. Onder de welcke my eerst te voren komt den Portuguischen *Achelles* loo hē *Lezana* noemt, *Nannius Alvarus Pereira* opperstē Connestapel en Capiteyn generael vā Portugael, oorsprong vā het doorluchtich huys vā *Brigancen*, en voor-vader door sijn dochter *Beatrix* van veel doorluchtige Princen, Hertogen, Koningen en Keyzers van't Christenrijk, gelijk den boom sijns gheslachs bewijst, die den weerdichsten P. *Ioannes Baptista de Lezana* met *Didacus Coria Franciscus Lupus*, *Duardus Nonnius*, en andere lofweerdighe Schryvers te voorschijn brenghen, en hier te lanck waer te verthoonen. Dese kloeckmoedighen heldt dan naer veele loffelijcke victorien, willende noch een loffelijker victorie vechten

ten over sijn selven , heeft in het Iaer 1422. onder het vendel van den H. Patriarch *Elias* sich laten opschrijven , want stichtende voor de Carmeliten onder andere Cloosters het Conincklijk Clooster van *Lisbona* , soo heeft hy in het selve met een diepe ootmoedigheydt het habijt der minste broederen ontfanghen , en aldaer soo uyt-gheschenen in alle deught , dat het volck hem ghemeynelijk noemde *Conte sancto*, den H. Graef, tot dat hem God Almachtich naer soo veel victorien tegen sijne vyanden , en alder-meest teghen sijn selven , ten lesten heeft gheroepen tot de eeuwige triumphen, in het Iaer 1431. op den Feest-dagh van alle Heylighen , in het neghenste Iaer sijnder professie, en het een en seventichste Iaer sijns ouderdoms. Sijn weerdich lichaem wiert met groote eerlijckheydt begraeven in de Kercke der Carmeliten te *Lisbona*, in wiens begraevenisse teghen-woordigh waeren *Ioannes* den I. Coninck van *Portugael* , met al den Edeldom en Geestelickheydt der Stadt. Sijn graf is naer-maels om de mirakelen die aen het selve geschieden, vereert geweest van veel doorluchtige personen , en onder ander van *Philippus* den III. Coninck van *Spanien*, die het selve in persoon heeft komen besoecken. En met reden , aenghesien hy oock uyt sijnen stam is ghesproten, gelijk uyt den boom des gheslachs , (van den welcken de boven ghenoeemde Schryvers vermelden) wort bewesen ,

en noch op den dagh van heden ſijn graf-ſchrift te kennen kan gheven, het welck aldus luydt in het Latijn :

E P I T A P H I V M.

*Qui Luſitana ſupremo munere gentis
Militiae ſunctus , officioque Ducis :
Et Bargantiaci generoſi ſtemmatis auctor ,
Regibus & multis fons & origo fui :
Ex hauſtis poſtquam bellis ſceptriſque relictis
Vnus Carmeli de grege factus eram.*

Dat is naer den ſin ſoo veel te ſegghen als :

G R A F - S C H R I F T.

*Ick die tot Opper-hoofſt des Leghers was verheven ,
En door mijn bloedich ſweert den vyant heb' doen beven ;
Ick die in Portugael Brigancens hoogh gheſlacht
Als Vaeders, Prins en Heer, heb eertijts voors gebracht:
Vyt wie veel Coninghen, en Princen uyt-gheleſen ,
Sijn als uyt een Fonteyn vrucht-baerich op ghereſen :
Ick die veel Coninghen de Croon en Scepter gaf ,
Die ligh hier Carmeliet beſloten in dit graf.*

Belgica.

Wat dunckt u mijn Herderinneken Italica , als wy dien doorluchtighen helt uyt ſijne tombe deſe

woorden

woorden hooren spreken , met de welcke hy te kennen gheeft wat dat hy heeft gheweest , en wat hy ter liefde Godts is gheworden , soudén wy niet behooren onse Herder-stocxkens in de Aerde te steken en voor sijn graf te planten, in de plaets van den droeven Cypres-boom , dien mysterieusen boom die eertijts van eenen lief-hebber in *Vranckrijk* wiert opgedraghen aen *Maria de Medices* Moeder van dry Coninghen ?

Italica.

Wat was dat voor eenen boom lieve Suster ?

Belgica.

Het was eenen boom *Italica*, die Scepters droeg in de plaetse van tacken , en Conincklijke Croonen in de plaetse van vruchten en blaederen. Door den welcken den voorghenoemden liet-hebber wilde te kennen geven , dat uyt *Maria de Medices* als uyt eenen vruchtbaerighen boom , veel doorluchtighe personen waeren opgerefen, die Scepters en Croonen hebben ghedraeghen.

Italica.

Seker desen wonderlijcken boom komt aen desen kloeck-moedighen helt *Pereira* oock wel toe , uyt den welcken soo veel Coninghen sijn ghesproten; en oversulcx lieve *Belgica* laet ons dē selvē voor sijn graf gaen planten, ja op al de boomē die ront om dese groene valeyen staen schrijven: *vivat Pereira*

ra

188 t'Samensprake tusschen 't Italiaens !

14: op dat sijnen lof magh groeyen met de laeren:

Belgica.

Sa dan mijn lief Herderinneken ons stockkens in de Aerde gheplant, en de handen aen 't werck gheslaeghen, terwijln onse Lammerkens desen vroomen heldt met hun bleyten vereeren. Maer hola lieve Suster, wat sijn dat voort twee ghesellinneken die ick daer met de Velt-godekens en Velt-goddinnen van den bergh tot ons sie nederdalen, de een met Laurieren en de ander met pampieren in de handt?

Italica.

Wel *Belgica* sijt ghy soo kranck van ghesicht? set eens uwen bril op, siet ghy niet dat het *Laura* en *Poetica* is, die met lof-dichten en laurieren den victorieusen heldt komen vereeren?

Belgica.

Ia voor-waer het sijn de selve, maer my dunckt dat sy ons noch niet en hebben ghesien, en oversulckx laet ons achter dese haeghe kruypen, om te sien wat dat sy uyt-rechten sullen, en dan sullen wy oock ons personagie spelen en den selven heldt te vereeren.

Italica.

Komt ick ben te vreden *Belgica*, dese haeghe is dicht genoegh, wy en sullen hier niet ghesien sijn.

Maer

Maer stillekens lieve Sufter, hoort ghy wel dat sy beginnen hunne snaeren te stellen, terwijl dat *Laura* haere Laurier-cranffen vlecht? Siet ghy wel dat *Poetica* in het midden van den hoop haer pampieren uytlanckt, en ict begint te lesen?

Belgica.

Sus, sus *Italica*, laet ons toe luyfteren wat dat sy leydt:

Lof - dicht

Ter eeren vanden Doorluchtighen

NONNIVS ALVARVS

P E R E I R A

Oppersten Connestabel

ENDE CAPITEYN GENERAEL VAN PORTUGAEL

Oorspronck van het doorluchtich Huys van

B R I G A N C E,

Ende Voor-vader van veel Coninghen des
Christen-rijcks,

Onse liebe Vrouw Broeder.

A Pollo stelt uw' Harp en wilt haer gulde snaeren
Met aenghenaem accoort nu eens te saemen paeren,
Om met den Yeldt-godt PAN te spelen een nieuw liet,
Ghy op uw' snaer-gheklanck, hy op sijn gheestich riet.
Lact

Laet nu met hunne stem de soete Veldt-goddinnen
 Een soete melodi' door hun ghesangh beginnen ,
 Dat CACUS met iolijt doet roncken sijnen bas ,
 Op dat CARMELUS sy verandert in PARNASS';
 Maer ghy o vreedten MARS , vertreckt met al u woelen ,
 Die doet soo menich mensch u vinnich stael ghevoelen,
 Vertreckt , hier is gheen kans in desen vroomen heldt,
 Die met uw van te voor soo dapper trock te Veldt.
 Hout op bloet-dorstich heyr, laet brant en moorden blijvê,
 Het gheen dat nu betaemt sijn racken van Olijven ,
 Die croonen nu het sweot van desen vroomen man ,
 Die gheensins winnen wil, wanneer hy winnen kan ;
 Al bloets ghenoech ghestort, den eedt heeft hy ghequeten
 Aen 't rijk van Portugael , ALPHONSUS kan het weten ,
 Hoe menichmael dat hy meyeenen kloecken moedt,
 Herscherp van sijn rapier gheverft heeft in het bloedt.
 Ghy Portugalsche jenght , ghy edel oorlogh-schaeren
 Hoe dickwils hebt ghy hem sien in den vyant vaeren ?
 Hoe dickwils hebt ghy hem met den CASTILIAEN,
 In blankt Harnas ghekleedt ghesien ten strijde gaen ?
 Maer nu gaet anders aen , hy wil dit strijden laeren ,
 En al wat hy besit , goetd , wellust , hooghe staeren ,
 Goudt, Silver, Perels, Hof, Straf, Croonen, Hoogh-gebiet
 En wat dat wesen mocht acht desen Heldt voor niet.
 Het is een nieuw ghevecht dat hem woelt in de sinnen ,
 PEREIRA die on wil niet meer Lautieren winnen ,
 Ten sy die op den Bergh CARMELUS staen gheplant,
 En dienen tot de croon van 't Hemels Vaederlandt.
 Hy seyt de oorlogh op aen MARS en aen BELGONA ,
 En treckt met kloecken moer na 't Clooster van LISBONA ,
 Hy laet het Koninckx Hof en sijn doorluchlich huys,
 En volgt met CARMELS heyr de stadaert van het Cruys.
 Daer ist dat hy begonst sy selven te bestrijden ,
 Die ander van te voor door 't strijden kost bevrijden :

Wacr

Waer door hy den Lanrier aen sijnen vyant nam ,
Waer goe dat CÆSAR noyt of ALEXANDER quam ;
Want dees en kosten niet hun selven over-winnen,
En temmen , soo 't betaemt , hun ongebonden sinen :
Het is gheloofd her vry den alder-kloeckten Heldt,
Die kan sijn eyghen self slaen lustich uyt het veldt.
Siet hoe PEREIRA nu sy selven gaet bevechten,
Hy vecht nu hier alleen die vocht met soo veel knechten.
En even wel hy wint meer als hy heeft ghedaen ,
Al ist dat hy alleen komt in slag-oorden staen.
O wat veranderingh ! met siet hem niet meer swieren
In 't heerste van den strijde door Lancen en Rapieren.
Maer hy is nu alleen in sijn eenicheydt,
Die hem met Gode vereenen van de weteldt scheys.
Hy die soo menichmael van oorloghs saeghs taken,
Van wonder hoogh beleyt met ieder placht te spreken,
Die spreekt alleen met Gods, en dat is sijnen wensch,
Wat is oock van een selghescheyden van den mensch ?
Hy die te voren was ontrent de rouwe gasten ,
Die wisten wat dat was den vyant aen te testen :
Die is met sijn Broers optmoedich ende stil,
En die te voor gheboodt , doet nu een anders wil.
Hy die soo menich Slot en vast gebouwde Steden,
Soo menich Horen-wenck te voren had besteden ,
Die soeck nu self her slot den Cloosters en de Kerck ,
Dient aen sijn kloecke ziel als een sterck holle-werck.
Hy die te vooren droegh die sachte sijden kleeren ,
En met den Koninck self ghemeenstem macht verkeeren,
Die draeght nu maer alleen een aerm ghelapten rock,
En voor den Prince Straf een slechte bessem-stock.
Siet hier die aen het huys BKIGANCEN hoogh verheven ,
Als Vaeder, Prins en Heer, den oorspronck heeft gegeven ,
Siet hier den vroomen Heldt uyt wiens verheven stam ,
Soo menich grooten Prins sijn eersten oorspronck nam.

Maer

Maer dit al niet te min , al is hy weert ghepresen ,
 Om dat uyt ſijnen ſtam ſijn Keyſers opghereſen ,
 Al is hy prijſens weert om dit ſijn eel gheſlacht ;
 Hy dient noch meer vereert om dat 't heeft veracht .
 Al heeft hy wederom den vyant in ſijn leven ,
 Door ſijn kloeck-moedigheyt doen ſchudden ende beven ,
 Als hy was in den ſtrijt gheſtelt tot GENERAEL ,
 Van heel den Leger-tocht des Rijcx van PORTUGAEL ,
 Nochtans veel meer dient hem een Lauwer-crâs gevlocht ,
 Als hy victorius ſy ſelven heeft bevochten ,
 Waerom hy triumphheert in 's Hemels Vaederlandt ,
 Alwaer den gulden peys voor eeuwich is gheplant .
 O Saelich Vaedertlant ! daer noyt gheen oorlogh-schaeren ,
 Daer noyt gheen grof gheſchut ons herten kan vervaeren ,
 Daer noyt gheen bloedich ſweert of trommel is ontrent ,
 Daer die uyt oorlogh komt geen oorlogh meer en kent ,
 O peys ! o lieven peys ! o mocht ick u ghenaecken ,
 En uwe ſoeticheyt eens met PEREIRA ſmaecken !
 Maer hola mijne ſiel , wilt ghy dan ſijn verblijdt
 Eer ghy met deſen HELDT beproeft ſijt in den ſtrijdt ?
 Neen, neen, ten kan niet ſijn ; PEREIRA gaet u voeren ,
 Ghy ſijt oock, ſoo ghy wilt, tot hooghen ſtaet ghebooren ,
 Ghy komt, indien ghy wilt, gheraecken daer hy ſtaet ,
 Soo ghy maer ſijnen wegh en voet-pat in en gaet :
 Den Hemel is met deught en met ghewelt te winnen .
 Verheft dan u ghemoet om deughten te beminnen :
 Die 't dertel vleesch verwint en ſijn welluſten boeyt ,
 Verdient de Lauwer-croon die in den Hemel groeyt .

Belgica.

Daer ſeyt *Poetica* de waerheyt ; want Godt Almachtich heeft dat ghenoech ghethoont in dien
 kloecmoedighen Helt, als hy hem heeft ghecroont
 met

met de croone der glorie in den hemel, om dat hy sulck een victorie over sy selven hadde ghevochten op der aerden, verlaetende de Schepters en Croonen en al de wellusten des wereldts, om van eenen doorluchtighen Prins eenen oodtmoedigen Carmeliet te worden, meer achtende de aarme familie vader H. Vader *Elias*, als de doorluchtighe familie uyt de welcke hy was ghesproten.

By desen en andere doorluchtighe Princen die onder de familie vanden H. *Elias* hebben willen gherekent worden, sijn oock veel doorluchtighe Princeessen: onder de welcke is de H. *Euphrasia* uyt den stam vanden Keyser *Theodosius* ghesproten. De H. *Angela* dochter vanden Coninck van *Bohemen*, en om ander achter te laten, de saelighe *Francisca d'Amboise* huysvrouwe van *Petrus Bonus* Hertogh van *Armorica*, nu cleyn *Britannien* ghenoeemt; die naer de doot vanden Hertogh haeren man (die met haer hadde gheleeft als broeder ende suster, ghelijck hy in sijn doot-bedde heeft beleden) een Clooster heeft ghesticht vande Oorden der alder-heylichste Maget ende Moeder Godts MARIA des *Berghs Carmeli*, in het welck sy naer haer proef-jaer haere Professie heeft gedaë inde handen vanden saligen Pater *Ioannes Soreth* den 24. Generael der Carmeliten in het jaer 1468. op den dagh van onse Lieve Vrouwe Boodtschap: (1) tot dat sy vervult sijnde

N

met

(1) *Top. 4. Annal. Carm. ad annum 1427. & seqq.*

194 t'Samensprake tusschen 't Italiaens

met deughden en jaeren in het gheselschap van de H. *Vrsula* met haer Ghesellinnen, tot de welcke sy seer devoot hadde gheweest, tot haeren Schep- per is ghevaren op eenen vrijdagh den 4. Novem- ber in het iaer 1485. *Portia* en can dese doorluch- tige Princesse niet voor by passeren ofte sy en be- ghint haere snaren te stellen om haer te vereeren met dit naervolghende Lof-dicht.

Lof - Dicht

ter eeren vande doorluchtige Princesse

FRANCISCA AMBOISIA

Hertoghinne van Brittannien /

Ende Religieuse vande Orden der

Carmeliten.

Wie dat met sijn verstår FRANCISCA komt t'aenschowē
Weet dat hy hier aensiet een Peerel van de vrouwen,
Weet dat hy hier aensiet een Maeght en t'samen vrouw,
Die aen een Hertogh was verbonden door de trouw.
Dit is de Hertogin der edele BRITTANNEN,
Die over menich rijck in deught de croone spannen,
Dit is die eens verliet haer machtich Hertoghdom,
Om JESUS, die sy koos voor haeren Bruydegom.
'T is waer sy was te voor aen eenen man ghegheven,
Maer sy is even-wel noch altijd Maeght ghebleven:
Maer soo sy nu van hem verlost wiert door de doot,
Soo ist dat sy tot Godt alleen haer pijlen schoot.

Wie

Wie kan een helder vier , wie kan een vlam soo dwinghen?
Of sy en sal in 't lest haer in haer voetsel dringhen?

Hoe dicht dat ghy die stopt , hoe vast dat ghy die sluyt.

Den brant berst hier of daer ten lesten noch eens uyt.

Deliefde haet de rust , haer ampt is alrijdt woelen ,

Daer liefde stil moet staen , sal liefde haest verkoelen :

Sy is ghelijck een vier , het welck eer sal vergaen ,

Als dat het in den brant sal blijven stille staen.

Dit thoonde d'HERTOGIN die met dry stercke banden ,

Die haer de liefde vlocht , haer selven ginck verpanden

Aen haeren Bruydegom , die sy alleen bemint ,

Want die oprecht bemint is maer tot een ghesint.

Wel aen edel PRINCES , 't is waer ghy sijt ghebonden ,

Maer weet dat ghy hier door den vrydom hebt ghevonden ,

Die sich aen Godt verbindt en van de werelt scheyt ,

Die wort ten lesten vry , die eerst ghebonden leyt.

Daerom socht sy noch meer haer selven vast te maecken ,

Als sy alleen begonst die soeticheyt te smaecken ,

Want hoe een herte meer ontrent de liefde spelt ,

Hoe dat het meerder lust in stercker banden stelt.

In 't eert-velt 't ghen' ick segg' , is clær genoegh te vinden ,

Als het aen eenen boom sy selven comt te binden :

Hoe wel sijn wortel is aen d'ander wortel vast ,

En soo ghelijcker handt ten Hemel opwaers wast ,

Soo haest alst even-wel doet voort-ganck in het groeyen ,

't Vermeedert oock terstont 't gheral van sijne bloeyen ,

Gheen takken oock soo teer sulc ghy daer vinden staen ,

Dat niet en kleefst den boom met eyghen wortel aen .

Soo oock dees HERTOGIN was soo aen Godt ghebonden ,

Dat sy in hem alleen scheen heel te sijn verflonden ,

Al dat sy van te voor hadt eenichsins gheacht ,

Dat wiert al door dit vier nu t'eenemael versmacht ,

Want sy verliet terstont al wat haer placht te cieren ,

En wiert tot in de siel verandert van manieren.

196 rSamensprake tusschen 'tItaliaens

Sy leefd' in't Clooster-slot met een seer diep oodmoet,
Ghelukkig sonder staet, en machrich sonder goet.
S'en was daer niet ghekleedt in sijd' oft gouden laecken,
Ghelijkmen haer in't Hof ghewoone was te maëken:
Sy droegh een rouw habijt, al was sy wonder teer,
S'en wilt gheen Diamant oft rijke Perels meer.
Haer konstich hals-cieraet verciërt van alle kanten,
Mer 't Oesters reyn ghewas met sijne Diamanten,
Docht haer als eenen strop, sy hadde meer pleyfier,
Te draghen aen den hals een slechten SCAPVLIER.
Sy droegh voor eene Croon een Wijle van de Nonnen,
En 'tdocht haer dat sy veel hier door noch hadt gewonnen,
Sy had' een Crucifix voor Schepter inde handt,
Waer naer haer ooghen sien, en vlamlich herte brandt.
Siet hoe FRANCISCA nu verandert in haer zeden,
Siet hoe dat sy castijdt, en dwinght haer teere leden,
Siet wat dat nu behaeght aen sulck een HERTOGINE,
Die al dat werélts is, verstoot uyt haeren sin.

Italica.

Seker dat is wel een groote veranderinge in een
soo groote Princesse, als sy het aerdtliche Hof met
al sijnen pracht verlaet om in *Carmelus* hof als een
wel-rieckende bloeme gheplant te worden.

Belgica.

Daer sijnder noch meer uyt eenen verheven
stam ghesproten die het selve gedaen hebben; on-
der de welcke in het Clooster vā *Fontiberos* in Ca-
stilien is *Agnes de Castellanos*, van Godt vereert met
wonderlijke visioenen. *Anna de Herrera*, eenen
waerach-

waerachtighen spiegel der penitentie, die veertich iaeren op gheen bedde en heeft gheslapen en met een keten naer haere doot ghegort is gevonden, die in haer edel lichaem schier was begraven. (1) By de welcke gevoeght mach worden *Anna de Salazar*, die soo gheneghen was tot het ghebedt, dat sy daer in neghen uren daeghs was bestedende ghevende sich daer en boven een discipline tot dat het bloedt was vloeyende ter aerden.

Ick laet hier achter die onder den derden regel der Carmeliten inde familie vanden H. Vader *Elias* sich hebben begheven, onder de welcke is *Eduardus* den tweeden Coninck van *Engelandt*, soo devoot tot de Moeder Godts, dat hy t'haerder eeren alle Saterdaeghe vastede te water en te broodt. By desen godtvruchtigen Coninck ende meer andere dient ghevoeght *Ioannes* Hertogh van *Lancaster*. En onder de vrou-persoonen de saelighe *Angela de Arena* (2) die tot de familie vanden H. *Elias* wiert gheroepen door een visioen van een leeder die scheen te comen van de aerde tot den Hemel, op de welcke sy twee mannen als Carmeliten ghecleedt sagh staen, die tot haer seyden: *Ist dat ghy wilt op-klimmen ten hemel, becleet u met het habijt der Carmeliten*. Niet minder in deught en verdiēsten en schijnt gheweest te hebben de doorluchtighe

(1) Tom. 4. Annal. Carm. ad annum 1278. num. 1.

(2) Allegre in Parad. Carm. decor. ad annum 1556.

ghe Maghet *Ioanna Oliveria*, die oock onder den
derden reghel der Carmeliten de familie vanden
H. Elias met haer wonderlijk leven heeft vergiert,
ghelijck het opschrift van haer graf inde Kercke
der Carmeliten van *Majorca* in *Spanien* te kennen
gheeft, aldus luydende in het latijn.

EPITAPHIUM

IOANNÆ OLIVIER VIRGINIS,

Sororis tertii Carmelitici Ordinis,

Paulisper hospes quaso gressum sistito,

Et disce scripto carmine,

Non assuetum quid, frequensque id obvium,

Sed quidquid est rarissimum.

Divina, non humana, busto conditur.

Virgo Deo charissima.

Hac Ioanna est ab Oliverio

Majorca. Nobilissima:

Quæ à tenella ætate Christo serviens

• Dotes adepta est maximas,

Ieiuniis, flagrisque corpus punitis

Setis ac duro tegmine.

Pér-rarus ejus victus & mirabilis

Potus cibique parcitas.

Tres integros potu & cibo dies abstinens

Celesti transiit exstase:

Celi ambrosiâ pasta quam dulcissimâ

Et pota cali nectare.

Noctes vigil traduxit & totos dies

Orationi tradita.

Sæpe à Sathana cæsa crudelissime.

Sed victa nunquam, fortior.

Cælum migravit, lata mundum deserens,

Vivisquæ in ævâ sacula.

Dat is loo veel te segghen naer den sin als:

Graf - schrift van

IOANNA OLIVIER MAEGHET,

Suster vanden derden reghel der Carmeliten.

Ick bid' u vrient blijft hier wat staen,

En wils soo haest niet deure gaen :

Maer leest wat dat dit schrift bediet,

Het welck ghy hier voor ooghen siet.

Al schijnt het u van buyten cleyn:

Ten is voorwaer doch niet ghemeyn.

Hier in het graf leyt eene Maeght

Die Godt ten vollen heeft bebaeght.

Het u een Maghet die alhier

Ghenoeemt wort Ioanna Olivier,

Die van het edelste ghestacht

Is te Majorca voorts ggebracht.

Die

Die schier van haere Ionckheyt af,
 Vry pastpoort aende werelt gaf:
 Om Godt te dienen met oodtmoet,
 Die haer voorsagh van alle goet.
 Hier toe was haere ziel bereedt,
 Alst lichaem droogh een hairen cleedt.
 Het vasten en scheen haer gheen pijn;
 Noch oock de straffe disciplijn.
 Sy en as schier maer drooghen broods
 Ghedwonghen sijnde vanden noot;
 Iae sy hinck eens dry daeghen lanck
 Verheven sonder spijs en dranck:
 Ter wijlen dat haer uyt de locht
 Wiert beter spijs en dranck ghebrocht.
 Heel daeghen was sy in't ghebedt,
 Sy waecte snachts in s' Heeren Wet;
 En al wast dat haer Satan sloegh,
 Het scherp dat sy daer mede loegh;
 Iae sy wiert stercker door het slaen,
 Tot dat die slagen sijn vergaen:
 En is met vreught van hier gheleyt,
 Daer rust is inder eeuwicheyt.

Dit is het opschrift vande doorluchtighe *Ioanna Oliveria*, waer 'in de teghenwoordighe Dochters vanden derden reghel hun moghen spieghelen.

Maer hier van is ghenoech om te bethoonen
 wat een eerbiedinghe de gheestelijcke Sonen en
 Dochters

Dochters vanden H. Patriarch *Elias* tot hunnen Vader hebben ghedraghen, alſſer veel van hun de doorluchtighe gheſlachten, uyt de welcke ſy waeren geſproten, hebben verlaten, om onder ſijn arme familie gherekent te worden.

Italia.

Het is waer lieve Suſter *Belgica*: maect ſijnder gheen meer die den H. Patriarch *Elias* een beſondere eerbiedinghe hebben ghedraghen.

Belgica.

Och jaet Suſter; want de Heydenen ſelve hebben aen deſen H. Patriarch, en aen ſijne kinderen een beſonder eerbiedinghe ghethoont; want ſoo den Keyſer *Vespasianus*, gelijc *Suetonius* en na hem (1) *Franciscus Petrarcha* met ander ſchrijvers vermeldē, op den Bergh *Carmelus* gekomē was, om het orakel te rade te gaen, over het aennemen der oorloge tegē de Ioden, ſoo en heeft hy niet alleen de kinders van den H. *Elias* in hunne geruſte beſittinge gelaceten, maer hun met rijcke gaeven vereert, ghelijck den voorſeyden *Petrarcha* betuyght. Ia de Keyſerinne *Helena* Moeder van *Constantinus* (2) den grooten, heeft de bovenghemelde Capelle ter eeren van den H. *Elias* in een koſtelijcke Kercke verandert, die den Keyſer *Basilius* naer-maels vervallen ſijnde

(1) In *Vespasiano* cap. 5. *Petrarcha* apud *paleonydorum* lib. 2. cap. 3. (2) Baron. in annor. ad diem 20. Iulii

ſijnde wederom heeft opgherecht.

Maen ghy en hebt het noch niet al ghehoort, daer ſijn noch al meer Kercken, Capellen en Autharen ter eeren van deſen H. Patriarch *Elias* opgherecht gheweest, ſoo door den voorſeyden Keyſer *Baſilius*, die tot deſen H. Propheet ſeer devoot was, als door andere godtvruchtighe Princen, van de welcke den eerweerd. Pater *Ioannes Baptiſta de Lezana* (1) in ſijnen boeck der beraedinghe vermeldt. Welcken Schrijver daer en boven inde jaerſchriften oft chronycken der Carmeliten beſchrijft de Kercken die ter eeren vanden ſelven Propheet ſijn opgherecht gheweest in het Coninckrijk van *Cyprus*, *Hungariën*, *Calabriën* en *Siciliën*.

Italië.

In *België* wort den H. Propheet *Elias* aldus vereert, en wete ick dat niet? wat ſeghen daer van?

België.

Wacht Suſter, daer is noch wel wat anders; want de *Grieken* (2) thoone ſulc een eerbiedinge tot deſen wonderlicken Propheet, dat ſy op ſijnen Feest dagh den 20. Iulij gheen ſlavelicke wercke en doen, ghelijck de goede Catholijcken niet en doen op de Sondagē en ander geboden Feest-daghen des jaers. Daer en boven thoonen ſy op ſijnē Feest-dagh te *Constantinopelen* een groote vreught ende

(1) In Conſult. conſ. 2. It. Munoz in propug. Eliz 1.3. c. 2. a. 3

ende blijdschap, makende spectakelen oft vertooningen t'sijnder eeren, ghelijck *P. Michael Munoz* uyt *Nicephorus* vermelt. (1)

Italica.

Soo weten de Griecten oock dan vanden *H. Elias* te spreken ?

Belgica.

En de Latijnsche noch meer *Suster*, die altijd een groote eerbiedinghe tot desen glorieusen Patriarch en sijn *H. Religie* hebben ghedragen; want aengaende de *Paulen van Roemen*, hoe veel Bullen en hebben sy niet laeten uytgaen om sijne Oorden te beschermen teghen haere vyanden als sy eerst door *Europa* haer beghonst te verbreyden?

En om van sommighe in't besonder te spreken: Den Paus *Leo* den vierden droegh sulck een liefde tot de kinderen vanden *H. Vader Elias*, dat hy hun heeft vereert met de Kercke en het Clooster van den *H. Sylvester* en *Martinus* op den Bergh binnē de stadt vā *Roemen*; welcke Kercke voorwaer seer veel te achten is, niet alleen om dat sy noch ses andere Kercken onder haer heeft en vereert is metten tijtel van een Cardinaelschap, maer om dat op die plaetse den *H. Sylvester* heeft ghehouden het eerste Concilie van *Roemen*, in het welck met 284. Bisschoppen teghenwoordigh waren den Keyser *Constantinus* den grooten, sijn heylighe Moeder *Helena*
(1) Munoz loco sup. cit. ca

Galphurnius Gouverneur der stad, wiens uytbeeldinghe in een copere plate ghesned en den weerd. *P. Lezana* verthoont inden derden Boeck vande Iaerschriften der Carmeliten. Alwaer hy ooc mentie maeckt van een groote menichte der Reliquiën van HH. Martelaren, Confesseuren ende Maegden, die de voorseyde Kercke als eenen costelijckē schat in haer heeft besloten; onder de welcke sijn de lichamen van seven HH. Pausen, te weten vanden *H. Sylvester, Martinus, Fabianus, Sother, Stephanus, Anastasius* ende *Innocentius*. Dese Kercke hebben veel Pausen met uytnemende schoone ende costelijcke ornamenten vereert, die den voorseyden *P. Lezana* met *Ciacconius* en den eerw. Pater Generael *Ioannes Antonius Philippinus* beschrijven: mitsgaders hoe dat den *H. Carolus Borromeus* het ghehemelte der selve Kercke heeft seer costelick doen verciere, en hoe dat hy in het jaer 1564. in het Capittel Generael aldaer ghehouden, heeft ghepresideert als President, het welck hem toe quam om dat hy was Cardinael Protecteur des Oordens. By den voorseyden goetionstighen Paus *Leo* den vierden tot de Oorden der Carmeliten mach ghevoecht worden *Honorius* den derden, die naer dat hem de H. Moeder Godts op eenē nacht hadde bevolen de voorseyde Oorden te beschermen; sulck een affectie tot de selve heeft ghedraghen; dat hy voor de Religieusen een nieuwe Kercke ende Clooster heeft doe

stichten, onder den naem van *S. Maria Transpontina*, het selve beghiftende met een miraculeus Crucifix, het welck soomen seyt, de Princen der Apostelen den *H. Petrus* ende *Paulus* heeft aengesproken; bovendien vereerde hy aen de voorseyde Kercke twee steenen pilaren, aen de welcke de voor ghe-noemde geestelicke Pilaren vande *H. Kercke* ghe-gheeffelt hebben gheweest eer dat sy ter doot ghe-leydt wierden, die noch op den dagh van heden aldaer wordē gesien en met groote devotie vereert.

En om van ander teekenen der liefde te sprekē die de Stadthouders *Christi* op der aerden tot de kinderen vanden *H. Vader Elias* hebben ghetoont; *Urbanus* den sesten heeft dry jaeren Aflaet ghegheven aen alle de ghene die de Carmeliten souden noemen *Broeders vande alderheylichste Moeder Godts ende Maghet Maria des Berghs Carmeli*; (1) misschien om dat eenige jaren te vooren inde stadt *Cester* in *Enghelant* de Coninghinne des Hemels de selve aldus hadde ghenoeemt, als een houten Beeldt vande selve alderheylichste Maghet staende ontrent het graf vanden *H. Godefraldus* mirakeleuselijckijnen vinger uytstact tot de Carmeliten die in Processie gaende haer waren groetende, (2) roepende overluydt, *dat sijn mijn Broeders, die een siet van dese, die siet een van mijn Broeders.*

Sta-

(1) Theophil. Raynaudus in Scapul. parteno-carmeliticco parte I. cap 3. (2) Maria patrona cap. 5. num. 3.

Italica.

Seker dat sijn wonderlijke sakē en teeckenē van een uytnemende liefde, soo van de Coninghinne des Hemels als vande Stadthouders *Christi* op der aerden.

Belgica.

Maer ghy en hebt het noch niet al ghehoort *Italica*, waer in de voorsēde Stadt-houders *Christi* de kinderen van den H. Vader *Elias* hebben vercert: want sommighe hebben de selve verkoosen voor hunne Biecht-vaders, onder de welcke is *P. Petrus Berriettus* Biecht-vader van *Clemens* den VI. *P. Paulus Bescoutus* Biecht-vader van *Nicolaus* den V. en *Paulus* den II. *P. Gratianus de Villa Nova* Biecht-vader van *Innocentius* den VIII. *P. Sancius Dallus* Biecht-vader van *Clemens* den V. en *Ioannes* den XXII. en ander, die ick om de kortheydt achterlaete. En ist dat wy vande Legaet-schappen willen spreken, tot de welcke de Paulen van *Romen* de Carmeliten als kinderen van den H. *Elias* hebben verheven, soo sullen wy bevinden, dat den *H. Petrus Thomas* eerst Procurator Generael des Ordens, van hun niet alleen verheven en is gheweest tot verscheyden Bisschopdommen, en het Patriarchschap van *Constantinopelen*, maer dat hy oock is gheweest Legaet van *Innocentius* den III. tot verscheyden Koningen, Princen en Republijkē.

Soo

Soo was den *H. Andreas Corsinus* Legaet van *Vrbanus* den V. tot die van *Bononien*, *P. Gualterus Dissens* Legaet van *Vrbanus* den VI. en *Bonifacius* den IX. tot de Coninghen van *Spanien* en *Enghelants*, *P. Christophorus Martignonus* den XXV. Generael der Carmeliten, Legaet van *Sixtus* den IV. tot den Keyser *Fredericus*. *P. Ioannes Golem* Capellaen van *Innocentius* den VI. ende sijnen Legaet in veel ghewichtige saccken der *H. Kercke*, *P. Robertus a S. Fide* Legaet van *Vrbanus* den VI. nae den Coninck van *Spanien* en *Enghelant*, *P. Thomas Scropus* Legaet van *Eugenius* den IV. tot de Ridders van *Rhodes*, *P. Gratianus a Villa Nova* Legaet van *Innocentius* den VIII. tot den Keyser *Fredericus*, *Renatus* Hertogh van *Loreynen*, en den Cardinael *Ardisinus*, *P. Benedictus a S. Fide* Legaet van *Bonifacius* den IX. tot diverse Coninghen en Princen des Christenrijcks. En ist dat ghy noch meer dierghelycke Pauselycke Legaeten van de selve Orden beliest te weten *Italica*, soo meught ghy met ghelegentheyt in de hant nemen den vierden boeck van de Chronijcken der Carmeliten, alwaer oock wordt gehandelt van sommige Pausen, die de kinders van den *H. Patriarch Elias*, hebben ghestelt als klaer blinkende lichten op den Kandelaer van de *H. Kercke*, de selve verheffende tot de Bisschoppelycke weerdigheyt, soo datter uyt het Clooster der Carmeliten van *Venetien*, alleen neghen Paters sijn vereert geweest

weest met den stafende Mijter van verscheyden Bisschop-dommen. Maer de Coninghen en Princen der Aerden en hebben sich van de *Pausen* niet laeten overtreffen, in de kinders van den H. Patriarch *Elias* te vereeren; want om eerst vande Coninghen te spreken, veel van hun hebben met de gheestelicke Kinderen vanden H. *Elias* seer gemeensamelick behandelt als met hun beste vrienden, ghelijck eertijts de Coninghen van *Israël*, *Juda* ende *Edom* hebben ghedaen met den eerst-gebooren gheestelicken Sone vanden selven Vader den H. *Elisew*: (1) Ia sy hebbender veel vande selve opghenomen tot hunne Ghelanten oft Ambassadeurs in veel ghewichtighe saken des Rijcx, onder de welcke is *P. Ioannes Bloxamus* Ambassadeur van *Eduardus* den derden Coninck van *Engelands* tot die van *Ierlandt* ende *Schotlandt*. *P. Philippus de Ferrara* Ambassadeur van het Coninckrijck van *Sicilien* tot *Ferdinandus* Coninck van *Arragon*. Pater *Simon Keshus* Ambassadeur van *Robertus* den tweeden Coninck van *Enghelant* tot *Carolus* den selten Coninc van *Vranckrijck*. Pater *Ioannes Bestonus* Ambassadeur van het Coninckrijck van *Enghelant* tot het Concilie van *Sena*. Pater *Gualterus Huntus*, anders ghe-noemt *Venantius*, Ambassadeur vā het selve Coninckrijck tot het Concilie van *Florentien*. Pater *Paulus Biscontus* Ambassadeur van die van *Sicilien* tot den

Paus

(1) *Lib. 4. Reg. cap. 3 vers. 12. & seqq.*

Päus Paulus den tweeden. *Pater Stephanus Patringtonus* Ambassadeur van *Henricus* den V. Coninck van *Enghelands*, die oock den Biecht-vader is ghe-
weest vanden selven Coninck, de Coninghinne en
andere groote Heeren des Rijcx. *Pater Thomas Waldensis* Ambassadeur vanden voorseydē Coninc
van *Enghelandt* tot *Vladislaus* Coninck van *Polen*, tot
het Concilie van *Constancen*, ende ten lesten tot den
Coninck van *Vranckrijck*, om eenighe ghewichti-
ghe saken raeckende de crooninghe van *Henricus*
den selden Coninck van *Enghelant*. Ist datter u lie-
den noch meer van dierghelijcke stoffe beghcert
lieve Suster, leest den Boeck van de welcke wy
te vooren hebben ghesproken, inden welcken
u lieden oock veel vande selve Orden sult vinden
die van groote Monarchen sijn vercosen geweest
tot hunne Predicantē, Raets-heeren ende Biecht-
vaders; onder dese is *Pater Stephanus Patringtonus*,
vanden welcken wy te vooren hebben vermaent,
Biecht-vader van *Henricus* den vyfden Coninck
van *Enghelandt*. *Pater Ioannes Stamberius* Biecht-va-
der van *Henricus* den sesten Coninck van het selve
Rijck. *Pater Laurentius Broutellus* Biecht-vader vā
Carolus den achtsten en *Ludovicus* den twaelfsten
Coninghen van *Vranckrijck*. *Pater Ioannes Kelingals*
Biecht-vader van *Richardus* Hertoghe van
Iorck. *Pater Richardus Britonius* Biecht-vader van
Edwardus den tweeden Coninck van *Enghelandt*. Pa-

ter *Richardus Lavinghamus* Biecht-vader vanden ſelven Coninck. Pater *Ioannes Kiningamus* Biecht-vader van *Ioannes Hertoghe van Aquitanien*. Pater *Thoſanus de Villa Nova* Biecht-vader van *Henricus Hertoghe van Borbon*. Pater *Hermannus de Nuſſa* Biecht-vader van *Ioanna Hertoginne van Brabant* &c. die in den Choor der Carmeliten te *Bruffel* onder een verheven Tombe licht begraven, voor de welcke altijd een keeſe moet branden als de Religieufen onder de Completen ſinghen den *Salve Regina*. By al deſe voorgaende en meer andere Biecht-vaders van Coninghen, Princen, Coninginnen en Princeſſen dient ghevoeght Pater *Ferdinandus del Barco* Biſſchop van *Salamina* Predicant, Raets-heer ende Biecht-vader vanden onverwinnelijcken Keyſer *Carolus V.* en Pater *Rengifus* uyt het doorluchtich gheſlacht van *Rengif* gheſproten die den voorſeyden *Ferdinandus* in dit ampt is ghevolgt.

Maer ghy moet weten lieve *Suſter Italica*, dat de Coninghen en Princen niet alleen hunne eerbiedinghe tot de gheestelicke Sonen van den H. Vader *Eſus* en hebben ghehoort met de ſelve te verkieſen tot hunne Predicanten, Raets-heeren, Gheſanten ende Biecht-vaders, maer ſy hebben daer-en-boven de Orden der Carmeliten, door den ſelven H. Patriarch ingheſtelt, vereert met Kercken en Clooſters om aldus de ſelve te verbreyden,

breyden. Onder dese is den *H. Ludovicus* den IX. van dien naem Coninck van *Vranckrijk*, die een vreesfelijk tempeest ontkomen sijnde door het aenroepen vande Alder-heylichste Maghet ende Moeder Godts *MARIA* niet verre van den Bergh *Carmelus*, tot danckbaerheyt met hem uyt het *H. Landt* ses *Carmeliten* heeft mede-ghebrocht naer *Parijs*, hun uyt een gronthertighe liefde ghewende sijn Conincklijk Paleys tot een Clooster, ghelijck *Marcus Guazzus* in sijn Chronijcken vermeldt. (1)

Italica.

Voorwaer lieve Suster *Belgica*, dat was seker een groote eerbiedinghe van dien heylighen Coninck tot de kinderen van den heylighen Patriarch *Elias*, als hy om den Vaeder in de kinderen te vercerē, de aarme Familie van *Elias* stelde in die plaetse daer sijn Conincklijke Familie soo lanck huys hadde ghehouden.

Belgica.

Iae het seker *Italica*, en het schijnt dat om de goede jonste van dien *H. Coninck* tot de *Carmeliten*, den oppersten Coninck sijn Goddelijcke benedictie over dit Clooster heeft ghegheven; want

O 2

het

(1) Fol. 233. Et alii apud Lezana tom. 4 annal. carm. ad annum 1256, num. 8.

het is daer naer ſoo vermenichvuldicht gheweest in yverighe kinderen van den H. Patriarch *Elias*, die ſich bequaem maeckten door hunne neerſtigheydt om de H. Kercke te dienen, datter onder andere (1) Religieuſen dry hondert Studenten ghetelt ſijn gheweest; uyt de welcke veel uytne-mende Doctoren ſijn gheſproten, die de Vniverſiteyt van *Sorbona* door hunne deught ende gheleertheyt hebben verciert; want uyt de ſelve is gheſproten den H. *Petrus Thomas* naermaels Aertsbiſchop van *Candia* en Patriarch van *Constantinopelen*, die ſulck eenen voortganc heeft gedaen in de Vniverſiteyt van *Parijs*, dat hy bequaem is ghevonden gheweest een ander Vniverſiteydt (2) te ſtichten: te weten, die van *Bononien*, ghelijck in ſijn leven wort vermelt. By deſen magh ghevoeght worden den H. *Andreas Corſinus* die by naer op den ſelven zijdt binnen de ſelve Vniverſiteyt van *Parijs* heeft ſijn ſtudien volbrocht. Het welck eenichſins toe te ſchrijven is aende liberaelheyt vanden H. Coninck *Ludovicus* die eerſt het Clooſter heeft gheſticht, in de plaetſe van ſijn Conincklijk Paleys, uyt het welck ſulck een weerdighe mannen ende heylighe Prelaeten, van de familie van den Heylighen Patriarch *Elias* ſijn gheſproten. Maer het ghene den H. *Ludovicus* hadde gedaen te *Parijs* in *Vranckrijk*

(1) Copinus lib. 2. monest. (2) P. Lucas Waddingus in vita ejus cap. 2.

rijck, heeft den Enghelschen Coninck *Eduardus* den II. ghedaen te *Oxford* in *Engelandt*, die, ghe-
lijck *Anonymus* betuyght, *sijn Paleys tot een Clooster*
heeft ghebouwt, (1) om de kinderen van den H. Pa-
triarch *Elias* daer in te laeten wonen; stichtende
voor de selve noch meer ander Cloosters, als te
Cantrabriges, *Bristol*, *Novi-castre*, *Stansfort* en andere
Steden. Noch de eerbiedinghe ende goede jonste
die de Coninghen van *Polen* tot de Orden van den
H. Patriarch *Elias* hebben ghedraeghen en dient
hier niet verswegē; die vermeerderd is geweest in't
laer 1399. door een wonderlijcke gheschiedenisse
die *P. Abraham Bzovius* met andere schryvers aldus
verhaelt: (2) sommige Iodē haddē in de stadt *Posnai*
in *Polen* gheleghen, door een Christene dienst-
bode dry gheconsacreerde Hostien uyt de Kercke
der Predick-heeren ghekreghen, die sy met groo-
te ralernye met messen en rapieren doorstaecten,
uyt de welcke mirakeusefelijk soo groote over-
vloedigheydt van bloet quam ghelopen, dat de
columnen, de mueren en het paviment van de ka-
mer met het selve wierden besproeyt, als oock het
aensicht van een van dese Ioden, die aldereerst sijn
Goddeloose handen aen de HH. Hostien hadde
gheslaeghen; sy dan hier af verschrickt sijnde en
vreesende betrapte te worden, hebben de voorseyde

O 3

heylig-

(1) Tom. 4. annal. carm ad annum 1297. num. 1.

(2) In annalib. ad annum 1399.

HH. Hostien buyten de Stadt onder de Aerde begraven ; maer siet een wonderlijcke saecke onder ander mirakelen die aldaer gheschieden , soo hebben de HH. Hostien boven de plaetse alwaer sy in de Aerde ghesteken waeren mirakeleuselijck in de locht blijven hanghen. Op welcke plaetse naermaels *Vladislans* Coninck van *Polen* een kostelijcke Kercke heeft doen bouwē, en in het Iaer 1414. (1) een Clooster doen stichten , ghevende het selve met de Kercke en de voorseyde mirakeleuse Hostien uyt een besondere jonste aen de Carmeliten. Tot welcke plaetse een groote menichte des volcx komt gheloopen , om de wonderlijcke wercken die aldaer door dese heylighe Hostien geschieden, soo in het verlichten der blinde, als in het verwecken der doode , ghelijck den voor-ghemelden P. Predicheer in sijn Iaer-schriften in het lanck ende breed vermelt. Een dierghelijcke goetjonstigheyt tot de kinderen van den H. *Elias* hebben nu over eenighe Iaeren ghethoont den Coninck van *Vranckrijk*, *Ludovicus* den XIII. de Heeren van het opperste Parlement en den Bisschop van *Paris*, die de Carmeliten van de Provincie van *Tours* hebben vereert met het Clooster van het Heyligh Sacrament in de voorseyde Stadt, op welcke plaetse in het Iaer 1290. ten tijde van *Philippus Pulcher* Coninck van *Vranckrijk*, een dierghelijcke historie

(1) Ad dictum annum, 1414.

storie als de voorgaende was gheschiet van eenen Iode, die een heylighe Hostie van een Catholijcke vrouwe op den Paef-dagh verkreghen hebbende de selve met messen door-stack, met gheescelen sloegh, in het vier wierp, en ten lesten, siende dat sy onbeschaedicht bleef, en overvloedich bloet was stortende, in eenen ketel wierp vol siende waeter, die boven den ketel in de locht bleef hanghen, tot dat een van de gheburinnen by ghevalle om vier komende, de Hostie met groote verbastheyt aldaer heeft sien hanghen, die door een nieuw wonder gevlogen quam in haren schoot, en tē leste met een groote eerbiedinge naer de Kerck wierdt ghedraegen. Dese mirakeuse Hostie wort noch Iaerlijckx met groote eerbiedinghe in de Processie om ghedraeghen, ghelijck het gheschiet met het heyligh Sacrament van mirakel te *Brussel*. Boven aen den ghevel van de voorseyde Kercke der Carmeliten staen noch dese woorden in het *Francois*: *icy est l'Eglise & monastere &c. fondée en l'honneur & reverence du S. Sacrament de l'autel, ou le precieux sang Miraculeux de la Sainte Hostie a esté respandu.* Dat is: *Hier is de Kerck en het Clooster &c. ghesondeert ter eeren ende eerbiedinghe van het H. Sacrament des Autars: alwaer het dierbaer bloet mirakeluselijck heeft ghevloeyt uyt de H. Hostie.* En van binnen in de Kerck staet gheschreven: *Cy dessous les Iuif fit bouillir la Sainte Hostie.* Dat is: *hier onder heeft*

216 t'Samensprake tusschen't Italiaens.

den Iode de H. Hostie gesoden: soo dat de plaetse alwaer den Almogenden Godt door dit wonderlijk Sacrament sulck een wonderheyt heeft bedreven, nu verandert is door de jonste vandé Coninck en den Bisschop van *Parijs* in de Kerck en het Clooster der kinderen van den heylighen Patriarch *Elias*.

Italica.

Voorwaer *Belgica* my dunckt dat dit soo seer niet en is gheschiet door de goede jonste van den Coninck van *Vranckrijck*, als wel door een besondere schickinghe van den Coninck des Hemels; want ghelijck hy eertijds aen den heylighen Patriarch *Elias* hadde ghejont de figure van dit wonderlijk mysterie te ghenieten, als hy van den Enghel met broodt wiert ghespijst; soo wil hy nu aen sijne kinderen het selve mysterie in de daet met mirakelen bevesticht, vereeren.

Belgica.

Wel lieve Suster *Italica* die bemerckinghe is goet: en op dat ghy noch meer de goede jonste die Godt en de menschen tot de Orden van den voorseyden heylighen Patriarch hebben gedragen sout bemercken, soo moet ghy weten dat de Carmeliten niet-alleen vereert en sijn gheweest met dit mirakeleus ende heyligh Sacrement onder de ghedaente van broot, maer oock onder de ghedaente

daente van wijn, verandert in bloet; want in het laer 1400. ten tijde van *Philippus Audax* Graeve van *Vlaenderen*, soo isser in de parochiale Kercke van *Box-meer* gheschiet een wonderlijcke saecke; want soo eenen lekeren priester naer de consecratielijck was oft in den Kelck waerachtelijck was onder de ghedaente van wijn het dierbaer bloedt Christi; soo is de ghedaente van wijn terstont verandert in de ghedaente van bloedt, en sich verheffende uyt den Kelck, soo isser een deel op den Corporael ghevallen; en soo den Priester daer af verschrickt sijnde aen den verholen Godt vergiffenisse badt van sijn ongheloovigheyt, soo heeft het dierbaer bloet dat in den Kelck ghebleven was, wederom aen-ghenomen de ghedaente van wijn: maer dat op den Corporael of den lijnen doeck was ghevallen, heeft behouden niet alleen sijn bloedich colour, maer de druppelen hebben sich gheronnen by malkanderen in de groote van een haes-note, die aldus ghebleven sijn tot op den dagh van heden, om welck wonder te sien, en den wonderlijcken Godt in dit wonder te vereren een groote menichte des volckx, besonderlijck eens des laers op den Sondagh naer groot Sacraments-dagh, naer de voorleyde Kercke in pelgrimagie komt, niet alleen van *Gelder* en *Brabant*, maer oock van het Landt van *Cleve* en *Hollandt*, tusschē welcke Provincien het Dorp en de Kerck

van

van *Box-meer* is gheleghen: die nu in het Jaer 1652 door een gheluckich lot de Carmeliten ten deel is ghevallen , door de liberaele Ionste van sijn Excellentie *Albertus* Graeve van den *Berghe* , Vry-opper-heer van *Box-meer* , Heere van *Dixmude* , &c. en de doorluchtighe Graevinne *Maria Magdalena* sijne Huys-vrouwe , die boven dien beneffens de Kercke een nieuw Clooster hebben doen stichten in het welck de Carmeliten de Ionckheyt onderwijfen in de Latijnsche taele, ghelijck sy noch teghenwoordich te *Gelder* doen , alwaer sy oock het officie van Pastoor nu over de dry hondert en vijftich Jaeren hebben bedient, en somtijds van Landt-deken.

Italica.

Maer *Belgica* ick moet u wat vraeghen , hebben de Carmeliten in geen ander Cloosters de Latijnsche scholen ghehouden , om de Ionckheyt te onderwijfen in de deught en de gheleertheyt.

Belgica.

Souden sy niet *Italica* ? daer weet onder andere Cloosters het Clooster vā *Ceulē*, en *Antwerpen* wel af te spreken, maer sy hebben dat gestacēt, om dat sy gesic hebben datter nu ander Geestelijcke werckliedē genoegh sijn om in den Ougst des Heeren te werckē, en de jonge plantsoenē met den douw van hunne leeringhe te besproeyen ; in het welck de

ccr-

Eerw. Paters Augustijnen met de Eerw. Paters vande Societeyt Iesv als neerstighe werck-lieden hun teenemael besteden met groote vrucht der zielen ende waldom der H. Kercke, soo onderwijfende de jonckheyt inde gheleertheyt, dat sy niet en vergheten hun oock te vervoorderen inde godtvruechticheyt; waerom sy oock als neerstighe werck-lieden den loon van hunnen ghetrouwen ende loffelijcken aerbeyt hebben te verwachten inden hemel.

Maer laet ons tot de Coninghen keeren, die den H. Patriarch *Elias* in sijne Kinderen hebben vereert, niet alleen met Kercken en Clöosters, gelijk wy te vooren hebben gheseyt, maer oock met ander Conincklijke ghisten. Onder de welcke is den onverwinnelijcken Keyser *Carolus* den V. in het jaer 1500. te *Ghendt* gheboren; want soo sijn Vrouw Moeder de Coninginne *Ioanna* in de Kercke der *Carmeliten Onse Lieve Vrouwe Broeders* smorghens teghenwoordich was inden Goddelijcken Dienst, soo ghevoelde sy dat den tijdt van baren aenstaende was: (1) waerom sy met alle vlyticheyt naer het Paleys wiert ghevoert, alwaer sy dien *Hoogb-vlieghenden Arent* van het huys van *Oostenrijck* tot vreught van heel het Christenrijck heeft voorts-ghebracht. Dese gheluckighe gheboorte heeft eertijds voorseyt den *Heylighen Cyrillus* den der-

(1) Tom. 4. annal. Carm. ad annum 1500. num. 1.

derden Generael der Latijnsche Carmeliten als hy door den gheest der Prophetye desen victorieusen heldt aenslagh onder de ghedaente van eenen grooten Arent, ghelijck den Weerd. Pater *Lezana* bemerckt.

Italica.

Het is seker eenen grooten Arent gheweest, die met sijne vleughels by naer heel de wereltd overdeekt heeft, vlieghende met de selve over de onghestuymde Zee en de Columnen van *Hercules* tot inde nieuwe werelt; want ghelijck de ander voghelen hoe hoogh dat sy vlieghen, nochtans vanden hoogh-vlieghenden *Arent* in het vliegen worden overtreft, soo heeft desen victorieusen Keyser in macht schier over alle Monarchen ghevlogen, waerom hy met reden mocht segghen; *Plus Oultre.*

Belgica.

Dat hadde den *H. Cyrillus* wel voorsien, waerom hy desen kloekmoedighen helt met reden by eenen Arent heeft vergheleken in het 9. Capittel sijnder Prophetyen, wiens woorden vanden voorscyden Pater *Lezana* worden by-ghebrocht in den vierden Boeck vande Iae-schriften der Carmeliten in het jaer 1500. aen het tweede ghetal. Maer hier dient bemerckt dat niet alleen den *H. Cyrillus* als eenen waerachtighen Sone van den *H. Propheet*

pheet *Elias* met den gheest der Propheete begaest sijnde , en heeft voorseyt de gheboorte van dien hoogh-vlieghenden Arent van het huys van *Oostenrijck* , maer oock ander Kinderen vanden selven vader hebben de gheboort-daghen voorseydt van ander Coninghen ; want *Mariana* vermelt (1) dat loo *Alphonsus* Coninck van *Spanien* te *Napels* ghekomen was in het jaer 1450. dat hem eenen Religieus van de Orden der Carmeliten voorseyde de gheboorte van sijnen Sone *Ferdinandus* met dese woorden: *Heer Coninck, van daghe is in Spanien een kindt. gheboren van u gheslachte , aen het welck den hemel nieuwe Rijken belooft &c.* het welck waerachtich is bevonden, want desen *Ferdinandus* joegh daer naer in het jaer 1492. de Mooren en de Sarasijnen uyt het Coninckrijk van *Granado*, waerom hy eerst ghenoeemt wiert van den Paus *Innocentius* den VIII. den *Catholijcken Coninck* , welcken tytlen den Paus *Alexander* den VI. en *Iulius* den II. hebben bevesticht , die de Spaensche Coninghen noch behouden.

Italia.

Maer hebben dese twee groote Monarchen gheen danckbaerheyt gethoont aen de Kinderen vanden H. Propheet *Elias* als sy aldus hunne ghe-luckighe gheboorte door den gheest der Propheete hebben voorseyt?

Bel=

(1) De reb. Hispan. lib. 25. cap. 18.

Belgica.

Souden sy niet *Italica*? Want voor soo veel *Carolus Quintus* belanght, hy en heeft niet alleen sijne danckbaerheyt ghethoont als hy Pater *Ferdinandus del Barco* heeft ghemaectt sijnen Predicant ende Bisschop van *Salamina*, maer hy heeft daer-en-boven P. *Ioannes Brisselottus* uyt het Clooster van *Valencijs* verkosen tot sijnen Biecht-vader? En P. *Nicolaus de Egmunda* van het Clooster van *Mechelen* gestelt onderfoecker der Ketterische dolingē door *Nederlant*. Ia hy heeft het Clooster van *Ghendt* vereert met een overschoon en kostelijck Tabernakel voor het H. Sacrament des *Autuers*; het welc naer-maels in het Iaer 1578. met al de andere kostelijcke ornamenten tot roof heeft ghedient van de Goddeloose *Geusen*. Niet minder en was de goede-jonste van sijnen Heer Vader *Philippus Coninck* van *Castilien* tot de kinders van den heylighen Patriarch *Elias*, het welck hy heeft ghetoont als in den Choor van hunne Kercke te *Brussel* heeft gehouden (1) die eerlijcke vergaederinge van de Heeren van het *Gulden-vlies*, onder de welcke oock *Princen* en *Coninghen* waren, ghelijck men noch op den dagh van heden kan sien uyt hunne waepenen, die staen boven de ghestoelten der *Religieusen*. Maer in de goet-jonstigheydt tot de

Car.

(1) Anno 1500. 17. Jan. stylo veteri, at stylo novo 1507.

Carmeliten, heeft boven meer ander uyt-ghesteken den Franschen Coninck *Henricus* den vierden die om de Religie van den den heylighen Patriarch *Elias* meer te verbreyden, in het Iaer 1607. een Ridderlijke Orden heeft inghestelt, onder den tijtel van de Alder-heylichste Maeghet ende Moeder Godts *MARIA* des berghs *Carmeli*, die den Paus *Paulus* den V. heeft bevesticht, en begaeft met veel Privilegien, En om van de Coninghen tot ander groote Heeren te komen die den heylighen Propheet *Elias* in sijn kinderen een jonstich herte hebben ghethoont. Onder dese mach gherekent worden den seer edelen Heer *Arnoldus van Gavere* Baender-heere van *Liede-kercke* die in het Iaer 1408. voor de selve een Clooster heeft doe bouwen, by de Capelle van het mirakeleus Beelt, ghenoecht *Onse-lieve-vrauwe ter Muxlen*; uyt het welck de Religieusen door eenighe Vry-buyters verjaeght sijnde, plaetse hebben verkregen binnen de Stede van *Aelst*; tot dat wederom in het Iaer 1648. door de hulpsaeme hant van den doorluchtighen *Eugenius* Grave van *Bossu*, en de neerstigheyt van den Eerw. *P. Livinus Canisius* Docteur in de heylighe Godtheydt, alsdan Prior van *Aelst*, het vervallen Clooster en Capelle allenskens herstelt is gheweest. By het welck door de liberale aelmoessen van sommige godtvruchtighe personen in het midden vanden bosch een schoone

Erc-

Eremitagie wordt ghebouwt , van de welcke dry Cellekens ſijn volmaeckt , dienende tot een eenſaem vertreck, beſonderlijk voor Religieuſen die lanck in officie gheweest hebben , om hun duſte beter , af-ghetrocken ſijnde van het ghewoel der menſchen , met Godt te vereenighen. Waer door oock de devotie tot het mirakeleus Beelt van *Onſe Lieve Vrouwe ter Muylen* dagelijckx wort vermeerdert, ghelijck men ſien kan op de Feest-daeghen van onſe Lieve Vrouwe , en beſonderlijk op den Feest-dagh van haere boodſchap, en door de octave: welcke devotie oock ſomtjids door mirakelen is vergolden , ſoo in het ghenesen der ſiecken, als in het verlichten der blindē; ghelijck het blijkt uyt de (1) Bulle van *Leo* den X. ghegheven , door het verſoek van de Heeren van *Liederkercke*. Het voorſeyde mirakeleus Beelt wort ghe-noemt *Onſe Lieve Vrouwe ter muylen* , om dat ſy haer aen *Robertus de Namurco* Baender-heere van *Liederkercke* hadde verthoont , ſittende op eenen witten Muyl, als hy vechtende teghen de Saracijnen haren byſtant was verſoekkende ; waerom hy victorius thuys ghekeert ſijnde , tot danckbaerheyt in het Iaer 1348. deſe Capelle heeft doen ſtichten op ſijne Heerlijkheyt in den voorſeyden Boſch, aen de welcke naermacſ het Clooſter der Carmeliten

is

(1) In bulla quæ aſſervatur in caſtro Licker-kano comitis Boſſu.

is ghebouwt, ghelijck wy te vooren hebben gheseydt.

Italica.

Maer seght my lieve *Belgica* sijnder noch meer dierghelijcke weldoenders gheweest, die de kinderen van den H. Vader *Elias* met Kercken en Cloosters hebben vereert?

Belgica.

Och jaet Suster; want den doorluchtighen Heer *Philippus* Hertogh van *Aerschot*, Prins van *Aremberg* heeft de selve vereert met het Clooster en het mirakelcus Beelt van *Onse-lieve-vrouwe van goede hope* by *Valencijs*, in het welck hy de Religieusen solemnelijk heeft ghebrocht in het Jaer 1633. den 5. Augustus; al waer de Moeder der bermhertigheyt onder den tijtel van *Onse-lieve-vrouwe van goede hope* groote wonderheden is thoonende, besonderlijk in het bekeeren van hertneckighe Sondaeren.

Italica.

Wel *Belgica* ick en kan my niet ghenoech verwonderen in het ghene ghy my tot noch toe hebt verhaelt aengaende de jonste die de Coningē, Princen, en ander groote Heeren hebben ghehoont aen de geestelijke Sonen van den H. Vader *Elias* de *Carineliten*; want ick bemercke dat sy niet alleen de selve en hebben vereert met Kercken en

P

Cloo-

Cloosters, in de welcke mirakeleuse Hostien met eenen grooten toe-loop des volckx worden vereert, maer oock met mirakeleuse Beelden van de wonderlijke Moeder van dien verholen Godt.

Belgita.

Ia lieve Suster en verwondert u daer in soo niet, want daer is een Clooster, die dese twee wonderlijck-heden te saemen in sy selven becluyte dat is het Clooster vā *Valenciē* in *Spaniē* (1) in het welc een mirakeleuse Hostie, die veel eeuwen onbedorven is ghebleven, wort vereert, met een mirakeleus Beelt van onse Lieve Vrouwe onder een klokke ghevonden, in wiens borst tot een eeuwigh ghedachtenisse een ander gheconsecreeerde Hostie wordt ghesfelt die met een uytnemende devotie op de Feest-daghen van onse Lieve Vrouwe wort vereert. Wat nu belanght de Kercken en Cloosters vereiert met mirakeleuse Beelden, met de welcke veel doorluchtighe personen, niet alleen de Sonen, maer oock de dochters van den H. Patriarch *Elia*s hebben vereert, laet ick hier te spreken, om u door een al te lanck verhael niet verdrietich te vallen. Maer ist dat gy daer van keurich sijt, leest de boecken die daer van schrijven, en ghy sult u daer in verwonderen. Een liberael herte nochtans en can ick hier niet voor by passeren, sonder uw kennisse daer van te gheven, om dat het soo on-

langhs

(1) Esculanus in Hist. Valentiz parte 1. lib. 5. cap. 9.

langhs. ſijn jonſte heeft ghethoont aen de dochters van den H. Vader *Elias* de Carmeliterſen binnen de ſtadt van *Madrid* in *Spanien*; deſe is de doorluchtighe Baroneſſe *Beatrix da Sylveira*, die een nieuw Clooſter binnen de voorſeyde Stadt voor de ſelve heeft gheſticht, het ſelve begiftende Iaerlijckx met 12. duyſent Croonen : op dat de Religieuſen eerlijck ſouden voorſien worden in hunne nootſakelijkheden ſonder ſich te moeten bekommeren met eenige wereltlijke ſorghvuldigheyt; begherende onder ander ſaken den Goddelijcken dienſt aengaende, dat men alle donderdage door het geheel Iaer, het Alder-heylichſte Sacrament des Autaers ſoude uytſtellen ten tijde vande Hooch-miſſe met groote eerlijckheyt, ſoo door het onſteken van een groote menichte der keeſen, als door het ſoet ghe-lyt van aenghenaeme ſtemmen en Muſicale instrumenten. In dit Clooſter begheven ſich veel edele dochters, om aldaer in de Religie van den heylighen Patriarch *Elias* Godt Almachtich en ſijn Alder-heylichſte Moeder met een ſuyver herte te dienen. Van wiens Godt-vruchtigheyt de voorgenoomde Baroneſſe wel behoorde haer deel te ghenieten, om dat ſy aen deſe Gheeftelijcke dochters van den heylighen Vader *Elias* een ſoodaenighe woon-plaetſe heeft verleent, om welcke liberalheyt den eerweerdighen *P. Ioannes da Sylveira*, van de ſelve Orden certijts Predicant van *Philip-*

pus den IV. Coninck van *Spanien* haer met reden verghelijckt by die stercke vrouwe, van *Salomon* (1) in sijne spreek-woorden soo seer ghepresen. van andere liberaele herten die den heylighen Patriarch *Elias* in sijne Orden hebben vereert, of in sijne kinderen en wil ick hier niet handelen: ghelijck van den seer edelen Heer *Ioannes de Gávarrelle*, en *Henricus de Clerck*, van de welcke den eersten de Carmeliten in de Kercke van *Antwerpen* heeft vereert met die konst-rijcke marmeren Capelle, en dat groot silveren Beeldt van onse Lieve-vrouwe des Berghs *Carmeli*, en den anderen met een louter goude Remonstratie. Van die, segge ick, en diergelijke lief-hebbers en weldoenders van de Orden van den heylighen Patriarch *Elias* en wil ick niet spreken: een woort seggh ick alleen tot besluyt; Godt verleen hun den Hemel, die soo uyt-nemende teekenen van Godtvruchtigheyt ende liberaelheydt hebben ghethoont aen de kinderen van den heylighen Vader *Elias* op der Aerden. Hier en wil ick oock niet spreken van den lof die de heylighe Propheten, Evangelisten ende HH. Vaders aen den H. Propheet *Elias* hebben ghegheven, als oock van het groot ghevoelen dat de Ioden van hem hebben ghehadt, als sy meenden dat *Christus* onsen Saelich-maecker aen het Cruys den H. *Elias* om hulp aenriep, als sy seyden, *Eliam vocat iste*, (2)

by

(1) Tom. 3. comment. in Evang. l. 6. q. 8. (2) Matth. 27. v. 47.

by roept *Elias* : daer van, legh ick, en wil ick niet spreken ; noch oock, dat sy *Christus* meenden *Elias* te wesen. Het is hier ghenoech ghehoont te hebben , dat den dienst die desen grooten Patriarch ende vierighen Propheet heeft bewesen aen Godt, aen sijn H. Moeder , en heel de H. Kercke wel is vergolden gheweest: als Hemel ende Aerde te saemen schijnen gespannen te hebben, om hem in sijnen persoon of in sijne kinderen te vereeren ; om dat den oppersten Coninck hun hadde met sijn exempel voorghegaen, ghelijck wy te vooren hebben bethoont ; soo dat het Latijns spreek-woort waerachtich is , het welck seyt :

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Dat is soo veel te segghen als :

*Naer dat elcken Coninck leeft ,
Ist dat sich de werelt heeft.*

Den oppersten Coninck hadde den H. Propheet *Elias* wonderlijk met woorden ende wercken vercert : en liet heel de triumpherende ende strydende Kercke heeft hem in den selvē Propheet willen vereerē, elck om best hem naervolgēde. Hier mede scheyde ick daer uyt *Italica*, want mijnen mondt wort soo drooghe van couden, dat by naer de lippen aen malcanderen cleven.

Ita

Italica.

Seker *Belgica* ghy en hebt tot noch toe gheen perijtkel gchadt van dat de swaelmen in uwen mont soudē connen nestelen, of de spinne-koppen hun webben spinnen; want uwe tonghe heeft gheduerich aen-ghegaen als een schaep-schaere; daerom heb ick mede-lijden met u, om dat wy hier niet wat beters te drincken en hebben, als het dun waeterken van de Beke, het welc onse Schaepkens soo gheren drincken als wy den coelen wijn; maer hadde ghy nu een teughskē vanden claeren lieve *Belgica*, seker het soude u beter smaecken op u drooge borst als twee vuyften teghen u ooghen.

Belgica.

Lieve Suster *Italica* ick en begheere noch wijn noch bier; want ick hebbe meerderen dorst en begeerte om u te hooren spreken van de wonderlijke openbaeringhen ende seltsaeme wonderheden, die nu onlanghs in u Vaderlant sijn ghebeurt, als om een Wagh-beecksken vonck uyt te drooghen, daerom wilt ghy mijn vierighe begheerte volbrengghen, begint uwen mont te openen en daer van te spreken, en ick sal toeluyfteren als een vincke, om op al te letten dat ghy segghen sult; wel aen dan *Italica* beghint als een fraye dochter.

DE DERDE
T'SAMENSPRAKE
TUSSCHEN HET

Italiaens ende Nederlants
HERDERINNEKEN
ONDER DEN NAEM
VAN

Italica ende Belgica:
INDE WELCKE GHEHANDELT WORT
Vande wonderlijcke openbaringhen ende seltfame
wonderheden nu onlanghs gheschiet in

Italien

EN ANDER GHEWESTEN DES WERELDTS,
DOOR DEN GROOTEN PATRIARCH
ENDE WONDERLYCKEN

Propheet Elias

EN SYNE KINDEREN DE CARMELITEN.

Italica.

Alder-lieffste vriendinne *Belgica*, aenghesien uwe lippen nu droogh sijn van het lanckdurich verhael aengaende het Vaderlandt, Afkomste, Gheboorte, Opvoedinghe, Deughden ende manier van leven vanden H. Propheet *Elias*; midtsgaders het ghene den selven H. Propheet heeft ghedaen ter eere Godts en sijn alder-minnelijckste Moeder, om het welck hy van hemel ende aerde heeft verdient ghe-eert te worden, niet alleen in sijnen persoon, maer oock in sijne Kinderen. Soo sal ick nu u officie overnemen die noch eenen verschen mont hebbe om te spreken van de wonderheden die den almoghenden Godt heeft laten gheschieden door den selven H. Patriarch en sijne Kinderen in *Italien* en ander gewesten des werelts. En om eerst te spreken van de wonderlijcke visioenen oft openbaringhen in *Spanien* gheschiet, de Seraphinsche Maghet *Theresia* (1) verhalende hoe dat de weerdighe *Beatrix*, die de eerste proef-dochter is gheweest van het Clooster van *Siviliën*, is gheroepen gheweest tot de Religie der Carmeliten, soo seggt sy dat aen haer sich veropenbaerde eenen weerdighen ouden man met eenen langhen grijsen baert, bloosende van couleur, die bekleedt was met het habijt vande Orden der Carmeliten; en als sy van haere Biecht-vaders gevraeght

(1) 18 lib. foundation. cap. 25.

vraeght wiert wie desen eerwaardigen ouden man was , soo antwoorde sy dat het was den H. Pro-
 pheet *Elias*. Ia den godtvruchtighen *P. Franciscus à S. Maria* (1) sprekende van het wonderlijk leven
 vande Weerdighe *Catharina de Cordona* , betuyght
 dat op eenen lekeren tijdt sich aen haer verthoon-
 de *Christus* onsen Salichmaker hebbende in sijne
 handt het habijt der Carmeliten, het welck hy tot
 haer uytstact, alsoft hy de selve hadde willen ver-
 manen om het selve te ontfanghen : daer en-bo-
 ven sagh sy den H. Patriarch *Elias* met het selve
 habijt ghekleedt, gegort sijnde met eenen rouwen
 leeren riem ; soo dat sy uyt verwonderinghe riep:
Ick hebbe in vleesch en beenderen ghesien onsen H. Vader
Elias in die plaetse , thoonende de selve met den
 vingher. Maer hier mede en hebben dese won-
 derlijcke openbaeringhen gheen eynde ghehadt;
 want den eerw. *P. Chrysostomus Henriquez* (2) Do-
 ctor inde heylighe Godtheyt vande Orden van
S. Bernardus vermelt in het leven van de weerdighe
 Moeder *Anna à S. Bartholomao* mede-ghesellinne
 vande *H. Theresia*, dat sy eens heeft ghesien ten tij-
 de van een Capitel des Ordens den H. *Elias* in een
 blinckende wolcke , uytspreyende sijnen mantel
 over het Clooster van *Vallidolit* in *Spanien* in het
 welck het voorseyde Capitel wierdt gehouden; al
 oft

P 5

(1) In hist. prophet. lib. 3. cap. 38. num. 8. (2) in ejus
 vita cap. 3.

oft desen H. Patriarch sijne Kinderen hadde willen beschermen teghen alle onghewal, ghelijck een sorghvuldighe Klock-hinne haere Kieckens beschermt door het uyt-spreyen van haere vleughen.

Belgica.

Voorwaer lieve Suster als ghy my vertreckt de wonderlijcke openbaringhen die in *Spanien* sijn gheschiet door den H. Propheet *Elias*, soo worde ick indachtich van een ander openbaringhe in *Brandt* gheschiet door den selven heylighen Propheet in het Iaer 1580. op den 9. dagh van April; want soo wanneer de moetwillighe Geusen onder het beleydt vanden Colonel *Tempel* met den Capiteyn *Norits* en ander Ketteren de stadt *Mechelen* hadden inghenomen, en nu inden sin hadden de Kercke vande Paters *Carmeliten* oft *Onse Lieve Vrouwe Broeders* te berooven van haere kostelijcke Ornamenten, Iuweelen ende Reliquien: soo wiert dese boosheyt hun wel haest belet; want *Ludovicus Canitellus* Raets-heer van *Cremona* (1) betuyght, dat sy onvoorsiens boven de voorseyde Kercke der *Carmeliten* hebben ghesien eenen uyt-ghestreckten aerm met een bloot sweert in de handt die hun sulck eenen schrick aenjaeghe, dat sy door verbaestheyt het haese-vel aentrocken en hun hielen lieten sien. Men houdt voorseker dat het den

Heylighen

(1) In annalib. suæ patriæ fol. 402.

Heylighen *Elias* is gheweest , die het Clooster van *Mechelen*, het welckijnen naem is voerende, wilde beschermen teghen dese bloedt-gierighe wolven; want men schildert hem noch aldus boven het Wapen der Carmeliten , te weten als eenen uytgheestreckten aerm met een vlamlich sweert inde handt , al oft hy sijne Orden, die door het Wapen wort beteeckent, wilde beschermen,

Italia.

Wel Suster *Belgica* ghelijck ghy spreeckt van het ghene den heylighen Vader *Elias* in *Nederlandt* heeft ghedaen tot bescherminghe van sijn Clooster van *Mechelen*, soo sal ick spreken van het ghene sijnen Sone den *H. Andreas Corsinus* in *Italien* heeft ghedaen tot bescherminghe vande stadt van *Florentien*; want soo de selve stadt, alwaer sijn heylich lichaem noch onbedorven wort bewaert , omcینگelt was van haere vyanden , soo heeftmen hem in Bisschoppelijcke kleederen ghesien boven inde locht sittende op een wit peert, die met een rapier inde handt den vyant dede de vlucht nemē: waerom de Geestelijckheyten de Heeren van het Magistraet vande voorseyde stadt van *Florentien* den *H. Andreas Corsinus* hebben verkosen tot hunnen Patroon, komende jaerlijckx op sijnen Feest-dag den 30. Januarij met een Solemnele Processie naer de Kercke der Carmeliten , om hem van het ver-
kregen

kreghen weldaet te bedancken, en om ander weldaden door sijne voorsprake van Godt almachtich te verkrijghen; jae den grooten Hertogh van Florentien om meer sijne danckbaerheyt te thoonen kleedt jaerlijcx 12. Religieusen van het selve Clooster, welcke Historie met het Leven vanden voorscyden H. Bisschop in den Pandt der Carmeliten te Mechelen en op andere plaetsen in Schilderye is uytgebeeld, die *Poetica* in het cort aldus beschrijft:

*Mirakels naer sijn doot en hebben niet ontbroken,
Want daer wiert dadelijck een soeten geur gheroken,
Sijn lichaem wiert soo schoon al oft het had' gheleest,
't Welck noch op desen tijdt aen veel gesontheyt geeft.
Ia 't is ghebleven heel meer als dry hondert jaren,
Tot 't welck in sijne Kerck noch jaerelijcx vergaren
Den Adel vande Stadt met 't heele Magistraet
En 't Gheestelijcke volck dat in Processi' gaet;
Want sy hem als Patroon van hunne Stadt vereeren,
Om dat hy vande self den vyant heeft doen keeren,
Als hy wiert inde locht op een wit peert ghesien,
En met 't rapier in d' handt den vyant dede vlien;
Men sagh geen sweerde meer, mē sagh geen schildē blinckē,
Men hoorde gheen Trompet ontrent Florencen klincken,
Men vout geen vyant meer die langhs de wallen drilt,
Corfinus hadde Mars en sijn ghewoel ghestilt.*

Soo dat, ghelijck den H. Patriarch Elias met sijn
sweer

sweert, verdreef de Geusen van sijne Kercke te *Mechelen*; soo heeft oock sijnen Sone *Andreas Corfinus* met sijn rapier verdreven den vyandt van sijne Stadt *Florentien*.

Belgica.

Maer weet ghy wel *Italica* dat niet alleen den H. *Andreas*, maer oock ander kinderen van den H. Vader *Elias* sich dickwils hebben veropenbaert, en de menschen in hunnen noot by ghestaen?

Italica.

Maer wie sijn dese lieve Suster *Belgica*?

Belgica.

Onder meer ander is den H. *Albertus*, die sich verthoonde aen de siecke menschen die hem aenriepen, hun ghenefende van de corsen en andere qualen, met de welcke sy bevanghen waeren, ghelijck de Legende der Heylighen op den 7. Augusti vermeldt: alwaer dat oock verhaelt wort de maniere op de welcke dit gheschiede. Ick bemercke dat Godt Almachtich niet alleen en heeft ghejont aen de kinderen van den H. *Elias* hunnen Vader ghelijck te sijn in sijne wonderlijke openbaeringhen, maer oock by naer in alle de gaeven, met de welcke hy dien wonderlijcken Propheet heeft vereert. En ist dat u beliest *Italica*, soo sulen wy in het kort over-loopen het ghene den goeden Godt aen desen H. Vader heeft ghejont,

en

en liet dan eens ofick de waerheyt niet en segghe:
 Voor den eersten, ghelijck Godt Almachtich voor
 sijne geboorte hem heeft vereert met een wonder-
 lijck visioen, door het welckijnen Vader sagh
 eenighe mannen in het wit ghecleet, die het kint
Elias waeren groetende, en het selve scheenen te
 spijlen met de vlammen van het vier, gelijk wy te
 vooren uyt den *H. Epiphanius* hebben bethoont: soo
 kregghen oock de edele ouders van den *H. Angelus*
Matrelaer Iesse en *Maria* een visioen voor sijne ge-
 boorte, in het welck de Koninginne des Hemels
 hun verclaerde dat *Maria* twee soonen souden
 baeren van eender dracht, met naem *Angelus* en
Ioannes: van de welcke den eersten voor den
 naeme des Heeren als eenen vroomen Martelaer
 sijn bloet soude vergieten: en den anderen verhe-
 ven worden tot het Patriarchschap van *Jerusalem*;
 ghelijck dat seer fraey beschrijft in het Latijn den
 weerdighen *Enoch* mede-gheselle van den *H. An-
 gelus*: en in het Italiaens *Ioannes Baptista de la Rosa*
Canoninck van Palermo. Wederom de edele Ma-
 trone *Ioanna Adalbita* Moeder van den *H. Albertus*,
 als sy van dit saelich kindt door de voorspraecke
 van de Alderheylichste Maeghet *MARIA* vercre-
 ghen, bevrucht was: soo docht het haer, dat sy
 een brandende keerse in haer lichaem droegh die
 de werelt verlichtede. Ia de doorluchtighe vrouwe
Peregrina Moeder van den *H. Andreas Corsinus* die

Hy oock onvruchtbaer sijnde, door de voorsprake van de selve Alderheylichste Maeghet hadde ontfanghen, kreegh een visioen door het welck sy in haer lichaem scheen te draeghen een wolfken het welck in de Kercke komende wiert verandert in een Lammeken. Siet gy wel Suster dat soo wel de ders als den Vader worden vereert voor hunne gheboorte met wonderlijcke visioenen? daer en boven ghelijck den H. Vader *Elias* boven andere deughden heeft uytgheschenen in een Engelsche suyverheyt, soo dat hy altijt Maghet is ghebleven, ghelijck wy hier boven uyt den H. *Ambrosius* en ander heylighe Vaders hebben bethoont; soo hebben der veel van sijne kinderen dese suyvere Lelie der suyverheyt onghescent en bewaert en ghepresenteert aen den Hemelschen Bruydegom. Onder dese is den voorscyden Heyligen *Andreas Corsinus*, van den welcken de H. Kercke op sijnen Feest-dagh aldus singht: (1) *Hic est Mariæ virginis imitator idoneus: qui virgo electus, virginitatis dignitatem perpetua integritate servavit.* Dat is te segghen: dit is eenen bequaemen naervolgher van de Maghet Maria, die Maghet verkosen sijnde, de weerdigheyt van de Maeghdelijcke suyverheydt met een eeuwige onbedorventheydt heeft bewaert. En daerom veropenbaerde hem desen H. Bisschop naer sijne doot aen een van sijne Canonicken, met sneew-witte kleederen bekleet, hebbende

(1) In prima antiphon, land.

bende Lelien en Roosen in sijne handen, tot hem segghende dat hy onder de schaeren der Maeghden gherekent was, die in den Hemel het onbevleekt Lammeken volghen. Maer wat sal ick segghen van de *H. Theresia*? dese was soo suyper, dat sy niet alleen van iet dat de suyperheyt hinderen kost en wist te spreken: maer een van hare Biechtvaders *Pater Balthasar Alvarez*, nemende sijnen bril in de handt, betuyghde, dat ghelijck in dat glas de minste vleckē niet en was te sien, soo oock van ghelijcken de minste smette niet te vinden en was in de siele van *Theresia*.

Italica.

Maer waer laet ghy mijn Patriottinneken de saelighe *Maria Magdalena de Pazzi*, die soo suyper was in haer leven, dat sy naer haere doot haer aensicht mirakeleuselijck af-wende van een onkuysche vrouwe, die quam om haer lichaem te aenschouwen.

Belgica.

Dat meende ick oock te segghen Suster, maer ghy voorkomt mijn propoost. Hoe wel het is ghenoech om te bethoonen dat de gaeve der suyperheyt niet alleen en is ghejont gheweest van Gode Almachtich aen den H. Vader *Elias*, maer oock aen sijne kinderen. Wat nu belanght sijnen yver met dē welckē by ontfteken was om de eere Godts

te

te beschermen en te vervoorderen ; desen hebben oock sijn Kinderen naergevolgt , gelijk wy te voren hebben bethoont, niet alleen in alle die weerd. Bisschoppé ende Prelaten, die om hunné brandenden yver gestelt sijn gheweest als brandende lichten op den Kandelaer vande H. Kercke ; maer oock in ander die door hunne Schriften , kloeckmoedighe daeden , ende vierighe Predication de Ketters hebben wederstaen , en de Catholijcken vervoordert in den wegh der salicheyt. Onder de welcke oock eenighe ghevonden sijn gheweest die hun bloet met groote volstandicheyt voor de bescherminghe vande eere Godts hebben vergoten , oft ten minsten sich in groot perijckel ghestelt van ghedoot te worden. Dit heeft onder ander gebleken in den Salighen *Ioannes Sorethius* den 24. Generael der Carmeliten , als hy het H. Sacrament ontweldichde uyt de handen van sommighe goddeloose Soldaten, en het selve in duysent perijckelen van doot gheschoten te worden , droegh naer sijn Kercke, gelijk wy te voren hebben gethoont. In desen Weerdighen Man die liever een slechte cappe droech als de sijde kleederen en den rooden hoet van het Cardinaelschap , daer toe den Paus *Calixtus* den III. hem schier was dwingende, heeft oock sijnen brandenden yver doen blijcken, als hy niet alleen nieuwe Cloosters en heeft gesticht van sijne Orden in *Henegauw* en kleyn *Britanien* , maer

oock

Q

ook aen ander Heylighē Religien heeft ghedient als een ſteunſel om de ſelve te behouden vandē val, waerom den Eerw. Pater *Ioannes Brughmans* eenen vermaerden Predicant vande orden der Minderbroeders hem openbaerlijck op den Preeck-ſtoel noemde: *Den toevlucht en het onberoerlijck firmament ofte vaſticheyt vande biddende Ordens*. (1) Wat dat hy ghedaen heeft voor de ſelve wort bethoont in den vierden Boeck vande Iaer-ſchriften der Carmeliten. (2) Maer die ſoo beſorght was voor andere heyliche Religien, droegh noch meerder ſorghvuldicheyt voor de Orden van ſijnen H. Vader *Elias* die hem als Generael was bevolen, als hy de ſelve, die nu verſlauwt was, als een clær-blinckende Sonne met haere ſtraelen was verquickende; tot dien eynde reformeerde hy veel Clooſters onder de welcke in deſe Provincie de beſonderſte waren de Clooſters van *Bruffel*, *Mechelen* en *Ghendt*, welck Clooſter van *Ghendt* hy in het Iaer 1466. uyt een onbequaeme plaetſe *Groenen-Briel* genaemt op een bequamer heeft doen ſtichten, (3) op de welcke het tot op den dag van heden is gebleven, als de Religieuſen hondert en negen-en-leventich jaeren inde voorſeyde onbequame plaetſe hadden huys ghehouden; ſoo dat deſen minnelijcken Vader niet alleen beſorght en was voor de zielen van ſijne

(1) *Vinea Carmeli* fol. 535. (2) *Ad annum 1456. & 1457.*

(3) *In neochrologio carm. Gand.*

sijne Kinderen, maer oock voor hunne lichaemen.
 Ten lesten is desen weerdighen Generael te *Angiers*
 in *Vranckrijck* gheroepen gheweest van den opper-
 sten Vader des Huysghesins om sijn minnelijk
 aenschijn te aenschouwen in den hemel, die soo
 minnelijk met sijne Kinderen hadde ghehandelt
 op der aerden. In het Jaer 1471. op den 25. Julij,
 Godt almachtich vereerde sijnen ghetrouwen be-
 schermer van sijn goddelijcke eere met veel Mira-
 kelen, verthoonende daer-en-boven de glorie met
 de welcke hy hem hadde ghecroont inden hemel
 met wonderlijke visioenen en openbaeringhen;
 want eenen sekeren Pater *Nicolaus* ghenoeemt sagh
 hem onder het H. Sacrificie der Misse staen inden
 hemel by *Christus* onsen Salichmaker en sijn Alder-
 heylichste Moeder biddende voor de welvaert
 der H. Kercke, ghelijck sijn wonderbaer leven
 vermelt, beschreven door sijnen mede-gheselle
 Pater *Walterus de Terra Nova*. Seker *Poetica* en kan
 desen vierighen Prelaet niet voor by passeren, oft
 sy en moet een Lof-dicht 't sijnder eeren uyt haer
 penne laeten vloeyen op dese maniere.

Lof - Dicht

Ter eeren vanden Salighen

P. IOANNES SORETH

DEN XXIV. GENERAEL DER

Carmeliten /

VERGHELEKEN BY DE SONNE

Die met haere straelen alle saecken doet groejen en
bloeyen op der Aerden.

M En siet wanneer de SON met haeren gulden wagen,
Aen heel de werelt schinckt de aenghenaeme dagen,
En door haer soeten schijn en door haer purper root
Verlicht al watter is, en treckt als uyt de door;
Dat sy alsdan verquickt de menschen en de dieren,
De voghels van ghelijck die door den Hemel swieren;
Ia oock het bloem-ghewas, dat s'nachs sy selven sluylt,
Spreyt weer door haer ghelaet sijn schoone blaeren uyt.
Sy weert oock van ghelijck door kracht van haere straelen
Te schieten onder d'aerd', sy weert daer in te daelen,
En werckt daer wonder in, soo dat sy van wat slijck
Voors-brenghet dat edel gout, en maect de werelt rijck.
Door haer siet m'op een roos de Diamanten groeyen,
Door haer in een valey de soete bloemkens bloeyen,
Door haer ist dat het al op sijn manier verheught,
Door haer ist dat hy al moet blijven in sijn jeught.
Maer even-wel ick sie een ander SON verschijnen,
Die schier met haeren glans die SONNE doet verdwijnen
Dir is SORETHIUS die door sijn wonder licht,
CARMELUS heeft ghestelt in sijnen eersten plicht.

Den BERGH die was verkout en lagh schier half verſteven,
Den glans was heel vergaen, men ſag noch vier noch leven,
Sijn edel bloem-ghewas lagh meſten deel verwoeft,
la ſiet ELIAS SWEERT was oock als half beroeft. (1)

Maer als dees claere SON met haere gulde ſtraelen,
Beg onſt op deſen BERGH ſoo vierich neer te daelen,
Soo wiert de aerde warm, vruchtbaerich en bequaem
En aen den Schepper ſelf ten vollen aenghenaem.

Men ſagh weer op een nieuw de ſorte cruyden groeyen,
Men ſagh de bloemkens weerom ſeer luſtich bloeyen,

Men ſagh ELIAS SWEERT en half beroeft rapier
Weer' blincken als een Gout, en vlammen als een vier,
O wat veranderingh koſt deſe SONNE maecten!

Als ſy dat was verkout ſoo doet in l efde blaeci en,
Als ſy dat schier was doot, doet leven door de deught,
En ande oude BERG voortbrengt een nieuwe vreugt. (2)

O wonderbaere SON! en hout niet op van ſchijnen,
Op dat CARMELUS ſiet door u ſijn ys verdwijnen:
Loopt voort van eeuw tot eeuw en wilt noyt b'ijven ſtae,
Soo ſal dat ſaelich vier noch alrijt voorder gaen.

Maer weet ghy wel ô menſch! waerom dit licht verheven,
Tot noch toe onder 't vat verborghen is ghebleven? (3)

En waerom deſe keers met haeren klaeren ſchijn
Op eenen kandelaer niet wil verheven ſijn?
Ic antwoord' met eē woort, die SON heeft meerder luyſter:

Als ſy aldus verſchijnt, en blijft als in het duyſter;
Want noyt en blinckt ſoo ſeer den hellen diamant,
Dan als hy konſtich is op duyſter ſtof gheplant.

Den STAF heeft meerder glans, als men die kan verſmaden,
Dan als mer dit ſchoon pack de handen ſijn ghelaeden;

Ic ſeg mer dit ſchoon pack, want wiſt my doch wanneer
Dat eenich Heer of eer gheweelt heeft ſonder ſeer,

Q 3

'T is

(1) Yver tot de eere Godts vernieut (2) Outhet des Ordens

(3) Hy en wilt geen Cardinael, noch Biſſchop weſen.

'T is waer men sieter veel te post naer d'eere loopen,
En dat noch slimmer is de self wel diere koopen :

Maer dese sijn wel geck, sy schudden hunnen sack.

Op datmen op hun legh' soo swaer en lastich pack.

Peyst ghy eergierich hert dat ick hier heb' gheloghen ?

Ick segh die d'eere koopt is aen den koop bedroghen :

Gaet sotten koopman, gaet, gaet met u waeren deure

Eer ghy de stof ghebruyckt, soo schietse van couleur.

Belgica.

Daer seght *Poetica* wel, en daerom en was den
Salighen Ioannes Sorethius met de sieckte van eergie-
richeyt niet bevanghen, als hy liever droegh eenen
verworpen caproen als den Cardinaels-boet, alleen
bevanghen sijnde met een heylighe eergiericheyt
om de eere Godts te vervoorderen, ghelijck sijnen
heylighen Vader *Elias* hem met sijn exempel had-
de gheleert. Maer ghy moet weten *Italica* dat de
Kinderen vanden H. Propheet *Elias* niet alleen
den yver van hunnen heylighen Vader en hebben
naer-gevolght, maer sy hebben aen hem daer-en-
boven in veel ander saken ghelijck gheweest; want
gelijck hy wonderlijck is geweest in het vasten en
ander strengicheyt; soo hebben veel van sijne Kin-
deren inde selve saecken tot verbaestheyt uyt-ghes-
chenen; ghelijck het blijkt uyt het leven vanden
H. Angelus, Albertus, Francus, Maria Magdalena de
Pazzi, en Ioanna Oliveria.

Wederom, ghelijck den H. Propheet *Elias* een
groot medelijden hadde met het ongheval van sij-
nen

nen even-naesten , het welck hy beethoonde als hy door de traenen van de Weduwe van *Sarepta* beweeght sijnde haer kindt verweckte vander doot; soo hebben oock veel van sijne Kinderen met een grondthertich medelijden bevanghen geweest over het qualijck vaeren van hunnen even naestē, en onder ander den *H. Andreas Corsens* , die een kindt heffende over de vonte uyt medelijden begonst te weenen , om dat hy door den gheest der prophetye voorsagh, dat dit kint gheboren was tot sijne verderfvenisse en tot schande van sijn gheslacht. Ia sommighe hebben van hunne teere joncheyt af met een diergelijcke compassie bevangen geweest ; want de salighe *Francisca d' Amboise* Hertoghinne van *Britannien*, wiens lof *Poetica* te vooren heeft vercondicht , was soo medelijdende van nature , dat sy op eenen tijdt siende den *H. Franciscus* baervoets gheschildert, uyt een kinderlicke onnooselheyt by een vande *Camenieren* haere schoenen dede haelen, om die aenden *H. Franciscus* haeren Patroon te gheven , meynende dat hy koude leet om dat hy met bloote voeten ginck.

Italica.

Wel *Belgica* mijn vaderlandt en is oock niet ontbloomt geweest van sulck een medelijdende herten; want de saelighe *Maria Magdalena de Pazzi* hadde sulck een medelijden met den ghecruyften Salighmaker,

maker, dat sy somtijts het sweet ende bloet van een Crucifix wilde afdrooghen met eenen doeck, al oft het beeldt leven hadde ghehad: het welck aen Godt Almachtich soo aenghenaem was, dat hy het selve met een mirakel bevestichde: want men vont somtijds de doecken nat vanden bloede, al oft sy dien dienst ghedaen hadde aen *Christus* selve als hy voor onse saligheyt bloedich honck aen het Cruys op den Bergh van Calvarien.

Belgica.

Seker *Italia*, als ghy spreeckt van het wel behaeghen, dat den grooten Godt is scheppende in den dienst die hem van onnoosel menchen uyt een simpel meyninghe wort aenghedaen, soo komt my te vooren een

WONDERLYCKE GHECHIEDENISSE VAN TWEE JONGHE NOVITIEN DER

Carmeliten

IN HET CLOOSTER VAN

Jllerda in Cathalonien /

Die uyt een simpel onnoselheyt het beste deel van hunne portie, die sy inden refter met de ander religieuse warē ontvangende, droegē naer een mirakelous

keleus Beeldt van onse Lieve Vrouwe in het selve Clooster staende in de Capelle van den Pant, om het kindeken *Iesus*, soo sy uyt een kinderlijcke onnoselheyt meenden, daer mede te spijlen. Maer fiet een wonderlijke saecke, om dat den goeden Godt en sijn minnelijcke Moeder souden thoonen hoe aenghenaem hun dit teer medelijden was, hebben het selve niet alleenlijk met een saelige doot vergolden, maer met een Iaerlijckx mirakel willen bevestighen; want alle Iaere in den Lententijt soo lanc als de Violetten en de Roosen bloeyen, soo komen uyt hun graf ghekropen seer schoone ende lieffelijcke Bieckens van blinkende Hemels-blaeuw couleur, ghevende eenen lieffelijcken reuck, tot verbaestheyt en t'saemen tot vermaeck van het volck, dat aldaer komt om dit onghehoort wonder te aenschouwen. De Beelden van dese twee jonge kinderkins van den grooten Patriarch *Elias* staen noch op den dagh van heden ter sijden de Moeder Godts in de voorghenoomde Capelle, welck Beelt ghenoeemt wort, *onse Lieve Vrouwe van Mirakel*. Dese wonderlijke gheschiedenisse, mitsgaders het ghene tusschen den Prior van het voorsayde Clooster, en tusschen dese onnosel Novitien en de Alderheylighste Maghet *MARIA*s geschiet, wort in het lanck beschreven door *P. Marcus Antonius Alegre de Cassanate*; *P. Philippus a Santissima Trinitate*, en *Pater Magister Lezana* in den vierden

boec van de Iaer-schriften der Carmelitē. (1) Wat dunckt u van dierghelijcke wonderheyt *Italica*, met de welcke den Almoghenden Godt dese jonghe Carmeliten Iaerlijckx is vereerende? seker *Poetica* en can die Hemels-blaeuwe Bieckens met den gheest niet sien cruypen uyt het graf van dese jonghe Novitiën als uyt eenen Bie-corf, of sy moet de selve aenspreken en vraeghen :

*Soete Bieckens die al stuypen ,
 Alle jaeten komt te kruppen
 Vyt den Bie-korf van het graf:
 Daer die Kinders sijn begraeven ,
 Die hun spijs aen IESVS gaeven :
 Seght de reden my daer af.
 Seght my doch , ô reyne dieren !
 Komt ghy 't Iaer-ghetijde vieren
 Van hun soo ghewenfte doot?
 Seker Bieckens sonder reden
 Stortmen traenen en ghebeden
 Voor die sijn in Abrams schoot.
 Dan , ghy wilt my anders leeren,
 Want ick sie dat uwe kleeren
 Sijn van Hemels-blauw couleur:
 Ghy en wilt gheen rouwe draeghen,
 En in plaets van 't droevich claeghen,
 Gheeft ghy eenen soeten geur.*

Lieve

(1) In parad Carm. decor. ad annum 1278. P. Philip in hist. Carm. lib. 5. cap. 16, Lerana tom. 4. n. 4. annal. 1278.

Lieve Biekens gaet al swieren,
 Plucken taxkens van Laurieren:
 Of sijn dees u wat te swaer;
 Pluckt de blaerkens van de Roosen,
 Die soo lustich staen en bloosen,
 Om te croonen 't soete paer.
 Wilt u al te wercke setten,
 Om met schoone Violetten
 't Graf te cieren van elck Kint;
 Vlieght oock op de groene Linden,
 En siet of daer is te vinden
 Dat tot hun vereeren dint.
 Maer ô Biekens, eer wy scheyden,
 Wilt al eerst het Wasch bereyden
 Tot het licht van den Autaer:
 't Schijnt ghy seght te gaeder Amen,
 Daerom seggh ick u te saemen
 Oock adieu tot 't ander Iaer.
 Maer ghy Kinders die hier boven,
 Altijt sult den Heere loven,
 Slaet op ons u claer ghesicht:
 En wilt ons van Godt verwerven,
 Dat wy naer het bitter sterven,
 Sien het ongheschapen licht.
 Wilt door u ghebeden maken,
 Dat wy oock den Honich smaken
 Met u in het Hemels Hof:

Die ons eeuwich sal verhenghen,
 Waer door wy oock singhen meughen
 Eeuwich onsen Schepper lof.

Belgica.

Seker dat waer te wenschen ; want al den honingh der soetigheydt, die wy in dit droevich dal der traenen ghenieten, en is maer bitterheyt. Maer sout ghy wel de reden segghen *Italica*, waerom dese jonghe kinderen van den ouden Vader *Elias* de Hemelsche soetigheyt smaecten ?

Italica.

Soude ick niet Suster ? sonder twijffel dat het is om dat sy de soeticheyt vanden smaeck van hunne spijs hebben willen derven in dit leven, om aen het kindeken *Iesus* te gheven.

Belgica.

Daer seght ghy wel *Italica* : want sy selven in spijs en dranck hier ter liefde Godts te versterven, doet ons het eeuwich leven erven ; het welck in die jonghe Novitien is gheschiet, die de lekkerste beetiens, uyt hun becxkens waeren sparende, om aen het kindeken *Iesus*, soo sy meenden te gheven, op dat het daer mede goede ciere soude maken.

Italica.

Maer dunckt u niet *Belgica* dat dese soete Novitien oock sonder spreken een fraey capitel geven aen

aen de Luye-lecker-landtsche lekker-beetjens, en
aen de fuycker-mondekens, aen de welcke men
fchier noyt van paffe en can koken?

Belgica.

Sonder twijffel Suster: want het moet hun wel
tot fchande dienen, als fy sien dat dese jonghe kin-
derkens de lekkerste beetjens derven, om aen het
kindeken *Iesus* te gheven; daer fy de lekkerste beet-
jens felve op fpielen, en noch fomtijts murmureren
teghen den Kock of de Kockinne, die de felve op
het alderbeste hebben bereyt. Daerom ift dat *Poe-
tica* dese lekker-tanden aen boort valt, en met re-
den uytlacht, al of fy in Luye-lecker-lant tafeli-
ers hadden gheweest, en aldaer hun tafel-kosten be-
taelt als fy feyt:

Tot de Luye-lecker-landtsche Lekker-beetjens.

*En is het niet een wonder faeck,
Die ons kan dienen tot vermaeck,
Datmen hier vint ten allen kant
Soo veel uyt Luye-lecker-lant?
Al waer het is alfo gheftelt,
Ghelijck my noyt en is vermeld:
Dat al tot lust en vreughden dint,*

Al watmen daer te lande vint.
 In plaets van Gras groeyt Roos-marijn:
 In plaets van Water vloeyt den Wijn.
 De Boomen sijn daer van Caneel,
 Ia oock van Suycker meesten-deel.
 De Huysen sijn daer al gbedeckt
 Met Boeckwy-koecken uyt-ghestrockt.
 Ia self de steenen van de straet,
 Waer over datmen rijt en gaet,
 Sijn van Candijs oft Marcepeyn,
 En dat is over al ghemeyn.
 Hoe wel het fraeyste noch van al,
 Is dat hier onder volghen sal:
 Te weten dat in dat gbewest,
 Het welck wel is het alder-best,
 Om te bereyden een Capoen,
 Noch Kock, noch Vier en is van doen;
 Om dat dees gasten heel ghebraen,
 Met 't mes al achter straete gaen.
 Partrijfen, Sneppen, sulck een goet
 Dat vlieghe aldaer in overvloet:
 Peyst eens hoe fray dat daer moet gaen,
 Met eens te gaepen 't is ghedaen.
 Maer 't is dit volck noch al te veel,
 Al vlieghe het wilt tot in de keel;
 En is dat niet een groot verdriet?
 Al ist soo goet ten smaeckt hun niet.
 Daer sijnder oock op onse wijck,

Die aen dit volckxken sijn gbelijck;
 Want niet en worter oyt ghekockt,
 Of niet en worter oyt ghebrockt,
 Of wel daer is wat dat mistaet
 Of aen 't ghesoden of ghebraet.
 Al is de sause noch soo soet,
 Al is de spijs noch soo goet,
 Al is de schotel noch soo net,
 Al ist capoenje noch soo vet;
 Daer is noch alrijt dit of dat,
 Nu ist te droogh, nu ist te nat,
 Nu ist te suer, nu ist te soet,
 Ten is noyt soo het wesen moet;
 Soo datmen noyt gheen Kockx en vont;
 Al liepmen schier de werelt ront,
 Die hun sal koken naer den tant
 Is dat niet Luye-lecker-lant?
 O leckerbeetje wel ghemaect
 Aen wie dat noyt de spijs en smaect!
 Voor wie men noyt en kockt te goet,
 En alrijt 't schouwken roocken moet:
 Siet eens dees teere kinders aen,
 Die laeten 't beste beetje staen,
 Dat hun aen taefel wiert ghedint,
 Om te vereeren 't soete kint,
 Het welck de reyne Moeder-maecht
 Ontrent haer suyver borsten draecht.
 Siet dan voort aen ten allen tijdt,

156 t'Samensprake tusschen 't Italiaens.

Dat ghy soo lekker niet en sijt :
Maer is het goet of is het quaet ,
Of is het in de middel maet :
Nut spijs en dranck met danckbaerheyt,
En hout altijd de maeticheyt :
Volght somtijts oock dees kinders aert ,
En oock een Iesus beetjen spaert :
Maer hout ghy van het spaeren niet ,
Siet dat ter eeren Godts gheschiet.

Belgica.

Daer heeft *Poetica* fraey de lekker-beetjens gekrauwte en hun saligheyt gheseydt, doet sy niet *Italica*?

Italica.

My dunckt het oock *Belgica* dat sy de selve lustich in hun garen heeft ghesoten en hun lesse ghegheven ; maer sy en sullen even wel daerom niet laten het schauken te doen rooken.

Belgica.

Dat is waer *Suster*, maer even wel sy hebben het moeten hooren; willen sy nu hun profijt daer mede doen, ten hanght maer aen hun. Maer laet ons dese Lecker-beetjens laten en van wat anders prate. Wy hebben te voren bethoont lieve *Suster*, hoe dat de Kinderen vanden H. Patriarch *Elias* hunne H. Vader inden yver tot de eere Godts en het medelijden

delijden tot alle bedruckte menschen hebben na-
gevolgt. Nu moeten wy bethoonē hoe dat sy ooc
hunnen gheest hebben mede ghedeelt aen ander
menschen, ghelijck hunnen H. Vader *Elias*ijnen
gheest heeft mede ghedeelt aenijnen eersten so-
ne *Elisens*, en vervolgens aen de ander kinderen der
Propheten, naer de ghetuyghenisse vanden Heyli-
ghen Gheest, die van hem seydt: *Prophetas facis suc-
cessores post te.* (1) dat is: *Ghy maeckt Propheten naer-
volgbers, naer u.* Dit is onder ander te bemercken
inden H. *Angelus* Martelaer, die soo vanijnen uyt-
nemenden gheest aen sijne Broeders heeft mede-
gedeelt, datter veel sijn Enghelsche manieren heb-
ben naer gevolgt. Dit wort ons voor den eersten
claerlijck bethoont inden natuerlickē Broeder
van desen H. Martelaer enijnen alderlieffte twee-
linck, dē H. *Ioannes* Patriarch van *Ierusalem*, die soo
vanijnen gheest heeft mede ghedeelt, dat sy by na
ghelijckformich in deughden sijn opghewassen;
soo dat sy ghelijck sijn ontfangen, ghelijck sijn ge-
boren, ghelijck sijn in het Clooster ghegaen, ghe-
lijck sijn Priester gheworden, ghelijck sijn Begaeft
gheweest met de gave van mirakelen, en ghelijck
sijn ten Hemel ghevaren: soo dat dese HH. Twee-
linghen, nochtans eenlinghen inde deught, wel
hadden tot malkander moghen segghen:

Ick met u en ghy met my:

Nimmermeer en scheidē wy.

Maer den geest vande *H. Angelus* en heeft niet alleen aenghevat het herte van synen alderliefsten Broeder, maer oock van al de gene die Medeghesellen syn gheweest van desen *H. Martelaer* in synen reysen, vierighe predicatien, wonderlijke mirakelen, en bloedighe Martelie; want achter latende den salighen *Lanfrancus* *Siciliaen*, die op de selve uro met den *H. Angelus* door de vreedt handen van *Beringarius* de croone der Martelie heeft ontfanghen inde stadt van *Leocata* in *Sicilien*; al syn ander Medegesellen syn om hunnen wonderliken geest, die sy vanden *H. Martelaer* hadden mede gedeelt; verheven geweest tot de Bischoppelike weerdicheyt; onder dese is gheweest den weerdighen *P. Henoch* Patriarch van *Ierusalem*, die het leven vande *H. Angelus* heeft beschreven, die van *Thomas Bellersus* Apostolicken Notaris van *Palermo* saeligh wordt ghenoomt, en vande Carmeliten onder de Heylige des Oordens wordt gheleest inden Calendier van *Mechelen*, op den 12. August. De ander besonderste Medegesellen vanden *H. Angelus* Martelaer syn gheweest den weerdighen Pater *Ioseph* Bischop van *Emmaus*, en den weerdighen Paer *Petrus* Bischop van *Bethleem*, van de welcke den eersten Maect indē voorseyden Calendier van *Mechelen* den 13. Junij, en den tweeden op den 4. dagh der selve maendt. Dit is in dese weerdige Mannen (die van sommighe met den tytēl van saelighē worden vereert) te bemercken

bemercken, dat sy al hunne deughden schijnen me-
de ghedeelt te hebben van de volheyt der deugh-
den met de welcke de Godt-saighe ziele vanden
H. Martelaer Angelus was begaest: soo dat den Co-
nincklicken Propheet wel mach segghen (1) *Cum
sancto sanctus eris*. Dat is: Met den Heylighen sult ghy
heyligh wesen. Maer ter contrarien soudemen kon-
nen segghen met den selven Propheet: *Cum perverso
perverseris*. Met den boosen sult ghy boos wor-
den; want gelijk den Vlaemschen Poet wel seyt:

Met den mancken leert men hincken;
By den vylen leert men smaken;
Daerom vrienden wie ghy sijt,
't Quæet gheselschap dient ghewijs.
Die met bonden gaet te bedt,
Deelt van sijne vloeyen met.

Soo dat dit soo waer is als dit spreek-woorde.

Soght vrient met wie dat ghy verkeert,
Soo heb ick amen aert gheleert.

Daerom leght Boetia seer wel:

Het spreek-woort heeft ons wel ghelert;
Dat yder mensche wost vereert,
Met die waer me dat hy verkeert;
Schout dan de menschen van ghebrek.

Re 2

*Want die gheraecht ontrent het peck,
Eylaes! hy krijght soo haest een leek.*

Italia.

Maer zenghesien lieve Suster dat ghy daer van den gheest hebt ghesproken die dele weerdighe Mannen vanden H. *Angelus* hebben mede gedeelt; seght my eens oft sy oock mede ghedeelt hebben van sijnen gheest der prophetye?

Belgica.

Daten heb ick niet ghelesen; maer wel dat den H. *Angelus* vanden Vader des lichts met meer ander HH. Kinderen vanden H. Vader *Elias* met de gave van prophetye sijn vereert gheweest; want onder ander saken heeft desen H. Martelaer inde Kercke van S. Jan van Lateranen binnen Roomen na sijne predicatie, inde welcke de HH. Patriarchen *Dominicus* en *Franciscus* teghenwoordigh waeren, voorseyt aon den Seraphinischen Vader *Franciscus*, dat hy in sijn lichaem soude ontfangē de vyf bloedige wonden van sijnen Salighmaker: van dē welken aen hem oock wierdt voorseydt sijn glorieuse martelie. Maer als wy soudē willen spreken van eenighe kinderen vanden H. Patriarch *Elias*, die vanden Vader des lichts sijn verlicht gheweest in hun verstant, niet alleen aengāende de gave der prophetye, maer oock aander boven-natuerlijcke gauen

gaven, daer in heeft tot verwonderinghe uyt gheschenen den weerdigen Broeder *Ioannes à S. Samson* eenen spieghel van alle deught ende heylicheyt : vanden welcken wy te vooren een weynich hebben ghesproken ; maer al ist datmender veel af sprake, men soude even wel te luttel spreken naer sijn verdiensten ende wonderheden die den Almoghenden Godt door desen blinden Leecke-broeder heeft uytghevrocht : die soo veel in ghetal en soo seltsaem in manieren sijn : dat met reden daer in hemel ende aerde verbaest staet. Noch en peyst niet *Italica* dat ick hier te wijt-mondich hebbe gesproken ; want sijn leven in het Francoys en latijn beschrevē thoont maer al te claer dat het waerachtich is dat ick hebbe geseyt. Want om achter te laten sijnen brandendē yver tot de salicheyt der zielen, sijn opghetogentheden, openbaringen, en mirakelen voor en naer sijn doot, dat soude moeten ghenoech sijn om een yghelick te doen verwonderen, dat hy soo verlicht was in sijn verstandt en begaest met sulck een uytnemende gaven en gracen, dat oock de Bischoppen en ander Prelaten der H. Kercke in veel ghewichtighe saken aengaende het gheestelick leven ende innichste vereeninghe met Godt hem te rade hebbē gegaen: want hy was in dat Goddelick wesen soo doordroncken en soo door-straelt met het Goddelick licht : dat hy somtijds straelen scheen te schieten uyt sijn aensicht,

(1) het welc aen sommige, en namentlic aendē seer edelen Heer *Morlencour* scheen te blijncken als een sonne; tot dat hy tē lesten tot het aenschouwen van de Sonne der rechtveerdicheyt (naer dat hy eenighe wonderlicke boecken achter hadde gelaten) is gheropen gheweest inden Hemel, in het Clooster van *Rennes* in *Britannien* in het jaer 1636. opdē seest-dagh vande verheffinghe des *H. Cruxs*. Op sijn marmeren graf, aen het welc veel wonderliche den gheschieden, staen veel schoone sententien sijn leven naer het leven uytbeeldende, en onder ander de woorden die den *H. Gheest* van sijnen tweeden *H. Vader* den *H. Eliseus* heeft geleyt. Te weten: (2)

In vita sua facit monstra

Et in morte mirabilia operatus est.

Dat is:

In sijn leven heeft hy ghedaen vromde saken, en in sijn doods heeft hy wonderbeden ghevraecht.

Desen wel-sienden blinden, levenden dooden, en ongheleerden gheleerden Broeder van *Onse lieve Vrouwe des Berghs Carmeli*, heeft eertijds met een Lof-dicht vereert geweest vandē eerw. Heere *Guilielmus Bolognino* Licentiaet inde *H. Godtheyt* Canoninc van Antwerpen en visiteerder der boeken, van het welck noch een exemplae hanght inden pandt der *Lieve Vrouwe broeders* te *Mechelen*; maer

(1) *P. Mathurin. à. S. Anna in vita c. 9.* (2) *Ecclasiast. 48.*

Maer aenghesien dat desen lof-weerdighen man
meer als een Lof-dicht verdient en Poetica baere
snaren heeft gheset, so sal ick de selve noch een
Lof-dichtjen r'sijnder eeren laten voor den dagh
brenghen, het welck luydt op dese maniere :

Lof - Dicht

Ter eeren vanden wel-lieden blinden Broeder

IOANNES A. S. SAMSONE

Onse Lieve Vrouw Broeder:

Die blindt sijnde naer den lichaem, de welstienste verstan-
den in 't sien heeft achterhaelt.

O Vader van het licht ! ô Schepper vander Sonnen!
O wesen sonder endt ! 't welc noyt en heeft begonnen!
Die 't aenghename licht uyt 't duyfter vanden nacht (1)
Schier met een woort alleen hebt certijs voortgebracht,
Begaeft my met u licht, om vā u licht te spreken,
Waer me ghy hebt begaeft, en binnen hebt omficken,
De ziel wien's eyghen naem hier ons voor ooghen staet,
Die met haer licht mijā licht al verr' te boven gaet,
Want wie sal andersins de werelt konnen throoghen,
Dat iemandt wel kan sien berooft vā bey sijn ooghen?
Dat iemandt wel kan sien, die noyt nochtans en saght,
Vā dat hy als een kindt noch inde wieghe laght,
Het is een wonderheyt die niemant kan verkonden,
'T is een verholcetheyt die niemant kan doorgronden:

R 4.

Het

(1) Gen. I. v. 3.

Het is een seldtsaem stuck: en met een woort gheleyt,
 Het is een nieuwen vondt van Godts almoghentheyt.
 O wonderbaren man ! wie kost u stem bedwinghen?
 Oft ghy moest menichmael met eenen DAVID singhen;
Den nacht sal wordē dagh, den nacht is my een licht, (1)
 Als ick soo wel kan sien berooft van mijn ghesicht.
 Oft met LAURENTIUS mocht ghy met reden segghen,
 Als ghy dat Godt u doet, hy u komt t'overlegghen:
Den nacht die my bevāghet en heeft geen duysterheyt, (2)
 Maer is als eenen dagh verlicht met claricheyt.
 Want siet ghy komt in't licht en ghy hebt licht verloren,
 Ia ghy sijt sonder licht hier in het licht gheboren:
 Hoe wel het eeuwich Licht heeft soo u ziel door-straelt,
 Dat sy de wijste lien in't sien heeft achterhaelt.
 Wat segh ick achterhaelt? Ghy hebt oock door u leven,
 En door u poecken self door u in't licht ghegheven,
 Berhoont dat uwe ziel in haere blindheyt sagh,
 Veel beter als veel sien oock inden claren dagh.
 Want siet daer sijnder veel, al hebben sy twee ooghen.
 Sy gaen als blinde-mans ter aerden neer-ghebooghen:
 Ghy saeght al waert ghy blind, maer die sijn siende blind,
 Om dat 't waerachtich licht van hun niet wort bemint.
 Hoe wel moest SAMSON sien berooft van sijn ghesichten,
 Als hy een ander kost soo naer de ziel verlichten?
 Dat de gheleerde self met hun vernuft verstandt,
 Oock baden om te sijn gheleydt door sijne handt.
 Voorwaer een wonder saec, den blinden moestmen leyden,
 Maer hy weet nu den wegh de siende te bereyden:
 Als sy door sijnen raedt vertrocken naer de baen,
 Om door den kortsten wegh naer hunnen Godt te gaen.
 Den blinde-man die leydt, de siende soudē dolen,
 Al waren sy noch eens gheleert in d'hooghe Scholen;

Siet

(1) Psal. 138 v. 11. (2) Mea nox obscurum non habet,
 sed omnia in luce clarescunt.

Siet hoe den grooten Godt de kleyn' alhier verheft,
 Als oock hun kleyn verstandt de groot' veer overtreft.
 Maer nu den goeden Godt heeft hem noch meer verheven,
 Als hy hem naer sijn dootd het leven heeft ghegheven,
 En nu sijn siel verheught met 't ongheschapen licht.
 't Welck inder eeuwicheyt sal staen in sijn ghesicht.
 Ick segh hier tot besluyt, CARMELE wilt verblijden,
 Om dat Godt met DIT LICHT vereert heeft onse tijden:
 Maer siet dat ghy DAT LICHT stelt op den Kandelaer,
 Op dat Oolt, West, Suydt, Noort sy sijnen glans ghewatr.

Belgica.

Tot noch toe lieve Suster *Italica* hebt ghy moghen hooren hoe dat den H. Vader *Elias* sijnen gheest heeft mede-ghedeelt aen sijne Kinderen, en oock sijne Kinderen aen malcanderen; en hoe den Vader des lichts niet alleen den voorseyden H. Patriarch en heeft vereert met de gave der Propheete, maer oock sijne Sonen: bovendien hun begiftende met andere boven-naturelijke gaven, ghelijck het in desen wel-sienden blinde-man heeft ghebleken; soo dat met wonder is te bemercken dat Godt almachtich by naer het selve heeft aen de Kinderen ghegheven het welck hy eertijts aen den Vader hadde ghejont.

Italica.

O *Belgica* ghy voeght daer met reden by dat woordeken *by naer*: want den almoghenden Godt en heeft hun niet ghegheven eenen vierighen wagen en ylammige peerden om hun, ghelijck hun-

nen heylighen Vader inden Hemel te voeren.

Belgica.

Met uwē oorlof *Italica*; want veel van hun hebben gheestelicke waghens en peerden ghebruyckt, om sich met den geest inden Hemel te voeren: dat sijn de crachtē van hunne zielē en hunne brandende begheerten die sy ghehad hebben om ontbonden te sijn en met Christo te wesen. Onder dese is den *H. Andreas Corsinus*, die op eenen Kerst-nacht door de Coninghinne des Hemels de blijde maren gehoord hebbende van sijn saligh overlijden, meer als oyt te vooren wiert ontsteken met eenen soo hittighen dorst om ontbonden te wesen, dat hy alle sijne crachten heeft ghebescicht als vlammige peerden, en sijn ontsteken begheerte als eenen vierigen waghens om sich ten Hemel op te draghen; wiens grondt-hertighe versuchtinghen ende vierighe wenschen *Poetica* aldus beschrijft.

Siet *Corsinus* met verlangen
 Roept wat dat by roepen can:
 Hoe lanck sit ick hier ghevanghen!
 Sal my niemant lassen dan?
 Moet ick altijd hier versuchten
 In dit droevich tranendal,
 En soe derven de ghemachten
 Die den Heer my gheven sal?

Sal

Sal ick dan gheen troost vermerken
 Naer soo menich droef gheklagh?
 Ach dit leven is my sterven!
 Om dat ick niet sterven magh.
 Want voorwaer hier latck te leven
 Is my droefheys ende pijn,
 Daerom wort ick als ghedreven
 Om by mijnen Heer te sijn.
 Christus soeck ick te aenschouwen
 En het ongheschaepen goet:
 Wie sal op de werelt bouwen,
 Die eens nedersincken moet?
 Ach wie sal my dan ontbinden,
 Van dit lichaem van de doot?
 I sser niemant dan te vinden
 Die my helpt uyt d'esen noot?
 Komt hier al ghy snelle winden
 En verheft my in de locht,
 Wilt my op u vleughels binden,
 Och dat ick eens vliegghen mocht!
 O wie sal my in dit leven,
 Als een voghel maecken vlugh!
 Kan my niemant pluymen gheven
 En twee vleughels op den rugh?
 Snellen Avont uwe pluymen
 Waeren my de beste stof:
 Om dit leeghe dal te ruymen
 En te gaen naar 's Hemels hof.

of

Of had ick Elias waeghen
 Met sijn peerden by der hant:
 Om my selven op te draeghen
 Naer het Hemels Vaderlandt.
 Kan ick gheen en troost verwerven
 Die my helpt uyt desen noot:
 Soo ist leuen altijd steruen,
 Tôt dat ick eens smaeck de doot.

Belgica.

Hoort ghy wel Suster hoe dat *Corsinus* door sijne vierighe wenschen sich als met eenen vierighen waeghen opvoert ten hemel? siet ghy wel dat hy alle de krachten sijnder siele inspent als moedighe peerden, en de selve door gront-hertighe versuchtinghen de spoore gheeft om dus te snelder te loopen naer de baens van het Hemels Vaderlant? door dierghelijcke middelen wiert oock het herte van den Saligen *Francus van Sena* opghedraghen ten Hemel, in der voeghen datmen hem somtijds door de kracht van het inwendich vier der liefde sagh hanghen tusschen Hemel en Aerde omcinghelt met een Hemels licht: loo dat het Clooster door sijnen brant in brant scheen te staen: en over sulckx de Religieusen brant-leeren en water by der handt brochten om dien te blusschen, ghelijck tot ghedachtenisse van sulck een wonderlijcke sacle inde Kercke der Carmeliten te

Gheend

Ghendt, en op andere plaetsen in schilderye wordt nyt-ghebeekt. By dese magh ghevoeght worden den faelighen *Nicolaus Gallicus* den VII. Generael der Carmeliten, die met sulck een vierighe be-gheerte ontsteken was, om onbonden te sijn en met *Christus* te wesen, dat hy schier niet en kost wachten tot dat de doot hem van den bant des lichaeme soude ontbinden; daerom maeckte hy vier-pijlen in het *Forneys* van sijn brandich herte om naer den Hemel te schieten, en aldus den selven in te nemen met ghewelt: ja sijne penne is ten le-ften selve eenen schicht gheworden, als hy schreef (1) dat vierigh boecxken ghenoecht *Sagitta ignea* dat is den *Vier-pijl*: door het welck hy oock sijne ondersaeten socht te ontsteken met de selve be-gheerte, hun daerom aenprekende de eenigheyt, in de welcke dierghelijcke pijlen beter als in het ghewoel des werelts konnen ghedreven worden naer de *Stad* van het Hemels *Ierusalem*. Hier toe verweckt ons oock *Poetica* als sy seyt:

*Siel en laet u niet verdrieten
Schichten naer die Stad te schieten
Diemen in neemt met ghewelt;
Want alhier aldus te suchten
Baert ons d'eeuwighe ghenuchten,
Die voor prijs sijn voor ghestelt.*

Maer

(1) *Arnoldus Bostius* in *specul. Hist.* lib. 7. cap. 25.

Maer wat ſal ick ſegghen van de gront-bertighe verſuchtinghen die de Seraphiſche *Therēſa* als vierighe pijlen heeft gheſchoten naer het Hemels Vaderlant? haere vierighe begheerten met de welcke ſy verlangde naer het minnelijk omhelſen van haeren Hemelſchen Bruydegom, waeren ſoo uytnemende, dat ſy gheduerich ſcheen te ſterven een vrede doot ſoo lanck als ſy van haeren beminden was afgheſcheyden; en daerom ſloeg ſy menichmael met een groote bewoghelickheyt haere ooghen naer den Hemel, roepende uyt den grondt des herten in haere moederlicks taels deſe woorden:

Ai que larga es esta vida!

Que duros estos destierros!

Esta Carcel, y estos hierros!

En que esta el alma metida!

Solo ſperar la ſalida,

Me causa un dolor tan fiero,

Que muero porque no muero,

Dat is in het vlaems ſoo veel te ſegghen als:

Ach hoe lanck is die leven!

Hoe ſwaer deſe ballinſchappen!

Deſen

Dezen kercker ende boeyent

In de welcke de ziele is ghestelt

Alleen te wachten den uytganck,

Veroorsaeft aen my soo groot een pijn,

Dat ick sterve, om dat ick niet en sterve.

Dat sij de vierighe woorden van de Seraphin-
sche Moeder Theresia, die noch uyt een brandiger
herte voorts quamen: door de welke sy ghenoech
te kennen gaf, dat haere ziele was haeckende ende
snaeckende naer haeren hemelschen Bruydegom,
ghelijck eenen ghewonden Heert naer de fonteyne
der wateren. In haeren brandt wiert ten lesten soo
groot, dat sy meer door den onverdraeghelicken
brant der liefde, als door sieckte is ghestorven; (*)
soo dat Iesus haere Bruydegom sijn beminde Bruyt
in dese ghestelsnisse siende, als met medelijde be-
vanghen sijde, in het leste van haer leven sich on-
der de Choren der Enghelen aen haer verthoon-
de, haer noodende om te ontfanghen de croone
der glorie, ghelijck de H. Kercke inden Eof-sangh
van haeren Eerst-dagh belijdt met dese woorden:

Sponsique vocet audit,

Veni Soror de monte

Carmeli ad Agnū nuptias,

Veni ad coronam gloria.

Het

(*) In festo eius lect. 6.

Het welck *Poetisa* in het Vlaemsch hier onder
sal uytlegghen, voor den eersten nochtans spre-
kende van de

VIERIGHE BEGHEERTEN VANDE

Seraphinsche Moeder Theresia

TOT HAEREN

HEMELSCHEN BRUYDEGOM,

Die haer is noodende tot de Croons der Glorie.

Hoe langteylas! hoe lang duert dit verdrietich leven!
Hoe lastich is dit pack, 't welck my niet wil begeven!
O Kercker vol verdriet! waerom hout ghy soo lanck,
Dit hert dat vliegghen wil, beneden in bedwanck?
Wanneer sal eens den dagh met langh-ghewenste straelen,
Wanneer sal eens dat licht ten lesten op my daelen?
Dat ick, ô goeden Godt! u eens aenschouwen sal,
En reysen naer u vreught uyt dit droef traenen dal!
Wat ist, seght my ô Heer, dat my hier houdt ghevanghen,
En my van u vervremt, naer wien is mijn verlanghen?
Vobrwatreen dagh alleen dunckt my wel duyfent jaer,
En eenen ooghenblick, al oft een eeuwte waer.
Thoont my, ô IESU soet! u aensicht vol van straelen,
Waer uyt den hemel self moetsijnen hemel haelen:
Want al dat buyten u, of is, of wesen sal,
Dat acht mijn ziel alleen voor druck en ongeval.
Laet dan mijn ooghen eens u claer ghesicht ghenieten,
En wilt op mijn droef hert u vreughde-pijlen schieten;

Volbrengt toch mijnē wensch, maect kort mijn lāge pijn,
En daermin hert al is, laet daer mijn ooghen sijn.
Wel aen mijn BRUYDEGOM, schoon boven alle menschen
Schoon boven alle schoon, schoon boven alle wenschen,
O vonck van mijnen brandt! ô fleurel van mijn hert!
Helpt my 't is meer als tijdt, helpt my uyt dese smert.
Den brandt wort my tegroot, ô Heer wilt my ontfermen,
En slaet een gunstigh' oogh' op dit mijn droevich kermen.
O IESU spoeyt toch aen, siet dat ghy niet en wacht;
Oft anders wort mijn hert door dese vlam versmacht.
Wel hoe wat ist voor vier dat my weer komt te naecken,
En doet meer als te vōor mijn hert en sinnen blaecken.
O liefde! wat is dit? ghy meerdert my de vlam,
Die eens uyt uwen schicht sijn eerste voetsel nam.
Gaet voorts brant meer en meer, 'ken sal u niet beletten,
Wilt dit onnuttich pack gheheel tot polver setten:
Op dat mijn aarme ziel die hier ghevanghen sit,
Mach vliegghen tot den Heer als tot haer eyghen wit.
Wel hoe dan mijn ghemoet! hoe komt ghy dus te voncken,
Door ongewoonen brandt? Mijn sinnen worden droncken.
Nochtans en hebb' ick noch den hemel niet ghenaeckt,
Alwaer men drinckt den dranc die zielen droncken maect.
My dunckt ick vlieggh om hoogh, ick vliege vander eerden,
Ick vaere naer de locht met onghetoomde peerden:
Ick sie beneden my wat al de werelt doet,
En hoe den dwalen mensch hier op der aerden vroet.
Ick sie de nieuwe stadt en haere poorten bsincken,
Ick hoore door de locht veel soete stemmen klincken;
Ick sie, my dunckt ick sie, het ongheschapen licht,
Dat met sijn grooten glans beschemelt mijn ghesicht.
Ick hoor een blijde schaer des Heeren daeden singhen,
Waer henen mijn vernuft? O wonder soete dinghen!
Ick sien het reyne Lam, en sijn bemide staen;
Maec euen wel het schijnt 'k en kan niet voorder gaen!

Ist minnen dan soo swaer? Ach wie sal kunnen leven,
 In dit gheweldich vier! de krachten my begheven:
 De ooghen my ontgaen, de liefde my ontbloot,
 Och oft ick sterven mocht de langh-ghewenste door!
 Het scheen als sy dit sey, dat sy quam te beswijcken,
 Als een die neder-sinckt, sy moest haer seylken strijcken,
 De liefde was te sterck, ja stercker als de doot,
 Die oock den Sone Godts met haere pijlen schoot,
 Sy was als een bloem die gaet haer bladers buyghen,
 Wanneer de heete Son haer sap komt uyt te suyghen,
 En soo haer dan de Son noch meer en meer beschijnt,
 Soo ist dat al haer kracht door desen brandt verdwijnt,
 Siet eens hoe dat sy licht, haer wanghen die als Roosen
 Af-staecken purper-root, sijn nu van kouw bevroosen,
 De doode verwe neemt allenskens d'overhandt,
 En 't kilt van buyten al, daer't al van binnen brandt.
 Soo lagh THERESIA in't leste van haer leven,
 Als haere weerde ziel het lichaem wild' begheven,
 Den polst verliest den slag, des praec maect geen gerucht,
 Men is alleen ghewaer dat sy naer JESUS sucht.
 Haer liefsten BRUYDEGOM lagh dit ghedurich strijden
 Uyt sijn verheven Throon met vreucht en medelijden,
 Hy daelde tot haer af, en riep met soet gheluydt,
 Kôt mijn beminde kôt, komt aen mijn lieve BRUYDT.
 Komt, komt THERESIA, en wilt van my ontfanghen
 D'onsterfelijkke croon, naer welck is u verlanghen,
 Komt mijn vriendinne komt, den Winter die is om,
 Ontfanght den vrede-kus van uwen BRUYDEGOM.
 Komt van CARMELUS Hof naer 's Hemels Hof verheven,
 Om inder eeuwicheyt met my in vreucht te leven,
 Komt soete TORTEL-DUYF, het is ghenoech ghesucht,
 Komt smaeckt voor kort verdriet nu d'euwige genucht.
 En soo is dese Seraphinsche Moeder niet soo
soer

feer door sieckte als door den onverdraghelijken brandt der liefde als eenen Phenix-voghel in het gheselschap van IESVS haeren Bruydegom ghevaaren ten hemel. Hier in staet Poetica verwondert ende vraeght:

Waer wasser toch een soeter doot,
 Als die de liefde d'ooghen sloot?
 Siet qualijck sloot sy haer ghesicht,
 Oft sy vont haer in't eeuwich licht,
 Verloest van pijn uyt allen noot,
 Voorwaer 't is steruen sonder doot.
 S'en sterft niet als een ander mensch,
 Maer s'heeft een doot voorwaer naer wensch,
 Een doot ghelijck den Phenix heeft,
 Die weder uyt sijn aschen leeft,
 Soo dat die soo in vlammen staet,
 Recht door sijn doot naer 't leven gaet.

Dat sy door liefde is ghestorven, schijnt noch haer herte op den dagh van heden te kennen te gheven, in het welck een wonde ghelien wort, oft door de schicht van den Seraphin die haer macghdelijck herte hadde door-boort, (1) oft door de kracht der liefde door het welck het selve is gheborsten. Ia soo wanneer den Eerw. Pater Generael in het Iaer 1650. het selve herte mer een groote

(1) P. Philip. à SS. Trin, in Hist. Carm. lib. 7. cap. 13.

eerbiedinghe was nemende in sijne handen, soo bevondtmen dat het tweemaal meerder wierdt als te vooren, en men sagh in het selve mirakeuleuselijk uytghebeeldt, niet alleen haer eyghen ghedaente ghelijck sy gheweest is in haer leven, maer oock eenen *Ecce Homo*; misschien dat Godt Almachtich daer mede wilde te kennen gheven, dat hy eens haer herte uyt hare borst hadde ghenomen en sijn herte inde plaetse ghestelt, gelijk haer leven vermelt.

In dese vierighe begheerte om ontbonden te sijn en met *Christo* te wesen, heeft de Seraphinische Moeder *Theresia* (1) naer ghevolgt haeren eerstgheboren gheestelijcken sone inde reformatie den weerdighen *Ioannes à Cruce*: want een weke voor sijn doot, al oft hy soolanc niet en hadde konnen wachtē, soo vraeghde hy gedurich van sijne Broeders wat dagh dat het was, en als den lesten dagh was ghecome, soo vraeghde hy wat ure dat was, segghende tot dry-mael toe aen de ghene die hem daer op antwoorden met een groote blijdschap, dat hy met hun den volghenden nacht de Mettenen niet en soude lesen, maer met de Enghelen in den Hemel, gelijk het oock is gheschiet; want soo men naer de Mettenē luyde soo seyde hy den leste Adieu aen sijne Broeders, en omcingelt sijnde met een clacrlight, soo gaf hy inde ghedaente van een

Duyve

(1) B. P. Philip, à SS. Trin. in hist. Carm. cap. 14. sub init.

Duyve ſijnen geest aen ſijnen Schepper. Ia P. *Marcus Antonius Alegre de Caſſanate* verhaelt dat in elck deel van ſijn lichaem, het welck een jaer naer ſijn overlijden ongheschieden is ghevonden, (1) ſich verthoonde het Beeldt ons Salighmakers, van ſijn Alderheylichſte Moeder ende andere Heylighen; nochtans niet aen een jeghelick op de ſelve maniere. By deſe voorgaende die gheſocht hebben ontbonden te ſijn om met *Chriſto* te leven moghen noch meer andere Kinderen vanden H. Vader *Elias* gherekent worden, en onder deſe de weerdighe *Egidia à S. Franciſco* (2) die noch een jonck dochterken ſijnde ſulck eenen afkeer hadde van de werelt, dat ſy op de hooge bergen en ander verheven plaetſen krom om daer te beter den Hemel te aenſchouwen. Ia de weerdighe Suſter *Margareta à Matre Dei Nonneken* van't Clooſter van *Ston* te *Brughe* nu maer gheſtorven in het jaer 1649. den 22. April, was ſoo, boven hare ſeltſame deughden, met haere ſinnen ſwevende inden Hemel, dat ſy niemāt en kende uyt het aenſicht, tē ſy door de ſpraeck, tot haer eygen mede-ſuſters toe die ſy uyt het aenſicht niet en kende, ſoo was ſy vereenicht met Godt.

Van ander moet ick ſwijghen *Italica* om het Coordeken niet te lanck te trecken en van ander ſaken ſpreken: het ghene gheſeydt is bewijſt ghe-

S 3

noech

(1) In Parad. Carmel decor. ad annūm 1591. fol. 435.

(2) Vineæ Carmel parte 6. cap. 9. num. 999. ibid.

noech hoe dat de kinderen vanden H. Patriarch *Elias* opghedreven ſijn gheweest door hunne vierighe begheerten ten Hemel, ghelijck hy tot den ſelven opghenomen is gheweest met eenen vierighen wagen.

Maer laet ons nu eens vande openbaringhen ſpreken met de welcke den almogenden Godt niet alleen deſen H. Vader op de berghen van *Horeb* en *Thabor* en heeft vereert, maer oock ſijne Kinderen ; hoe wel dat de ſelve niet altijd en ſijn gheſchiedt door ſijnen eyghen perſoon , maer ſomtijds door de alderheylichſte Maghet *MARIA*, de Enghelſche Gheesten en ander Heylighen. Voor den eerſten : als den H. *Elifens* binnen de ſtadt *Dothan* omringelt was vanden heyr-leger des Conincx van *Aſſyrien* die hem ſocht te dooden , ſoo ſach hy de Enghelſche Gheesten in een viſioen ſich ter hulpe comen (1) in de ghedaente van peerden en vierighe waghens.

Wederom den Heyligen *Bertboldus* eerſten Generael der Latijnsche Carmeliten ſach in die ſchroomelicke vervolginghe die ontrent het jaer duyſent een hondert ſeven-en-tachtentich was in *Paleſtynen*, veel zielen van ſijne Broeders met de Croone der Martelie verciert vande Enghelen draghen inden inden Hemel (1) Den H. *Breardus* den tweedé Generael

(1) Lib. 4. Reg. cap. 6.;

nerael sagh in sijn ghebedt den ghecruyften Salig-
 maker en sijn alder-heylichste Moeder. Den *H. Cyrillus* den derden Generael sagh op den dach van
 den *H. Hilariën* onder het *H. Sacrificie* der Misse
 eenen Enghel die hem twee silvere tafelen brocht
 inde welcke veel wonderlicke propheeten begre-
 pen waeren. Den *H. Angelus* inde wildernisse van
Quarantena sagh Christus onsen Saligmaker ver-
 gheselschap met veel Enghelen, die hem font als
 sijnen Apostel om het *H. Evangelie* te preken: en
 in het leste van sijn leven veropenbaerde hem den
H. Ioannes Baptista sijn bloedighe martelie. Den *H.*
Simon Stock heeft dickwils met de teghenwoordic-
 dicheyte vande Coninghinne des Hemels vereert
 gheweest op den Bergh *Carmelus*, en namentlick in
Engelandt als sy hem dat wonderbaer Kleedt van
 den *H. Scapulier* brocht uyt den Hemel. Den salig-
 ghen *Francus* van *Sena* en den doorluchtighen *Nan-*
nus Alvarus Pereira hebben dickwils oock het min-
 nelick aensicht van dese seer minnelicke Moeder
 moghen ghenieten. Den *H. Petrus Thomas* Patri-
 arch van *Constantinopelen* en is ooc van dese jonste
 niet berooft gheweest, als hy besorght sijnde voor
 sijn Oorden, van de selve weerdich is gheweest te
 hooren: *Betrouwt Petre de Religie der Carmeliten sal*
volherden tot het leste des werelts. Welcke belofte be-
 grepen wort in dese latijnsche versen:

*Dum fluet unda maris, curretque per athera Phoebus,
Vivet Carmeli candidus Ordo mihi.*

Dat is soo veel te segghen als

*Soo langh de Zee en son sal staen
En sal Carmelus niet vergaen.*

Maer wat sal ick segghen vanden H. Bisschop *Andreas Corsinus*? Desen H. Man is vā de glorieuse Coninginne des Hemels vereert geweest met hare tegenwoordicheyt in sijn eerste Misse in het *Clooster vanden Bosch* buytē *Florentien*: seggende tot hem: *Ghy sijt mijnen dienaer en in u sal ick glorieren*. Ia sy veropenbaerde haer ooc aē hem op dē Kerstnacht ten tijde der Misse, hem de blijde maren bringhende van sijn saligh overlijden; segghende dat sy hem noode om de Coninck-seele met haer te houden inden Hemel, ghelijck het oock is gheschiet, want hy gaf op den dagh vande HH. dry Coninghen sijnen gheest aen sijnen Schepper.

Ia de voorseyde Coninghinne des Hemels, die teghenwoordich gheweest hadde inde eerste Misse vanden H. *Andreas Corsinus*, wilde oock tegenwoordich wesen inde kleedinghe van den H. *Avertanus*, ghelijck de levens van alle de voorgaende Heylighen vermelden. Hier en wil ick niet verhalen, hoe dat sy in sommige Capitels des Oordens haer sielick heeft verthoont; hoe dat sy haeren mantel

over

over de Religieusen uytſpreyde, ghelijck een kloc-
hinne haere vleughelen over haere jonghskens;
hoe dat ſy ten tijde dat de Religieusen den *Salve*
Regina ſonghen hun heeft ghetoont haer alderſoet-
ſte Kindeken *Ieſus*; hoe dat ſy aen elcken Broeder
inden Choor ſtaende verſcheyden ghiften vereer-
de, en ſoo voorts, want dat waer het coordeken te
lanck uyt ghetrocken: een ſake is my ghenoech dat
ick ghethoont hebbe dat ſoo wel de kinders van
den H. Patriarch *Elias* als den Vader vereert ſijn
gheweest met wonderlijcke viſioenen ende open-
baeringhen.

Italica.

Maer lieve Suſter en hebben de Dochters van
deſen H. Vader deſe jonſte niet ſoo wel ghenoten
als de Sonen ?

Belgica.

Souden ſy niet *Italica* ? daer van weet de H. *An-*
gela wel te ſprekē, die met ſoo veel openbaringen ,
viſioenen ende revelatien van Godt Almachtich is
vereert gheweest, dat ſy daer van eenen gheheelen
boeck heeft geſchreven, ghelijck met ander Schry-
vers wort vermelt van P. *Martinus del Rio* (1) en P.
Antonius Poſſevinus (2) alle bey Priesters der Socie-
teyt Ieſu.

S 5

By

(1) *Disquiſit. Magic lib. 4. cap. 1. quaest. 3. sect. 4.*

(2) *In Append. appar. Sacri.*

By deſe Enghelinne (want *Angela* is Enghelinne gheſeydt) moghen ghevoeght worden de ſalige *Ioanna de Regio*, *Archangela de Frino*, *Agnes de Caſtellanos*, *Anna de Salazar*, *Thereſia* en *Maria Magdalena de Pazzi*, die allegader tot verwonderinghe met viſſioenen, openbaringhen en opghetrockentheden van Godt Almachtich ſijn vereert gheweest, en beſonderlick de *H. Thereſia*, die ſoo wiert voorkomen van haeren hemelſchen Bruydegom met den ſeghen der ſorticheyt, dat ſy hem badt daer in een mate te willē ſtellen, om dat ſy haer te groot docht te welen: want onder andere gaven ſoo gaf hy haer in ſienelicke ghedaente ſijn trouwe, nemende haer tot ſijn Bruydt, ghevende voor eenen onder-pandt der liefde ſijn eyghen herte, ghelijck haer leven vermeldt (1) Niet minder en was de jonſte vande hemelſchen Bruydegom tot de ſalighe *Maria Magdalena de Pazzi* als hy haer niet alleen en trauwde voor ſijne Bruydt inde teghenwoordicheyt vande Coninghinne des Hemels, den *H. Auguſtinus*, *Angelus* en de *H. Catharina van Senen*, maer oock daeren boven veropenbaerde de verholenſte myſterien van ons H. Gheloof; want ſy ſagh eens in een viſſioen den H. Vader *Auguſtinus* tot haer neder-dalen die met eenen gulden priem ſcheen op haer herte te ſchrijven (2) *Verbum caro factum eſt. Het Woordt is vleefch geworden*, van welcke de eerſte gheſchreven woorden

(1) Ribera in vita cap. 7. (2) Vincentius Puccinius in vita.

woorden waeren met gulde letteren en de ander met bloedt. Ia den Saelighmaecker stelde op eenen tijdt sijn doorne Croone op haer hooft, haer boven dien begavende met sijn vijf H. Wonden, die tot haer maeghdelick hert, handen en voeten daelden als blijnckende stralen, door de welcke sy wierdt als een oprecht beeldt der bloedighe Passie van haeren bloedighen Bruydegom: want haer leven vermelt dat sy in een landduerighe opghetoghentheyt in haer lichaem uytbeelde alle de tórmenten die onsen Salighmaker in sijn bittere Passie heeft gheleden; het welcke *Poetica* aldus beschrijft.

*Sy is seer wonderlijck den tijt van veertich daeghen
Verheven tot de locht daer't al de Nonnen saeghen,
Alwaer dat haere ziel veel saecken heeft ghesien,
Die't leven vande Maeght in't lanck ons can bedien.
Maer ick stel dit nu al om cortheyt hier ter sijden,
En toon u maer alleen een beelt van Christus lijden,
Want sy verтоond' in haer dat Christus heeft gedaen,
Waer in dat jeder sal met recht verwondert staen.
Nu was het bloedich zweet, als Christus op haer wangē,
Nu wiert sy inden hof gheknevelt en ghevanghen,
Nu wiert sy als den Heer ghetrocken en ghesleurt,
Nu wiert haer teere lijf met gheesselen verscheurt:
Nu saghen haer ghelijck met doorenen becroonen,
En op Lytostrotos haer selven te verтоonen,
Nu ghinck sy hier en daer, al slepend' door het huys,*

Al

Al of sy waer ghelaen met 't hout van't heyligh Cruys;
 Ia sy heeft cruys-ghewijs, niet sonder groot beweghen,
 Als aen een Cruys ghehecht, ter aerden vast ghelegghen,
 En heeft op dees manier ghecruyst haer opgherecht,
 En honck soo aenden muer als aen een Cruys ghehecht:
 Daer sprack sy met den Heer de seven laetste woorden,
 Die al de Nonnekens met droeve traenen boorden,
 Sy waeren al beweeght, maer dat noch aldermeest,
 Als sy met IESVS scheen te gheven haeren gheest:
 Want fiet als sy nu bad het laetste woordt ghesproken,
 Haer lippen wierden peers, en d'ooghen heel ghebroken,
 Daer was gheen leven in, de leden waeren koudt,
 Ia scheen met Christus door ghebenaeghelt aen het hout.

Wie heeft oyt ghehoort soodanighe wonderheden *Italica*? Siet ghy nu wel dat niet alleen den H. Patriarch *Elias*, maer ooc sijne Sonen ende Dochters met opghetoghentheden, visioenen en openbaringen van Godt Almachtich sijn vereert gheveest?

Italica.

Ick sie dat seer wel Suster, en ick staen verbaest als ick dit hoore; maer sijnder gheen openbaringen aen ander Kinderen vanden selven H. Vader gheschiedt?

Belgica.

Och jaet lieve Suster; want om ander achter te laten

laten den seer eerweerdigen Heer *Augustinus Wichmans* Abt van Tongerloos vermeldt (1) dat in het jaer 1578. den 12. Februarij, soo de Geusen het Clooster vande Carmeliteresse te *Vilvoorde* bespronghen en in brandt staken, dat de Nonnekens op de mueren van het Clooster saeghen de Coninghinne des Hemels met eenen witten mantel ghekleedt, die de vlammen uytbluste, en soo daer sommighe van de selve meenden op den dormter te comen, soo joegh sy de selve van daer, vā de welcke eenighe uyt verbaestheyt ter aerde vielen. Dese weerdighen Prelaet verhaelt daer en boven dat soo de voorseyde Nonnekens aldaer in ruste niet en konden leven, om den op-loop der Geusen, dat sy hun met het *Miraculeus Beeldt van Onse Lieve Vrouwe van Troost* vertroocken naer *Mechelen*; welck miraculeus Beelt een vande voorseyde Religieusen met naem *Suster Catharina Vayens* in eenen bussel stroy ghebonden op haer hooft droegh, om dat de Geusen die den wegh door hun straet-schenderye seer onvry maeckten, gheen achterdencken en soudē hebben dat onder het selve sulck eenen weerdigen schat was verborghen, met den welcken het voorseyde Nonneken gheluckelijck binnen *Mechelen* is ghekomen tot in het huys van *Mijn Heer Borsot* inde *Koestraet*; alwaer wederom ghebeurde een wonderlijcke saecke, door de welcke de Moeder

Godts

(1) In *Brabantia Mariana* lib. 3. cap. 74.

Godts haer Beeldt en haere dienaressen beschermde; want in het Jaer 1580. soo de moetwillige Geusen de stadt van *Mechelen* overmeesterden, en een van de soldaten als eenen briesschenden Leeuw inde camer quam in de welcke het voorseyde mirakelcus Beelt wiert bewaert; soo is hy terstont door het ghesicht van het selve als in een Lammeken verandert, sonder jemandt leet te doen. Meer ander wonderlijcke saecken verhaelt den voorghemelden Abt van *Tongerloo* die daer naer te *Vilvoorde* sijn gheschiet.

Italia.

Nu sien ick wel dat de minnelicke Moeder Godts op den selven tijdt heeft beschermt haere Kinders de Carmeliteren van *Vilvoorde*, op den welcken den H. Vader *Elias* beschermde sijne Sonen de Carmeliten van *Mechelen*, als hy met sijn zweerdt de Geusen verjoegh van hunne Kercke.

Belgica.

Dat heb ic ooc bemerct lieve Suster en oock dat Godt almachtich altijdt de onnoosel beschermt, oft als hy hun laet voor eenen tijt verdrucken, soo sal hy even wel door eenige wonderheden veropenbaeren dat hy voor de selve sorghe draeght en hun maer en laet vervolghen, lasteren en dooden, om hun meer te verheffen. Dit heeft onder ander ghebleken inden eerwaardigen Pater Ioannes Latijmer
een

een gheleert Man vande Vniversiteyt van *Oxford* in *Engelandt*, die eenighe boose menschen (om dat hy het verraet hadde ontdeckt teghen den Coninc *Richard* den tweeden opgherockent) inden nacht op een horde van wilsen ghevlochten swaerlijck hebben gepijnicht en wreedelick ghedoodt; maer Godt Almachtich heeft dese wreede doot van desen onnoofelen Carmeliet, die hem inden nacht was aengedaen, inden dagh willen kenbaer maken door een wonderlickē saecke in teecken van sijn onnoofelheyt; want den eerw. *P. Abraham Bzovius* Predicheer betuyght (1) dat de horde van wilsen ghevlochten, op de welcke sy hem hadden getormentert mirakeleuselick heeft beghinnen te bloeyen, ghevende het ghesicht aen eenen blinden,

Italica.

Voorwaer Suster de alende ooghe Godts heeft daer wel ghethoont, dat sy oock het ghene dat inden nacht ghelchiedt, inden dagh can openbaren om de onnoofelheyt van haere dienaren te verclaren. Maer aenghesien ghy van te voeren ghelprocken hebt vande sorghe die den H. Patriarch *Eliaz* heeft ghethoont om sijne Kinderen van het Clooster van *Mechelen* te beschermen; seght my eens of hy oock de ander Cloosters in *Engelandt*, *Vranckrijk*, *Duytslandt* en *Nederlandt* heeft beschermt?

Bel-

(1) In Annal. ad annum 1384.

Belgica.

Dat en heb ick niet ghehoort *Italica* : Ia in teghendeel heb ick ghehoort dat de Ketteren veel Cloosters ende Provincien vande Oorden vanden H. *Elias* ofte *Onse Lieve Vrouwe Broeders* hebben verwoest. Want willen wy eerst van *Engelandt* spreke aldaer hebben de Protestanten, die den Coninck *Henricus* den achtsten sijn ooren hadden vol gheblasen, de Kinders vanden H. Patriarch *Elias* met de ander HH. Religien uyt ghebannen, de selve beroovende van twee-en-ſestich Cloosters, in de welcke veel uytnemende Lichten der H. Kercke sijn voorts ghecome, van de welcke wy te vooren hebben ghesproken; onder dese was oock, om veel meer andere achter te laeten, P. *Guilielmus de Conventria*, die ghenoeemt wiert *Claudus*, dat is *Creupel*, om dat hy al wagghelende ginck; hoe wel dat hy niet creupel en was in deught ende gheleert-heyte; want hy was eenen bevallighen Poet, welſprekenden Orateur, subtilen Philosoph en eenen uytnemenden Theologant; soo dat *Poetica* van hem wel mach segghen :

*Al was hy kreupel inden voet,
Hy ginck so recht in sijn ghemoet :
Dat oock de gheen die rechte staen,
By hem gheleken kreupel gaen.*

By

By desen kreupelen, maer recht-gaenden Doctoor, magh noch eenen anderen kleyn van lichaem, maer groot van verstandt ghevoeght worden, te weten den weerd. Pater *Ioannes Bacho*, anders ghenoecht *de Bacone*, oft *Bacorderpius*, Doctoor in beyde de Rechten en in de H. Godtheyt binnen de Vniversiteyt van *Parijs*, in de hooghe Scholen ghenoecht, *Doctör Resolutus*: eenen man soo uytnemende van verstandt dat hy vanden Paus *Ioannes* den XXII. te *Roomen* is gheroepen geweest over de ghewichtichste saken van de H. Kercke, en ten is gheen wonder, want ghelijck eenen anderen Doctoor *Ioannes Pitsæus* betuyght, (1) *de werelt en heeft by naer in die eeuwē gheene gheleerden man voortsgebracht; niemant en beschaemde gheleerder de Ioden: niemant en wederstont krachtigher de Turcken en ander ongheloofighe: niemant en verwongheluckigher de Ketteren &c.* Soo dat hy van *Sixtus Senensis* met recht wort ghenoecht, *den Prins der Theologanten van sijnen tijdt*. En van den Cardinael *Belarminus*; *den alder-gheleertsten Theologant en Philosoph.* (2) Maer het ghene dese ende noch meer ander lof-weerdighe tytels met de weleke andere Schrijvers hem vereeren te boven gaet, is dien die *Guilielmus Einsengrenius* hem gheeft, als hy hem *Heylich* noemt. Nochtans het gene in dien uytnemenden

T

den

(1) *Pitsæus* de scrip. Angli. erat. 14. num. 542. (2) Tom. 4. annal. Carm. ad annum 1346. num. 8.

den Doctoor alder-meest weerdich is om te verwonderen, is, dat hy als eenen anderen *Zacharias* kleyn sijnde van lichaem, nochtans soo groot is geweest van verstant, dat hy boven het Provinciaelschap der Carmeliten van *Engbelant* 't welc hy met grooten gheest heeft bedient, over de twee hondert Boecken by naer in alle materien heeft geschreven die den voorghenomden *Pitsaus* en ander Schrijvers met naem en toenaem te voorschijn brenghen. Waer die sijn ghebleven, midtsgaders de gheleerde Boecken die hondert en neghen-entertich ander Doctoren der selve Orden der Carmeliten in *Engbelant* hebben gheschreven, wort gheseyt ~~het~~ *het* tweede deel vanden *Luft-hof der Carmeliten*; het welck ick hier wel soude herhaelen ten sy dat *Postica* my het selve waer belettende, die desen wonderlijcken Doctoor is aansprekende op dese maniere:

*Als ick u Bacho wel bemerck,
 Ick sien in u een wonder werck:
 Ick sien u kort, ick sien u lanck,
 Ick sien u sterck, ick sien u kranck:
 Ick sien u groot, ick sien u kleyn,
 Ick sien in u wat onghemeyn.
 Want in u lichaem teer, en kort,
 Heeft Godt soo hoogh een ziel ghestort,
 Dat sy met haeren hooghsn gheest,
 De hooghste mannen niet en vreeft,*

En seker wie bad oyt gheloofte,
 Dat in soo kleyn vernuckelt hoofft,
 Logeerde sulck een groot verstandt,
 Ia vry het meeste van het landt?
 En wie en staeter niet versuft,
 Als by aenmerckt met sijn vernuft,
 Dat konst, gheleertheyt, deught en aert,
 Sijn in soo kleyn een lijf vergaert?
 Men meet de menschen, soomen siet,
 Met d'el noch met de voeten niet;
 Maer waere deught en wetentheyt,
 Sijn die den mensch tot eer gheleyt.
 't Is beter kleyn en wel gheleert,
 (Ghelijck de daet ons selve leert)
 Als plomp en bot, maer groot van lijf,
 Want wie dient dat oyt voor gherijf?

Belgica.

Soo is het *Poetica*, want het sijn groote lantens sonder licht die nieuwers toe en dienen als om gaeren-perflen te maken, ist niet waer *Italica*?

Italica.

laet lieve Suster, en al ist dat Me-vrouw de natu-
 re aen dese geen stoffe en heeft gespaert, evewel sy
 sijn van het groefste eynde af-geslaeght; maer seght
 my suster sijnder gheen ander mannen uyt de te-
 ghenwoordighe verwoeste Provincie van Enghe-
 landt ghesproten?

Belgica.

Och jaet Suster, maer den dagh soude my te kort vallen moest ick die al voor den dagh brengen. *P. Richardus Lavinghamus* Doctoor van *Oxford* en Biecht-vader van *Richardus* den II. Coninck van *Engbelandt* die 80. Boecken, ghelijck *Lelandus* betuyght, teghen de Ketters heeft gheschreven, en *P. Ioannes Stamberius* eenen uytnemenden Doctoor van de selve Vniversiteyt, soudent stoffe ghenoech gheven om eenen halven dagh van hun te kouten; want om den eersten telaten, desen lesten is om sijne wonderlijcke deught ende seltsame gheleert-heyte vanden Coninck *Henricus* den VI. ghestelt gheweest den eersten Pedagoge van het Conincklijck Collegie van *Etonen*, hem verkiessende voor sijnen Biecht-vader ende Raets-heer, en ten lesten tot Bisschop van *Norwicen* en *Hereford*. (1) Want het was eenen man aen den welcken de nature alle haere schatten schijnt ghejont te hebben: hy was schoon van aensicht, groot, sterck, en wel ghesatsoeneert van leden; begaeft met een wel-sprekende tonghe, subtiyl van verstandt, vast van memorie, en sedich van manieren; soo dat *Poetica* van hem wel mach segghen:

*Aen hem heeft de natuer haer milden schoot ontsloten,
En met haer beste nat vruchtbarich overgoten;*

(1) *Iacob. de Plebe in sua chronologia ad annum 1390.*

*Sy gaf Stamberius haer schatten even seer,
Ia had' sy meer ghehad, sy gaef hem noch al meer.*

Maer de bloeme van *Engelandt* die als eenen anderen *Saul*, ghelijck *Bzovius* seyt, boven andere Doctoren heeft uytghestecken, is den weerdighen *P. Thomas Netteus* anders gheseyt *Waldensis*, die van *Volateranus* Heylich wort ghenoecht, (1) van *Iacobus Gualterus*, den Gheessel der Ketteren. Van *Alphonsus à Castro*, den Prins van alle de ghene die teghen den Ketter *Wicleff* hebben gheschreven. Van *Andreas de Vega*, de Fonteyne uyt de welcke de ander Doctoren hebben ghedroncken. Van *Martinus* den V. Paus van *Roomen* de stercke *Rapier der Kercke*. En van andere den *Haemer der Ketteren*. Maer het Concilie van *Pisa* in het welck veel Cardinaelen, Aerts-bisschoppen, Bisschoppen, ende Ambassadeurs van alle de Coninghen des Christenrijckx vergadert waren, heeft wel konnen bemercken dat al de voorseyde tytels noch te verworpen waren naer den heys van sijne verdiensten; want hy opende in het selve soo de sluysen van sijn uytnemende gheleertheit ende welsprekentheit, dat alle die treffelijcke Prelaten ende doorluchtighe mannen hem aensaghen als een uytprake der wijsheit en een clærblinckende licht der H. Kercke. Waerom hy oock diversche Legaetschappen soo van den Paus als van *Henricus* den V. Coninck van *Engelandt* (wiens Biecht-van-

T 3

der

(1) Tom. 4. annal. Carm. ad annum 1430. num. 3. & 4.

der ende Râets-heer hy oock is gheweest) heeft bedient; ten lesten versterckt hebbende *Vitoldum* Hertoghe van *Lituanien* in het Catholijck Gheloof, en eenighe jaeren bedient hebbende het Provinciaelschap der Carmeliten in *Engelandt*, soo heeft hem de nijdighe doot in het Clooster van *Roan* in *Vranckrijck* de ghemeyne schult doen betaelen die wy al betaelen moeten; en soo is dit *claer licht* verdwenen: de *Fonteyne* verdrooght; den *Gheessel* versleten: den *Haemer* ghebroken. de *Rapier* beroeft, en met een woort gheseyt dien stercken *Pilaer* der Heylighe Kereke ghevallen. Het welck de *Ketters* dede verblijden en de Catholijcken versuchten, maer alder-meest de Carmeliten, die voorwaer wel reden hadden om dese doot met heete tranen te beweenen. Ia siet *Poetica* wil oock al mede dese droeve doot beklaghen als sy met den alder-swartsten inck in teecken van droefheyt dese droeve clachten laet vloeyen op het pampier.

Clach-

Clach - Dicht

GHEMENGHELT MET TROOST

Over de doot vanden uytnemenden Doctoor

THOMAS WALDENSIS

Onse Liebe Vrouw Broeder:

Inhoudende de eer-tijtels die veel vermaerde Schry-
vers/ en den Paus MARTINUS den V. selve aen
hem hebben ghegheben.

O Godt! wat droeven dagh is dan aen ons verschenen,
Als dese clare SON is vanden BERGH verdwenen:
Siet THOMAS leyt eylaes ! berooft van sijn ghesicht,
Die met sijn claerheyt self de werelt heeft verlicht.
Waer is die edel tongh' soo wonder soet besneden?
Waer is dat bly ghelaet, waer is die schoone reden?
Waer is den gulden-mondt, waer is die wijse spraek?
Waer in een jeder had' ten hooghsten sijn vermaeck?
Ach wat veranderingh' ! die weynich van te vooren,
Was als de tonghe self en uytpraek der Doctoren
Is itom en sonder spraek, en sijn eerweerdich hoof
Is door de vrede door van sijnen glans berooft.
Die handr, die wacker handt die soo veel heeft geschreven,
Die leyt ghekrompen in en teenemael versteven:
De voeren sijn eylaes ! oock inden selven staet,
Die liepen als hy wierdt ghesonden als Legaet.
Aensiet wie dat ghy sijt, aensiet d' es droeve saecken,
Aensiet hy licht verkout die ander heeft doen blaecken,
De doot die vrede doot eylaes ! verslind' het al,
Dat is, dat is gheweest en naermaels wesen sal.

Waer is den GHEESSEL nu van al de WICLEFISTEN?

Waer is den HAMER-SLAG van al de LOLLARDISTEN?

Waer is den vromen HELDT en kloecken CAPITEYN?

Waer is het scherp RAPIER en springhende FONTEYN?

Eylaes dit vruchtbaer nat, 't welc door sijn geestich vloeyen
Het LITUAENSCH E LANT heeft in 't geloof doe bloeyē,

Is door de felle doot nu reenemael verdrooght,

Als onsen THOMAS is ter aerden neer-ghebooght.

Den GHEESSEL daer WICLEF was eerstmael mē gesmeten,

Is door haer raserny' oock reenemael versleten,

Den HAEMER leyt beroeft en wort gheeten op,

Waer mē dat hy hem sloegh op sijn verwaenden cop.

Soo isst al vergaen! ô komt nu hert van steenen,

En wilt toch nu met my dees droeve doot beweenen.

Vloeyt tranen als een beeck en met een droef ghekerm,

Komt maect eens voor het lest dees koude leden werm.

CARMELE waar toe is ELIAS saet ghekomen,

Als nu sulck eene spruyt de doot heeft wegh-ghenomen?

Berft tranen, berft toch uyt en maect een staegen vloer,

(Daer is nu stof ghenoech) al waer het enckel bloet.

Maer waerom dus gheweent? al is hy neer-gheslaghen,

Daer is nochtans geen recht om daerom soo te klaghen,

Ghemerckt hy in de doot de doot verwonnen heeft,

En hier ghestorven is op dat hy beter leeft.

Al is sijn lichaem swack, krom, magher, inghetoghen,

Doodt-verwich, onghesien, ter aerden neer-gheboghen,

Al sijn sijn handen kout, sijn kele sonder smaeck,

Sijn beenen sonder merch, sijn tonghe sonder spraek.

Den geest noch even-wel van THOMAS hooch-verheven,

Wort uyt de swackheyt self ten hemel op ghedreven,

O gunste vanden Heer! ô kracht! ô wonder werck!

Wanneer het lichaem swackt, dan wort de ziele sterck.

O doot! onaerdich spooch wat hebt ghy nu ghewonnen

Als ghy sijn levens draet soo haest hebt af-ghesponnen?

't Is

't Is waer ghy veldt het lijf, maer siet het beste deel,
 Dat keert tot sijnen Godt en blijft in sijn gheheel.
 In sijn gheleertheyt self die sietmen heden rennen
 Met vleughels van pampier en wel-besneden pennen
 Door heel het Christen-rijck, soo dat sijn faeme dwaelde
 Van daer de Sonne rijst tot daer sy weder daelt.
 Al is die SONNE dan van ons nu wegh-ghewecken,
 Al ist dat de FONTEYN niet meer en vult de Beken,
 Al licht het scherp RAPIER en HAEMER nu beroeft,
 Daerom en is nochtans den BERGH noch niet verwoest.
 CARMELE niet ghetreurt, ick bid' uw, sijt te vreden,
 ELIAS heet Forneys kan noch wel HAEMERS smeden,
 En oft soo niet en waer, alleen sijn vlamlich SWEERT
 Is om sijn scherpe snè wel hondert haemers weert.
 Maer ghy en moet daerom nochtans geen' aerbeyt sparen,
 Om GEESSELS op den BERGH en HAEMERS te vergaren,
 Smeet HAMERS wat gy kont, op dat dē HAMER-SLAG
 Het Ketterische ghespuys noch eens ghevoelen magh.

Belgica.

Dat doen oock de kinders van den H. Patriarch *Elias Poetica* niet alleen in andere landen, maer oock in de Nederlandtsche Provincie, alwaer sy geestelijcke haemers smeden, dat sijn Studenten, die hun bequam maecken, om, als het noot sal wesen, beneffens ander gheleerde mannen, de Kettters op den kop te smijten en de H. Kercke te beschermen; tot dien eynde sijn vijf Cloosters in de voorseyde Provincie ghestelt, in de welcke als in Forneyfen dese haemers worden ghesmeet, van de welcke twee dienen tot de Philosophie en dry

tot de Theologie, op dat de Religieufen der felve Orden fich niet alleen en fouden begheven tot de Godt-vruchtigheyt en het vereenighen met Godt door het beschouwende leven, maer oock tot de Studie, ende gheleertheyt dienende tot het werken des leven; in welcke twee foorten van levens den H. Patriarch *Elias* fijne kinderen heeft voorghegaen, ghelijck het blijkt uyt de heylige Schif-ture.

Italica.

Maer evenwel fijn dese goede Paters felve op den kop ghesmeten gheweest van de Protestanten in *Enghelant*, als fy hun van foo veel fchoone Cloosters hebben berooft, ghelijck ghy gheseydt hebt.

Belgica.

Ick beken het Suster dat dien vruchtbaerighen Wijngaert van den Heylighen *Elias* eertijts op den Bergh *Carmelus* geplant nu t'eenemael uyt dat Enghels-rijck met ander heylighe Religien is uytgheroeydt; hoe wel dat men noch op hope magh leven dat den opperften Hovenier den felden fal laeten her-planten. En hierom ist dat onse goede vriendinne *Poetica* wel uytvalt in droevighe klachten over fijne verwoestinghe, maer nochtans de felve verfoet met hope van her-stellinge. Hoort dan eens hoe dat *Poetica* desen uytgheroeyden Wijngaert aenspreeckt, al oft hy leven hadde.

Poe-

Poetica beclaeght den nytgheroeyden
WYNGAERT CARMELI
 UYT
ENGHELANDT,

*Menghelende haere draebighe clachten met hope van
 het-plantinghe.*

O Wijn-gaert eertijds schoon gheplant ,
 Door heel het rijck van Enghelant !
 Carmelus sit om u bedruckt ,
 Om dat ghy dus sijt nyt-gheruckt.
 En schreyt als Sions droeve maeght ,
 Die eertijts heeft soo seer beklaeght ,
 Met een beklaeghelijcke stem
 'T verwoesten van Ierusalem ,
 'Twelck nu de Babiloonſche macht
 Schier hadde gans te niet ghebracht.
 Maer seght my eens met cort beſluit,
 Waerom ghy sijt gheworpen uyt ?
 Ist om dat ghy had (soomen ſeyt)
 Te verr' u rancken uyt-ghespreyt ?
 Of ist om dat door uwen wijn ,
 De boose geusen droncke ſijn ?
 My dunckt het is daerom gheschiet,
 Dat ghy gheraeckt sijt in 't verdriet.
 Maer daerom wijn-gaert niet ghetreurt,
 Want t'ijſer noch aen meer ghebeurt.

Al sijt ghy daer eens uyt-gheroeyt,
 Siet dat ghy op een ander groeyt,
 Tot dat den Heer believen sal
 V r'helpen uyt dit on-geval;
 En weer te stellen naer den heys;
 Door desen soo ghewensten Peys,
 In dat verbeven Roosen-rijck
 Schier aen het Paradijs ghelijck,
 In vruchten, wol en ander goet,
 't Welck daer uyt komt in over-vloet,
 Wel aen dan wijn-gaert sijt verbeucht,
 Want naer de droefbeyt komt de vreucht:
 Leeft al op hop' dat metter tijdt
 Den Bergh om u sal sijn verblijdt,
 Als u de Enghels wederom
 Eens sullen heeten wille-kom,
 En planten sullen t'allen kant,
 In al de Hoven van het lant.
 Alwaer ghy weeram bloeyen sult
 En staen met druyven soo vervult,
 Dat yder een met uwen wijn,
 Sal wederom beschoncken sijn:
 Waer door de Enghels minst en meest
 Verquicken sullen in den gheest,
 En treden in de rechte baen,
 Om naer 't waerachtich licht te gaen;
 Want nu ter tijdt t'is voor ghewis,
 Dat Enghels sijn der duyfternis:

Siet

Siet dat ghy dan door u ghesicht
 Hun al maectt Enghels van het licht,
 Op dat g'hier door tot uwen lof,
 Gheplant meught sijn in 't Hemels Hof.

Italica.

Maer *Belgica* ghy en spreeckt van de verwoe-
 stinghe niet van andere Cloosters ende Provin-
 cien van de Kinders vanden H. Vader *Elias*.

Belgica.

Och Suster moet ick daer van spreken , soo ist
 dat mijn hert by naer scheurt van droefheyt; want
 het ghene de Protestanten hebben ghedaen met
 de Cloosters der Carmeliten in *Enghelant* , hebben
 de Lutheraenen met de selve ghedaen in *Duyflant* ,
 de Calvinisten of Hugenoten in *Vranckrijck* , en de
 Geusen in *Nederlant* ; in der voeghen dat sy in kor-
 ten tijdt al hunne Cloosters hebben verlooren in
Enghelant , *Terlant* , *Schoylant* , *Bohemen* , *Saxen* , *De-*
nemarcken , *Hollant* en *Zeelant* ; en al ist dat sy som-
 wighe Cloosters hebben behouden in *Brabant* en
Vlaenderen , nochtans waeren de selve in eenen be-
 klaegheliicken staet ; want om ander achter te la-
 ten ; de moetwillighe Geusen hadden het Clooster
 en de Kercke van de Lieve Vrouwe Broeders te
Brussel soo overmeestert (1) dat sy aen hun alleen
 den

(1) Anton. Sanderus in *Brabantia illustrata* scribens de Con-
 ventu Carm. Brux.

den Choor lieten om den Goddelijcken dienst te doen, houdende de Voor-kerck in hun bedwanck om in de selve hunnen Geuse-dienst te volbreng-
ghen : soo dat de Godtvruchticheyt met de God-
deloosheyt en het waerachtich geloof met de Ket-
tersche dolinghe onder een dack waeren schuy-
lende. Op de selve maniere was het ghestelt met de
Kercke van *Antwerpen*. Maer ten heeft noch soo
wel met de ander Cloosters en Kercken der Car-
meliten niet afgheloopen; want aengaende het
Clooster van *Ghendt*, sy hebben het selve van sijne
meubels en de Kercke van haere kostelicke orna-
menten berooft; en dat meest te beklaghen is van
den kostelijcken schat der heylighe Reliquien die
in de selve waeren befloten, onder de welcke was
een deel van het H. Cruys, (1) het welck den eer-
weerdighen *P. Adrianus van den Eechoute* Docteur
in de H. Godtheyt, Prior van het voorseyde Cloo-
ster verkregen hadde van den doorluchtighen
Heer *Gulielmus de Lopetto* Raedts-heer van *Carolus*
Hertogh van *Burgundien* en *Brabant*: Mitsgaders
den aerm van den H. *Simon Stock* die den eerw. Pa-
ter *Ioannes de Haese-jagher* als een costelijck juweel
van *Bordeaux* hadde mede-gebracht, alwaer het H.
Lichaem van den voorseyden grooten Capellaen
van de Coninginne des Hemels is rustende. Maer
wat sal ick seggen van het Clooster van *Brugghe*?
Eylacs

(1) Ex neochrologio Carm. Gand.

Eylaes dat schoon Clooster in het welck doen ter tijdt seven panden waeren, (1) hebben de rasende Geusen met de Kercke teenemael verwoest; latende alleen eenen pandt staen naer den Oosten ghelegghen met den Winter-rester. Ia sy sloegen oock hunne goddeloose handen aen de HH. Reliquien, uytghenomen de uytnemende Reliquie van het waerachtich soch van Onse Lieve Vrouwe, die in de stadt van *Brugghe* met het H. Bloedt soude ghebrocht sijn; want dese wiert bewaert door de behendige neersticheyt der Borghers, die een besonder eerbiedinghe draghen tot de Alder-heylichste Maghet MARIA, ghelijck ick met wonder hebbe bemerckt in de menichvuldicheyt van hare weerdighe Beelden die by naer over alle kanten staen teghen de ghevels van hunne huysen op de straeten. Wat dat nu het Clooster van *Ipre* aengaet: voorwaer het schijnt dat het selve heeft ghedient tot spot van den bloedigen *Mars*; want soo de Carmeliten langhen tijdt hadden ghewoont in het Clooster van *Hellebeke* (2) seer bequaem ende aengenaem om de censacmheyt der plaetse, en de levende Fonteynen die aldaer uyt der aerden springhen; soo wiert het selve ten tijde van *Guido* Grave van *Vlaenderen* door de Francoysen in brandt ghesteken; soo dat sy ghenootsaeckt sijn gheweest een ander

(1) Ex archiv. civit. Burg. (2) D. Antonius Sanderus in *Fland. Illust. lib. 2. rerum Ipreu. cap. 12.*

ander te stichten buyten de *Antwerpsche* poort, nu de *Auwer-poorte* ghenacmt, op de *Zinnebeek-straete*. Maer fiet den woelenden *Mars* en heeft hun aldaer niet lanck in ruste ghelaten; want soo de Enghelsche met de rebellen ontrent het jaer 1383. de stadt van *Ipren* hadden beleghert, en naer een langhdurigh belegh met groote schande moesten vertrecken, soo om den wederstandt der Borgheren als om den bystandt van de Moeder Godts die aen de selve door haere bescherminghe als eenen onverwinnelijcken Thuyt was dienende, waerom de inwoonders der selve noch jaerlijckx met groote vreught den *Thuyt-dagh* vieren op den 1. Sondagh van Augustus: soo hebben de rasende Enghelschen, misschien om hun quaet te vreden, het vier in het Clooster der Onse Lieve Vrouwe Broeders gesteken, door 't welck het selve is verbrant. Dan hebbē de Religieusen eenigen tijt huys gehoudē binnē de voorseyde stadt in de *Suydt-straete*, gelijk het blijct uyt de Archiven van het Clooster van *Vorme-zeele*; tot dat sy in't laer 1446. hun derde Clooster hebben ghesticht by de Parochiale Kercke van *S. Ians* (waerom sy eenighen tijdt *S. Ians-broers* sijn ghe-noemt gheweest) op de plaetse die nu de nieuwe stadt wort ghenoeemt; in welck Clooster met groote vrucht door twee Lees-meesters de H. Godtheit wiert voor-ghelesen, uyt het welck sommighe gheleerde mannen sijn ghesproten, onder de welcke

ke is den uytnemendē *P. Petrus Ponetus* Doctoor in de *H. Godtheyt*. *P. Nicafius Lopardus* die te *Parijs* met grooten lof de *Philolophie* hadde voor-ghelesen, vermaert door sijne schriften, en besonderlijk door het ghene hy geschreven heeft van het Alderheylichste Sacrament des Autaers. En *P. Matthias Hafius*, die van de Geusen in ballinckschap gesonden sijnde om het Catholijck gheloof, nochtans niet op en hielt van predicken, tot dat hy te *Pope- ringhe* van de selve Geusen met een loot ghetrest sijnde, korts daer naer te *Arien* naer sijnen Schep- per is ghevaeren. By de welcke dienen ghevoeght die kloeckmoedighe voorvechters van het geloof, en ghetrouwe dienaers van hunnen Coninck, van de welcke wy te vooren hebben ghesproken. Ten lesten dan als de voorseyde Religieusen ontrent hondert en dertich jaeren te weten van het jaer 1446. tot het jaer 1577. hadden ghewoont in het voorseyde Clooster van *S. Ians*, soo wiert het selve voor de derde reyse tot voetsel van het vier gege- ven, niet door de rasernye der vyanden, maer tot bewaernisse der stadt: tot dat ten alder-lesten de Religieusen hier en daer gesuckelt hebbende voor de vierde reyse hun tenten hebben neder-ghesla- ghen op de plaetse daer sy teghenwoordich sijn. Niet beter en hebben ghevaeren de Cloosters van *S. Ians* buyten *Engbien*, *Gheertsberghe*, *Meurs*, *Vlissinghe*, *Schoonbeve*, *Vtrecht*, *Haerlem* &c. van de wel-

ke de 5. leste met het vrouwe-clooster van *Haerlem* sijn ghevallen en ghebleven in de handen der *Geusen*. Van de verwoestinghe der Cloosters in *Duytslandt* en *Vranckrijck* laet ick te spreken; want mijn hert schijnt van droefheyt te bersten als ick daer op maer en peyse: hoe wel dat den goeden Godt soo heeft gheslaghen dat hy oock heeft gesalft, want ghelijck den Hooft-ketter *Martinus Lutherus* in *Duytslandt*, en *Ioannes Calvinus* in *Vranckrijck* oorsaeck hadden gheweest van verwoestingen der Cloosters van de Kinders vanden H. *Vader Elias* en ander Heylighe Religien; soo heeft de Seraphinsche Maghet *Theresia* in teghendeel oorsaeck gheweest vande herstellinghe der Religie vanden selven H. Patriarch, by naer door heel de werelt; en dat door haere HH. Kinderen die benefens andere Heylige Ordens groote vrucht voortbrenghen in de Heylige Kercke. Onder dese is den Weerd. *P. Ioannes à Cruce* vanden welcken wy te vooren hebben gesproken. *P. Antonius à Iesu* blinkende door mirakelen. *P. Franciscus à Virgine* wiens lichaem te *Madrid* onbedorven licht bewaert. *Pater Franciscus à SS. Trinite* die door sijne vierighe predication veel duysent onghebovighe heeft bekeert en ghedoopt. *P. Petrus à Matre Dei* Predicant van *Clemens* den VIII. ende twee andere naervolghende Pausen. *P. Angelus à Iesu Maria* Sone vanden Marquis van *Soncino*, vereert met veel hemelsche

sche toevinghen. *P. Agatangelus à Iesu Maria* uyt het doorluchtich gheslacht van *Spinola* ghesproten, eenen man begaeft met een sonderlinghe godtvruchtheyt ende welsprekentheyt. *P. Dominicus à Iesu* van groot en kleyn voor Heylich ghehouden, door wiens toedoen den Keyser *Ferdinandus* den II. die loffelijcke victorie van *Praghe* heeft verkreghen, die oock met sijn Keyserinne en sijne kinderen in sijn doot-bedde teghenwoordich waeren stortende overvloedighe traenen over het vertreck van sulck eenen uytnemenden Vader. By desen magh ghevoeght worden Pater *Dionysius à Nativitate*, die in het Iaer 1638. van de *Mahumetanen* door veel schroomelijcke tormenten gemarteliseert sijnde, (1) van Godt almachtich is vereert geweest door menichvuldighe mirakelen, en, om noch veel andere achter te laten, hier verdient oock een plaetse te hebben onder de Kinderen vanden H. Vader *Elias* en de H. Moeder *Theresa*, Broeder *Franciscus à Iesu*, wiens leven ghenoechelijk is om lesen om de heylighe simpelheyt ende seldtsame daden van desen onnoofelen man met de welcke het is vervult. Niet min en is ghenoechelijk het welck eenen Broeder der selve vergaderinghe is over-ghekomen met eenighe moordenaers die hem ontmoetende op den wegh, en twijffelachtich sijnde oft by oock

V 2

eenen

(1) *P. Philip. à SS. Trin. in hist. Carm. lib. 7. cap. 18.*

eenen Religieus was en niet een spie, wilden daer af een proeve nemen uyt de manier met de welcke de Carmeliten drincken, te weten met bey de handen aen den beker. Sy deden hem dan drincken, en liet soo den voorseyden Religieus alle bey sijn handen te werck stelde op sijn oude manier om den kroes uyt te drincken die sy hem gaeven, soo hebben sy hem laten sijnen wegh gaen sonder hem eenich leet aen te doen; wel siende uyt dat teeken dat het geen spie en was in Religieuse kleederen, maer eenen waerachtighen Religieus.

Hier van is nu ghenoech lieve Suster, laet ons nu in passant oock een woordeken van de heylighe Dochters spreken vanden H. Vader *Elias* en van de H. Moeder *Theresa*, onder de welcke is geweest de weerdighe Moeder *Anna à S. Bartholomeo* van de welcke den Eerw. Heer *Aubertus Myraus* Deken van *Antwerpen* (1) betuyght, dat sy over de hondert gheapprobeerde mirakelen heeft ghedaen; onder andere saecken voorsegghende het perijckel in het welck de stadt van *Antwerpen* was als de Geusen inden nacht hunne leeders haddé geklamt aen de muré van't Casteel, die nochtans door haere gebeden en die van haere Nonnekens de voorseyde stadt van dit perijckel heeft verlost. Daerom seyde van haer de H. *Theresa*, *ick hebbe wel de saeme, maer Anna heeft de wercken van Heylichheyt*. By dese

(1) lib. de orig. & increm. ord. Carm. cap. 7.

dese magh ghestelt worden de Weerdighe Moeder *Elizaberh à S. Dominico* Fundaterisse van het Clooster van *Cesar-augusta. Anna à S. Augustino*, die door het aenraecken van hare Reliquien de sprake heeft gegeven aen een stam Nonneken vande Orden van *S. Bernardus*. En de Weerdighe Moeder *Ioanna à S. Francisco*, die in den *Haegb* in *Hollande* gheboren sijnde en te *Loven* het habijt des Ordens in het Clooster van *S. Ioseph* ontfanghen hebbende, met groote opinie van Heylicheyt naer haeren hemelschen Bruydegom is ghevaren in het laer 1650. op den 6. Augustus. Maer hier van is genoeg om te bethoonen dat den goeden Godt wel slaet maer vanden anderen kant salft, als hy naer de verwoeftinghe van soo veel Cloosters en het ombrenghen van soo veel Kinderen vanden *H. Elias*, door de Reformatie van de *H. Theresia* den Wijngaert des *Berghs Carmeli* wederom heeft doen bloeyen en hare rancken doen uytspreyen door soo veel ghewesten des wereldts. Maer den oppersten Hovenier en heeft niet alleen de nieuwe rancken doen bloeyen, maer oock de oude rancken die uyt den stam vanden vruchtbarighen Wijngaert *Carmeli* ghesproten in veel Coninckrijcken hebben aenghenomen in wasdom ende vruchtbaerheyt. En om achter te laten het ghene in *Duytslandt* over luttel jaeren is gheschiet inde Religie van den *H. Patriarch Elias* onder den naem van *Onse Lieve Vrouwe*

Broe-

Broeders wort soo vermenichvuldicht in *Franchkryck* dat het te verwonderen is; want om van ander nieuw-verworven Cloosters te swijghen; soo wanneer in het jaer 1625. die wonderlijke openbaringen achthien maenden naerganckx waren geschiet in kleyn *Britannien* in een Dorp *Ker-Anna* genoemd vā de H. Moeder *Anna* wiens eerweerdich Beeldt ten lesten aldaer wiert gevonden; soo is het mirakeleus Beelt met de Kercke die tot dien eynde wiert ghebouwt aen de *Onse Lieve Vrouwe Broeders* ghegheven, die aldaer een schoon Clooster hebben ghesticht, niet alleen bequaem om de Religieusen, maer oock om de Pelgrims te herberghen die aldaer met groote menichte het voorseyde mirakeleus Beeldt komen besoecken; want ghelijck den Eerw. P. *Leo à S. Ioanne* Provinciael van *Tours* vermeldt, (1) Daer sijn somtijds aldaer ghetelt gheweest ontrent de dertich duysent menschen. Hier mede houde ick op *Italica* om dat ghy nu oock wat soudt spreken van het ghene in *Spanien* en *Italien* is gheschiet door den H. Patriarch *Elias*.

Italica.

Dat sal ick gheeren doen lieve *Suster Belgica*, en voor den eersten sal ick spreken van den bystant die desen wonderlijcken Propheet aen verscheyden behoefstige personen heeft bewesen; eerst heeft hy sijn heylighe dochter *Theresia* van
een

(1) In delineatione Provinciae Turon. cap. 31.

een felle kortse ghenesen; want soo sy van *Malagone* naer *Veasum* ginck, en onvoorſiens met een ſoo felle kortſe bevanghen wiert, dat ſy niet voorts en konde gheraecken, ſoo riep ſy metter herten aen haeren H. Vader *Elias*, en ſiet ſy is terſtondt van de kortſe ontslaeghen gheworden.

Belgica.

Wel hoe Suſter ſoude den Vader ſijn dochter niet ghenesen, als het immers in ſijn macht is? den ſone van deſen Vader te wetē den H. *Albertus* heeft wel de vremdelinghen door ſijne voorſprake van de kortſen en ander ſieckten ontslaeghen, en onder ander den doorluchtighen Prins *Fredericus* ſone van *Petrus* *Cohinck* van *Sicilien*; die van de medecijn-meesters(1) in het Iaer 1364 verlaten ſijnde van deſen H. man trooft heeft verworven; want nemende eenich ghewijdt water met de reliquien van den ſelven heylighen, heeft tot verbaeſtheydt van een yghelijck ſijn volkomen gheſontheyt verkregen; van welcke wonderheydt onſe tijden oock niet berooft en ſijn; want in het Iaer 1648. den 6. Ianuarij is een dochter van 25. Iaeren binnen de Stadt van *Luyck* van een onghenefelijcke ſieckte door het ſelve water ghenesen gheworden; het welck voor een ſeldtſaem mirakel is gheapprobeert gheweest van den doorluchtighen Heer *Ioannes de Chockier Vicaris* Generael van den

V 4

den

(1) To m. 4. annal. Carm, ad annum præſatum & ſeq.

doorluchtighen Prins *Ferdinandus* Bisschop van (1) *Luyck* naer een scherp ondersoeck ghedaen van de Godts-gheleerde der selve Stadt en de ghetuyghenisse van ses Doctoren in de Medecijne. Daerom is noch tot op den dagh van heden een oude ghewoonte in alle de Kercken der Carmeliten op den Feestdag van den *H. Albertus* den 7. Augusti solemnelijk het water te wijden met de Reliquien van den voorseyden heylighen.

Italica.

My dunckt lieve Suster *Belgica* dat den *H. Albertus* van den Almoghenden Godt boven al de ander kinderen van den *H. Vader Elias* wort groot ghemaect door de glorie der mirakelen; maer waer door heeft hy dat boven de ander verdient?

Belgica.

Vraeght ghy dat Suster? leeft maer eens sijn onghehoorte manier van leven en wat dat hy ter eere Godts heeft ghedaen, en ghy en sult niet vraeghen waer door hem Godt Almachtich aldus vereert. Een saecke waere ghenoech om van Godt aldus vereert te worden: te weten, dat hy van sijn jonghe teere laren sijnen Edeldom, en alle wellusten des werelts ter liefde van sijnen Schepper heeft verlaeten, en sich begheven tot de religie van den *H. Patriarch Elias* en die van de Alderheylichste Mee-

(1) *Vinea Carmeli* parte 2, cap. 37, num. 613.

Moeder Godts MARIA des Berghs *Carmeli*:op-dra-ghende het bloemken van sijne jeught onghelichent aen sijne Goddelijcke Majesteit ; want soo de edele ouders van dit saelich kindt dese ghebenedyde vrucht , in hunne onvruchtbaerheyt van Godt Almachtich (door de voorspraecke van de Alderheyligste Maghet MARIA) hadden verkregen , met belofte dat sy het kint het welck sy souden verkrijghen in de Oorden van de Moeder Godts souden opdraeghen , soo heeft de edel Matroone *Ioanna* sijne Moeder het selve ghedaen , wiens grondt-hertighe opdraeginghe *Poetica* beschrijft met dese woorden :

*De Moeder riep tot Godt met yver voors-ghedreven,
Ontfanckt o Heer dit kint dat ghy my hebt ghegheven:*

*Het is u eyghen goet uyt kracht van ons verbont,
Ontfanckt het goeden Godt het is u wel ghejont ;
Siet daer mijn eenich pant voor u alleen gheboren ,
Dit sy van heden af u lief en uyt-verkoren :*

*Ontfanckt dees teere jeught en dit onnosel lam ,
Dat noch soo suyver is alst oyt ter werelt quam.
Een lichaem sonder vleck een kuys en eerbaer wesen ,
Een roose met den dauw , by niemant oyt ghelesen ;
Ontfanckt beneffens hem mijn toeghenghen hert,
Dat even met het kint aen u gheschoncken wert.*

Belgica.

Siet ghy wel *Italica*, waerom den goeden Godt den *H. Albertus* boven ander heylighen vereert? bemerckt ghy wel dat het is om dat hy van jonckx af als een onverslenft bloemeken is opghedraghen gheweest aen sijne Goddelijcke Majesteit? het is wel waer dat oock ander offeranden aen Godt Almachtich aenghenaeem sijn, maer evenwel dat jonck is schijnt hem noch veel aenghenaemer te wesen, en daerom wilde hy in de oude wet de eerste vruchten van het Iaer sich opghedraghen hebben, die de Heydenen selve aen hunne valsche Godden en Goddinnen opdroeghen, het welck *Poetica* wel heeft bemerckt als sy van dese Heydensche menschen seydt aldus:

*Sy hadden voor manier by naer in alle Landen,
De eerste vrucht des Iaers hun Goden te verpanden:
Aen Ceres 't eerste graen, aen Pallas 't eerste vlas,
Aen Bacchus d'eerste druif, die daer te vinden was.
De Persianen oock die hielden altijd maeghden,
Die 't eerste bloem-ghewas de gulde Son opdraeghden.
Die van Ephesien vereerden aen Diaen,
Het alderjonckste hert op elcke volle Maen:
Want men siet 't eerste groen; men siet de Lente-peeren,
Men siet den nieuwen Most van alle man begheeren:
Men siet meest alle dingh voor goet te sijn beroemt,
Slechts om den tijdt alleen en om dat vroegher komt.
Daerom*

Daerom vermaent dese selve vriendinne *Poetica* alle ouders hunne kinderken die tot den Gheestelijken staet van Godt worden gheroepen, met de ouders van den H. Albertus van jonckx af als Gheestelijke bloemken aen den Hemelschen Bruydegom op te draeghen, en niet te wachten tot dat sy half sijn verslenst door het onweder van dit perijckeleus leven: want, ghelijck *Poetica* seght:

Als 't bloemken is in sijnen fleur,
 Als 't bloemken gheeft een soeten geur:
 Als 't bloemken noch seer gheestich bloeyt,
 Als 't bloemken schoon om hooghe groeyt;
 Als 't bloemken is in sijne jaught,
 Als 't bloemken ons ghesicht verheught:
 Soo dient het bloemken af-gheplackt,
 En vander aerden afgheruckt;
 Want laet ghy 't bloemken langher staen,
 Den glans sal meer en meer vergaen;
 Oft wel men vreesst voor onghewal,
 Dat 't soete bloemken letten sal;
 Men vreesst van boven vanden storm,
 Men vreesst van onder vanden worm:
 Men vreesst van eenich Hof-senijn,
 Men vreesst van heeten Sonne-schijn:
 Men vreesst van ander swaer verdriet,
 Ist datmen niet haest toe en siet.
 O teere plant, ô jonghe spruyt,
 Wat staet ghy quade vlaghen uyt!

Ten ſy dat ghy met alle vlijt
 Ghedarich waer-ghenomen ſijt.
 Want wort u copken eens gheſchent,
 Hoe ſult ghy dienen voor preſent?
 Bedenckt dat wel ô jonghe jeught,
 Bedenckt wat dat ghy dencken meught;
 Bedenckt dat ouders allegaer,
 En neemt in tijds u bloemtje waer.
 En pluckt het af op ſtaende voet,
 En ſchencket aen het hooghſte goet,
 Het ſal aen 's Hemels Bruydegom
 Dan weſen noch ſoo willecom:
 Want 't eerſte ſpruytje vande jeucht,
 Dat gheeft aen Godt de meeſte vreucht.
 Ghelijck is 't aenghenaemſte cruyt,
 Dat eerſtmael uyſter aerden ſpruyt:
 Een bloemtjen dnnckt een jeder ſoet,
 Dat eerſt ſijn knopjen open doet.

Daerom gheeft Poetica aen de jonckheyt noch
 dit naervolghende dichtjen voor een toe-maetjen.

Ieughdich groen u jonghe blaertjens
Sijn van jeder een gheacht,
Ach hoe ſchoon ſtaen al die haertjens,
Die ghy nieuw hebt voorts-ghebracht!
Maer hoe meer dat ghy u tacken,
Met u ſoete groen vervult:

Hee

*Hoe u eere meer sal sacken,
Hoe ghy minder ghelden sult.*

Belgica.

Al die willen dan de alder-aenghenaemste wesen aen den hemelschen Bruydegom, die moeten met den *H. Albertus* het bloemeken van hunne jeught opdragen aen sijne Goddelijcke Majesteit, die daerom aen hem schijnt soo aenghenaem gheweest te hebben dat hy boven andere Heylighen vereert is gheweest met de gave der mirakelen in sijn leven en naer sijne doot. Maer gaet nu voorts *Italica* in de wonderheden te verhalen die den *H. Patriarch Elias* heeft bedreven in sijnen bystandt te thoonen aen de ghene die door sijne voorsprake jet hebben versocht te verkrijghen van de milde handt Godts.

Italica.

Seer gheren lieve Suster *Belgica*; en om te doen het ghene ghy van my versoeckt; weet ghy wel wat dat den *H. Patriarch Elias* heeft ghedaen aen den *H. Patricius* Apostel van *Ierlandt*?

Belgica.

Wat is dat lieve Suster *Italica*?

Italica.

Wat dat het is Suster, sal ons verclaren (1) *Thomas*

(1) In vita Sancti Patricii cap. 19.

mas Meringhamus die in sijn leven vermeldt dat hy van een schroomelijcke aenvechtinghe vanden boosen vyant, die dry dagen lanck ghedueert hadde, is verlost gheweest door het aenroepen vanden *H. Elias*, ghelijck dese naervolghende versen uyt den ouden *Missael* ghenomen verklaren.

*Opprimens per triduum
Sathan hunc vexavit:
Sed Elias artuum,
Robur reparavit.*

Dat is soo veel te segghen, als :

*Naer dat Sathan hem dry daghen
Nu ghenomen had' te plaghen;
Heeft Elias sijne cracht
Op den eersten voet ghebracht.*

Belgica.

Wel Suster als ghy spreeckt van de macht die den *H. Elias* heeft gethoent over de duyvelen; soo komt my te vooren de kraecht die sijne Kinderen oock over de selve hebbē gehad; onder de welcke is den *H. Anastasius* Martelaer, wiens eerweerdich hooft naer het leven uytghebeeldt in de Kercken der *Onse Lieve Vrouwe Broeders* wordt vereert, door het welck ghelijck het Heylich Concilie van Ni-

cena

cena betuyght, (1) de duyvelen worden verjaecht en de sieckten ghenesen : het welck nu onlanghs in het jaer 1650. heeft gebleken in de Kercke van de Carmeliten te *Ghendt* alwaer een seker Beggijnen van onsen al-ghemeynen vyandt den duyvel swaerlijck ghepijnt sijnde door de maleficien met de welcke hy haer lichaem hadde overladen, door de verdiensten vanden *H. Anastasius* haere gesontheyt tot twee keeren toe heeft verkregen ; uyt-worpemde uyt haeren mondt, tot verwonderinghe van gheestelijke en wereltlijke personen, wormen, spinnekoppen en ander afgrijselijckheden in peerts-hair ghewonden, en ten lesten een herte van wasch cruys-ghewijs met twee pinnen doorsteken hanghende van onder een faveurken van peerts-hair ghevlochten ; welck herte tot een eenwighe ghedachtenisse naer de forme van het wassen hert in silver ghegoten noch op den dagh van heden is hanghende in de voorseyde Kercke der *Onse Lieve Vrouwe Broederste Ghendt* teghen den eersten pilaer ter sijden het Beeldt vanden voorseyden Heyligen Martelaer. Daerom als *Poetica* de wonderheden bemerckt die door dit wonderlijck Beeldt van desen waerachtighen Sone van den H. Patriarch *Elias* gheschieden, soo en heeft sy niet konnen laten alle bedruckte menschen die van den duyvel in ziel ofte lichaem worden ghequollen oft met
andere

(1) In actis secundi Concilii Niceni.

andere ſieckten worden bevanghen , te roepen:

Siet alhier het Beeldt verheven,
 't Welck de duyvels heeft verdreven,
 En ghedempt hun vreet ghewelt:
 't Welck de aerme ſiecke menſchen,
 Naer hun wil, begheert' en wenſchen:
 In gheſontheyt heeft gheſtelt.!

Al de duyvels vander hellen,
 Die ſoo ſeer de menſchen quellen,
 En beſitt en als hun huys:
 Sietmen hunne plaets verlaten,
 Die ſy van te voor beſaten,
 En vertrecken met ghedruys.

Vlucht van hier ghy helſche gheefſten,
 Menſche terghers, vreedde beefſten;
 Want al ſijt ghy noch ſoo ſel:
 Siet dit Beeldt doet u verſuchten,
 En van hier met vreeſe vluchten,
 Naer het midden vande bel.

Al u liſten, al u laghen,
 Al u ander felle plaghen
 Worden uyt den menſch verjaeght:

Ghy moet ſelf de plaetſe ruymen,
 Al ſietmen u backhuys ſchuymen,
 Door den haet die ghy hem draeght.

Al u ſwarte toover-konſten,
 Die oock nemen hunne wonſten,
 In het lichaem vanden menſch,

Sietmen oock als roock verdwijnen,
 Soo dat hy van alle pijnen,
 wort verlost naer sijnen wensch.
 Ander sieecten ende plaghen,
 Sietmen oock uyt 't lichaem jaghen,
 Door 't ghesicht van 't Heylich Beldt,
 Als den mensch hier mē bevanghen
 Roept tot Godt met groot verlanghen,
 En hier op sijn hope stelt.
 Hoe sijn kracht heeft uyt-gheschēnen;
 Heeft 't Concili' van Nicenen,
 In de Kerck soo seer vermaert,
 Met claer woorden ons bewesen,
 Soo wy in de Aēten lesen,
 Daer het selve wort verclaert.
 Wilt dit Beeldt dan t' samen eeren,
 En tot 't self u herte keeren,
 Al die sijt in druck en pijn,
 En betrouwt uyt ganschē herten,
 Dat het sal in al u smerten,
 Dienen voor een Medecijn.
 Komt aensiet de wonder wercken,
 In de Carmelite Kercken,
 Daer het selve wort vereert;
 Siet te Ghendt en ander steden,
 Daer het selve wort ghebeden,
 Wat dat silver-werck al leert.

Men siet daer de ghifsen hanghen,
 Van die weldaet heeft ontfanghen,
 Door het Beeldt des Martelaers:
 't Komt'er al met groote hoopen,
 Sontrijes naet de Kerk ghehoopen,
 Bins besonderlijk des Iaers.
 Wilt u selven oock begeven,
 Om dit wonder Beeldt verheven,
 Te aenroepen in den noodt;
 Op dat Godt ons wilt bewaren,
 En van alle siekten sparen,
 En meest van een quade doot.

Itanica.

Amen dat soo gheschiede *Politica*. Maer weet
 ghy wel *Belgica*, om wederom tot den H. Vader
Elias te keeren, dat hy niet alleen de menschen en
 heeft ghenesen van de cortsen, en verlost van de
 aenvallinghe des duyvels, maer dat hy oock nu
 onlanghs in *Lombardien* in een groote droogh-
 te den reghen heeft ghesonden uyt den He-
 mel?

Belgica.

Dat en heb ick noch niet ghehoort lieve Sufter,
 seght my dan hoe en wanneer dit is gheschiet.

Belgica.

Dat sal u den Eerweerdighen Pater *Gabriel à*
S. Vin-

S. Vincentio vermeldē, (1) die in eenen boeck tracerende van de rechtveerdich-makinghe en verdiensten te *Roomen* geapprobeert in het Jaer 1658. verhaelt dat soo den Pastoor van een Dorp by de Eremitagie der Carmeliten ghelegghen, met sijn Parochianen in een groote drooghte te vergheefs veel Heylighen hadden aengheroepen om eenen vruchtbarighen reghen te verkrijghen, dat sy ten lesten den H. Patriarch *Elias* aenroepende terstont den langh-ghewensten reghen hebben verkregen, tot groote blijdschap van het volck, het welck tot danckbaerheyt ter eeren van desen wonderlijcken Propheet op eenen Bergh niet verre van daer gelegen een Kercke heeft doen stichten, tot de welke sy in alle hunne nootsakelijckheden met groote devotie komen gheloopen, om door den selven Propheet te verkrijghen van Godt almachtich het ghene sy versoecken. Waer uyt volghet, dat niet alleen den H. Patriarch *Elias* en behoorde van alle Godtvruchtighe personen aengheroepen te wesen om in eenen langhdurighen regen drooghte te verkrijghen en aenghenaem Sotne-schijn uyt den hemel, maer oock om eenen vruchtbarighen reghen te verkrijghen in tijde van drooghte tot vruchtbaerheyt der aerden.

Belgica.

Ghy seght wel lieve *Suster Italica*, want desen

X 2

wen-

(1) Artic. quæst. 5. artic. 57.

wonderlijcken Propheet en heeft niet alleen de macht verkregen van den almoghenden Godt om door sijne krachtighe tonghe den hemel te sluyten, maer oock om door de selve kracht de sluysen der selve te openen en aldus eenen vruchtbarighen reghen uyt te storten op de drooge ende gapende aerde. Maer lieve Suster ghy en seght niet van de wonderheden die door den voorleyden H. Patriarch *Elias* nu onlanghs sijn ghebeurt in *Italien*; daer ick nochtans soo lanck naer ghehaeckt hebbe, voorwaer het schijnt dat ghy my laet hanghen sonder verworghen.

Italia.

Maer hola Suster *Belgica*, meent ghy dat ick de Enghelsche slachte die de misdadighe van de galghe worpen en de selve laeten spertelen sonder verworghen? Neen neen ick en ben van dat vreet volck niet; en om dat ghy niet langher en soudt hanghen sonder verworghen; siet ick sal het nu op staende voet gaen verhaelen wat datter is gheschiet, in't jaet 1656. als wanneer het verslindende vier der pestilentie het Conincrijk vā *Napels* was verwoestende en de benauwde menschen te vergeefs hunnen toevlucht hadden ghenomen tot den grammoedighen Godt, die dit verslindende vier was ghebruyckende als een instrument van sijne goddelijcke rechtveerdicheyt: siende dat ooc het aenroepen der heylighen om het tweert van de

de goddelijcke vraccke te wederhouden sonder vrucht was;foo hebben sommighe godtvruchtige perſoonen den ancker van hunne hope gheſtelt in de voorſpraecke van den *H. Elias*, op dat ſy in het vreeſſelick tempeeft der wanhope niet en ſouden verdrincken; daer was in het Landt van *Sperone* in een ghehuchte toe-behoorende aen het Dorp *Avella* in het Biſſchopdom van *Nola* ghelegen een oude verlaten Kercke, die by naer vervallen was, deſe hadde certijts een Parochiale Kercke gheweeft toe-gheeyghent aen den *H. Propheet Elias*, in wiens plaetſe niet verre van daer een ander geſticht was. In die eerſte Kercke waſſer overghebleven een deel van het dack en den Autaer mitsgaders een ſchilderye uytbeeldende den *H. Elias*, in de ghedaente van eenen eerweerdighen ouden man ghekleedt met een bruyn habijt en een witte cappe ſonder caproen: hebbende in de rechter handt een ſweert en in de ſlinker handt vierighe vlammen; voor deſe ſchilderye hebben sommighe godtvruchtige perſoonen een brandende lampe ghehanghen ſtortende noch vierigher ghebeden om dat deſen vierighen Propheet door ſijne voorſprake ſoude uytbluſſchen het verſlindende vier der Peſtilentie, het welck een groote menichte der menſchen daghelijckx was mede-ſlepde. Maer ſiet op eenen ſekeren nacht verthoonde ſich den *H. Propheet Elias* aen den Eerw. Heer *Iacobus*

Antonius Galeata Pastoor van de nieuwe Kercke van *Sperone* in de selve ghesteltenisse ende ghe-daente als de voorseyde schilderye was uytbeeldende, segghende tot hem: *Hebt sorghe van mijne Kercke, en ick sal voortaan sorghe draghen van Godt te verkrijghen dat de Peste sal ophouden.* Den Pastoor verslaghen sijnde, is ghegaen naer den eerw. Heer *Ioannes Fellechia* Deken van de Cathedrale Kercke van *Nola* aldan Vicaris Generael van het selve Bisschopdom, aen wien hy de voorseyde wonderlijke openbaringhe te kennen gaf; maer den Deken in het eerste de selve niet veel achtende, heeft den Pastoor naer sijn Parochie ghesonden om sijn Schapen by te staen die met de Peste bevanghen waren. Maer daer-en-tusschen en heeft den H. Propheet *Elias* niet ghelaten aen dese bedruckte menschen sijnen bystant te thoonen; want soo op den 23. Iunij een Vrouwe met de Peste geslaghen, die nu een kole hadde uyt-gheworpen in haere dye, met een goet betrouwen naer de oude Kercke die aen den H. Propheet toe-ghe-eyghent was kroop, en met een besondere devotie den H. *Elias* was aenroepende, bestrijckende haer met de Olie van de Lampe die voor sijn eereweerdich Beeldt brande; liet een wonderlijke sake, sy is op den selven ooghenblick subitelijk ghesont gheworden. Sy dan overstort sijnde met een on-uytsprekelijke blijdschap, ginck van huys tot

tot huys verhaelen het ghene haer was ghebeurt, vertroostende die met de Peste bevanghen waren, en de selve vermanende dat sy oock vanden selven Medecijn-meester remedie souden verloecken voor hunne quaelen; het welck sy hebben gedaen, en liet sy sijn oock toefont ghesont geworden: de maere van sulck een wonderlijcke ghenefinghe verspreyde haer door het omligghe Landt; door de welcke een groote menichte van bedruckte perfoonen van alle staeten als uyt eenen swaeren slaep ontspringhende, naer de voorseyde Kercke quaemen ghelooopen, die hun bestrijckende met de selve Olie van de Lampe die voor het Beeldt vanden *H. Elias* brande, de Peste hebben verdreven; soo dat van dien tijdt af in al het omligghe Landt niemant meer van de Pestilentie en is ghestorven; ghelijck de Heeren Pastoors van de omligghende plaetsen hebben beruyght voor den voorseyden Eerw. *Ioannes Fellechia* Deken en Vicaris Generael van *Nola*, die oock het selve met een publijck instrument door eenen ghesworen Notaris onderteeckent heeft beledé en bevesticht, betuyghende daer-en-boven datter sulck een groote menichte des volckx naer de voorseyde Kercke van den *H. Propheet Elias* quam ghelooopen, dat hy de muren der Kercke (die hy van te vooren hadde doen vermaecken) wederom heeft moeten doen breken, om noch twee poortente

doen maecken; want de menschen souden anders
 sins malcanderen door-ghedronghen hebben. Ia
 hy moest daer-en-boven bevelen, dat die met de
 Peste bevanghen waeren de een deure souden in-
 komen, en die ghenesen waeren door de ander
 deure souden uytgaen om hunnen gheneser den
 H. Propheet *Elias* te bedancken.

Belgica.

Seker alderlieffte Suster *Italica* ick staec verbaest
 in dese wonderheden aen te hooren; maer weet
 ghy niet aen wie de voorseyde ghenesinghen sijn
 gheschiet?

Italica.

Maer Suster wat dat ghy vraeght, moest ick
 hier al de naemen van die ghenesen sijn gheweest
 voor den dagh brenghen, ick en soude van dae-
 ghe niet ghedaen hebben; want ick hebbe u ghe-
 seyt dat sy soo veel sijn dat de poorte vā de Kerc-
 ke te kleyn was om hun uyt en in te gaen, en over
 sulckx van noode is gheweest noch twee poorten
 te doen maecken. Hoc wel ick weet wel sommighe
 personen in het besonder die door den H. Pro-
 pheet *Elias* subytelyck hunne ghesontheyt hebben
 vercreghen.

Belgica.

Wie sijn dese *Italica*?

Ita-

Italica.

Onder dese is den eerwaardighen *P. Alexander Carracillo* van de Societeyt *Iesu*, die nu de doot, ghelijckmen seyt, hebbende op de lippen naer de voorseyde Kercke ghedraeghen sijnde, door het strijcken met de Olie van de lampe, die voor het Beelt van den *H. Elias* brande, subijtelyck is ghesen gheweest, ghelijck den voorghenomden *Vicaris* Generael van *Nola* betuyght ghesien te hebben; daer en boven betuyghende dat dan aldaer soo veel Aelmoessen wierden ghegheven, ter eeren van dien wonderlijcken Propheet, dat hy met de selve de Kercke heeft doen her-bauwen, en met kostelijke ornamenten verciere; koopende boven dien de omliggende Landen, en instellendes Capellanien voor ses Capellaenen, om alsoo te beter het volck te gherieven, het welck van alle kanten met groote hoopen tot de Kercke vā dien *H. Propheet* ende grooten Patriarch quam ghe-loopen; soo om bystant van hem te versoecken in hunne nootsaeckelickheden, als om hem te bedancken over de wel-daeden die sy door sijne voorspraecke van Godt Almachtich hadden verkregen.

Belgica.

Sonder twijffel dat den voorseyden *Pater Iesuyt* de minste niet en is gheweest onder de ghene die

den H. *Elias* hunnen ghenefser een danckbaer herte hebben ghethoont.

Italica.

Wie sal daer van twijffelen Suster, aenghesien dese eerweerdighe Paters van de Societeyt Iesu in alle saecken soecken de eerste te sijn in de eere ende meerder glorie Godts en die van sijne heylighen te vervoorderen? en seker my dunckt dat hy voor het ontfanghen weldaet niet alleen sijnen weldoender en heeft bedanct, maer oock het selve verkondicht, ghelijck het met de stucken heeft ghebleken, als de maere van het selve haer soo wijt en breed heeft verspreyt, dat sy ten lesten is gheskomen in de ooren van die van *Capua*, die den H. Propheet *Elias* in het Jaer 1646. in het beginsel van de maent Augusti tot hunnen Patroon ende beschermmer hebben verkosen; het voorwaer hun met goeden interest is vergolden gheweest; want van dien tijdt af sijn aldaer de brandende sackels der pestilentie, die dese treffelijcke Stadt waeren ontfekende, soo uytghebluft, datter niemant meer daer van en is ghestorven, ghelijck de Pest-meesters van de voorseyde Aerts-bisschoppelijcke stad hebben beleden.

Belgica.

Nu sien ick wel dat den Seraphijnschen Propheet *Elias* niet alleen wonderlijck en is gheweest, als

als hy met de menschen was levende op der aerden, en domineerde over de elementen en de doot, maer oock naer sijne wonderlijcke opneminge.

Italia.

Dit faueur en heeft Godt Almachtich niet alleen ghejont aen desen H. Vader, maer oock aen sijne kinderen, die soo wel naer hunne doot als in hun leven met vele wonderheden sijn vereert geweest; want om sommighe van de selve in het kort te overloopen; den eersten sone van den voorseyden H. Vader: te weten den H. *Eliseus* heeft doot sijnde de dooden verweckt tot het leven; want soo wanneer eenen dooden mensch in sijn graf wierdt gheworpen, ghelijck de H. Schrifture vermeldt, soo is hy levendich opgestaen; (1) soo dat de doot selve eenen mensch van de doot tot het leven heeft gheropen. Soo heeft oock den H. *Cyrellus* den derden Generael der Carmeliten naer sijne doot door het aenraecken van sijne baere op de welcke hy naer het graf wiert ghedraeghen eenen dooden mensch door de Goddelijcke kracht het leven geschoncken, ghelijck in sijn leven wort vermeldt. Wederom de wonderheden die naer de doot van ander heylighen der selve Orden sijn gheschiedt, en naementlijk aen het graf van den *Angelus* en

Al-

(1) Lib, 4. cap. 13. v. 21.

Albertus sijn soo groot ende uytnemende, dat sy ongheloofbaer schijnen te wesen; want uyt het graf (1) vā den *H. Angelus* quam een witte Lelie gelproten, die atghesneden sijnde wederom groeyde, en daer het hooft van dē *H. Martelaer* hadde geleghen spronck een clare fonteyne die de gesontheyt gaf aen alle soorten van siecken. Niet minder en was de wonderheyt die ghebeurde naer de doot van den *H. Albertus*, want de Enghelen en songhen niet alleen de Misse, ghelijck wy te voren hebben gehoort, maer den Hemelschen reuck die uyt sijn *H. lichaem* quam, ja de steenen van sijn graf selve gaven de siecken hunne gesontheyt, gelijk de *H. Kercke* in den lof-sangh van sijnen Feest-dagh betuyght met dese woorden:

*Corporis odor manans in sepulti:
 Extitit multis medicamen agris:
 Inde languores varios fugabant
 Saxa sepulchri.*

Dat is soo veel te segghen als :

*Sijn lichaem door den reuck die iemant quam te riecken
 Gaf door sijn wonder kracht ghesontheyt aen de siecken:
 Ia siet de steenen self, die laeghen op sijn graf,
 Die dreven van den mensch veel swaere siecken af.*

Wat

(1) Tom. 4. annal. carm. ad annum 1220. num. 18.

Wat seght ghy daer van *Belgica*? siet ghy wel dat niet alleen den H. Patriarch *Elias* wonderlijk en is naer sijne opneminghe, maer oock sijne kinderen naer hunne doot?

Belgica.

Ia ick lieve Suster; maer evenwel sien ick noch wat in de wonderlijke maniere met de welcke den H. Propheet *Elias* het vier der pestilentie heeft verdreven, het welck ick niet en sie in sijn kinderen; te weten dat hy het vier der peste uytbluft door de Olie van sijn lampe, daer de Olie het vier meer behoorde te ontfeken; daerom seghtmen voor een spreek-woort als iemant contrarie remedie is ghebruyckende voor sijne quaelen: *dat is Olie in het vier gheworpen*. Daer en boven het is teghen de Medecijn-meesters die segghen, *contraria contrariis curantur*: dat is, *het een contrarie wordt met het ander ghenesen*, heet met kout en kout met heet, maer hier wort heet met heet ghenesen, te weten het vier der peste met de Olie van de lampe van den heylighen *Elias*.

Italica.

Maer *Belgica* sijt ghy daer in soo verwondert; soo sult ghy u noch meer verwonderen als ghy bemerckt dat oock de kinderen van den H. Vader *Elias* met contrarie medicijnen de siekten en ander quaelen des lichaems hebben verdreven; want

den

den Saelighen *Gerasimus* Aers-bisschop van *Nazareth* ende mede-gheselle van den H. *Angelus* heeft eenen blinden het ghesicht ghegheven met het slijck der aerden, ghelijck *Christus* onsen Saelichmaecker heeft ghedaen, daer nochtans het slijck meer soude dienen om eenen welsienden blindt te maecken, als om eenen blinden het ghesicht te gheven. In den saelighen *Petrus de Casis* (die in het Jaer 1330. op den Feestdagh van *Sinxen* in het Capitel te *Valencijs* ghehouden, is verkosen gheweest tot den veerthiendē Generael der Carmeliten en naermaels verheven is geweest tot Bisschop van *Vasionen* ende Patriarch van *Ierusalem*) heeft soo groot van verdiensten gheweest by Godt almachtich (1) dat het stof van sijn graf de sieckten heeft ghenesen, waerom *Poetica* tot alle bedruckte ende siecke menschen roept aldus:

Komt hier al met groot verlangen,
 Die met sieckten sijt bevanghen
 Haelen 't stof van *Cæsis* graf;
 Want het selve kan ghenesen,
 Die een ander had' verwesen,
 En het drijft de sieckten af.
 Heeft der iemant vreemde quaelen,
 Dat hy komt dit poeder haelen
 Als waerachtich heylighdom;

Het

(1) *Tom. 4. annal. Carm. ad annum 1348. num. 13.*

Het en sal u niet berouwen ,
 Neemt dit stof met goet betrouwen ,
 En ghy keert ghesont weerom.
 Kortsen , Teeringh' , Watersuchten ,
 Moeten door sijn krachten vluchten.
 Soo dan hebt ghy pijn of wee ?
 Komt met vlyticheyt gheloopen ,
 Ghy en moet niet diere koopen ,
 Neemt hier een Recipe.
 Maer kont ghy dat niet verwerven.
 En moet ghy dit poeyer derven ,
 Om dat ghy woont veer van daer ?
 Even wel stelt u te vreden ,
 Want sijn voorspraek en ghebeden
 Sijn een ieder even naer.
 Daerom laet u niet verdrieten ,
 Kont ghy niet het stof ghenieten ,
 Roept hem aen met diep oodtmoet ,
 En hy sal u in dit leven
 Oock door Godt ghesontheyt geven ,
 Al soo wel als 't poeyer doet.
 Heeft het stof soo groote krachten ,
 Dat de siekten doet versachten ,
 En gheneeft de bitter pijn ;
 Wat sal 't van den Meester wesen ,
 Om ons quaelen te ghenesen ,
 Als hy wil ons hulpe sijn .

Siet ghy wel Sufter dat oock het ghene aen de siecken contrarie schijnt te wesen, nochtans door de goddelijcke kracht, aen de welcke niet onmoghelijk en is, kan de sieckten ghenesen? Waerom dan sijt ghy verwondert dat den H. Propheet *Elias* het vier der pestilentie heeft uytgheblust door de Olie van sijne Lampe? Wederom Godt almachtich heeft eertijds het vier, het welck nochtans al tijdt opperwaerts brandt, teghen sijn eyghen nature doen daelen uyt den hemel om de sondighe steden van *Sodoma* en *Gomorrah* te verbranden, en alsoo den eenen brant met den anderen uyt te blusschē. Aengaende de spreek-woorden die ghy voor den dagh hebt ghebrocht dese en sijn niet aktijdt waer; want het heet kan wel met heet verdreven worden, daerom seyt den Poet:

*Sijt ghy verbrandt, aen voet of bandt:
Gaet tot de vlam, daer 't quaet af quam.*

Daer-en-bovē seght my lieve Sufter wat isser gemeender aen de dronckaerts en droncke-letten als met het hait van den selvē hondt van dē welckē sy daeghs te voren gebetē sijn geweest s'anderdaeghs hun selven te ghenesen? Ghy weet wel wat ick wil segghen, want ghy sijt een schalck vossincken. Ia het vier wort wel met vier gheblust, ghelijck het blijktt als jemant in een schouwe ofte vier-ste (die de

de Ghentenaers *Caeve* en de Iperlinghen *Caskoen* noemen) een roer af-schiet om den brandt te blus-schen; en daerom legghen de Poeten, *extinguitur ignibus ignis*, dat is, het vier wort met vier gheblust.

Belgica.

Wel wel *Italica* waer hebt ghy dat Latijn ghe-leert? nu moet ick my t'onder geven als gy soo be-ghint te Latiniseren. Seght my nu eens op wat ma-niere de vermaerde stadt van *Capua* den H. Pro-phet *Elias* tot haeren Patroon heeft verkosen.

Italica.

Dat sal ick doen lieve Suster *Belgica*, en dat uyt het authentijck verhael uyt *Italien* naer *Nederlandt* ghesonden, het welck teghenwoordich wordt be-waert in de Archiven van de Carmelitē *Onse Lieve Vrouwe Broeders* vā dese *Nederlandtsche Provincie*, welck wort verhaelt dat in het Iaer 1657. op den 27. Jan. sijnte samen vergadert de Heeren Cano-nicken van de Cathedraele Kercke van *Capua* met de Clergievande ander Collegiale Kercken, midts-gaders de Heerē van het Magistraet der selve stadt; die allegader met een groote menichte des volcx quamen naer de Kercke der Carmeliten *Onse Lieve Vrouwe Broeders*, alwaer sy eerst voor het H. Sacra-ment des Autaers neder-vallende eenighe ghebe-den hebben ghestort met een uytnemende devo-tie; daer naer hebben sy een Solemnne Misse in het

Y

Musick

Musieck doen singhen aen den Autaer van den H. Propheet ende Patriarch *Elias*, naer de welcke den Prior van het Clooster *Pater Magister Albertus Stofolinus* met sijn 'assistenten oft bystaenders met Priesterlijcke kleederen ghekleedt stonden op den trap vanden Autaer vanden H. *Elias* om de belijdenisse te hooren van de voorseyde gheestelijckheyt en het Magistraet van *Capua* door de welcke sy den H. Propheet ende Patriarch *Elias* waeren verkiessende voor hunnen Patroon. Sy quamen dan voor den Autaer alwaer de voorghenoemde Heeren hebben ghesworen dat sy den H. Propheet ende Patriarch *Elias* voor eenen besonderen Patroon van hunne stad waeren verkiessende, niet alleen in de peste, maer oock in alle hunne nootsaekelijckheden, verhopende dat hy met sijn vlammenich sweert van hunne stad soude verjagen al het ghene aen de selve oft hare inwoonders naer ziele ofte lichaem soude kunnen hinderen. Dese Solemnhele belijdenisse hebben sy ghedaen inde tegenwoordicheyt vanden Eerw. *Pater Albertus Castello* Doctoor in de H. Godtheyt, *P. Paulus Stofolinus* eersten Diffinitieur der Provincie van *Napels*, *P. Eliseus Merola*, *P. Andreas Imperato*, en *P. Petrus Thomas Moscarella* Bacehiers in de H. Godtheyt, midtsgaders veel ander Religieusen van het selve Clooster der Carmeliten van *Capua*, ghelijck den gheloofweerdighen Heer *Cesar Savone* ghesworen

Go-

Conincklijcken Notaris in het voorseyde verhael is betuyghende, het welck de Heeren Canonicken van de Cathedraele Kercke wederom met twee ander Instrumenten hebben doen bevestigen van het welck het eerste begint *Fidem Facio &c.* en is onderteekent *ego Ioannes Vincentius Boventius Canonicus &c.* den zeghel is ghedruckt op wit deegh, op den welcken staen dese woorden, *Capitulum Capuanum*. Het tweede beghint, *Testor ego D. Salvator Cepullo &c.* en is met den zeghel ghezeghelt als vooren. Daer-en-boven heeft den Eerw. *Ioannes Fellexbi* Deken en Vicaris Generael van *Nola* met eedt beleden in de teghenwoordicheyt van *Antonius Borrellus* Apostolijcken ende Conincklijcken Notaris in de voorseyde Stadt van *Nola*, dat al het ghene tot noch toe gheseyt is waerachtich is: wiens authentijcke copyen daer naer oock te Roomen door eenen Apostolijcken Notaris ondertekent, als nu bewaert worden in de Archiven der Carmeliten van dese Nederlandtsche Provincie, ghelijck ick te vooren hebbe gheseyt.

Belgica.

Maer lieve Suster *Italica* ick gheloove u wel, ten is niet van noode soo veel schriften, bullen en pampieren te berde te brenghen.

Italica.

Maer *Belgica* weet ghy niet datter al veel van

S. Thomas volck worden ghevonden , die nieven ghelooven ten zy dat sy het al met de ooghen sien en met de handen tasten?

Belgica.

Dat weet ick wel *Suster*, maer dat en spruyt soo seer niet uyt onghelooovicheyt als uyt voorsichticheyt, want daer staet gheschreven *qui citò credit, levius est corde* : dat is by naer soo veel te segghen als, *die haest ghelooft, is licht van hoofd*. Maer aenghesien dat u lieden verhaelt hoe dat de stadt van *Capua* den *H. Patriarch Elias* heeft verkosen voor haeren Patroon: weet ghy wel dat de vermaerde stadt van *Palermo*, die de hoofd-stadt is van *Sicilien*, een van de Kinders van den *H. Elias*, te weten den *H. Albertus*, in het Jaer 1626. (1) tot haeren Patroon heeft verkosen?

Italica.

Dat en heb ick noch niet gehoord *Suster*; maer wat reden hebben de inwoonders van die edele stadt ghedacht om den *H. Albertus* tot hunnen Patroon te verkielen?

Belgica.

De selve reden *Italica*, om de welcke de stadt van *Capua* den *H. Patriarch Elias* heeft vercosen, te weten om dat hy door sijne voorsprake de stadt en het omliggende landt van een, schrickelicke peste heeft

(1) Tom. 4. annal. carm. ad annum 1307. sub finem.

heeft verlost, ghelijck de Heeren vanden raedt vā *Palermo* publijkelick hebben beleden; welcke belijdenisse ende verkiefsinghe den doorluchtighen Heer *Ioannes Doria* Cardinael ende Aerts-bisschop van *Palermo* heeft bevesticht in het jaer 1626. op den vierden Augustus. Soo dat Godt almachtich ghebenedijdt niet alleen den H. Vader *Elias*, maer oock sijne kinderen in onse tijden met verscheyden wonderheden is vereerende. Gaet nu voorts *Italica* in u verhael, en seght ons eens of daer niet anders en is gheschiedt in de verkiefsinghe, door de welcke die van *Capua* den H. Patriarch *Elias* hebben verkolen tot hunnen Patroon.

Italica.

Seer gheeren mijn alderlieffte Sufterken. Als dan de Canonicken met de Heeren van het Magistraet den H. *Elias* tot hunnen patroon uyt den naem van de stadt hadden verkolen: Soo hebben sy begonst met groote blijdschap te singhen *Te Deum Laudamus*, welcken lof-sangh de Musiciens soo door hunne aenghenaeme stemmen, als door hunne Musicaele instrumenten hebben vervolghet; ter wijlen den wieroock en ander wel-riekende specerijen die voor het beelt van den H. *Elias* in het vier wierden gheworpen, eenen lieffelijcken reuck door de Kercke verspreyden. Sy hebben daer en boven aen den voorseyden H. Propheet beloofte

alle Iaere op ſijnen Feest-dagh den 20. Iuly in de Kercke der Carmeliten onſe Lieve Vrouwe-broeders te vergaderen , om teghenwoordich te ſijn in den Goddelijcken dienſt die tot ſijnder eere aldaer ſoude gedaen weſen: onder ander ornamenten hem vereerende met eē koſtelijke Caſuyvel, op de welke 'twapen van hunne Stadt gheborduert is. Wat dunckt u *Belgica* van deſe uytnemende devotie die de vermaerde Stadt van *Capua* is dragende tot den H. Propheet *Elias*? ſeket het waer te wenſchen dat alle de Steden van Nederlant hun waren naervolghende, en hem verkoeſen tot hunnen Patroon.

Belgica.

Maer lieve Suſter *Italica*, ſy en ſijn van heylighe Patroonen oock niet berooft; want ſy en hebben niet alleen teghen het verſlindende vier der peſtilentie voor hunne patroonen de vijf heylighen: te weten den H. *Rochus*, *Antonius*, *Adrianus*, *Sebaſtianus* en *Chriſtophorus* , maer oock den H. *Carolus Borromeus*, Aerts-biſſchop van *Milnenen* , wiens H. Reliquien in veel Kercken der Carmeliten Onſe Lieve Vrouwe-broeders worden vereert, in de welke ooc ſijn Broederschap is ingheſtelt, in het welc veel treffelijke perſoonen ſoo Geestelijcke als Wereltlijcke hun laeten opſchrijven, om de wonderheden die Godt Almachtich ſomtjits heeft laten gheſchieden en door ſijne voorſprake , beſonderlijk in de peſte;

*Cur Oleo Thesbita sua miracula facit?
Queris? Vult Oleum mentis habere tue.*

Dat is soo veel te segghen als :

*Vraeght ghy waerom dat hy Mirakels heeft bedreven
Door d' Oli van sijn Lamp? 't is om dat ghy sout gheven
De Oli van den gheest door u godvruchticheyt,
Die in u brandich hert tot hem bestoren toyt.*

Daerom en behoorden wy de dwase Maeghden niet te slachten, die gheen olie in hunne lampen en hadden, en daerom de deure vanden Hemel voor hunnen neus hebben ghekeghen.

Belgica.

Wel Suster *Italia* ick en wil de dwase Maeghden niet slachten, maer ick wil de wijse Maeghden naer volghen, en voortaeu olie van devotie tot desen H. Propheet in de lampe van mijn herte draeghen, om sijnen bystant in mijne noodtsakelickheden te verkrijghen. Maer seght my eens alderliefste Suster hoe can de H. Patriarch *Elias* onse noodtsakelickheit kennen, daer hy noch inden Hemel niet en is om de selve in het Goddelick wesen te aenschouwen, ghelijck de andere Heylighen doen?

Italia.

Maer *Belgica* weet ghy niet dat Godt, die almooghende is, hondert duyzent manieren can vinden

om

om onse ghebeden, door de welcke wy hem aenroepen, aen hem te openbaeren ? Seker dat kan hy doen oft door sijne Goddelijcke openbaeringhen, oft door den dienst der Enghelen, oft wel door eenighe ander maniere aen ons onbekent. En voorwaer de H. Schrifture gheeft selfs genoeg te kennen (1) dat desen H. Propheet van inde plaetse daer hy is ghenoech weet wat datter omme gaet inde werelt, ghelijck het blijkt uyt sijnen brief die hy gheschreven heeft naer sijne glorieuse opneminghe aen *Ioram* Coninck van *Israel*, vanden welcke u lieden selve te vooren hebt ghesproken. Daer en boven in het tweede boec der *Machabees* aen 't leste Capitel staet ons beschreven, hoe dat den kloecmoedighen Velt-oversten vanden Iodischen leger *Judas Machabeus* sagh in een visioen den oppersten Priester *Onias* met den H. Propheet *Ieremias* biddē voor sijn volck, van de welcke den lesten aen hem gaf een gulden zweert in de handt, door het welck hy sijnen vyant *Nicanor* met sijnen heyr-legher soude overwinnen: Nochtans den Oppersten Priester *Onias* en den Propheet *Ieremias* en waren noch niet ghenietende het Goddelijck wesen, maer sy waeren noch met de andere heylighe Vaders in het voor-geborcht der hellen. Maer wat wil ick om dat te bethoonen de H. Schrifture tot ghetuyghe roepen, daer de daet ons selve ghenoech bethoont dat den

H.

(1) 2. Paralip. cap. 23.

vermeldt (1) om welke eervaerentheit in de Poësie *Fredericus* den II. Hertogh van *Mantua* hem heeft vereert naer sijne doot met een marmeré Beelt, (2) stellende het selvé by het Beelt van *Virgilius*; over dese Beelden vlieght eenen Enghel met een kroone van Laurieren onder de weleke gheschreven staet, *Cui dabo?* dat is:

*Wie sal van dese twee den Laurier-kroon vantsanghen,
Ghemerckt sy sijn ghelijck in bun Poëtische sanghen?*

*Komt Laura Hof-goddin, gheeft tot verdienden loon
Ghelijck sy sijn ghelijck, noock een ghelijcke kroon:
Bekroont hun weerdich hofst met bloemen en Laurieren;
Om daer wi, so's betaems, hun hoofden te versieren,
Pluckt Flora, bid ick u, het schoonste van den Hof,
Vlecht bun elck eene kroon, maer van ghelijcke stof.*

Maer Godt Almachlich heeft hem wel met een ander kroon verciert in den Hemel, als *Fredericus* Hertogh van *Mantua* hem heeft willen verciere op der Aerden; want hy heeft hem voor sijn onstervelijckheit, waer van sijn weerdich lichaem ghetuyghenisse schijnt te geuen, het welck noch gansch en gheheel bewaert wort by de Carmeliten te *Mantua*, (2) naer de ghetuyghenisse van den eerweerdighen *P. Antonius Passerinus* van de Societeyt *Iesu*, die boven dien beschrijft sijn Vaederlandt,

Z

ghe-

(1) *Descr. eccl.* (2) *Opmer. ad ann. 1520.* (3) *In appar.*

gheboorte, sterf-dagh, en sijne boecken die hy gheschreven heeft.

Belgica.

Maer weet ghy wel *Italica* dat de Nederlanders oock al wat gheslophen hebben van het mergh van den Bergh *Parnassus* en het *Hypocraensche* natlyf, londen oock wel een versken in het Latijn somtijds voor den dagh konnen brenghen; en om dat ghy my sout gheloven, siet ick heb hier een in mijn teken steken, het welck my eenen Nederlantschen Poet by gheset heeft: maer om dat het Latijn is ick en verstaen het niet, hoe wel op hope dat het *Poetica* ons sal vertaelen, soofal ick het aldus herten te voorschijn komen.

EPIGRAMMA.

*Ita per Capuae mari formidabilis agros,
Et passim cunctos sub sua jura dabat.
Ad magni tandem Thebitas confisit Aedem
Et telum hunc stupuit non subiisse suum.
Dum stupet indignans, Oleum de lampade sensit
Effluere & falcem sic habet are suam.
Extimuit Fugique Elize protinus Aedem,
Et toto Capuae territa cessit agro.
Rompe suam recolens illam evasisse sagittam
Regnat ubi Elias, nil mihi juris, ait.*

Ita.

Italica.

Maer lieve *Suster Belgica* dat is voor de geleerde, ick en verstaec niet wat dat het te segghen is.

Belgica.

Maer stillekens *Suster Poetica* sal het u vertalen; sy hadde van nu al haeren mont open om het selve te doen, hadde ghy haer dat niet belet; nu soude men wel kennen dat ghy een *Herderinneken* en een onbeschaeft boerinneken sijt, want het is tegen de goede manieren een anders propoost te breecken.

Italica.

Belgica en *Poetica* mijn alderlieffste *Susterkens* wilt het my vergheven, ick sal voort een mondeken toe spelen en soo stillekens sijn als een muysken.

Belgica.

Hoort dan toe lieve *Suster Poetica* sal het voorgaende *Epigramma* met haere soet-vloeyende tonghe verclaren en aldus vertaelen in het vlaems.

De schrickelicke doot liep over al de Landen
Der stadt van Capua, die door de peste branden;
Maer aen Elias Kerck bleef sy verwondert staen,
Om dat haer vinnich stael niet en cost binnen gaen.
Maer als sy stont verbaest, met gramschap heel ontfeken
Soe sagh sy d'Olie nyt sijne Lampeken;

Dan peysde sy terstont, nu sien ick tot mijn spijt,
 Dat door den O. i. vloet mijn Zeysen niet en snijt.
 Sy wiert hier door bevreest, en naer een diep versuchten,
 Begonst het teelick spook met schand' vā daer te vluchten,
 De doot wiert selfs als doot, en 't scheen sy sey daer by,
 Waer dat Elias is, daer is gheen cans voor my.

Wat dunckt u daer van lieve Suster *Italia*, siet
 ghy wel hoe dat den H. Propheet *Elias* de doot
 heeft doen vluchten door sijn vlamlich zweêrdt?
 Seker het schijnt dat sy noch indachtich is dat hy
 eens haere wreede handen heeft ontspronghen als
 hy met eenen vierighen wagen tot haere groote
 schande ende verbaestheyt is opghenomen ten He-
 mel. Sy mach dan wel verwondert staen en door
 verbaestheyt wech vluchten van sulck eenen vroom-
 men Heldt, die tot noch toe haer venijnige schich-
 ten niet en hebben kunnen treffen, noch haer al af-
 macyede zeysen den wortel van sijn levē af mayen.

Italia.

Voorwaer lieve Suster *Belgica* my dunckt dat de
 rapier van desen H. Propheet scherper moest wels
 als den schicht vā de doot, en als het mes dat *P. Ia-
 cobus Gualteri* eenen grooten Astrologant uyt het
 Clooster der Carmeliten te *Gbendt* soude gemaect
 hebben, het welck yser snēet al oft het hout had-
 de gheweest. (1)

Bel-

(1) *Ex neocrologio Carm. Gand.*

Belgica.

Ick wilde seker dat ick ooc sulc een sweert hadde in de plaetse van mijnen herders-staf inde hant, om teghen dat leelijck monster te velde te comen; maer aenghesien my dat gheweyghert is, soo sal ick altijdt desen wonderlijcken verwinder van de doot een besondere ere bewijfen, en onder sijn bewaernisse vluchten, ghelijck de voghelkens vluchten onder den Laurier-boom, om van den blixem beschermt te worden, aenghesien hy soo veel bedruckte menschen vanden blixem der Pestee heeft beschudt door de Olie vande Lampe die voor sijn weerdigh Beeldt is brandende.

Italica.

Dat sal ick oock doen alderlieffste *Belgica*, want wie behoordemen meer te eeren als den ghenen die den Almogenden Godt selve in onse tijden aldus heeft vereert? Ia al waeren alle menschen verkout in sijne liefde, ick nochtans, die een Italiaens herderinneken ben, soude moeten in sijn liefde blaken: om dat hy in ~~das~~ bedruet *Italien* het blackende vier der pestilentie soo wonderlijck heeft uytghebluscht. Maer hola, lieve Suster, my dunckt dat wy ten lesten de plaetse wel warm souden praten, ghelijck den Hollander seyt, daerom is het beter op te houden, want mijn Schaepkens en sijn niet

ghewoon soo lanck onder den blauwen Hemel te
blijven , besonderlijk op desen tijdt. *Adin* dan al-
derlieffte Susterken , hoort ghy mijn Schaepkens
wel bleyten ? sy roepen my , laet ons gaen.

Belgica.

Neen suster sy en roepen u niet, maer het schijnt
dat sy op hun manier den lof van den *H. Elias* wil-
len verkondighen, ghelijck eertijts het Schaepken
van den *H. Franciscus* door sijn bleyten verkon-
dichde den lof van sijnen Schepper ; laet dan
onse Schaepkens het selve doen en wy Herde-
rinneken behoordten veel meer het selve te doen
Italica, aenghesien wy redelijcke schepselen sijn ;
laet ons dan onse stemmen doen klincken ter wij-
len onse Schaepkens en Lammerkens huppelen
en springhen van vreught, op dat men van ons
magh seggen het ghene men in het liedeken singht
van de Herders en Herderinneken van *Bethleem* :

*De Herderkens die songhen,
De Lammerkens die spronghen.*

Italica

Voorwaer lieve Suster gy vraegt dat met sulc een
minnelijckheyt , dat ick het selve niet weygheren
en kan: maer laet ons *Poetica* eerst bewillighen om
een dichtjen uyt hare penne te doen vloeyen, waer
door

door sy mijn Vaderlant magh verwecken tot Geestelijke vreught ende blijtschap, over de subijte veranderinghe in haere Steden ende Dorpen gheschiet, aengaende het uyt blusschen van het schadelijk vier der pestilentie, door het welck sy soo vreeselijck wierden verwoest.

Belgica.

Wel Suster ick ben te vreden, Komt *Poetica*, en laet uwe stemme door den inck vloeyen op het pampier, ter wijlen ick en mijn lieve Suster *Italica* onse snaeren stellen, en een luttelken van spreken en singhen onsen vermoeiden adem scheppen.

POETICA VERWECKT

Italien en andere Landen /

Tot vreught en blijdschap over het wonderlijck uyt-blusschen van het vier der pestilentie door de Olie van de Lampe van den

H. Propheet Elias.

S Princkt op Italia, die Godt in onse tijden,
Van pest en quaden brandt barmhertighkent bevrijdt.

Die Godt door den Propheet Elias brenght in rust,
 Als hy soo wonderlijk u vier heeft uyt ghebluft.
 Och hoe waert ghy ghestelt, o pevel van de Landen!
 Als ghy saeght over al het vier der peste branden!
 Als ghy saeght over al de menschen neer-ghevelt,
 Eylaes Italien hoe wast met u ghestelt!
 Vw Arcken triumphael moest ghy tot plancken saeghen,
 Om daer soo meenich lijk mē naer het graf te draeghen,
 Maer als de menichte tē lesten wiert te groot, (bloot;
 Soo droeght ghy die naer 't graf schier moeder-naect en
 Ia ghy moest oock een deel van 't selve bert bewaeren,
 Om op elck deur te slaen de lasten en de baeren;
 En als ghy somtijts droeg naer 't graf soo menich lijk,
 Soo waert gy aen het lijc door droefheyt schier gelijk.
 Maer als ghy hebt tot Godt u handen op-gheheven,
 Soo quaemt ghy van de doot al wederom tot leven;
 Elias die trock u al leyend' uyt hār graf, . . .
 Die wederom aen u een ander leven gaf.
 De Oli' van de Lamp eerst voor sijn Beelt ontfteken,
 Versacht' het brandich seer en ded' fenijn uyt breken;
 Al was het Olie gheworpen in het vier,
 Nochtans in desen brant en let het niet en fier.
 Ia siet een wonder saeck, het vier moest self vertrecken:
 Daer d'Olie nochtans den brandt meer moest verwecken,
 Wel wie heeft dat gehoort van sulc een wonder kracht?
 Het ghen' dat 't vier ontfleeckt heeft self het vier ver-
 O weerdigē Propheet hoe wonder sijn u wercke! (smacht!
 Hoe self saem uwe krachte, die wy in u bangercken!

'T is

'tIs waer dat gy het vier riept eertijds uyt de locht,
 Maer nu wort self het vier door u te niet ghebrocht,
 Ghy hebt oock eertijts wel het Oli-vat doen groeyen,
 Maer nu en doot ghy niet min wonder door het vloeyen:
 Een druppelken alleen maectt menich mensch gesont,
 Die nu met eenen voet schier op de baere stont.
 Verheugt u Capua met d'Italiaensche steden,
 Sijt ghy bedroeft gheweest, stelt u voortaan te vreden,
 ELIAS is met u in al u ongeval,
 Die met sijn vlammich Sweert u wel beschermen sal.
 Ist dat ghy komt voortaan een selle plaegh t'ontmoeten,
 De Oli' van sijn Lamp sal 't bitter weer versoeten:
 Ist dat de vrede doot u dreyghet met haeren schicht,
 Weet dat sijn scherp' rapier noch niet beroeft en licht.
 Stelt daer in uwe hoop, stelt daer in u betrouwen:
 Maer ghy en meught oock niet in sijnen dienst verslouten;
 Of andersins en hoopt van hem gheen onderstant,
 Wanneer de vrede pest u schieten sal in brant.

Sluyt-reden van den Autheur tot

Italica / Belgica en Poetica /

Met dancksegghinghe aen Godt Almachtich
 die sijnen H. Propheet aldus heeft ghe-
 weerdicht in onse tijden te vereeren.

MYN alderlieffste Herderinneken, de reden
 verheeft u lieden een danckbaer herte te
 thoo-

thoonen , over den aerbeyt die ghy hebt ghenomen van ons met uwe vermaeckelijcke t'laemenspraken ſoo lanck te onderhouden; noch ghy *Pœtici* en meught oock niet vergheten ſijn , die ſoo dickwils door u ſoet ghefangh en aenghenaeve ſnaeren ons den vaeck uyt de ooghen hebt gheweert ; en over ſulcx ick bedancke u lieden hooghelijckx, om dat ghy ſoo hertelijck hebt verkon-
 dicht en verheven de kloeckmoedighe daeden , en ſelſaeme wonderheden van den grooten Patriarch ende Seraphijſchen Propheet *Elias* , en die van ſijne kinderen: u belovende dat ick oock, als de occasie ſal preſenteren, uwen ootmoedighen dienaer ſal weſen. Maer aengheſien dat al de weldaeden die wy door de voorſpraecke van den voorſeyden H. Propheet en ander Heylighen verkryghen eerſt voor al, als uyt een Fonteyne, voorkomen van den Almoghenden Godt , en dat de danckbaerheyt is als den wegh om nieuwe weldaeden van ſijne milde handt (door de krachtighe voorſpraecke van ſijne Heylighen) te verwerven; ſoo en kan ick niet laeten u' lieden allegaeder te verwecken , ja oock alle creaturen, tot danckſegginghe aen den goeden Godt , om dat hy ſijnen H. Propheet in onſe tijden aldus heeft belieft te vereerē; daerom wil ick tot beſluyt mijne ſtemme paren met die van *Pœtici* en aldus met een danckbaer herte roepen tot mijnen Heer ende Godt :

Heer

Heer ick wensch' uyt s' herten gronde,
Dat ick u vel loven konde:

Maer, want ick ben onbequaem,
Om den lof van uwen naem
Naer betaemen uyt te spreken,
Om dat ick ben vol ghebreken,
Soo roep ick tot onderstandt
Al de wercken van u handt.

Looft Godt s' Hemels Coninginne
Minsaem Moeder, Godts vriendinne;

Looft Godt zielen al ghelijck
Boven in het Hemels rijck.

Looft Godt volck van alle staeten,
Pausen, Bisschoppen, Prelaeten:

Keyzers, Coninck, Prins en Graef,
Heere, Meester, dienaer, Slaef.

Looft hem Mannen, looft hem Vrouwen,
Maeghdekens die noyt en trouwen:

Skyghelinckskens gheeft Godt eer,
Ionghe kinders looft den Heer.

Alle menschen alle gheesten,

Alle voghels, alle beesten:

Alle dierkens al dat leeft,

Alle dingh dat leven heeft.

Looft Godt Beeren, Leeuwen, Vossen,
Kemels, Peerden, Schaepen, Ossen:

Looft Godt Arendt, Reygher, Meeuw,
Oyvaers, Vincken, Musschen Spreeuw.

Looft

364 t'Samensprake tusschen't Italiaens

Looft Godt Tulipant en Roose ,
Violette , Scabioose :

Appels , Noten alle fruyt ,
Alle bloemkens alle kruyt.

Looft Godt schepsels elck besonder ,
Looft hem Blixem ende Donder :

Zee , Fonteyne , Beeck , Rivier ,
Winden , Wolcken , Aerde , Vier.

Landen , Steden , Dorpen , Haven ,
Wilt met my den Schepper loven :

Peerels , Silver , Gout , Coraet ,
Loot , Tin , Yser , Coper , Stael.

Looft Godt Berghen , looft hem daelen ,

Looft hem Son , Maen , Sterren , Straelen ;
Elck looft Godt nu al om best

Van Oost , Suyden , Noort en West.

Looft Godt Rotfen , Golven , Baeren ,

Daeghen , Weken , Maenden , Iaeren :

Winter , Somer , Lent , en Herft ,

Al dat leeft en al dat sterft.

Al dat is gheweest voor desen ,

Al dat is , of oyt sal wesen :

Dat sich al tot Gode keert

Die Elias dus verdoert.

KART.

Van de ghedenckweerdichste gheschiedenissen van dese
t'Saemen-spraecken.

VORREDEN. Poetica waerschoudt den Leser van
 het ghene in deser t'Saemen-spraecck wort ghehandelt.

IN DE EERSTE T'SAEMEN-SPRAECK
WORDT GHEHANDELT.

- V**an het Vaderlant, en het doorluchtich gheslacht van
 den H. Propheet Elias. fol. 7.
 Van een wonderlijk visioen voor sijne gheboorte, met de
 bedienisse van het selve. fol. 8.
 Van den naem van Elias, wat hy bediet, en hoe wel hy over
 een heeft ghecomen met sijne daeden fol. 9. en 10.
 Van sijne suyperheyr. fol. 9.
 Van sijn ghewillighe aermoede, en hoe dat hy de vruch-
 ten der selve heeft gheproeft. fol. 14. en 15.
 Van sijne vlijghe ghehoorsaemheyt fol. 16. en 17.
 Van sijnen brandenden yver. fol. 18. en 19.
 Poetica beschrijft het uytwercken der selve. fol. 21. &c.
 Hoe dat door ghebreck van meer yverighe mannen veel
 verwoeltighen sijn gheschiede in Engelandt. fol. 24.
 Vande vermaerde Biblioteke der Carmeliter te Londen. f. 25.
 Vierpijlen van den H. Elias naer sijne opneminghe gescho-
 ten naer de koude Aerde. Sijnen brief tot Ioram den Co-
 ninck van Israel. fol. 27.
 Poetica beschrijft den yver van den H. Elias, door den wel-
 ken hy scheen verteert te worden. fol. 29.
 Sy gheeft een Capitelken aen de koude Ians, die in de lief-
 de Gods liggen versteren. fol. 30.
 Sy vereert den vierigen Propheet met een Sinne-beelt, f. 31.
 Hoe dat de kinders van den H. Patriarch Elias den yver van
 hunnen

K O R T B E G R Y P.

- hunnen H. Vader hebben naerghevolght. fol. 33. en 34.
 Poetica vercert hun met haer soet ghesangh. fol. 35.
 Yver van den Saelighen P. Ioannes Soreth, en P. Thomas
 Scropus. fol. 38.
 Van de weerdighe mannen die om hunnen yver sijn verhe-
 ven gheweest tot de Bisschoppelijcke weerdicheyt en an-
 der hooge staten der H. Kercke, in Engeland. f. 39. en 40.
 In Spanien. fol. 41. In Vrankrijk. fol. 42. In Duytslant.
 fol. 44. In Nederhandt uyt de Cloosters van Valencijs,
 Gendr, Brugghe, Thienen, Antwerpen en Mechelen.
 fol. 46. en. 47. In Italien. fol. 48.
 Van den brandenden yver van de wonderlijke Maegden
 Veneranda, Theresia en Maria Magdalena de Pazzi. f. 50.
 Van de kinderen van den H. Patriarch Elias, die hunnen y-
 ver hebben ghethoont door hunne vierighe Predicaten.
 fol. 52.
 Hoe dat door de wonderlijke Predicaten van den weerdig-
 ghen P. Thomas Cornetta te Valencijs en ander Steden
 de Vrouwen afgeleyt hebben hunne ydel vercijselen, en
 de dobbelaers hunne Kaerten en Tijck-tack-berderen
 verbrant. fol. 53.
 Poetica verheft sijnen lof. fol. 54.
 Hoe dat het volck uyt eerbiedinghe het hayr uyt sijnen Esel
 trock. fol. 55.
 Hoe datter veel kinderen van den H. Vader Elias, van
 verscheyden Koninghen sijn opghenomen gheweest tot
 hunnen Predicanten ende Raets-heeren. f. 56. en 57.
 Van de yverighe mannen der selve Orden die door hun-
 ne schriften de Ketteren hebben wederstaen en verwon-
 nen. fol. 58.
 Poetica bethoont met een kluppel-dichsien, hoe dat de Ket-
 ters als gheslaeghen honden hunne ooren hebben laeten
 hanghen. fol. 61.
 Hoe dat de kinders van den H. Vader Elias sich hebben ge-
 drae-

K O R T B E G R Y P.

draeghen in het H. Concilie van Trenten , en in andere
 faecken aengaende de vervoorderinghe der H. Kercke
 fol 61. &c.

Hoe dat de Leecke-broeders ende Maeghdekens der selve
 Orden naer hun vermoghen huppen yver hebben ghe-
 thoont, &c. fol. 64.

Poetica verheft de mannelicke daeden vande Seraphinsche
 Moeder Theresia. fol. 66.

Hoe dat met reden den H. Vader Elias by een vier worde
 vergeleken. fol. 68.

Poetica vereert desen Seraphinschen Vader en sijn kinderen
 met het gheluyt van haere snaeren. fol. 69.

Hoe dat veel kinderen vanden voorseyden Vader voor het
 Catholijck gheloeve hun bloedt hebben vergoten. West
 bethoont inden Prior en de Religieusen van het Clooster
 van Lunelle. fol. 72.

Poetica spreeckt dese vroomen Campioenen aen. Fol. 73.
 Vanden onghehoorden yver van dry Paters te Valencijs.
 Fol. 75. &c.

Yver vanden weerdighen P. Petrus Lupus te Mechelen , en
 te Leuven om de Stadt ende Vniuersiteyt te beschermen.
 Fol. 77.

Hoe dat den weerdighen P. Leo du Lay dattet den selven
 tijdt te Ghendt vechtende met de wapenen des ghebods
 in het selve op sijn knien sittende, als eenen anderen Pau-
 lus Eremyt, doot is ghevonden. Fol. 78. (a)

Poetica vermaent de Religieusen om hem naer te volgen.
 Fol. 79.

Hoe dat P. Petrus Vlamincx tot Overmeer als eenen gh-
 strauwen herder sijne ziele heeft ghegheven voor sine
 schapen. fol. 80.

Hoe

(1) D. Anton. Sanderus in auctuar, ad tom. 1. Fland.
 Illustr. fol. 60.

Hoe dat dry Religieuſen van het Clooſter van Iperen. voor
het Catholiſck gheloove ende ghetrouwigheyt van hun-
nen Koninck hun bloet hebben vergoten; met een won-
der aldaer gheſchiet, fol. 80. &c. Andere vermaerde
mannen van het ſelve Clooſter, fol. 304.

Poetica vereert deſe voorgaende yverighe kinderen van
den H. Vader Elias met haer bly gheſangh, fol. 84.
Loſ-dicht ter eeren van den weerdigen P. Martinus de Hoo-
ghe en P. Livinus Turf, fol. 86. &c.

IN DE TWEEDE T'SAEMEN - SPAECKE WORDT GHEHANDELT.

VAn het ghene den H. Patriarch Elias met ſijne kinde-
ren heeft ghedaen ter eere Godts, ſijn Alderheylich-
ſte Moeder en de H. Kercke; waerom hy oock met ſijne
kinderen van hemel en aerde heeft verdient vereert te
worden.

Hoe en wanneer deſen H. Patriarch ſijne Orden heeft in-
gheſtelt, fol. 92. &c.

Poetica wenſt veel gheluckx aen den Bergh Carmelus. fol. 95.
Van de Prophetijen die van de voorſeyde inſtellinghe ſchij-
nen te vermelden, fol. 96.

Van de reden waerom ſommighe perſoonen twiſſelen of
den H. Propheet Elias is den eerſten inſtelder van de Or-
den der Carmeliten, fol. 97. &c.

Van de Medecijnen door de welke ſy konnen van deſe
twiſſel-ſiecke ghenesen worden, fol. 98. tot 102.

Den brief die tot beveſtinghe van deſe waerheyt den Paus
Clemens den VII. heeft geſchreven aen Schiſabas Ko-
ninck van Perſien, fol. 103.

Van de argumenten die teghen het Patriarchſchap van
den H. Propheet Elias opgheworpen worden, en hoe de
ſelve

- selve worden beantwoort. fol. 104. tot 110.
 Hoe dat Godt Almachtich het selve met een wonderlijke
 gheschiedenisse heeft schijnen te bevestighen. fol. 110.
 Aen-spraecke van Mr. Olivier de Wre tot den H. Patriarch
 Elias. fol. 113.
 Poetica verweckt alle Religieusen om den H. Patriarch E-
 lias te vereeren. fol. 115.
 Van het ghene den H. Patriarch Elias in den Gheest heeft
 ghedaen ter eere van de Alderheylichste Moeder Godts
 MARIA. fol. 116. &c.
 Hoe dat hy haer in den Gheest heeft opghedracghen sijne
 Orden der Carmeliten. fol. 117.
 Op wat maniere hy door den Gheest der Propheetije de eer-
 ste kennisse heeft ghekreghen van hare onbevleekte ont-
 fanghenisse, hoe hy de selve aen sijne kinderen, en sy aem
 hunne naerkomelinghen hebben voorseyt, en hoe dat sy
 ten tijde der Apostelen ter eere van de selve een Capelle
 hebben ghesticht. fol. 118.
 Hoe dat den eerweerdighen P. Petrus de Oieda uyt de So-
 cieteyt Iesu veel ghelucks heeft ghewenst aen de Carme-
 liten. fol. 118.
 Wie dat van de selve Orden door hunne Schriften de onbe-
 vleckte ontfanghenisse hebben bescheymt. fol. 119.
 Poetica beschrijft de reden die den H. Patriarch Elias heeft
 beweeght om sulck een groote liefde en eerbiedinghe tot
 de Alderheylichste Moeder Godts te draeghen. fol. 122.
 Hoedat in de selve liefde sijne kinderen hem hebben naer-
 ghevolght. fol. 122. tot 125.
 Hoe dat Hemel ende Aerde den H. Patriarch Elias daerom
 heeft vereert. fol. 126.
 Hoe dat den H. Gheest selve sijnen Onteur heeft willen
 wesen. fol. 127. en 128.
 Hoe dat den selven H. Gheest hem somijds heeft opghe-
 nomen en verborghen. fol. 130.

Hoe dat hy de jonste van opghetoghenheydt oock heeft
ghejont aen de kinderen van desen H. Patriarch fol. 133.
Poëtica beschrijft hoe dat desen wonderlijcken Propheet
met eenen vierighen waeghen is opghenomen ten Hemel
fol. 134.

Hoe dat de nydighē doot, die niemant en spaert, oec noch
oe gheen kanse en heeft ghehad in her lichaem van de-
sen H. Propheet. fol. 134.

Hoe dat Godt oock de lichaemen van sommighe kinderen
van den H. Elias onbedorven heeft bewaert, wordt be-
schoont in den H. Andreas Corfinus, Cyrillus Magnia-
nus, Iacobinus a Cravacorio, Ioanna de Regio, Archan-
gela de Trino, Theresia en Maria Magdalena de Panzi.

Gräfschrift van de Saelighe Ioanna de Regio. fol. 136.

Poëtica beschrijft de ghesteltenisse, in de welke her li-
chaem van de Salighe Maria Magdalena de Panzi langhen
tijdt naer haere doot is ghevonden. fol. 138.

Wonderlijke ghesteltenisse van de lendenen van den Saeli-
ghen Angelus Agostini. fol. 138.

Poëtica verwijt aen de vrede doot haere krachteloosheyt,
berhoonende dat haeren schicht schijnt veranderen te sijn
in een plaecel. fol. 140. &c.

Hoe dat het spreekwoort van de Vulverfistyt van Silefien
door den H. Vader Elias tot noch toe onwraethich is
ghemaect. fol. 143.

Hoe dat veel gaeven die Godt Almachtich heeft ghejont
aen den H. Patriarch Elias oock ghejont sijn gheweest
aen sijne kinderen. fol. 144.

Hoe dat ses dooden naer den maeter van den H. Angelus
ghedeckt sijnde levendich sijn opghestaem. fol. 144.

Hoe den saelighen Theodoritus de blinde een blinde vrou-
we met sijnen mannel haer het ghesicht heeft gheheven.
fol. 145.

Poëtica staet daer in verwondert, fol. 146.
Van

K O R T B E G R Y P :

Van de wonderheden ghedaen door den H. Albertus. f. 146.
Hoe dat den weerdighen Pater Nicolaus de Egmonda, de
boeckē van Marten Luther te Gendt op de Vrydagh
marckt doet verbranden. fol. 147.

Van de jonsten die Godt Almachtich heeft gherhoont aen
de kinderen van den H. Vader Elias.

Poetica beschrijft de minnelijcke toevinghe, met de welcke
het kindeken Iesus den heylighen Albertus heeft vertoeft.
fol. 148. &c.

Hoe dat den H. Vader Elias van sijne kinderen sijn afscheyt
heeft ghenomen voor sijn opneminghe. fol. 150.

Poetica verduyft den lof-sangh die de Carmeliten singhen
op sijnen Feest-dagh. fol. 151.

De selve beschrijft het ghene desen wonderlijcken Propheet
sal doen in het leste des werelts. fol. 153. &c.

Poetica berhoont hoe dat wy eerst met den H. Patriarch E-
lias het bitter moeten smaecken eer wy het soet ghenie-
• • • • • ten. fol. 155.

Dit werdt bevesticht door een bevallighe antwoorde van
eenen broeder te Brussel. fol. 154. En door het spreek-
woort van een Beggijntien. fol. 157.

Wat snaeren dat wy met Poetica moeten toetsen om ons
in het lijden dat Godt ons oversent te vertroosten. f. 158.

Hoe dat uyt de opneminghe van den H. Elias de Poeten heb-
ben verliert de facbel van Phaeton. fol. 159.

Van de goede jonsten die de Alderheylichste Moeder Gods
aen de kinderen van den H. Elias heeft gherhoont.

Door hunte te komen besoecken &c. fol. 160. Door haere
mirakeluse Beelden, en besonderlijck door het wonder-
lijck Beelt van Naepels. fol. 161.

Van de uytnemende devotie van het volck tot het voor-
seyde Beelt. fol. 162.

Vande devotie vanden doorlichtighen Heer Gaspar Ne-
mius Aerts-bischop van Camerijck, een den seer Edelen

- Heer Nicolaus Ignatius de Beer Hoogh-baillie van
Ghendt tot het selve Beeldt. fol. 162.
- Van de ander ghiften met de welcke de H. Moeder Godts,
de kinderen vanden H. Elias heeft vereert, en namentlijk
van den H. Scapulier. fol. 163. &c.
- Vande eerbiedinghe die de Pausen, Keyfers, Coninghen en
Princen tot dit Hemels Kleedt hebben ghedraghen, en de
wonderheden door het selve gheschiet. f. 164. tot f. 171.
- Wat dat den Paus Leo den XI. seyde teghen de ghene die
meynden den Scapulier van sijnen hals te nemen. fol. 171.
- Wat dat Philippus den III. Coninck van Spanien van het
selve voor antwoorde gaf aen sijne Rent-meesters. f. 170.
- Wat dat den Aerts-hertogh Leopoldus over raefel in het
Cloofter van Bon Esperance verhaelde van den Heyligen
Scapulier. fol. 168.
- Hoe dat de Koninghinne des Hemels als een minnelijcke
Moeder den H. Simon Stock niet alleen en heeft ghe-
kleedt, maer oock ghespijft. fol. 174.
- Hoe dat Poetica sich over so groote jonste verwondert.
fol. 172.
- Van de goede Ionsten die de Enghelen hebben ghethoont
aen den H. Patriarch Elias en sijne Kinderen. fol. 173. &c.
- Sy beghinnen de Misse te singhen in de uytvaert van den H.
Albertus, van de welcke Poetica versoeckt een partye
t'ontfanghen, om met hun te singhen. fol. 174.
- Wat dat de Enghelen ghedaen hebben aen den H. Averra-
nus. fol. 176.
- Sijn Prophetyen ende Graf-schrift. Ibidem.
- Van het ghene de Enghelen aen de dochters van den H. E-
lias hebben ghedaen. fol. 177.
- Wat dat de Carmeliten ter eeren van hunnen H. Vader heb-
ben ghedaen en noch teghenwoordich doen. fol. 178.
- Hoe veel doorluchtighe personen sich hebben begheven
onder sijn familie. fol.
- Poetica

Poetica spreekt den doorluchtighen Prins Ioannes Emmanuel aen als sy hem siet den verworpen Caproen der Carmeliten voor de Conincklijke Croone verkiezen. f. 180.
 Van den doorluchtigē Petrus Angelus Cernovichius. f. 183.
 Van den doorluchtighen Nunnus Alvarus Pereira. fol. 185.
 Graf-schrift van den selven uyt het Latijn in het Vlaems door Poetica overgheser. fol. 186.

Vrouw Laura vereert desen kloetckmoedigen helt met Laurieren en Poetica met een Lof-dicht. fol. 189. &c.

Vande Doorluchtighe Maeghden en Princesen die hun tot de Religie vanden Heylighen Vader Elias hebben begheven. fol. 193.

Lof-dichter eeren van de Doorluchtighe Francisca d'Amboise Hertoginne van Britannien, Religieuse vande Orden der Carmeliten. fol. 194. &c.

Van meer andere edele Maeghden die in de voorseyde Religie vanden H. Elias sich hebben op-ghedraghen aen hunnen hemelschen Bruydegom. fol. 196.

Van de ghene die onder den derden Regel der selve Orden sich hebben begheven. fol. 197.

Van de wonderbaere Maghet Ioanna Oliveria Suster vanden derden Regel der Carmeliten, en haer graf-schrift uyt het Latijn in het Vlaems van Poetica naer-gheboetst. fol. 198. &c.

Van de eerbiedinghe die de Keyfers tot den H. Elias hebben ghedraghen. fol. 201.

Hoe dat de Grieken met groote eerlijckheyt sijnen Feestdagh vieren. fol. 202.

Van de jonste die de Pausen van Roomen tot de Kinderen van den H. Patriarch Elias hebben gherhoont. f. 203 &c.

Hoe veel dat sy uyt de selve hebben verkosen tot hunne Biecht-vaders. fol. 206.

En tot hunne Legaeten. fol. 207.

Hoe dat de wereltlijcke Monarchen in de eerbiedinghe en

- de goede jonste tot de Kinders van den H. Elias de Pan-
sen hebben naer-ghevolgt, hun verkiefende tot hunne
Ambassadeurs. fol. 208. &c. En tot hunne Biecht-va-
ders ende Raets-heeren. fol. 209. &c.
- Hoe veel Coninghen, Princen en ander groote Heeren hun
hebben vereert met Kercken en Cloosters, oft andere
Conincklijke ghiften, wort bethoont in den H. Ludo-
vicus den IX. Coninck van Vranckrijk. fol. 211. &c.
- Eduardus Coninck van Enghelandt. fol. 213.
- En Vladislaus Coninck van Polen. Ibidem.
- Mirakel by Posnai gheschiet door dry heylighe Hostien die
bewaert en vereert worden in de Kercke der Carmeli-
ten. fol. 215.
- Item noch een ander te Parijs in Vranckrijk. fol. 214. &c.
- Item noch een ander te Boxmeer fol. 217.
- Van het Conincklijk tabernakel het welck Carolus Quin-
tus aen de Carmeliten te Ghendt heeft ghegeuen. f. 222.
- Hoe dat den aerbeyt aenquam in de Kercke der Carmeliten
te Ghendt aen sijn Vrouw Moeder Ioanna de Coningin-
ne. fol. 219.
- Hoe dat den H. Cyrillus de gheboorte van desen hoogh-
vliegghenden Arent van het Huys van Oostenrijk heeft
voorleyt, en eenen anderen Religieus der selve Orden
den gheboort-dagh van Ferdinandus Koninck van Spa-
nien. fol. 220. &c.
- Wat een eere dat Philippus Coninck van Castilien den Va-
der van Carolus Quintus de Carmeliten te Brussel heeft
aenghedaen. fol. 222.
- Van de Capelle van Onse Lieve Vrouwe ter Muxlen, en
ander saecken de voorleyde Capelle met het Clooster
aengaende. fol. 223.
- Van de goede jonste van Philippus Herrogh van Aerschot
en het Clooster met het mirakelcus Beeldt van Onse Lie-
ve Vrouwe van Bon esperance by Valencijs. fol. 225.
- Van

Van de wonderheden die sefen sijn in het Clooster der Carmeliten te Valencien in Spanien. fol. 226.

Van andere liberale personen die den H. Patriarch Elias in sine Kinderen hebben vereert. Van een nieuw Nonne-clooster nu onlanghs te Madrid gheschiedt door de edele Matroone Beatrix da Sylveira. fol. 227. &c.

Vanden lof ende eerbiedinghe die de Heylighc Prophten, Evangelisten en de Iuden selve aen den H. Patriarch Elias hebben ghegheven. Alwaer oock het spreck-woort waerichich wort ghemerkt: *Regis ad exemplum totius componitur orbis*, het welck wort verduyft. fol. 222. &c.

IN DE DERDE T'SAEMEN-SPRAECKE WORT GHEHANDELT.

VAn de wonderlijke openbaringhen ende seldsaeme wonderheden nu onlanghs gheschiedt in Italien en ander ghewesten des werelts door den H. Patriarch Elias en sijne Kinderen. fol.

Hoe den heylighen Propheet en Patriarch Elias sich verthoont heeft aen Beatrix de eerste proef-dochter van het Clooster van Sivilien in Spanien. fol. 232.

Aen Catharina de Cordona. fol. 233. Aen Mater Anna à S. Bartholomæo. fol. 233. &c.

Op wan maniere den selven H. Vader sich heeft verthoont boven de Kêcke der Carmeliten te Mechelen inde ghedaente van eenen uytghestretchten arm met een sweert inde handt om de Geusen wegh te jaeghen. fol. 234.

Hoe den H. Andreas Corsinus sich heeft verthoont, verjaghende den vyant van Florentien. fol. 235.

Poetica beschrijft dese wonderlijke verthooninghe. f. 236.

Den H. Albertus veropenbaert sich aen de siecken gevende aen hun de ghesontheyt. fol. 237.

Wonderlijke openbaeringhen ende visioenen gheschiedt aen

- de ouders van den H. Angelus, Albertus en Andreas
Corfinus. fol. 238. &c.
- Hoe desen H. Bisschop sich heeft verthoont naer sijne doot
aen eenen Canoninck met Lelien en Roosen. fol. 229.
- Hoe dat de Kinders vanden H. Elias de deughden ende
wonderlijke daeden van hunnen H. Vader hebben naer-
ghevolght; aengaende de suyverheyt. fol. 240.
- Aengaende den yver, wort bethoont in den Salighen Ioan-
nes Soreth &c. fol. 241. &c.
- Hy reformeert de voornaemste Gloofsters in Nederlandt,
als Brussel, Mechelen, Ghendt &c. fol.
- Poetica vereert hem met een Lof dicht. fol. 244.
- Hoe de Kinders van den H. Elias hunnen Vader hebben
naer-ghevolght in het vasten en strengicheyt des le-
vens. fol. 246. Item in sijn medelijden. fol. 247.
- Wonderlijke gheschiedenisse van twee onnoosel Novitien
der Carmeliten, die hunne spijsse aen het Kindeken JESUS
gaven, uyt wiens graf jaerlijckx ses liefvelijcke Biekens
komen ghekropen. fol. 248.
- Poetica spreeckt de Biekens aen. fol. 250.
- De selve Poetica gheeft een vermaeckelijck capitelken aen
de Luyt-lecker-landtsche lecker-beetjens. fol. 253.
- Hoe dat de Kinders vanden H. Patriarch Elias hunnen Va-
der hebben naer-ghevolght in hunnen gheest mede te
deelen aen die met hun hebben ghehandelt. fol. 257.
- Poetica bethoont hoe datmen wort vereert met de welcke
men verkeert fol. 259. &c.
- Hoe de selve ghelijck hunnen H. Vader begaeft sijn geweest
met de gaeve der Propheete. Wort bethoont inden H.
Angelus die onder ander saccken aen den H. Franciscus
heeft voorseyt het ontfanghen vande vijf Heylige Won-
den, fol. 260.
- Hoe dat den Vader des Lichts somtijts heeft verlicht het
verstandt der Kinderen vanden H. Patriarch Elias. Wort
be-

- bethoont inden wel-sienden blinden Broeder Ioannes à
 S. Sampsone. fol. 261.
 Zijn graf-schrift. fol. 262.
 Poetica vereert hem met een Lof-dicht. fol. 263. &c.
 Hoe dat de kinderen van den H. Patriarch Elias hunne vier-
 ghe begheerten hebben ghebruyckt als vierighe waghens
 om hun te voeren naer den Hemel.
 Poetica bethoont dat in de grónt-hertighe versuchtinghen
 van den H. Andreas Corfinus. fol. 266.
 En van Nicólaus Gallicus. fol. 269.
 Vier-pijlen die de Seraphijnsche Theresia heeft gheschoten
 nae den Hemel. Haere woorden in het Spaens worden
 verduyst. fol. 270.
 Poetica beschrijft haere vierighe begheerten. fol. 272.
 De selve Poetica bethoont haere door ghelijck gheweest te
 hebben aen die van den Phœnix-voghel. fol. 275.
 Van de seltsaeme wonderheden die ghesien worden in het
 herte van dese Seraphijnsche Moeder, en in het lichaem
 van den weerdighen P. Ioannes a Cruce. fol. 276. &c.
 Van de weerdighe Ægidia a S. Francisco, en Margareta a
 Marre Dei Nonneken van het Glooster van Sion te Brug-
 ghe. fol. 277.
 Van de openbaeringhen met de welcke den H. Patriarch E-
 lias en sijne kinderen van Godt Almachtich sijn vereert
 gheweest. fol. 278. tot 282.
 Alwaer Poetica oock bethoont de ghelijck-formicheyt van
 de saelighe Maria Magdalena de Pazzi met den lijd-
 den Saelich maker.
 Hoe de Alderheylichste Maghet Maria sich heeft veropen-
 baert aen de Carmeliteren van Vilvoorde, met eenighe
 wonderlijke gheschiedenissen. fol. 285.
 Hoe dat Godt alijt de onnosse beschermt, wort ghethoont
 in P. Ioannes Latymer in Enghelant. fol. 287.
 Poetica verheft den lof van eenen recht-gaenden kreupe-
 len

- Van den Doctoor der Carmelitanen.** fol. 188.
Van den uytnemenden Docteur P. Ioannes Bapto. En hoe
Doctrina sich in hem verwondert. fol. 289. &c. **Van ander**
Doctoren. fol. 292.
Van den grooten Docteur P. Thomas Waldensis. fol. 293.
Doctrina beschrijft zijne dood. fol. 295. En den nygh-
rocyden Wijngaert Carmeli uyt Enghelant. fol. 299.
Van de verwoestinghe des Cloosters in Vranckrijk, Duyt-
landen Nederlanden. fol. 201.
Wat datter gheschiet is met de Cloosters van Brussel, Ant-
werpen, Breda, Brughe, Ipsen, &c.
Hoe dat die verwoestinghe is verbeterd gheweest door de
konink van de H. Moeder Theresia en hare kinders.
 fol. 306.
Van sommighe weerdighe Mannen uyt haren reformatie
ghesproken. fol. 307. &c. **Iem van sommighe Nonne-**
kens der selve Reformatie.
Van het groot en schoon nieuw Clooster der Lieve Vrou-
we Broeders in het Dorp Kieranna in Britannien, en het
mirakelous Boek van de H. Moeder Anna. fol. 310.
Van den bystande die den H. Vader Elias heeft gheschoont
aen sommighe behoefte personen.
Hy gheneest de H. Theresia van de korfen. fol. 311. **Het**
selve heeft den H. Albertus ghedaen aen andere perso-
nen als aen Fredericus, sone van Petrus Koninck van Si-
cilien. En nu in het laer 1648. aen een Dochter te Luyck
ghedespereert van de Moederijgen. fol. 312.
Poetica beschrijft hoe de Moeder van den H. Albertus hem
 in sijne eerste jeught aen Godt heeft opghedraghen. f. 313.
Hoe dat de bloemeken die eerste hun knoppen open doen
aenghenamer sijn aen den Hemelschen Bruydegom. f. 315.
Hoe den H. Elias den H. Patricius heeft verlost van de aen-
vechtinghe des Duyvels. fol. 318.
Hoe den Duyvel oock wort verdreven door het Beest van
den

den H. Anastasius , heeft in het Jaer 1690. ghebleken in de Kercke der Lieve Vrouwe Broeders te Gendr. fol. 319.
Poetica vereert het H. Beelt met haer ghesangh. fol. 320.
Hoe nu onlanghs den H. Elias heeft verkregen den regent
nyl den Hemel. fol. 323.

Hoe den selven H. Propheet in het Jaer 1666. sich heeft ver-
thoont en onghelust het vier der pestilencie door de O-
lig van sine Lampe. fol. 324. &c. Hoe dat P. Alexander
Caracilla van de Societeyt Iesu , door den selven middel
van de pest is verlost gheweest. fol. 329.

Hoe dat de Aerts-bisschoppelijcke Stadt van Capua in het
Jaer 1657. den 27. January den H. Patriarch Elias heeft
verkosen tot haeren Patroon &c. fol. 330.

Hoe dat de Heeren van den Raet van Palermo Hooft-stadt
van Sicilien den H. Albertus in het Jaer 1626. om de sel-
ve oorseecke tot hunnen Patroon hebben verkosen.

Van ander wonderheden gheschier door de kinders van
den H. Elias voor en naer hunne doot. fol. 331.

Poetica beschrijft hoe dat het stof van het graf van den sae-
lighen Petrus de Catis de siecken heeft ghenesen. f. 334.

Hoe dat tot vermeerderinghe der wonderheden door den
H. Elias vier met vier wort uytgheblust. fol. 334.

Van de solemniteyten die de Inwoners van Capua in de
voorsejde verkiezinghe hebben gehouden. f. 337. en 341.

Van de opschriften Lof-sichten , &c. die sy aen den H. Pa-
triarch Elias hunnen Patroon hebben opghedraghen.
fol. 350.

Instellinghe van het Broederschap van H. Carolus Borro-
meus te Brussel en in ander Cloosters der Carmeliten in
Nederlandt met de ghedenck-weerdichste gheschiede-
nissen hier toe dienende. fol. 342.

Poetica verheft den lof van den weerdighen Poet Ioannes
Baptista Mantuanus. fol. 353.

Sy vertaelt een Latijns Epigramma door eenen Nederlant-
schen

schen Poet en den H. Elias opghedraeghen: 355.
 Van een wonderlijck mes door eenen Pater der Carmeliten
 ghemaect te Gend: fol. 356.
 Boetjca verweckt Italien en ander Landen tot vreught en-
 de blijdschap. fol. 359.
 Den Autheur paert sijne stemme met die van Poetica, om
 Godt Almachtich te bedanken, over sijne grondeloo-
 se barmherticheyt, en over de groote cere die hy heeft
 aenghedaan aan sijnen heylighen Propheet in onse tij-
 den. fol. 362.

TOT DEN LESER.

*Dees fouten sijn door ongheluck
My byghebleven door den druck :
Ick bidde leeft in dit gheval,
Ghelijck hier onder volghen sal.*

Fol. 58. van afftant te doen : *leeft*, dat hy afftant soude doen. Fol. 62. naer de 16. linie moet staen : by desen dient ghevoeght. Fol. 67. die van 't vrouw-gheslacht : *leeft*, die van het vrouw-gheslacht. Fol. 77. in de citatie of aenwijfsinghe, *factis* : *leeft*, *factis*. Fol. 106. ghetrocken : *leeft*, gheroken. Fol. 109. vande : *leeft*, van dese. Fol. 136. integra : *leeft*, integer. Fol. 143. want, *leeft*, maer. Fol. 151. alta : *leeft*, alstra of alta. Fol. 164. anno 1662. *leeft*, 1622. Fol. 239, de ders : *leeft*, de kinders. Fol. 330. het voorwaer : *leeft*, het welck voorwaer.

Boven dien heb ick noch hier en daer voor een toemaetjen ghekreghen het achter-lacten van de Citationen, inter-punctien &c.

*Daerom segg ick voor het lest
Leser leeft op 't alderbest*

